कृष्णयजुर्वेद: तैत्तिरीय संहिता क्रमपाठः

।। ॐ श्रीगुरुभ्यो नमः ।। ।। हरिः ॐ ।। ।। अथ तैत्तिरीय संहिता ।।

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

प्रजापतिर कामयत । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । अकामयत प्रजाः । प्रजास्सृजेय । प्रजा इति प्र-जाः । सृजेयेति । इति सः । स तपः । तपोऽ तप्यत । अतप्यत सः । स सर्पान् । सर्पानसृजत । असृजत सः । सोऽकामयत । अकामयत प्रजाः । प्रजास्सृजेय । प्रजा इति प्र-जाः । सृजेयेति । इति सः । सद्वितीयँ । द्वितीयमतप्यत । अतप्यत सः । स वयाꣳसि । वयाꣳस्यसृजत । असृजत सः । सोऽकामयत । अकामयत प्रजाः । प्रजास्सृजेय । प्रजा इति प्र-जाः । सृजेयेति । इति सः । स तृतीयँ । तृतीयमतप्यत । अतप्यत सः । स एतं । एतं दीँक्षितवादं । दीक्षितवादमपश्यत् । दीक्षितवादमिति दीक्षित-वादम् । अपश्यत्तं । तमवदत् । अवदत्ततः । ततो वै । वै सः । स प्रजाः । प्रजा असृजत । प्रजा इति प्र-जाः । असृजत यत् । यत्तपः । तपस्तत्वा । तत्वा दीँक्षितवादं । दीक्षितवादं वदति । दीक्षितवादमिति दीक्षित-वादम् । वदति प्रजाः । प्रजा एव । प्रजा इति प्र-जाः । एव तत् । तद्यजमानः । यजमानः सृजते ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। सृजते यत् । यद्वै । वै दीँक्षितः । दीक्षितोऽमेध्यं । अमेध्यं पश्यति । पश्यत्यप । अपाँस्मात् । अस्माद्दीक्षा । दीक्षा क्रामति । क्रामति नीलँ । नीलमस्य । अस्य हरः । हरो वि । व्येति । एत्यबद्धं । अबद्धं मनः । मनो दरिद्रँ ।

दरिद्रं चक्षुः । चक्षुस्सूर्यः । सूर्यो ज्योतिषां । ज्योतिषाꣳ श्रेष्ठः । श्रेष्ठो दीक्षै । दीक्षे मा । मा माँ । मा हासीः । हासी रिति । इत्याह । आह न । नास्मात् । अस्मादीक्षा । दीक्षाऽप । अप क्रामति । क्रामति न । नास्य । अस्य नील । नील न । न हरः । हरो वि । व्येति । एति यत् । यद्वै । वै दीक्षितं । दीक्षितमभिवर्षति । अभिवर्षति दिव्याः । अभिवर्षतीत्यभि-वर्षति । दिव्या आपः । आपोऽशान्ताः । अशान्ता ओजः । ओजो बल । बल दीक्षाम् । दीक्षां तपः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। तपोऽस्य । अस्य निः । निर्घ्नति । घ्नन्त्युन्दतीः । उन्दतीर्बल । बल धत्त । धत्तौजः । ओजो धत्त । धत्त बल । बल धत्त । धत्त मा । मा मे । मे दीक्षां । दीक्षां मा । मा तपः । तपो निः । निर्वधिष्ट । वधिष्टेति । इत्याह । आहैतत् । एत देव । एव सर्व । सर्वमात्मन्न् । आत्मन्धत्ते । धत्ते न । नास्य । अस्यौजः । ओजो बल । बल न । न दीक्षां । दीक्षां न । न तपः । तपो निः । निर्घ्नन्ति । घ्नन्त्यग्निः । अग्निर्वै । वै दीक्षितस्य । दीक्षितस्य देवता । देवता सः । सोऽस्मात् । अस्मादेतर्हि । एतर्हि तिरः । तिर इव । इव यर्हि । यर्हि याति । याति तम् । तमीश्वरं । ईश्वरꣳ रक्षाꣳसि । रक्षाꣳसि हंतोः । हंतोर्भ्रात् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। भद्रादभि । अभि श्रेयः । श्रेयः प्र । प्रेहि । इहि बृहस्पतिः । बृहस्पतिः पुर?एता । पुरएता तै । पुरएतेति पुरः-एता । ते अस्तु । अस्त्विति । इत्याह । आह ब्रह्म । ब्रह्म वै । वै देवानाँ । देवानां बृहस्पतिः । बृहस्पतिस्तं । तमेव । एवान्वारभते । अन्वारभते सः । अन्वारभत इत्यनु-आरभते । स एनं । एनꣳ सं । सं पारयति । पारयत्या । एदं ।

इदमगन्म । अगन्म देवयजनं । देवयजनं पृथिव्याः । देवयजनमिति देव-यजनं । पृथिव्या इति । इत्याह । आह देवयजनं । देवयजनꣳ हि । देवयजनमिति देव-यजनं । ह्येषः । एष पृथिव्याः । पृथिव्या आगच्छति । आगच्छति यः । आगच्छतीत्याँ-गच्छति । यो यजते । यजते विश्वे । विश्वे देवाः । देवा यत् । यदजुषन्त । अजुषन्त पूर्वे । पूर्व इति । इत्याह । आह विश्वे । विश्वे हि । ह्येतत् । एतद्देवाः । देवा जोषयते । जोषयते यत् । यद्ब्राह्मणाः । ब्राह्मणा ऋक्सामाभ्याँ । ऋक्सामाभ्यां यजुषा । ऋक्सामाभ्यामित्यृक्साम-भ्यां । यजुषा सन्तरन्तः । सन्तरन्त इति । सन्तरन्त इति सं-तरन्तः । इत्याह । आहर्क्सामाभ्याँ । ऋक्सामाभ्याꣳ हि । ऋक्सामाभ्यामित्यृक्साम-भ्यां । ह्येषः । एष यजुषा । यजुषा सन्तरति । संतरति यः । संतरतीति सं-तरति । यो यजते । यजते रायः । रायस्पोषेण । पोषेण सं । समिषा । इषा मदेम । मदेमेति । इत्याह । आहाशिषँ । आशिषमेव । आशिषमित्याँ-शिषँ । एवैतां । एतामा । आशाँस्ते । शास्त इति शास्ते () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

एष तै । ते गायत्रः । गायत्रो भागः । भाग इति । इति मे । मे सोमाय । सोमाय ब्रूतात् । ब्रूतादेषः । एष तै । ते त्रैष्टुभः । त्रैष्टुभो जागतः । जागतो भागः । भाग इति । इति मे । मे सोमाय । सोमाय ब्रूतात् । ब्रूताच्छंदोमानाँ । छंदोमानाꣳ साम्राज्यं । छंदोमानामिति छंदः-मानाँ । साम्राज्यं गच्छ । साम्राज्यमिति सां-राज्यं । गच्छेति । इति मे । मे सोमाय । सोमाय ब्रूतात् । ब्रूतादयः । यो वै । वै सोमँ । सोमꣳ राजानं । राजानꣳ साम्राज्यं । साम्राज्यं लोकं । साम्राज्यमिति सां-राज्यं । लोकं गमयित्वा । गमयित्वा क्रीणाति । क्रीणाति गच्छति । गच्छति स्वानाँ । स्वानाꣳ साम्राज्यं । साम्राज्यं छंदाꣳसि । साम्राज्यमिति सां-राज्यं । छंदाꣳसि खलु । खलु वै । वै सोमस्य । सोमस्य राज्ञः । राज्ञस्साम्राज्यः । साम्राज्यो लोकः । साम्राज्य इति सां-राज्यः । लोकः पुरस्तात् । पुरस्ताथ्सोमस्य ।

सोमꣳस्य क्रयात् । क्रयादेवं । एवमभि । अभि मन्त्रयेत । मन्त्रयेत साम्राँज्यं । साम्राँज्यमेव । साम्राँज्यमिति सां-राज्यं । एवैनँ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। एनं लोकं । लोकं गमयित्वा । गमयित्वा क्रीणाति । क्रीणाति गच्छति । गच्छति स्वानाँ । स्वानाꣳ साम्राँज्यं । साम्राँज्यं यः । साम्राँज्यमिति सां-राज्यं । यो वै । वै तानूनप्त्रस्यं । तानूनप्त्रस्यं प्रतिष्ठां । तानूनप्त्रस्येति तानू-नप्त्रस्यं । प्रतिष्ठां वेद । प्रतिष्ठामिति प्रति-स्थां । वेद प्रति । प्रत्येव । एव तिष्ठति । तिष्ठति ब्रह्मवादिनः । ब्रह्मवादिनो वदति । ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म-वादिनः । वदति न । न प्राश्नंति । प्राश्नंति न । प्राश्नंतीति प्र-अश्नंति । न जुह्वति । जुह्वत्यथ । अथ क्रं । क्रं तानूनप्त्रं । तानूनप्त्रं प्रति । तानूनप्त्रमिति तानू-नप्त्रं । प्रति तिष्ठति । तिष्ठतीति । इति प्रजापतौ । प्रजापतौ मनसि । प्रजापताविति प्रजा-पतौ । मनसीति । इति ब्रूयात् । ब्रूयात्त्रि । त्रिरवं । अवं जिघ्रेत् । जिघ्रेत्प्रजापतौ । प्रजापतौ ब्रा । प्रजापताविति प्रजा-पतौ । ब्रा मनसि । मनसि जुहोमि । जुहोमीति । इत्येषा । एषा वै । वै तानूनप्त्रस्यं । तानूनप्त्रस्यं प्रतिष्ठा । तानूनप्त्रस्येति तानु-नप्त्रस्यं । प्रतिष्ठा यः । प्रतिष्ठेति प्रति-स्था । य एवं । एवं वेद । वेद प्रति । प्रत्येव । एव तिष्ठति । तिष्ठति यः । यो वै ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। वा अध्वर्योः । अध्वर्योः प्रतिष्ठां । प्रतिष्ठां वेद । प्रतिष्ठामिति प्रति-स्थां । वेद प्रति । प्रत्येव । एव तिष्ठति । तिष्ठति यतः । यतो मन्येत । मन्येतानभिक्रम्य । अनभिक्रम्य होष्यामि । अनभिक्रम्येत्यनभि-क्रम्य । होष्या-मीति । इति तत् । तत्तिष्ठन्न् । तिष्ठन्ना । आश्रावयेत् । श्रावयेदेषा । एषा वै । वा अध्वर्योः । अध्वर्योः प्रतिष्ठा । प्रतिष्ठा यः । प्रतिष्ठेति

प्रति-स्था । य एवं । एवं वेद । वेद प्रति । प्रत्येव । एव तिष्ठति । तिष्ठति यत् । यदभिक्रम्य । अभिक्रम्य जुहुयात् । अभिक्रम्येत्यभि-क्रम्य । जुहुयात्प्रतिष्ठायाः । प्रतिष्ठाया इयात् । प्रतिष्ठाया इति प्रति-स्थायाः । इयात्तस्मात् । तस्मादूर्ध्वसमानत्र । समानत्र तिष्ठता । तिष्ठता होतव्यँ । होतव्यं पतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्यै यः । प्रतिष्ठित्या इति प्रति-स्थित्यै । यो वै । वा अध्वर्योः । अध्वर्योः स्रुवं । स्रुवं वेद । वेद स्रुवान् । स्रुवानेव । स्रुवानिति स्रु-वान् । एव भवति । भवति स्रुक् । स्रुग्वै । वा अस्य । अस्य स्रुवं । स्रुवं वायव्यँ । वायव्यमस्य । अस्य स्रुवं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। स्रुवं चमसः । चमसौऽस्य । अस्य स्रुवं । स्रुवं यत् । यद्वायव्यँ । वायव्यं वा । वा चमसं । चमसं वा । वाऽनन्वारभ्य । अनन्वारभ्याश्रावयेत् । अनन्वारभ्येत्यननु-आरभ्य । आश्रावयेध्स्वात् । आश्रावयेदित्या-श्रावयेत् । स्वादियात् । इयात्तस्मात् । तस्मादन्वारभ्यं । अन्वारभ्याश्राव्यँ । अन्वारभ्येत्यनु-आरभ्यं । आश्राव्यः स्वात् । आश्राव्यमित्या-श्राव्यँ । स्वादेव । एव न । नैति । एति यः । यो वै । वै सोमँ । सोममप्रतिष्ठाप्य । अप्रतिष्ठाप्य स्तोत्रं । अप्रतिष्ठाप्येत्यप्रति-स्थाप्य । स्तोत्रमुपाकरोति । उपाकरोत्यप्रतिष्ठितः । उपाकरोतीत्युप-आकरोति । अप्रतिष्ठितस्सोमः । अप्रतिष्ठित इत्यप्रति-स्थितः । सोमो भवति । भवत्यप्रतिष्ठितः । अप्रतिष्ठितस्त्सोमः । अप्रतिष्ठित इत्यप्रति-स्थितः । स्तोमोऽप्रतिष्ठितानि । अप्रतिष्ठितान्युक्थानि । अप्रतिष्ठितानीत्यप्रति-स्थितानि । उक्थान्यप्रतिष्ठितः । अप्रतिष्ठतो यजमानः । अप्रष्ठित इत्यप्रति-स्थितः । यजमानोऽप्रतिष्ठितः । अप्रतिष्ठितो-ध्वर्युः । अप्रतिष्ठित इत्यप्रति-स्थितः । अध्वर्युर्वायव्यँ । वायव्यं वै । वै सोमस्य । सोमस्य प्रतिष्ठा । प्रतिष्ठा चमसः । प्रतिष्ठेति प्रति-स्था । चमसौऽस्य । अस्य प्रतिष्ठा । प्रतिष्ठा सोमः । प्रतिष्ठेति प्रति-स्था । सोमः स्तोमस्य । स्तोमस्य स्तोमः । स्तोम उक्थानाँ । उक्थानां ग्रहँ । ग्रहं वा । वा गृहीत्वा । गृहीत्वा चमसं । चमसं वाँ । वोन्नीयं । उन्नीयं स्तोत्रं । उन्नीयेत्युत्-नीयं । स्तोत्रमुपाकुर्यात् । उपाकुर्यात्प्रति । उपाकुर्यादित्युप-आकुर्यात् । प्रत्येव । एव सोमँ । सोमꣳ स्थापयति । स्थापयति प्रति । प्रति

स्तोमँ॑ । स्तोम॒ प्रति॑ । प्रत्युक्थानि॑ । उ॒क्थानि॒ प्रति॑ । प्रति॒ यज॑मानः । यज॑मान॒स्तिष्ठ॑ति । तिष्ठ॑ति॒ प्रति॑ । प्रत्यध्व॒र्युः । अ॒ध्व॒र्युरित्यध्व॒र्युः () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

य॒ज्ञं वै । वा ए॒तत् । ए॒तथ्सं । सं भ॑रति । भ॒र॒ति॒ यत् । यथ्सोम॒-क्र॒य॒ण्ये । सो॒म॒क्र॒य॒ण्ये॑ पद॑म् । सो॒म॒क्र॒य॒ण्या इति॑ सोम-क्रयण्ये । पद॑म् य॒ज्ञमु॑खं । य॒ज्ञमु॑ख॒ꣳ हवि॑र्धानैँ । य॒ज्ञमु॑खमिति॑ यज्ञ-मुखं । हवि॑र्धाने॒ यर्हि॑ । हवि॑र्धाने॒ इति॑ हविः-धानैँ । यर्हि॑ हवि॑र्धानैँ । हवि॑र्धाने॒ प्राची॑ँ । हवि॑र्धाने॒ इति॑ हविः-धानैँ । प्राची॑ँ प्रव॒र्त॒ये॒युः । प्राची॒ इति॒ प्राची॑ँ । प्रव॒र्त॒ये॒युस्तर्हि॑ । प्रव॒र्त॒ये॒युरिति॑ प्र-व॒र्त॒ये॒युः । तर्हि॒ तेन॑ । तेनाक्ष॑ँ । अक्ष॒मुप॑ । उपाँ॑आ त् । अ॒आ द्य॒ज्ञमु॑खे । य॒ज्ञमु॑ख ए॒व । य॒ज्ञमु॑ख॒ इति॑ यज्ञ-मुखे । ए॒व य॒ज्ञं । य॒ज्ञमनु॑ । अनु॒ सं । सं त॑नोति । त॒नो॒ति॒ प्राचँ॑ । प्राच॒मग्निं॑ । अ॒ग्निं प्र । प्रहर॑ति । हर॑न्त्युत् । उत्पवी॑माँ । पवी॒मा । आन॑यति । न॒य॒त्यनु॑ । अन्वना॑ꣳसि । अना॑ꣳसि॒ प्र । प्रव॑र्तयति । व॒र्त॒य॒न्त्यथ॑ । अथ॒ वै । वा अ॑स्य । अ॒स्येषः । ए॒ष धिष्ण्यः । दिष्णियो हीयते । हीय॑ते॒ सः । सोऽनु॑ । अनु॑ध्यायति । ध्याय॑ति॒ सः । स ईँश्वरः । ईश्वरो रु॒द्रः । रु॒द्रो भू॒त्वा । भू॒त्वा प्र॒जां ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। प्र॒जां प॒शून् । प्र॒जामिति॑ प्र-जाम् । प॒शून्, यज॑मानस्य । यज॑मानस्य॒ शम॑यितोः । शम॑यितो॒र्यर्हि॑ । यर्हि॑ प॒शुम् । प॒शुमाप्री॑तं । आप्री॑त॒मुद॑चं । आप्री॑त॒मित्या-प्री॑तं । उद॑चं नय॑ति । नय॑ति॒ तर्हि॑ । तर्हि॒ तस्य॑ । तस्य॑ पशु॒शं॑पणं । प॒शु॒श्चप॑णꣳ हरेत् । प॒शु॒श्चप॑ण॒मिति॑ पशु-श्चप॑णं । हरे॒त्तेन॑ । ते नै॒व । ए॒वैनँ॑ । ए॒नं॒ भा॒गिनँ॑ । भा॒गिन॑ं करोति । क॒रो॒ति॒ यज॑मानः । यज॑मानो॒ वै । वा आ॑हव॒नीय॑ः । आ॒हव॒नीयो॒ यज॑मानं । आ॒हव॒नीय॒ इत्या॑ँ-हव॒नीय॑ः । यज॑मान॒ं वै । वा

एतत् । एतद्वि । विकर्ऱ्षन्ते । कर्ऱ्षन्ते यत् । यदाह्वनीयाँत् । आह्वनीयाँत्पशुश्रपंणं । आह्वनीयादित्याँ-ह्वनीयाँत् । पशुश्रपंण॰ हरंति । पशुश्रपंणमिति पशु-श्रपंणं । हरंति सः । स वाँ । वैव । एव स्यात् । स्यान्निर्मन्थ्यँ । निर्मन्थ्यं वा । निर्मन्थ्यमिति निः- मन्थ्यँ । वा कुर्यात् । कुर्याद्यजमानस्य । यजमानस्य सात्मत्वाय । सात्मत्वाय यदि । सात्मत्वायेति सात्म-त्वायं । यदि पशोः । पशोरवदानँ । अवदानं नश्यैत् । अवदानमित्यव-दानँ । नश्येदाज्यस्य । आज्यस्य प्रत्याख्यायँ । प्रत्याख्यायमवं । प्रत्याख्यायमिति प्रति-आख्यायँ । अवंद्येत् । द्येथ्सा । सैव । एव ततः । ततः प्रायश्चित्तिः । प्रायश्चित्तिर्ये । ये पशुं । पशुं विमथ्नीरन् । विमथ्नीरन्, यः । विमथ्नीरन्निति वि-मथ्नीरन् । यस्तान् । तान्कामयेत । कामयेतातिँ । आर्तिमा । आर्च्छेयुः । ऋच्छेयुरिति । इतिं कुवित् । कुविदङ्ग । अङ्गेतिं । इति नमोंवृक्तिवत्या । नमोंवृक्तिवत्यर्चा । नमोंवृक्तिवत्येति नमोंवृक्ति-वत्या । ऋचाऽऽग्नींध्रे । आग्नींध्रे जुहुयात् । आग्नींध्र इत्याग्निं- इध्रे । जुहुयान्नमोंवृक्तिं । नमोंवृक्तिमेव । नमोंवृक्तिमिति नमः-वृक्तिं । एवैषाँ । एषां वृंक्ते । वृंक्ते ताजक् । ताजगातिँ । आर्तिमा । आर्छंति । ऋच्छंतीत्यं च्छंति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

प्रजापंतेर्जायंमानाः । प्रजापंतेरितिं प्रजा-पतेः । जायंमानाः प्रजाः । प्रजा जाताः । प्रजा इतिं प्र-जाः । जाताश्चं । च याः । या इमाः । इमा इतीमाः ॥ तस्मै प्रतिं । प्रति प्र । प्र वेंदय । वेदय चिकित्वान् । चिकित्वा॰ अनुं । अनुं मन्यताम् । मन्यतामिति मन्यताम् ॥ इमं पशुं । पशुं पंशुपते । पशुपते ते । पशुपत इतिं पशु-पते । ते अद्य । अद्य बध्नामिं । बध्नाम्यंग्ने । अग्ने सुकृतस्यं । सुकृतस्य मध्यै । सुकृतस्येतिं सु-कृतस्यं । मध्य इति मध्यै ॥ अनुं मन्यस्व । मन्यस्व सुयजाँ । सुयजा यजाम । सुयजेतिं सु-यजाँ । यजाम जुष्टँ । जुष्टं देवानाँ । देवानामिदं । इदमस्तु । अस्तु हव्यं । हव्यमितिं हव्यं ॥ प्रजानन्तः प्रतिं । प्रजानन्त इतिं प्र-जानन्तः । प्रतिं गृह्णंति । गृह्णन्ति पूर्वै । पूर्वै प्राणं । प्राणमङ्गैभ्यः । प्राणमितिं प्र-अनम् । अङ्गैभ्यः परिं । पर्याचरंन्तम् । आचरंन्तमित्याँ-चरंन्तम् ॥ सुवर्गं याहि । सुवर्गमितिं

सुवः-गम् । याहि पथिभिः । पथिभिर्देवयानैः । पथिभिरितिं पथि-भिः । देवयानेरोषधीषु । देवयानेरितिं देव-यानैः । ओषधीषु प्रतिं । प्रतिं तिष्ठ । तिष्ठा शरीरैः । शरीरैरिति शरीरैः । येषामीशैं । ईशें पशुपतिः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। पशुपतिः पशूनां । पशुपतिरितिं पशु-पतिः । पशूनां चतुष्पदाम् । चतुष्पदामुत । चतुष्पदामिति चतुः-पदां । उत चं । च द्विपदाँ । द्विपदामितिं द्वि-पदाँ ॥ निष्क्रीतोयं । निष्क्रीत इति निः-क्रीतः । अयं यज्ञियँ । यज्ञियं भागं । भागमेंतु । एतु रायः । रायस्पोषाँः । पोषा यजमानस्य । यजमानस्य सन्तु । सन्त्विति सन्तु ॥ ये बध्यमानम् । बध्यमानमनुं । अनुं बध्यमानाः । बध्यमाना अभ्यैक्षन्त । अभ्यैक्षन्त मनसा । अभ्यैक्षन्तेत्यभि-ऐक्षन्त । मनसा चक्षुषा । चक्षुषा च । चेतिं च ॥ अग्निस्तान् । ताꣳ अग्नैं । अग्ने प्र । प्र मुमोक्तु । मुमोक्तु देवः । देवः प्रजापतिः । प्रजापतिः प्रजयाँ । प्रजापतिरितिं प्रजा-पतिः । प्रजया संविदानः । प्रजयेतिं प्र-जयाँ । संविदान इतिं सं- विदानः ॥ य आरण्याः । आरण्याः पशवः । पशवो विश्वरूपाः । विश्वरूपा विरूपाः । विश्वरूपा इतिं विश्व-रूपाः । विरूपाः संतः । विरूपा इति वि-रूपाः । संतो बहुधा । बहुधैकरूपाः । बहुधेतिं बहु-धा । एकरूपा इत्येक-रूपाः ॥ वायुस्तान् । ताꣳ अग्नैं । अग्ने प्र । प्र मुमोक्तु । मुमोक्तु देवः । देवः प्रजापतिः । प्रजापतिः प्रजयाँ । प्रजापतिरितिं प्रजा-पतिः । प्रजया संविदानः । प्रजयेतिं प्र-जयाँ । संविदान इतिं सं-विदानः ॥ प्रमुंचमाना भुवनस्य । प्रमुंचमाना इतिं प्र-मुंचमानाः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। भुवनस्य रेतः । रेतो गातुं । गातुं धत्त । धत्त यजमानाय । यजमानाय देवाः । देवा इतिं देवाः ॥ उपाकृतꣳ शशमानं । उपाकृतमित्युप-आकृतं । शशमानं यत् । यदस्थात् । अस्थाज्जीवं । जीवं देवानाँ । देवानामपिं । अप्येतु ।

एतु पाथः । पाथ इति पाथः ॥ नानाँ प्राणः । प्राणो यजमानस्य । प्राण इति प्र-अनः । यजमानस्य पशुनाँ । पशुना यज्ञः । यज्ञो देवेभिः । देवेभिः सह । सह देवयानः । देवयान इति देव-यानः । जीवं देवानाँ । देवानामपि । अप्येतु । एतु पाथः । पाथस्सत्याः । सत्यास्सन्तु । सन्तु यज- मानस्य । यजमानस्य कामाः । कामा इति कामाः ॥ यत्पशुः । पशुर्मायुम् । मायुमकृत । अकृतोरः । उरो वा । वापध्विः । पध्विराहते । पध्विरिति पत्-भिः । आहत इत्याँ-हते ॥ अग्निमाँ । मा तस्माँत् । तस्मादेनसः । एनसो विश्वाँत् । विश्वाँन्मुंचतु । मुंचत्वꣳहसः । अꣳहस इत्यꣳहसः ॥ शमितार उपेतन । उपेतन यज्ञं ॥॥ उपेतनेत्युप-एतन ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। यज्ञं देवेभिः । देवेभिरिन्वितम् । इन्वितमितीन्वितम् ॥ पाशाँत्पशुं । पशुं प्र । प्रमुंचत । मुंचत बंधात् । बन्धाद्यज्ञपतिं । यज्ञपतिं परिं । यज्ञपतिमिति यज्ञ-पतिम् । परीति परिं ॥ अदितिः पाशँ । पाशं प्र । प्र मुमोक्तु । मुमोक्तेतं । एतं नमः । नमः पशुभ्यः । पशुभ्यः पशुपतये । पशुभ्य इति पशु-भ्यः । पशुपतये करोमि । पशुपतय इति पशु-पतये । करोमीति करोमि ॥ अरातीयन्तमधरं । अधरं कृणोमि । कृणोमि यं । यं द्विष्मः । द्विष्मस्तस्मिन् । तस्मिन्नति । प्रति मुंचामि । मुंचामि पाशँ । पाशमिति पाशँ ॥ ब्रामुं । उते । ते दधिरे । दधिरे हव्यवाहँ । हव्यवाहꣳ शृतंकर्तारँ । हव्यवाहमिति हव्य-वाहँ । शृतंकर्तारमुत । शृतंकर्तारमिति शृतं-कर्तारँ । उत यज्ञियँ । यज्ञियं च । चेति च ॥ अग्ने सदक्षः । सदक्षस्सतनुः । सदक्ष इति स-दक्षः । सतनुरहि । सतनुरिति स-तनुः । हि भूत्वा । भूत्वाऽथ । अथ हव्या । हव्या जातवेदः । जातवेदो जुषस्व । जातवेद इति जात-वेदः । जुषस्वेति जुषस्व ॥ जातवेदो वपयाँ । जातवेद इति जात-वेदः । वपया गच्छ । गच्छ देवान् । देवान्त्वं । त्वꣳ हि । हि होताँ । होताँ प्रथमः । प्रथमो बभूथ । बभूथेति बभूथ ॥ घृतेन त्वं । त्वं तनुवः । तनुवो वर्धयस्व । वर्धयस्व स्वाहाकृतं । स्वाहाकृतꣳ हविः । स्वाहाकृतमिति

स्वाहाँ-कृतं । हविरदन्तु । अदन्तु देवाः । देवा इतिं देवाः ॥ स्वाहा देवेभ्यः । देवेभ्यो देवेभ्यः । देवेभ्यस्स्वाहाँ । स्वाहेति स्वाहाँ () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

प्राजापत्या वै । प्राजापत्या इतिं प्राजा-पत्याः । वै पशवः । पशवस्तेषाँ । तेषाꣳ रुद्रः । रुद्रोऽधिपतिः । अधिपतिर्यत् । अधिपतिरित्यधि-पतिः । यदेताभ्याँ । एताभ्यामुपाकरोतिं । उपाकरोति ताभ्याँ । उपाकरोती-त्युप-आकरोतिं । ताभ्यामेव । एवैनँ । एनं प्रतिप्रोच्यं । प्रतिप्रोच्या । प्रतिप्रोच्येतिं प्रति-प्रोच्यं । आलभते । लभत आत्मनः । आत्मनोनाँव्रस्काय । अनाँव्रस्काय द्वाभ्याँ । अनाँव्रस्कायेत्यनाँ-व्रस्काय । द्वाभ्यामुपाकरोति । उपाकरोति द्विपात् । उपाकरोतीत्युप-आकरोति । द्विपादयजमानः । द्विपादितिं द्वि-पात् । यजमानः प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्या उपाकृत्यं । प्रतिष्ठित्या इति प्रतिं- स्थित्यै । उपाकृत्य पंचं । उपाकृत्येत्युप-आकृत्यं । पंचं जुहोति । जुहोति पाक्ताँः । पाक्ताँः पशवः । पशवः पशून् । पशूनेव । एवावं । अवं रुंधे । रुंधे मृत्यवैँ । मृत्यवे वै । वा एषः । एष नीयते । नीयते यत् । यत्पशुः । पशुस्तं । तम् यत् । यदन्वारभेत । अन्वारभेत प्रमायुकः । अन्वारभेतेत्यनु-आरभेत । प्रमायुको यजमानः । प्रमायुक इतिं प्र-मायुकः । यजमानस्स्यात् । स्यान्नानाँ । नानाँ प्राणः । प्राणो यजमानस्य । प्राण इतिं प्र-अनः । यजमानस्य पशुनाँ । पशुनेतिं । इत्याह । आह व्यावृत्यै । व्यावृत्त्यै यत् । व्यावृत्या इतिं वि-अवृत्त्यै ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। यत्पशुः । पशुर्मायुम् । मायुमकृत । अकृतेतिं । इतिं जुहोति । जुहोति शान्त्यैँ । शान्त्यैशमितारः । शमितार उपेतन । उपेतनेतिं । उपेतनेत्युप-एतन । इत्याह । आह यथायजुः । यथायजुरेव । यथायजुरितिं यथा-यजुः ।

एवैतत् । एतद्वपायाँ । वपायां वै । वा आँह्रियमाणायाम् । आह्रियमाणायामग्नेः । आह्रियमाणायामित्याँ-ह्रियमाणायाम् । अग्नेर्मेधः । मेधोपं । अप क्रामति । क्रामति ह्वां । ह्वामु । उ ते । ते दधिरे । दधिरे हव्यवाहँ । हव्यवाहमितिं । हव्यवाहमितिं हव्य-वाहँ । इतिं वपाम् । वपामभि । अभि जुहोति । जुहोत्यग्नेः । अग्नेरेव । एव मेधँ । मेधमवं । अवं रुंधे । रुंधेऽथौं । अथौ श्रृतह्वायं । अथो इत्यथौं । श्रृतह्वायं पुरस्ताँथ्स्वाहाकृतयः । श्रृतह्वायेतिं श्रृत-ह्वायं । पुरस्ताँथ्स्वाहा-कृतयो वै । पुरस्ताँथ्स्वाहाकृतय इतिं पुरस्तात्-स्वाहाकृतयः । वा अन्ये । अन्ये देवाः । देवा उपरिंष्टात्स्वाहाकृतयः । उपरिंष्टाथ्स्वाहाकृतयोन्ये । उपरिंष्टाथ्स्वाहाकृतय इत्युपरिंष्टात्-स्वाहाकृतयः । अन्ये स्वाहाँ । स्वाहा देवेभ्यः । देवेभ्यो देवेभ्यः । देवेभ्यः स्वाहाँ । स्वाहेतिं । इत्यभितः । अभितो वपाम् । वपां जुहोति । जुहोति तान् । तानेव । एवोभयान्ं । उभयाँन्प्रीणाति । प्रीणातीतिं प्रीणाति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

यो वै । वा अयंथादेवतं । अयंथादेवतं यज्ञं । अयंथादेवत-मित्ययंथा-देवतं । यज्ञमुंपचरंति । उपचरत्या । उपचरतीत्युंप-चरंति । आ देवताँभ्यः । देवताँभ्यो वृश्चते । वृश्चते पापीयान् । पापीयान्भवति । भवति यः । यो यंथादेवतं । यथादेवतं न । यथादेवतमितिं यथा-देवतं । न देवताँभ्यः । देवताँभ्य आ । आ वृंश्चते । वृश्चते वसीयान् । वसीयान्भवति । भवत्याग्नेय्या । आग्नेय्यर्चा । ऋचाऽऽग्नीँध्रम् । आग्नीँध्रमभि । आग्नीँध्रमित्याग्निं-ह्वध्रम् । अभिमृंशेत् । मृशेद्वैष्णव्या । वैष्णव्या हंविर्धानँ । हविर्धानंमाग्नेय्या । हविर्धानमितिं हविः-धानँ । अग्नेय्या स्रुचः । स्रुचो वायव्यंया । वायव्यंया वायव्यांनि । वायव्याँन्येन्द्रिया । ऐन्द्रिया सदः । सदो यथादेवतं । यथादेवतमेव । यथादेवतमितिं यथा-देवतं । एव यज्ञं । यज्ञमुपं । उपं चरति । चरति न । न देवताँभ्यः । देवताँभ्य आ । आ वृंश्चते । वृश्चते वसीयान् । वसीयान्भवति । भवति युनज्मिं । युनज्मिं ते । ते पृथिवीम् । पृथिवीं ज्योतिंषा । ज्योतिंषा सह । सह युनज्मिं । युनज्मिं वायुं । वायुमन्तरिंक्षेण । अन्तरिंक्षेण ते ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ते॒ स॒ह । स॒ह यु॒नज्मि॑ । यु॒नज्मि॒ वाच॑म् । वाच॑ꣳ स॒ह । स॒ह सूर्ये॑ण । सूर्ये॑ण ते । ते॒ यु॒नज्मि॑ । यु॒नज्मि॑ ति॒स्रः । ति॒स्रो वि॒पृचः॑ । वि॒पृच॒स्सूर्य॑स्य । वि॒पृच॒ इति॑ वि-पृचः॑ । सूर्य॑स्य ते । त॒ इति॑ ते ॥ अ॒ग्निर्दे॒वता॑ । दे॒वता॑ गाय॒त्री । गा॒य॒त्री छन्दः॑ । छन्द॑ उपाꣳशोः । उ॒पा॒ꣳशोः पात्र॑म् । उ॒पा॒ꣳशोरित्यु॑प-अ॒ꣳशोः । पात्र॑मसि । अ॒सि॒ सोमः॑ । सोमो॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॑ त्रि॒ष्टुप् । त्रि॒ष्टुप्छन्दः॑ । छन्दो॑न्तर्या॒मस्य॑ । अ॒न्त॒र्या॒मस्य॒ पात्र॑म् । अ॒न्त॒र्या॒मस्ये॒त्य॑न्तः-या॒मस्य॑ । पात्र॑मसि । अ॒सीन्द्रः॑ । इन्द्रो॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॒ जग॑ती । जग॑ती॒ छन्दः॑ । छन्द॒ इन्द्र॑वायु॒वोः । इन्द्र॑वायु॒वोः पात्र॑म् । इन्द्र॑वायु॒वोरितीन्द्र॑-वायु॒वोः । पात्र॑मसि । अ॒सि॒ बृह॒स्पतिः॑ । बृह॒स्पति॑र्दे॒वता॑ । दे॒वता॑ऽनु॒ष्टुप् । अ॒नु॒ष्टुप्छन्दः॑ । अ॒नु॒ष्टुभि॒त्य॑नु-स्तुप् । छन्दो॑ मि॒त्रावरु॑णयोः । मि॒त्रा-वरु॑णयोः पात्र॑म् । मि॒त्रावरु॑णयो॒रिति॑ मि॒त्रा-वरु॑णयोः । पात्र॑मसि । अ॒स्यश्विनौ॑ । आश्विनौ॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॑ पं॒क्तिः । पं॒क्तिश्छन्दः॑ । छन्दो॒श्विनोः॑ । अ॒श्विनोः॒ पात्र॑म् । पात्र॑मसि । अ॒सि॒ सूर्यः॑ । सूर्यो॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॑ बृह॒ती । बृ॒ह॒ती छन्दः॑ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। छन्दः॑ शु॒क्रस्य॑ । शु॒क्रस्य पात्र॑म् । पात्र॑मसि । अ॒सि॒ च॒न्द्रमाः॑ । च॒न्द्रमा॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॑ स॒तोबृ॑ह॒ती । स॒तोबृ॑ह॒ती छन्दः॑ । स॒तोबृ॑ह॒तीति॑ स॒तः-बृ॒ह॒ती । छन्दो॑ म॒न्थिनः॑ । म॒न्थिनः॒ पात्र॑म् । पात्र॑मसि । अ॒सि॒ विश्वे॑ । विश्वे॑ दे॒वाः । दे॒वा दे॒वता॑ । दे॒वतो॒ष्णिहा॑ । उ॒ष्णिहा॒ छन्दः॑ । छन्द॑ आग्र॒यण॑स्य । आ॒ग्र॒यण॑स्य॒ पात्र॑म् । पात्र॑मसि । अ॒सीन्द्रः॑ । इन्द्रो॑ दे॒वता॑ । दे॒वता॑ ककुत् । ककुच्छन्दः॑ । छन्द॑ उ॒क्थाना॑म् । उ॒क्थाना॒ पात्र॑म् । पात्र॑मसि । अ॒सि॒ पृथि॒वी । ँपृथि॒वी दे॒वता॑ । दे॒वता॑ वि॒राट् । वि॒राट्छन्दः॑ । वि॒राडिति॑ वि-राट् । छन्दो॑ ध्रु॒वस्य॑ । ध्रु॒वस्य॒ पात्र॑म् । पात्र॑मसि । अ॒सीत्य॑सि () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

इष्टर्गो वै । वा अध्वर्युः । अध्वर्युर्यजमानस्य । यजमान-स्येष्टर्गः । इष्टर्गः खलु । खलु वै । वै पूर्वः । पूर्वोष्टुः । अर्ष्टुः क्षीयते । क्षीयत आसन्यात् । आसन्यान्मा । मा मंत्रात् । मंत्रात्पाहि । पाहि कस्याः । कस्याश्चित् । चिदभिशस्त्याः । अभिशस्त्या इतिं । अभिशस्त्या इत्यभि-शस्त्याः । इतिं पुरा । पुराप्रातरनुवाकात् । प्रातरनुवाकाज्जुहुयात् । प्रातरनुवाकादितिं प्रातः-अनुवाकात् । जुहुयादात्मनें । आत्मन एव । एव तत् । तदध्वर्युः । अध्वर्युः पुरस्तात् । पुरस्ताच्छर्म । शर्म नह्यते । नह्यतेऽनार्त्यै । अनार्त्यै संवेशायं । संवेशायं ब्बा । संवेशायेतिं सं-वेशायं । ब्बोपवेशायं । उपवेशायं ब्बा । उपवेशायेत्युप-वेशायं । ब्बा गायत्रियाः । गायत्रियास्त्रिष्टुभः । त्रिष्टुभो जगत्याः । जगत्या अभिभूत्यै । अभिभूत्यै स्वाहा । अभिभूत्याइत्यभि-भूत्यै । स्वाहाप्राणापानौ । प्राणापानौ मृत्योः । प्राणापानाविति प्राण-अपानौ । मृत्योर्मा । मा पातम् । पातं प्राणा- पानौ । प्राणापानौ मा । प्राणापानाविति प्राण-अपानौ । मा मा । मा हासिष्टं । हासिष्टं देवतासु । देवतासु वै । वा एते । एते प्राणापानयोः । प्राणापानयोर्व्यायच्छंते । प्राणापानयोरितिं प्राण-अपानयोः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। व्यायच्छंते येषा । व्यायच्छंत इतिं वि-आयच्छंते । येषा३ सोमः । सोमस्समृच्छतें । समृच्छतें संवेशायं । समृच्छत इतिं सं-ऋच्छतें । संवेशायं ब्बा । संवेशायेतिं सं-वेशायं । ब्बोपवेशायं । उपवेशायं ब्बा । उपवेशायेत्युप-वेशायं । ब्बेतिं । इत्याह । आह छंदा३ंसि । छंदा३ंसि वै । वै संवेशः । संवेश उपवेशः । संवेश इतिं सं-वेशः । उपवेश-श्छंदोभिः । उपवेश इत्युप-वेशः । छंदोभिरेव । छंदोभिरितिं छंदः-भिः । एवास्यं । अस्य छंदा३ंसि । छंदा३ंसि वृक्ते । वृक्ते प्रेतिवंति । प्रेतिवन्त्याज्यानि । प्रेतिवन्तीति प्रेतिं-वन्ति । आज्यानि भवंति । भवन्त्यभिजित्यै । अभिजित्यै मरुब्बतीः । अभिजित्या इत्यभि-जित्यै । मरुब्बतीः प्रतिपदः । प्रतिपदो विजित्यै । प्रतिपद इतिं प्रति-पदः । विजित्या उभे ।

विजित्या इति वि-जित्ये । उभे बृहद्रथंतरे । उभे इत्युभे । बृहद्रथंतरे भवतः । बृहद्रथंतरे इतिं बृहत्-रथंतरे । भवत इयं । इयं वाव । वाव रथंतरम् । रथंतर मसौ । रथंतरमितिं रथं-तरं । असौ बृहत् । बृहदाभ्याम् । आभ्यामेव । एवैनँ । एनमंतः । अंतरेति । एत्यद्य । अद्य वाव । वाव रथंतरं । रथंतरꣳस्वः । रथंतरमितिं रथं-तरम् । श्वो बृहत् । बृहदद्याश्वात् । अद्याश्वादेव । अद्याश्वादित्यद्य-श्वात् । एवैनँ । एनमंतः । अंतरेति । एति भूतम् । भूतं वाव ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। वाव रथंतरं । रथंतरं भविष्यत् । रथंतरमितिं रथं-तरं । भविष्यद्बृहत् । बृहद्भूतात् । भूताच्च । चैव । एवैनँ । एनं भविष्यतः । भविष्यतश्च । चान्तः । अंतरेति । एति परिमितं । परिमितं वाव । परिमितमिति परि-मितं । वाव रथंतरं । रथंतरमपरिमितं । रथंतरमितिं रथं-तरं । अपरिमितं बृहत् । अपरिमितमित्यपरि-मितं । बृहत्परिमितात् । परिमिताच्च । परिमितादिति परि-मितात् । चैव । एवैनँ । एनमपरिमितात् । अपरिमिताच्च । अपरिमितादित्यपरि-मितात् । चांतः । अन्तरेति । एति विश्वामित्रजमदग्नी । विश्वामित्रजमदग्नी वसिष्ठेन । विश्वामित्रजमदग्नी इतिं विश्वामित्र-जमदग्नी । वसिष्ठेनास्पर्धेतां । अस्पर्धेताꣳ सः । स एतत् । एतज्जमदग्निः । जमदग्निर्विहव्यँ । विहव्यमपश्यत् । विहव्यमितिं वि-हव्यँ । अपश्यत्तेनं । तेन वै । वै सः । स वसिष्ठस्य । वसिष्ठस्येंद्रियं । इंद्रियं वीर्यँ । वीर्यमवृङ्क्त । अवृङ्क्तयत् । यद्विहव्यँ । विहव्यꣳ शस्यतैँ । विहव्यमितिं वि-हव्यँ । शस्यतं इंद्रियम् । इंद्रियमेव । एव तत् । तद्वीर्यँ । वीर्यं यजमानः । यजमानो भ्रातृव्यस्य । भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते । वृङ्क्ते यस्यं । यस्य भूयांꣳसः । भूयांꣳसो यज्ञक्रतवः । यज्ञक्रतव इतिं । यज्ञक्रतव इतिं यज्ञ-क्रतवः । इत्याहुः । आहुः सः । स देवताः । देवतां वृङ्क्ते । वृङ्क्त इतिं । इति यदिं । यदग्निष्टोमः । अग्निष्टोमस्सोमः । अग्निष्टोम इत्यग्नि-स्तोमः । सोमः परस्तात् । परस्ताथ्स्यात् । स्यादुक्थ्यँ । उक्थ्यं कुर्वीत । कुर्वीत यदिं । यदुक्थ्यः । उक्थ्यस्स्यात् । स्यादतिरात्रं । अतिरात्रं कुर्वीत । अतिरात्रमित्यति रात्रं । कुर्वीत

यज्ञक्रतुभिः । यज्ञक्रतुभिरेव । यज्ञक्रतुभिरितियज्ञक्रतु-भिः । एवास्य । अस्य देवताः । देवता वृङ्क्ते । वृङ्क्ते वसीयान् । वसीयान्भवति । भवतीतिभवति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

निग्राभ्याः स्थ । निग्राभ्या इतिनि-ग्राभ्याः । स्थ देवश्रुतः । देवश्रुत आयुः । देवश्रुत इतिदेव-श्रुतः । आयुर्मे । मे तर्पयत । तर्पयत प्राणं । प्राणं मै । प्राणमितिप्र-अनं । मे तर्पयत । तर्पयतापानं । अपानं मै । अपानमित्यप-अनं । मे तर्पयत । तर्पयत व्यानं । व्यानं मै । व्यानमितिवि-अनं । मे तर्पयत । तर्पयत चक्षुः । चक्षुर्मे । मे तर्पयत । तर्पयत श्रोत्रं । श्रोत्रं मे । मे तर्पयत । तर्पयत मनः । मनो मे । मे तर्पयत । तर्पयत वाचं । वाचं मे । मे तर्पयत । तर्पयतात्मानं । आत्मानं मे । मे तर्पयत । तर्पयताङ्गानि । अङ्गानि मे । मे तर्पयत । तर्पयत प्रजां । प्रजां मै । प्रजामितिप्र-जां । मे तर्पयत । तर्पयत पशून् । पशून्मै । मे तर्पयत । तर्पयत गृहान् । गृहान्मै । मे तर्पयत । तर्पयत गणान् । गणान्मै । मे तर्पयत । तर्पयत सर्वगंणं । सर्वगंणं मा । सर्वगंणमितिसर्व-गणं । मा तर्पयत । तर्पयत तर्पयंत । तर्पयंत मा । मा गणाः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। गणा मै । मे मा । मा वि । वि तृंषन्न् । तृषन्नोषंधयः । ओषंधयो वै । वै सोमंस्य । सोमंस्य विशः । विशो विशः । विशः खलु । खलु वै । वै राज्ञः । राज्ञः प्रदांतोः । प्रदांतोरीश्वराः । प्रदांतोरितिप्र-दातोः । ईश्वरा ऐंद्रः । ऐंद्रस्सोमः । सोमोऽवींवृधं । अवींवृधं वः । वो मनंसा । मनंसा सुजाताः । सुजाता ऋतंप्रजाताः । सुजाता इतिसु-जाताः । ऋतंप्रजाता भगै । ऋतंप्रजाता इत्यृतं-प्रजाताः । भग इत् । इद्भः । वस्स्याम । स्यामेतिस्याम ॥ इंद्रेण

देवीः । देवीर्वीरुधः । वीरुधस्संविदानाः । संविदाना अनु । संविदाना इति सं-विदानाः । अनुमन्यंताम् । मन्यंताꣳ सवनाय । सवनाय सोमँ । सोममिति । इत्याह । आहौषधीभ्यः । ओषधीभ्य एव । ओषधीभ्य इत्योषधि-भ्यः । एवैनँ । एनꣳस्त्वायै । स्त्वायै विशः । विशस्त्वायै । स्त्वायै देवतायै । देवतायै निर्याच्यं । निर्याच्याभि । निर्याच्येति निः-याच्यं । अभिषुणोति । सुनोति यः । यो वै । वै सोमस्य । सोमस्याभिषूय-माणस्य । अबिषूयमाणस्य प्रथमः । अबिषूयमाणस्येत्यभि-सूयमानस्य ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। प्रथमोꣳशुः । अꣳशुः स्कंदति । स्कंदति सः । स ईश्वरः । ईश्वर इंद्रियं । इंद्रियं वीर्यँ । वीर्यं प्रजां । प्रजां पशून् । प्रजामिति प्र-जाम् । पशून्, यजमानस्य । यजमानस्य निर्हतोः । निर्हत्तोस्तं । निर्हत्तोरिति निः-हत्तोः । तमभि । अभिमन्त्रयेत । मन्त्रयेता । आ माँ । माऽस्कान् । अस्कान्त्सह । सह प्रजयाँ । प्रजया सह । प्रजयेति प्र-जयाँ । सह रायः । रायस्पोषेण । पोषेणेंद्रियं । इंद्रियं मेँ । मे वीर्यँ । वीर्यं मा । मा निः । निर्वधीः । वधीरिति । इत्याशिषँ । आशिषमेव । आशिषमित्याँ-शिषँ । एवैतां । एतामा । आशाँस्ते । शास्त इंद्रियस्य । इंद्रियस्य वीर्यस्य । वीर्यस्यप्रजायै । प्रजायै पशूनां । प्रजाया इति प्र-जायै । पशूनामनिर्घाताय । अनिर्घाताय द्रप्सः । अनिर्घातायेत्यनिः-घाताय । द्रप्सश्चस्कंद । चस्कंद पृथिवीम् । पृथिवीमनु । अनु द्यां । द्यामिमं । इमं च । च योनिँ । योनिमनु । अनु यः । यश्च । च पूर्वः । पूर्व इति पूर्वः ॥ तृतीयं योनिँ । योनि मनु । अनु संचरंतं । संचरंतं द्रप्सं । संचरंतमिति सं-चरंतं । द्रप्सं जुहोमि । जुहोम्यनु । अनु सप्त । सप्त होत्राः । होत्रा इति होत्राः () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

यो वै । वै देवान् । देवान्देवयज्ञसेनं । देवयज्ञसेनार्पयति । देवयज्ञसेनेति देव-यज्ञसेनं । अर्पयति मनुष्यान् । मनुष्यान्मनुष्य- यज्ञसेनं । मनुष्ययज्ञसेनं देवयज्ञसी । मनुष्ययज्ञसेनेति मनुष्य-यज्ञसेनं । देवयज्ञस्येव । देवयज्ञसीति देव-यज्ञसी । एव देवेषु । देवेषु भवति । भवति मनुष्ययज्ञसी । मनुष्ययज्ञसी मनुष्येषु । मनुष्ययज्ञसीति मनुष्य-यज्ञसी । मनुष्येषु यान् । यान्प्राचीन । प्राचीनमाग्रयणात् । अग्रयणाद्ग्रहान् । ग्रहान्गृह्णीयात् । गृह्णीयात्तान् । तानुपाꣳशु । उपाꣳशु गृह्णीयात् । उपाꣳश्वित्युप-अꣳशु । गृह्णीयाद्यान् । यानूर्ध्वान् । ऊर्ध्वाꣳस्तान् । तानुपब्दिमतः । उपब्दिमतो देवान् । उपब्दिमत इत्युपब्दि-मतः । देवानेव । एव तत् । तद्देवयज्ञसेनं । देवयज्ञसेनार्पयति । देवयज्ञसेनेति देव-यज्ञसेनं । अर्पयति मनुष्यान् । मनुष्यान्मनुष्ययज्ञसेनं । मनुष्ययज्ञसेनं देवयज्ञसी । मनुष्ययज्ञसेनेति मनुष्य-यज्ञसेनं । देवयज्ञस्येव । देवयज्ञसीति देव-यज्ञसी । एव देवेषु । देवेषु भवति । भवति मनुष्ययज्ञसी । मनुष्ययज्ञसी मनुष्येषु । मनुष्ययज्ञसीति मनुष्य-यज्ञसी । मनुष्येष्वग्निः । अग्निःप्रातस्सवने । प्रातस्सवने पातु । प्रातस्सवन इति प्रातः-सवने । पात्वस्मान् । अस्मान् वैश्वानरः । वैश्वानरो महिना । महिना विश्वशंभूः । विश्वशंभूरिति विश्व-शंभूः ॥ स नः । नः पावकः । पावको द्रविणं । द्रविणं दधातु । दधात्वा()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

युष्मंतः । आयुष्मंतस्सहभक्षाः । सहभक्षास्स्याम । सहभक्षा इति सह-भक्षाः । स्यामेति स्याम ॥ विश्वे देवाः । देवा मरुतः । मरुत इंद्रः । इंद्रो अस्मान् । अस्मानस्मिन् । अस्मिन्द्वितीये । द्वितीये सवने । सवने न । न जह्युः । जह्युरिति जह्युः ॥ आयुष्मन्तः प्रियं । प्रियमेषां । एषां वदतः । वदन्तो वयं । वयं देवानाꣳ । देवानाꣳ सुमतौ । सुमतौ स्याम । सुमतामिति सु-मतौ । स्यामेति स्याम ॥ इदं तृतीये । तृतीयꣳ सवनं । सवनं कवीनां । कवीनामृतेन । ऋतेन ये । ये चमसं । चमसमेरयंत । एरयंतेत्येरयंत ॥ ते सौधन्वनाः । सौधन्वनास्सुवः । सुवरानशानाः । आनशानास्स्विष्टिं । स्विष्टिं नः । स्विष्टिमिति सु-इष्टिं । नो अभि । अभिवसीयः । वसीयो नयंतु । नयंत्विति नयंतु ॥

आयतनवती वै । आयतनवतीरित्यायतन-वतीः । वा अन्याः । अन्या आहुतयः । आहुतयो हूयंते । आहुतय इत्या-हुतयः । हूयन्तेऽनायतनाः । अनायतना अन्याः । अनायतना इत्यनाय-तनाः । अन्यायाः । या आघारवतीः । आघारवती स्ताः । आघारवतीरित्याघार-वतीः । ता आयतनवतीः । आयतनवतीर्याः । आयतनवतीरित्यायतन-वतीः । याः सौम्याः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। सौम्यास्ताः । ता अनायतनाः । अनायतना ऐंद्रवायवं । अनायतना?इत्यनाय-तनाः । ऐंद्रवायवमादाय । ऐंद्रवायवमित्यैंद्र-वायवं । आदायाघारं । आदायेत्या-दाय । आघारमा । आघारमित्या-घारं । आघारयेत् । घारयेदध्वरः । अध्वरो यज्ञः । यज्ञोऽयं । अयमस्तु । अस्तु देवाः । देवा ओषधीभ्यः । ओषधीभ्यः पशवै । ओषधीभ्य इत्योषधि-भ्यः । पशवे नः । नो जनाय । जनाय विश्वस्मै । विश्वस्मै भूताय । भूतायाध्वरः । अध्वरोऽसि । असि सः । स पिन्वस्व । पिन्वस्व घृतवत् । घृतवद्देव । घृतवदिति घृत-वत् । देवसोम । सोमेति । इति सौम्याः । सौम्या एव । एव तत् । तदाहुतीः । आहुतीरायतनवतीः । आहुतीरित्या-हुतीः । आयतनवतीः करोति । आयतनवती रित्यायतन-वतीः । करोत्यायतनवान् । आयतनवान्भवति । आयतन-वानित्यायतन-वान् । भवति यः । य एवं । एवं वेद । वेदार्थौ । अथो द्यावापृथिवी । अथो इत्यर्थौ । द्यावापृथिवी एव । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । एव घृतेन । घृतेन वि । व्युनत्ति । उनत्ति ते । ते व्युत्ते । ते इति ते । व्युत्ते उपजीवनीयै । व्युत्ते इति वि-उत्ते । उपजीवनीयं भवतः । उपजीवनीये इत्युप-जीवनीयै । भवत उपजीव नीयः । उपजीवनीयो भवति । उपजीवनीय इत्युप-जीवनीयः । भवति यः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। य एवं । एवं वेद । वेदेषः । एष तै । ते रुद्र । रुद्र भागः । भागो यं । यं निरयाचथाः । निरयाचथास्तं । निरयाचथा इति निः-अयाचथाः । तं जुषस्व । जुष्वस्व विदेः । विदेर्गौपत्यं । गौपत्यꣳ रायः । रायस्पोषै । पोषꣳ सुवीर्यै । सुवीर्यꣳ संवत्सरीणाम् । सुवीर्यमिति सु- वीर्यै । संवत्सरीणाꣳ स्वस्तिम् । संवत्सरीणामिति सं-वत्सरीणाम् । स्वस्तिमिति स्वस्तिम् ॥ मनुः पुत्रेभ्यः । पुत्रेभ्यो दायम् । दायं वि । व्यभजत् । अभजत्सः । स नाभानेदिष्ठं । नाभानेदिष्ठ ब्रह्मचर्यै । ब्रह्मचर्यं वसतं । ब्रह्मचर्यमिति ब्रह्म-चर्यै । वसतं निः । निरभजत् । अभजथ्सः । स आ । आऽगच्छत् । अगच्छथ्सः । सोऽब्रवीत् । अब्रवीत्कथा । कथा मा । मा निः । निरभाक् । अभागिति । इति न । न ब्रा । ब्रानिः । निरभाक्षम् । अभाक्षमिति । इत्यब्रवीत् । अब्रवीदङ्गिरसः । अङ्गिरस इमे । इमे सत्रम् । सत्रमासते । आसते ते । ते सुवर्ग ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। सुवर्गं लोकं । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकं न । न प्र । प्र जानंति । जानंति तेभ्यः । तेभ्य इदं । इदं ब्राह्मणं । ब्राह्मणं ब्रूहि । ब्रूहि ते । ते सुवर्गं । सुवर्गं लोकं । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकं यंतः । यंतो ये । य एषां । एषां पशवः । पशव स्तान् । ताꣳस्तै । ते दास्यंति । दास्यंतीति । इति तत् । तदैभ्यः । एभ्योऽब्रवीत् । अब्रवीत्ते । ते सुवर्गं । सुवर्गं लोकं । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकं यंतः । यंतो ये । य एषां । एषां पशवः । पशव आसन् । आसंतान् । तानस्मै । अस्मा अददुः । अददुस्तं । तं पशुभिः । पशुभिश्चरंतम् । पशुभिरिति पशु-भिः । चरंतं यज्ञवास्तौ । यज्ञवास्तौ रुद्रः । यज्ञवास्ताविति यज्ञ-वास्तौ । रुद्र आ । आऽगच्छत् । अगच्छथ्सः । सोऽब्रवीत् । अब्रवीन्मम । मम वै । वा इमे । इमे पशवः । पशव इति । इत्यदुः । अदुर्वै । वै मह्यै ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। मह्यमिमान् । इमानिति । इत्यब्रवीत् । अब्रवीन्न । न वै । वै तस्य । तस्य ते । त ईशते । ईशत इति । इत्यब्रवीत् । अब्रवीद्यत् । यद्यज्ञवास्तौ । यज्ञवास्तौ हीयते । यज्ञवास्ताविति यज्ञ-वास्तौ । हीयते मम । मम वै । वै तत् । तदिति । इति तस्मात् । तस्माद्यज्ञवास्तु । यज्ञवास्तु न । यज्ञवास्त्विति यज्ञ-वास्तु । नाभ्यवेत्यै । अभ्यवेत्यꣳ सः । अभ्यवेत्यमित्यभि-अवेत्यै । सोऽब्रवीत् । अब्रवीद्यज्ञे । यज्ञे मा । मा । आ भज । भजाथ । अथ ते । ते पशून् । पशून्न । नाभि । अभि मꣳस्ये । मꣳस्य इति । इति तस्मै । तस्मा एतं । एतं मन्थिनं । मन्थिनꣳ सꣳस्रावं । सꣳस्रावमजुहोत् । सꣳस्रावमिति सं-स्रावं । अजुहोत्ततः । ततो वै । वै तस्य । तस्य रुद्रः । रुद्रः पशून् । पशून्न । नाभि । अभ्यमन्यत । अमन्यत यत्र । यत्रैतं । एतमेवं । एवं विद्वान् । विद्वान्मन्थिनं । मन्थिनꣳसꣳस्रावं । सꣳस्रावं जुहोति । सꣳस्रावमिति सं-स्रावं । जुहोति न । न तत्र । तत्र रुद्रः । रुद्रः पशून् । पशूनभि । अभि मन्यते । मन्यत इति मन्यते () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

जुष्टो वाचः । वाचो भूयासं । भूयासं जुष्टः । जुष्टो वाचः । वाचस्पतये । पतये देवि । देवि वाक् । वागिति वाक् ॥ यद्वाचः । वाचो मधुमत् । मधुमत्तस्मिन्न् । मधुमदिति मधु-मत् । तस्मिन्मा । मा धाः । धा स्वाहा । स्वाहा सरस्वत्यै । सरस्वत्या इति सरस्वत्यै ॥ ऋचा स्तोमं । स्तोमꣳ सं । समर्धय । अर्धय गायत्रेण । गायत्रेण रथन्तरम् । रथन्तरमिति रथं-तरं ॥ बृहद्गायत्र वर्तनि । गायत्रवर्तनीति गायत्र-वर्तनि ॥ यस्तै । ते द्रप्सः । द्रप्सः स्कन्दति । स्कन्दति यः । यस्तै । ते अꣳशुः । अꣳशुर्बाहु- च्युतः । बाहुच्युतो धिषणयोः । बाहुच्युत इति बाहु-च्युतः ।

धिषणयोरुपस्थाँत् । उपस्थादित्युप-स्थात् ॥ अध्वर्योर्वाँ । वा परिँ । परि यः । यस्तँ । ते पवित्राँत् । पवित्राथ्स्वाहाकृतम् । स्वाहाकृतमिंद्राय । स्वाहाकृतमिति स्वाहाँ-कृतं । इंद्राय तं । तं जुहोमि । जुहोमीतिं जुहोमि ॥ यो द्रप्सः । द्रप्सो अꣳशुः । अꣳशुः पतितः । पतितः पृथिव्यां । पृथिव्यां परिवापात् । परिवापात्पुरोडाशाँत् । परिवापादितिं परि- वापात् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। पुरोडाशाँत्करंभात् । करंभादितिं करंभात् ॥ धानासोमान्मन्थिनः । धानासोमादितिं धाना-सोमात् । मन्थिनं इंद्र । इंद्र शुक्रात् । शुक्राथ्स्वाहाकृतम् । स्वाहाकृतमिंद्राय । स्वाहाकृतमिति स्वाहाँ-कृतम् । इंद्राय तं । तं जुहोमि । जुहोमीतिं जुहोमि ॥ यस्तँ । ते द्रप्सः । द्रप्सो मधुमान् । मधुमाꣳ इंद्रियावान् । मधुमानिति मधु-मान् । इंद्रियावान्थ्स्वाहाकृतः । इंद्रियावानितींद्रिय-वान् । स्वाहाकृतः पुनः । स्वाहाकृत इति स्वाहाँ-कृतः । पुनरप्येतिं । अप्येतिं देवान् । अप्येतीत्यपि-एतिं । देवानितिं देवान् ॥ दिवः पृथिव्याः । पृथिव्याः परिँ । पर्यन्तरिक्षात् । अन्तरिक्षात्स्वाहाकृतम् । स्वाहाकृतमिंद्राय । स्वाहाकृतमिति स्वाहाँ-कृतम् । इंद्राय तं । तं जुहोमि । जुहोमीतिं जुहोमि ॥ अध्वर्युवै । वा ऋत्विजाँ । ऋत्विजाँ प्रथमः । प्रथमो युज्यते । युज्यते तेनं । तेन स्तोमः । स्तोमो योक्तव्यः । योक्तव्यं इतिं । इत्याहुः । आहुर्वाक् । वागग्नेगाः । अग्नेगा अग्नैँ । अग्नेगा इत्यग्ने-गाः । अग्नं एतु । एत्वृजुगाः । ऋजुगा देवेभ्यः । ऋजुगा इत्यृजु-गाः । देवेभ्यो यशः । यशो मयिं । मयि दधती । दधती प्राणान् । प्राणान्पशुषुं । प्राणानितिं प्र-अनान् । पशुषुं प्रजां । प्रजां मयिं । प्रजामितिं प्र-जां । मयिं च ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। च॒ यज॑माने । यज॑माने च । चेति॑ । इत्या॑ह । आ॒ह॒ वाच॑म् । वाच॑मे॒व । ए॒व तत् । तद्य॒ज्ञ- मुखे । य॒ज्ञमु॒खे यु॑नक्ति । य॒ज्ञमु॒ख इति॑ यज्ञ-मु॒खे । यु॒न॒क्ति॒ वास्तु॑ । वास्तु॒ वै । वा ए॒तत् । ए॒तद्य॒ज्ञस्य॑ । य॒ज्ञस्य॑ क्रियते । क्रि॒य॒ते यत् । यद्ग्रहा॑न् । ग्रहा॑न्गृही॒त्वा । गृ॒ही॒त्वा ब॑हिष्पव॒मा॒नं । ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒नꣳ सर्प॑ति । ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒नमिति॑ बहिः-पव॒मा॒नम् । सर्प॑ति॒ परा॑चः । परा॑चो॒ हि । हि यन्ति॑ । यन्ति॒ परा॑चीभिः । परा॑चीभिस्तुवते॑ । स्तु॒व॒ते॑ वैष्ण॒व्या । वै॒ष्ण॒व्यर्चा । ऋचा पुनः॑ । पु॒नरे॒त्य॑ । ए॒त्योप॑ । ए॒त्येत्या॑-इ॒त्य॑ । उप॑ तिष्ठते । ति॒ष्ठ॒ते॒ य॒ज्ञः । य॒ज्ञो वै । वै विष्णुः॑ । विष्णु॑र्य॒ज्ञं । य॒ज्ञ मे॒व । ए॒वाकः॑ । अ॒क॒र्विष्णो॑ । विष्णो॒ ब॑लं । विष्णो॒ इति॒ विष्णो॑ । ब॒लं नः॑ । नो॒ अ॒न्त॒मः । अ॒न्त॒ म॒श्व॒र्म॒ । श॒र्म॒ यच्छ । य॒च्छ॒ स॒ह॒न्त॒ । स॒ह॒न्त्येति॑ सहन्त्य ॥ प्र ते॑ । ते॒ धारा॑ः । धारा॑ मधु॒श्चुतः॑ । म॒धु॒श्चुत॑ उ॒क्षः॑ । म॒धु॒श्चुत॒ इति॑ मधु-श्चुतः॑ । उ॒क्षः॑ दुह्यते । दु॒ह्य॒ते॒ अक्षि॑तं । अक्षि॑त॒मिति॑ । इत्या॑ह । आ॒ह॒ यत् । यदे॒व । ए॒वास्य॑ । अ॒स्य॒ शया॑नस्य । शया॑नस्योप॒शुष्य॑ति । उ॒प॒शुष्य॑ति॒ तत् । उ॒प॒शुष्य॒तीत्यु॑प- शुष्य॑ति । तदे॒व । ए॒वास्य॑ । अ॒स्यै॒तेन॑ । ए॒तेना । आप्या॑यय॒ति । प्याय॑यती॒ति॒ प्याययति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

अ॒ग्निना॑ र॒यिं । र॒यिम॑श्नव॒त् । अ॒श्न॒व॒त्पोष॑म् । पोष॑मे॒व । ए॒व दि॒वेदि॑वे । दि॒वेदि॑व इति॑ दि॒वे-दि॒वे॒ । य॒शस॑ं वीरव॒त्तमम् । वी॒र॒व॒त्तम॒मिति॑ वीरवत्-तम॒म् ॥ गोमा॑ꣳ अग्ने । गोमा॒निति॒ गो-मा॒न् । अ॒ग्नेऽवि॑मान् । अवि॑माꣳ अ॒श्वी । अवि॑मा॒नित्यवि॑-मान् । अ॒श्वी य॒ज्ञः । य॒ज्ञो नृ॒वत्स॑खा । नृ॒वत्स॑खा सदं॑ । नृ॒वत्स॒खेति॑ नृवत्-स॒खा॒ । सद॒मित् । इद॑प्रमृ॒ष्यः । अ॒प्र॒मृ॒ष्य इत्य॑प्र-मृ॒ष्यः ॥ इड॑वाꣳ एषः । इड॑वा॒नितीडा॑-वान् । एषो अ॑सुर । अ॒सु॒र॒ प्र॒जाव॑ान् । प्र॒जाव॑ा॒न्दीर्घः॑ । प्र॒जाव॒निति॑ प्र॒जा-वा॒न् । दीर्घो॑ र॒यिः । र॒यिः पृ॑थुबु॒ध्नः । पृ॒थु॒बु॒ध्नस्स॒भाव॑ान् । पृ॒थु॒बु॒ध्न इति॑ पृथु-बु॒ध्नः । स॒भाव॒निति॑ स॒भा-वा॒न् । आ प्या॑यस्व । प्याय॑स्व सं । सं ते॑ । त॒ इति॑ ते ॥ इ॒ह ब॒ष्टार॑ं । ब॒ष्टार॑मग्रि॒यं । अ॒ग्रि॒यं वि॒श्वरू॑पं । वि॒श्वरू॑प॒मुप॑ । वि॒श्वरू॑प॒मिति॑ वि॒श्व- रू॒पं॒ । उप॑ ह्वये । ह्व॒य॒ इति॑ ह्वये ॥ अ॒स्माक॑मस्तु । अ॒स्तु॒ केव॑लः ।

केवलꣳ इति केवलः ॥ तन्नः । नस्तुरीपँ । तुरीपमधं । अधंपोषयिब्नु । पोषयिब्नु देवं । देवं ब्रष्टः । ब्रष्टर्वि । विरंराणः । रराणस्स्यंस्व । स्यस्वेतिं स्यस्व ॥ यतो वीरः । वीरः कर्म्मण्यः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। कर्म्मण्यस्सुदक्षः । सुदक्षो युक्तग्रांवा । सुदक्ष इतिं सु-दक्षः । युक्तग्रांवा जायंते । युक्तग्रावेतिं युक्त-ग्रावा । जायंते देवकांमः । देवकांम इतिं देव-कामः ॥ शिवस्ब्रष्टः । ब्रष्टरिह । इहा । आ गंहि । गहि विभुः । विभुः पोषैं । विभुरितिं वि-भुः । पोषं उत । उत त्मनाँ । त्मनेति त्मनाँ ॥ यज्ञे यंज्ञे नः । यज्ञेयंज्ञ इतिं यज्ञे-यज्ञे । न उत् । उदंव । अवेत्यंव ॥ पिशङ्ग रूपस्सुभरः । पिशङ्गंरूप इतिं पिशङ्ग-रूपः । सुभरो वयोधाः । सुभर इतिं सु-भरः । वयोधाः श्रुष्टी । वयोधा इतिं वयः-धाः । श्रुष्टी वीरः । वीरो जांयते । जायते देवकांमः । देवकांम इतिं देव-कामः ॥ प्रजां ब्रष्टाँ । प्रजामितिं प्र-जाम् । त्पष्टा वि । विष्यंतु । स्यतु नाभिँ । नाभिंमस्मे । अस्मे अधं । अस्मे इत्यस्मे । अथा देवानाँ । देवानामपिं । अप्येंतु । एतु पाथः । पाथ इति पाथः ॥ प्रणः । नो देवी । देव्या । आ नः । नो दिवः । दिव इतिं दिवः ॥ पीपिवाꣳ सꣳसरंस्रवतः । सरंस्रवतः स्तनँ । स्तनं यः । यो विश्वदंर्शतः । विश्वदंर्शत इतिं विश्व-दर्शतः ॥ धुक्षीमहिं प्रजां । प्रजामिषँ । प्रजामितिं प्र-जाम् । इषमितीषँ () ॥

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

ये तैँ ते सरस्वः सरस्व ऊर्मयः ऊर्मयोमधुमन्तः मधुमंतो घृतश्चुतः मधुमन्त इति मधु-मन्तः घृतश्चुत इतिं घृत-श्चुतः तेषाँ ते ते सुम्नम् सुम्नमींमहे ईमह इतीमहे यस्यं व्रतं व्रतं पशवः पशवो यंतिं यंति सर्वैं सर्वे यस्यं यस्यं व्रतं व्रतमुपतिष्ठंते उपतिष्ठत आपः उपतिष्ठत इत्युप-तिष्ठंते आप इत्यापः यस्यं व्रते व्रते पुष्टिपतिः पुष्टिपतिर्निर्विष्टः पुष्टिपति रितिं पुष्टि-पतिः

निविष्टस्तं निविष्ट इति नि-विष्टः तꣳ सरस्वन्तम् सरस्वंत मवसे अवसे हुवेम हुवेमेतिं हुवेम दिव्यꣳ सुपर्णं सुपर्णं वयसं सुपर्णमितिं सु-पर्णं वयसं बृहन्त्ँ बृहन्तंमपां अपां गर्भँ गर्भं वृषभं वृषभमोषधीनां ओषधीनामित्योषधीनां अभीपतो वृष्ठा वृष्ठा तर्पयंतम् तर्पयंतं तं तꣳ सरस्वंतम् । सरस्वंतमवसे । अवसे हुवेम । हुवेमेतिं हुवेम ॥ सिनीवालि पृथुष्टुके । पृथुष्टुके या । पृथुष्टुक इति पृथु-स्तुके । या देवानाँ । देवानामसिं । असि स्वसाँ । स्वसेति स्वसाँ । जुषस्व हव्यं । हव्यमाहुतं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। आहुतं प्रजां । आहुत मित्या-हुतं । प्रजां देवि । प्रजामितिं प्र-जां । देवि दिदिड्डि । दिदिड्डि नः । न इतिं नः । या सुपाणिः । सुपाणिः स्वङ्गुरिः । सुपाणिरितिं सु-पाणिः । स्वङ्गुरिः सुपूमाँ । स्वङ्गुरितिं सु-अङ्गुरिः । सुपूमा बहुसूवरी । सुपूमेतिं सु-सूमाँ । बहुसूवरीतिं बहु-सूवरी ॥ तस्यै विश्पत्नियै । विश्पत्नियै हविः । हविस्सिनीवाल्यै । सिनीवाल्यै जुहोतन । जुहोतनेतिं जुहोतन ॥ इंद्रं वः । वो विश्वतः । विश्वतस्परिं । परींद्रँ । इंद्रं नरः । नर इति नरः ॥ असितवर्णा हरयः । असितवर्णा इत्यसित-वर्णाः । हरयस्सुपर्णाः । सुपर्णामिहः । सुर्पणा इतिं सु-पर्णाः । मिहो वसानाः । वसाना दिवँ । दिवमुत् । उत्पतंति । पतंतीतिं पतंति ॥ त आ । आ ववृत्रन् । अववृत्रन्त्सदं- नानि । सदंनानि कृत्वा । कृत्वाऽत् । आदित् । इत्पृथिवी । पृथिवी घृतैः । घृतैर्वि । व्युंद्यते । उद्यत इत्युंद्यते ॥ हिरंण्यकेशो रजसः । हिरंण्यकेश इति हिरंण्य- केशः । रजसो विसारे । विसारेऽहिः । विसार इतिं वि-सारे । अहि र्धुनिः । धुनिर्वातः । वातं इव । इव ध्रजींमान् । ध्रजींमानिति ध्रजींमान् ॥ शुचिंभ्राजा उपसः । शुचिंभ्राजा इति शुचिं-भ्राजाः । उपषो नवेंदाः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। नवेदा यशस्वतीः । यशस्वती रप्स्युवः । अप्स्युवो न । न सत्याः । सत्या इति सत्याः ॥ आ तै । ते सुपर्णाः । सुपर्णा अमिनन्त । सुपर्णा इति सु-पर्णाः । अमिनन्त एवै । एवैः कृष्णः । कृष्णो नोनाव । नोनाव वृषभः । वृषभो यदि । यदीदम् । इदमितीदम् । शिवाभिर्न ॥ न स्मयमानाभिः । स्मयमानाभिरा । आगात् । अगात्पतन्ति । पतन्तिमिहः । मिहः स्तनयति । स्तनयन्त्यभ्रा । अभ्रेत्यभ्रा ॥ वा श्रेव । इव विद्युत् । विद्युन्मिमाति । विद्युदिति वि-द्युत् । मिमाति वत्सम् । वत्सं न । न माता । माता सिषक्ति । सिषक्तीति सिषक्ति ॥ यदेषां । एषां वृष्टिः । वृष्टि रसर्जि । असर्जीत्यसर्जि ॥ पर्वतश्चित् । चिन्म हि । महि वृद्धः । वृद्धो बिभाय । बिभाय दिवः । दिवश्चित् । चिष्सानु । सानुरेजत । रेजत स्वने । स्वने वः । व इति वः ॥ यत्क्रीडथ । क्रीडथ मरुतः । मरुत ऋष्टिमंतः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। ऋष्टिमंत आपः । ऋष्टिमंत इत्यृष्टि-मंतः । आप इव । इव सध्रियंचः । सध्रियंचो धवध्वे । धवध्व इति धवध्वे ॥ अभि क्रंद । क्रंद स्तनय । स्तनय गर्भै । गर्भमा । आ धाः । धा उदन्वता । उदन्वता परि । उदन्वतेत्युदन्न्-वता । परि दीय । दीया रथेन । रथेनेति रथेन ॥ दृतिꣳ सु । सुकरुप । करुप विषितं । विषितं न्यंचं । विषितमिति वि-सितं । न्यंचꣳ समाः । समा भवंतु । भवंतूद्वता । उद्वता निपादाः । उद्वतेत्युत्-वता । निपादा इति नि-पादाः ॥ ब त्या । त्या चित् । चिदच्युत । अच्युताग्नै । अग्नेः पशुः । पशुर्न । न यवसे । यवस इति यवसे ॥ धामाह । हयत् । यत्तै । ते अजर । अजर वना । वना वृश्चति । वृश्चति शिक्वसः । शिक्वस इति शिक्वसः ॥ अग्ने भूरीणि । भूरीणि तव । तव जातवेदः । जात वेदो देव । जातवेद इति जात-वेदः । देव स्वधावः । स्वधावोऽमृतस्य । स्वधाव इति स्वधा-वः । अमृतस्य धाम । धामेति धाम ॥ याश्च । च मायाः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। माया मायिनाँ । मायिनाँ विश्वमिन्व । विश्वमिन्व ह्व । विश्वमिन्वेति विश्व-इन्व । ह्व पूर्वीः । ह्व इति ह्व । पूर्वीः संदधुः । संदधुः पृष्टबन्धो । संदधुरिति सं-दधुः । पृष्टबंधो इति पृष्ट-बंधो ॥ दिवो नः । नो वृष्टिं । वृष्टिं मरुतः । मरुतो ररीध्वम् । ररीध्वं प्र । प्र पिन्वत । पिन्वत वृष्णः । वृष्णो अश्वस्य । अश्वस्य धाराः । धारा इति धाराः ॥ अर्वाङेतेन । एतेन स्तनयित्नुनाँ । स्तनयित्नुना । ए हि । इह्यपः । अपो निषिंचन् । निषिंचन्नसुरः । निषिंचन्निति नि-सिंचन् । असुरः पिता । पितानः । न इति नः ॥ पिन्वन्त्यपः । अपो मरुतः । मरुतस्सुदानवः । सुदानवः पयः । सुदानव इति सु-दानवः । पयो घृतवत् । घृतवद्विदथेषु । घृतवदिति घृत-वत् विदथेष्वाभुवः । आभुव इत्या-भुवः ॥ अत्यं न । न मिहे । मिहे वि । वि नयंति । नयंति वाजिनँ । वाजिनमुत्सँ । उत्स दुहंति । दुहंति स्तनयन्तम् । स्तनयन्तमक्षितम् । अक्षितमित्यक्षितम् ॥ उदप्रुतो मरुतः । उदप्रुत इत्युद-प्रुतः । मरुतस्तान् । ताꣳ इयर्त । इयर्त वृष्टिँ । वृष्टिं ये ()

काण्ड -3, प्रपाठक -1, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -8,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। ये विश्वेँ । विश्वे मरुतः । मरुतो जुनंति । जुनंतीति जुनंति ॥ क्रोशाति गदाँ । गदा कन्याँ । कन्येव । इव तुन्ना । तुन्ना पेरुँ । पेरुं तुजाना । तुजाना पत्याँ । पत्येव । इव जाया । जायेति जाया ॥ घृतेन द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी मधुना । द्यावापृथिवी इति द्यावाँ- पृथिवी । मधुना सं । समुक्षत । उक्षत पयस्वतीः । पयस्वतीः कृणुत । कृणुतापः । आप ओषधीः । ओषधीरित्योषधीः ॥ ऊर्जं च । च तत्र । तत्र सुमतिं । सुमतिं च । सुमतिमिति सु-मतिं । च पिन्वथ । पिन्वथ यत्र । यत्रा नरः । नरो मरुतः । मरुतस्सिंचथ । सिंचथा मधुं । मध्विति मधुं ॥ उदुं । उत्यं । त्यं चित्रं । चित्रमिति चित्रं ॥ और्वभृगुवच्छुचिँ । और्वभृगु-वदित्यौर्वभृगु-वत् । शुचिमप्नवानवत् । अप्नवानवदा ।

अ॒प्र॒वा॒न॒वदित्य॑प्रवान-वत् । आहु॑वे । हु॒व इति॑ हुवे ॥ अ॒ग्निꣳ स॑मु॒द्र॒वा॒स॒सम् । स॒मु॒द्र॒वा॒स॒समिति॑ समुद्र-वा॒स॒सम् ॥ आ स॒वम् । स॒वꣳ स॑वि॒तुः । स॒वि॒तुर्यथा । य॒था भग॑स्य । भग॑स्येव । इ॒व॒ भुजि॑ं । भुजिꣳ हु॑वे । हु॒व इति॑ हुवे ॥ अ॒ग्निꣳस॑मुद्र वा॒ससं । स॒मु॒द्र॒वा॒स॒मिति॑ समुद्र-वा॒स॒सं ॥ हुवे वात॑स्वनं । वात॑स्वनं क॒विं । वात॑स्वन॒मिति॒ वात॑-स्वनं । क॒विं प॒र्ज॒न्य॑क्रन्द्यम् । प॒र्ज॒न्य॑क॒न्द्यꣳ सहः॑ । प॒र्ज॒न्य॑क॒न्द्य॒मिति॑ पर्ज॒न्य॑-क्र॒न्द्य॒म् । सह॒ इति॒ सहः॑ । अ॒ग्निꣳ स॑मु॒द्र॒वा॒ससम् । स॒मु॒द्र॒वा॒स॒मिति॑ समुद्र-वा॒स॒सम् () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

॥ इति तृतीयकांडे प्रथमप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः यो वै । वै पव॑मानानाम् । पव॑मानानामन्वारो॒हान् । अ॒न्वा॒ रो॒हान्,वि॒द्वान् । अ॒न्वा॒रो॒हा नित्य॑नु-आरो॒हान् । वि॒द्वान्, यज॑ते । यज॒तेऽनु॑ । अनु॒ पव॑मानान् । पव॑मानाना । आ रो॑हति । रो॒ह॒ति॒ न । न पव॑मानेभ्यः । पव॑मानेभ्योऽव॑ । अव॑च्छिद्यते । छि॒द्य॒ते श्ये॒नः॒ । श्ये॒नोऽसि । अ॒सि॒ गा॒य॒त्रछ॑न्दाः । गा॒य॒त्रछ॑न्दा अनु॑ । गा॒य॒त्रछ॑न्दा॒ इति॑ गायत्र-छ॒न्दाः॒ । अनु॑ ब्रा । ब्रा । आ र॑भे । र॒भे॒ स्व॒स्ति । स्व॒स्ति मा॑ । मा॒ सं । सं पा॑रय । पा॒र॒य॒ सु॒प॒र्णः॒ । सु॒प॒र्णोऽसि । सु॒प॒र्ण इति॑ सु-प॒र्णः॒ । अ॒सि॒ त्रि॒ष्टु॒प्छ॑न्दाः । त्रि॒ष्टु॒प्छ॑न्दा अनु॑ । त्रि॒ष्टु॒प्छ॑न्दा॒ इति॑ त्रि॒ष्टुप्-छ॒न्दाः॒ । अनु॑ ब्रा । ब्रा । आ र॑भे । र॒भे॒ स्व॒स्ति । स्व॒स्ति मा॑ । मा॒ सं । सं पा॑रय । पा॒र॒य॒ सघा॑ । सघा॑ऽसि । अ॒सि॒ जग॑तीछन्दाः । जग॑तीछन्दा अनु॑ । जग॑तीछन्दा॒ इति॒ जग॑ती-छ॒न्दाः॒ । अनु॑ ब्रा । ब्रा । आ र॑भे । र॒भे॒ स्व॒स्ति । स्व॒स्ति मा॑ । मा॒ सं । सं पा॑रय । पा॒र॒येति॑ । इ॒त्या॑ह । आ॒हे॒ते । ए॒ते वै ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। वै पवमानानाम् । पवमानानामन्वारोहाः । अन्वारोहास्तान् । अन्वारोहा इत्यनु-आरोहाः । तान्, यः । य एवं । एवं विद्वान् । विद्वान्, यजते । यजतेऽनु । अनु पवमानान् । पवमानाना । आ रोहति । रोहति न । न पवमानेभ्यः । पवमानेभ्योऽवं । अवच्छिद्यते । छिद्यते यः । यो वै । वै पवमानस्य । पवमानस्य संततिं । संततिं वेद । संततिमिति सं-ततिं । वेद सर्वं । सर्वमायुः । आयुरेति । एति न । न पुरा । पुराऽऽयुषः । आयुषः प्र । प्र मीयते । मीयते पशुमान् । पशुमान्भवति । पशुमानितिं पशु- मान् । भवति विन्दतेँ । विन्दतेँ प्रजां । प्रजां पवमानस्य । प्रजामितिं प्र- जाम् । पवमानस्य ग्रहाँः । ग्रहा गृह्यन्ते । गृह्यन्तेऽथं । अथ वै । वा अस्य । अस्यै ते । एतेऽगृहीताः । अगृहीता द्रोणकलशः । द्रोणकलश आधवनीयः । द्रोणकलश इतिं द्रोण-कलशः । अधवनीयः पूतभृत् । आधवनीय इत्याँ-धवनीयः । पूतभृत्तान् । पूतभृदितिं पूत-भृत् । तान्, यत् । यद- गृहीत्वा । अगृहीत्वोपाकुर्यात् । उपाकुर्यात्पवमानं । उपाकुर्या-दित्युप-आकुर्यात् । पवमानं वि । विच्छिन्द्यात् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। छिन्द्यात्तं । तं विच्छिद्यमानं । विच्छिद्यमानमध्वर्योः । विच्छिद्यमानमितिं वि-छिद्यमानम् । अध्वर्योः प्राणः । प्राणोऽनु । प्राण इतिं प्र-अनः । अनु वि । विच्छिंद्येत । छिद्येतोपयाम गृहीतः । उपयामगृहीतोऽसि । उपयामगृहीत इत्युपयाम-गृहीतः । असि प्रजापतये । प्रजापतये त्वा । प्रजापतय इतिं प्रजा-पतये । त्वेतिं । इतिं द्रोण कलशं । द्रोणकलशमभि । द्रोणकलशमितिं द्रोण-कलशं । अभि मृशेत् । मृशेदिंद्राय । इंद्राय त्वा । त्वेतिं । इत्याधव-नीयँ । आधवनीयं विश्वेभ्यः । आधवनीयमित्याँ-धवनीयँ । विश्वेभ्यस्त्वा । त्वा देवेभ्यः । देवेभ्य इतिं । इतिं पूतभृतँ । पूतभृतं पवमानं । पूतभृतमितिं पूत-भृतँ । पवमानमेव । एव तत् । तथ्सं । सं तनोति । तनोति सर्वं । सर्वमायुः । आयुरेति । एति न । न पुरा । पुराऽऽयुषः । आयुषः प्र । प्र मीयते । मीयते पशुमान् । पशुमान्भवति । पशुमानितिं पशु- मान् । भवति विंदतेँ । विंदतेँ प्रजाम् ॥ प्रजामितिं प्र-जाम् () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

त्रीणि॒ वाव । वाव सव॑नानि । सव॑नान्यथ॑ । अथ॑ तृ॒तीय॑म् । तृ॒तीय॒ꣳ॒ सव॑नं । सव॑नमव॑ । अव॑ लुम्पति ।

लु॒म्प॒न्त्य॒न॒ꣳ॒शु । अ॒न॒ꣳ॒शु कु॒र्व॒न्तः॑ । कु॒र्व॒न्त॑ उपा॒ꣳ॒शु॑ । उ॒पा॒ꣳ॒शु॒ꣳ हु॒त्वा । उ॒पा॒ꣳ॒शु॒मित्यु॑प-अ॒ꣳ॒शु॑ । हु॒त्वोपा॑ꣳ॒शु पात्रे ।

उ॒पा॒ꣳ॒शु पात्रेऽꣳ॒शु॑ । उ॒पा॒ꣳ॒शु॒पात्र इत्यु॑पाꣳ॒शु-पात्रे । अ॒ꣳ॒शु॒मवास्य॑ । अ॒वास्य॒ तं । अ॒वास्येत्य॑व-अस्य॑ । तं तृ॒तीयस॑वने

। तृ॒तीय॒स॒व॒नेऽपि॒सृज्य॑ । तृ॒तीय॒स॒व॒न इति॑ तृतीय-स॒व॒ने । अपि॒ सृ॒ज्या॒भि । अपि॒ सृज्येत्य॑पि-सृज्य॑ । अ॒भि॒षु॒णु॒यात् ।

सु॒नु॒या॒द्यत् । यदा॑प्याययति । आ॒प्या॒यय॑ति॒ तेन॑ । आ॒प्या॒यय॒तीत्या॑-प्याययति । तेना॑ꣳ॒शु॒मत् । अ॒ꣳ॒शु॒मद्यत् ।

अ॒ꣳ॒शु॒मदित्य॑ꣳ॒शु-मत् । यद॑भिषु॒णोति॑ । अ॒भि॒षु॒णोति॒ तेन॑ । अ॒भि॒षु॒णोतीत्य॑भि-सु॒नोति॑ । तेन॑र्ज्जीषि । ऋ॒ज्जी॒षि॒ सर्वा॑णि ।

सर्वा॑ण्येव । ए॒व तत् । तथ्सव॑नानि । सव॑नान्यꣳ॒शु॒मन्ति॑ । अ॒ꣳ॒शु॒मन्ति॑ शु॒क्र॒व॑न्ति । अ॒ꣳ॒शु॒मन्तीत्य॑ꣳ॒शु-मन्ति॑ । शु॒क्र॒व॑न्ति

स॒मा॒व॒द्वीर्याणि । शु॒क्र॒वन्तीति॑ शुक्र- व॒न्ति॒ । स॒मा॒व॒द्वीर्याणि करोति । स॒मा॒व॒द्वीर्या॒णीति॑ स॒मा॒व॒त्-वी॒र्या॒णि॒ । क॒रो॒ति॒ द्वौ ।

द्वौ स॑मु॒द्रौ । स॒मु॒द्रौ वि॑त॒तौ । वि॒त॒ता॒व॒ज्रूर्यौ । वि॒त॒ता॒विति॒ वि-त॒तौ॒ । अ॒ज्रूर्यौ॑ पर्यावर्तेते । प॒र्या॒व॒र्त॒ते॒ ज॒ठरा॑ । प॒र्या॒व॒र्त॒ते॒ इति॑ परि-आव॒र्त॒ते॒ । ज॒ठरे॑व । इ॒व॒ पादा॑ः । पादा॒ इति॒ पादा॑ः ॥ तयो॒ः पश्य॑तः । पश्य॑तो॒ अति॑ । अति॑ यन्ति ।

य॒न्त्य॒न्यं । अ॒न्यमप॑श्यन्तः । अप॑श्यन्त- स्सेतु॑ना ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। सेतु॒नाऽति॑ । अति॑ यंति । य॒न्त्य॒न्यं । अ॒न्यमित्य॒न्यं ॥ द्वे द्र॒ध्॒सी । द्वे इति॒ द्वे । द्र॒ध्॒सी स॒तती॑ । द्र॒ध्॒सी इति॒

द्र॒ध्॒सी । स॒तती॑ वस्ते । स॒तती॒ इति॑ स-ततीं॑ । व॒स्त॒ एक॑ः । एक॑ः के॒शी । के॒शी विश्वा॑ । विश्वा॒ भुव॑नानि । भुव॑नानि

वि॒द्वान् । वि॒द्वानिति॑ ॑वि॒द्वान् ॥ ति॒रो॒धायेति॑ तिरः-धाय॑ । ए॒त्यसि॑तं । असि॑तं॒ वसा॑नः । वसा॑नश्शु॒क्रम् ।

शुक्रमा । आ दत्ते । दत्ते अनुहायं । अनुहायं-जार्ये । अनुहायेत्यनु-हायं । जार्या इति जार्ये ॥ देवा वै । वै यत् । यद्यज्ञे । यज्ञेऽकुर्वत । अकुर्वत तत् । तदसुराः । असुरा अकुर्वत । अकुर्वत ते । ते देवाः । देवा एतं । एतं महायज्ञं । महायज्ञ- मपश्यन् । महायज्ञमिति महा-यज्ञं । अपश्यन्तं । तमतन्वत । अतन्वताग्नि होत्रं । अग्निहोत्रं व्रतं । अग्निहोत्रमित्यग्नि-होत्रं । व्रतमकुर्वत । अकुर्वत तस्मात् । तस्माद्द्विव्रतः । द्विव्रतस्स्यात् । द्विव्रत इति द्वि-व्रतः । स्याद्विः । द्विर्हि । ह्यग्निहोत्रं । अग्निहोत्रं जुह्वति । अग्निहोत्रमित्यग्नि-होत्रं । जुह्वति पौर्णमासं । पौर्णमासं यज्ञं । पौर्णमासमिति पौर्ण-मासं । यज्ञमग्नीषोमीयं । अग्नीषोमीयं पशुं । अग्नीषोमीयमित्यग्नी-सोमीयं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। पशुमकुर्वत । अकुर्वत दार्श्यं । दार्श्यं यज्ञं । यज्ञमाग्नेयं । आग्नेयं पशुं । पशुमकुर्वत । अकुर्वत वैश्वदेवं । वैश्वदेवं प्रातस्सवनं । वैश्वदेवमिति वैश्व-देवं । प्रातस्सवनमकुर्वत । प्रातस्सवनमिति प्रातः-सवनं । अकुर्वतवरुण प्रघासान् । वरुणप्रघासा-न्माध्यंन्दिनं । वरुणप्रघासानिति वरुण-प्रघासान् । माध्यंन्दिनꣳ सवनं । सवनꣳ साकमेधान् । साकमेधान्पितृयज्ञं । साकमेधानिति साक-मेधान् । पितृयज्ञं त्र्यम्बकान् । पितृयज्ञमिति पितृ-यज्ञं । त्र्यम्बकाꣳस्तृतीयसवनम् । त्र्यम्बकानिति त्रि-अम्बकान् । तृतीय-सवनमकुर्वत । तृतीयसवनमिति तृतीय-सवनं । अकुर्वत तम् । तमेषां । एषामसुराः । असुरा यज्ञं । यज्ञमन्ववाजिगाꣳसन् । अन्ववाजिगाꣳसन्तं । अन्ववाजिगाꣳसन्नित्यनु- अवाजिगाꣳसन् । तं न । नान्ववायन् । अन्ववायन्ते । अन्ववायन्नित्यनु-अवायन् । तैऽब्रुवन् । अब्रुवन्नध्वर्तव्याः । अध्वर्तव्या वै । वा इमे । ःइमे देवाः । देवा अभूवन् । अभूवन्निति । इति तत् । तदध्वरस्य । अध्वरस्याध्वरत्वं । अध्वरत्वं ततः । अध्वरत्वमित्यध्वर-त्वम् । ततो देवाः । देवा अभवन् । अभवन्परा । पराऽसुराः । असुरा यः । य एवं । एवं विद्वान् । विद्वान्त्सोमेन । सोमेन यजते । यजते भवति । भवत्यात्मना । आत्मना परा । पराऽस्य । अस्य भ्रातृव्यः । भ्रातृव्यो भवति । भवतीति भवति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

परिभूरग्निं । परिभूरितिं परि-भूः । अग्निं परिभूः । परिभूरिंद्रँ । परिभूरितिं परि-भूः । इंद्रं परिभूः । परिभूर्विश्वान् । परिभूरितिं परि-भूः । विश्वान्देवान् । देवान्परिभूः । परिभूर्मां । परिभूरितिं परि-भूः । माꣳ सह । सह ब्रह्मवर्चसेनं । ब्रह्मवर्चसेन सः । ब्रह्मवर्चसेनेतिं ब्रह्म- वर्चसेनं । स नः । नः पवस्व । पवस्व शं । शं गवै । गवे शं । शं जनाय । जनाय शं । शमर्वते । अर्वते शं । शꣳ राजन् । राजन्नोषधीभ्यः । ओषधीभ्योच्छिन्नस्य । ओषधीभ्य इत्योषधि-भ्यः । अच्छिन्नस्य ते । ते रयिपते । रयिपते सुवीर्यस्य । रयिपत इतिं रयि-पते । सुवीर्यस्य रायः । सुवीर्यस्येतिं सु-वीर्यस्य । रायस्पोषस्य । पोषस्य ददितारः । ददितारं-स्याम । स्यामेतिं स्याम ॥ तस्य मे । मे रास्व । रास्व तस्य । तस्य ते । ते भक्षीय । भक्षीय तस्य । तस्य ते । त इदं । इदमुत् । उन्मृजे मृज इतिं मृजे ॥ प्राणाय मे । प्राणायेतिं प्र-अनाय । मेव चोदाः । वर्चोदा वर्चसे । वर्चोदा इतिं वर्चः-दाः । वर्चसे पवस्व । पवस्वापानाय । अपानाय व्यानाय । अपानायेत्यप-अनाय । व्यानाय वाचे । व्यानायेतिं वि-अनाय । वाचे दक्षक्रतुभ्याँ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। दक्षक्रतुभ्यां चक्षुर्भ्यां । दक्षक्रतुभ्यामितिं दक्षक्रतु-भ्यां । चक्षुर्भ्यां मे । चक्षुर्भ्यामितिं चक्षुः-भ्यां । मे वर्चो दौ । वर्चोदौ वर्चसे । वर्चोदाविति वर्चः-दौ । वर्चसे पवेथां । पवेथाꣳ श्रोत्राय । श्रोत्रायात्मनै । आत्मनेऽङ्गेभ्यः । अङ्गेभ्य आयुषे । आयुषे वीर्याय । वीर्याय विष्णोः । विष्णोरिंद्रस्य । इंद्रस्य विश्वेषां । विश्वेषां देवानाँ । देवानाँ जठरँ । जठरंमसि । असि वर्चोदाः । वर्चोदामै । वर्चोदा इतिं वर्चः-दाः । मे वर्चसे । वर्चसे पवस्व । पवस्व कः । कोऽसि । असि कः । को नामं । नाम कस्मै । कस्मै ब्रा । ब्रा कायं । कायं ब्रा । ब्रा यं । यं ब्राँ । ब्रा सोमेन ।

सोमेनातीतृपं । अतीतृपं यं । यं ह्वा॑ । ह्वा सोमेन । सोमेनामीमदं । अमीमदꣳ सुप्रजाः । सुप्रजाः प्रजया॑ । सुप्रजा इति॑ सु-प्रजाः । प्रजया॑ भूयासं । प्रजयेति॑ प्र-जया॑ । भूयासꣳ सुवीरः॑ । सुवीरो॑ वीरैः । सुवीर् इति॑ सु-वीरः॑ । वीरैस्सुवर्चा॑ः । सुवर्चा॑ वर्चसा । सुवर्चा॑ इति॑ सु-वर्चा॑ः । वर्चसासुपोषः॑ । सुपोषः॑ पोषै॑ः । सुपोष॑ इति॑ सु-पोषः॑ । पोषै॑र्विश्वै॑भ्यः । विश्वै॑भ्यो मे । मे रूपेभ्यः॑ । रूपेभ्यो॑ वर्चो॑दाः । वर्चो॑दा वर्चसे । वर्चो॑दा इति॑ वर्चः-दाः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। वर्चसे पवस्व । पवस्व तस्यं । तस्यं मे । मे रास्व । रास्व तस्यं । तस्यं ते । ते भक्षीय । भक्षीय तस्यं । तस्यं ते । त इदं । इदमुत् । उन्मृजे । मृज इति॑ मृजे ॥ बुभूषन्नवं । अवै॑क्षेत । ईक्षेतैषः । एष वै । वै पात्रियः । पात्रियः प्रजापतिः । प्रजापतिर्यज्ञः । प्रजापतिरिति॑ प्रजा-पतिः । यज्ञः प्रजापतिः । प्रजापतिस्तं । प्रजापतिरिति॑ प्रजा-पतिः । तमेव । एव तर्पयति । तर्पयति सः । स एनं । एनं तृप्तः । तृप्तो भूत्या॑ । भूत्याऽभि । अभि पवते । पवते ब्रह्मवर्चसकामः । ब्रह्मवर्चसकामोऽवं । ब्रह्मवर्चसकाम॑ इति॑ ब्रह्मवर्चस-काम॑ः । अवै॑क्षेत । ईक्षेतैषः । एष वै । वै पात्रियः । पात्रियः प्रजापतिः । प्रजापतिर्यज्ञः । प्रजापतिरिति॑ प्रजा-पतिः । यज्ञः प्रजापतिः । प्रजापतिस्तं । प्रजापतिरिति॑ प्रजा-पतिः । तमेव । एव तर्पयति । तर्पयति सः । स एनं । एनं तृप्तः । तृप्तो ब्रह्मवर्चसेन । ब्रह्मवर्चसेनाभि । ब्रह्मवर्चसेनेति॑ ब्रह्म-वर्चसेन । अभि पवते । पवत आमयावी । आमयाव्यवं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अवै॑क्षेत । ईक्षेतैषः । एष वै । वै पात्रियः । पात्रियः प्रजापतिः । प्रजापतिर्यज्ञः । प्रजापतिरिति॑ प्रजा-पतिः । यज्ञः प्रजापतिः । प्रजापतिस्तं । प्रजापतिरिति॑ प्रजा- पतिः । तमेव । एव तर्पयति । तर्पयति सः । स एनं । एनं तृप्तः ।

तृप्त आयुषा । आयुषाऽभि । अभिपवते । पवतेऽभिचरन्न् । अभिचरनव । अभिचरन्नित्यभि-चरन्न् । अवैक्षेत । ईक्षेतैषः । एष वै । वै पात्रियः । पात्रियः प्रजापतिः । प्रजापतिर्यज्ञः । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । यज्ञः प्रजापतिः । प्रजापतिस्तं । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । तमेव । एव तर्पयति । तर्पयति सः । स एनं । एनं तृप्तः । तृप्तः प्राणापानाभ्याँ । प्राणापानाभ्याँ वाचः । प्राणापानाभ्यामिति प्राण-अपानाभ्याँ । वाचो दक्षक्रतुभ्याँ । दक्षक्रतुभ्यां चक्षुर्भ्यां । दक्षक्रतुभ्यामिति दक्षक्रतु-भ्यां । चक्षुर्भ्याꣳ श्रोत्राँभ्यां । चक्षुर्भ्यामिति चक्षुः-भ्यां । श्रोत्राँभ्यामात्मनः । आत्मनोऽङ्गेभ्यः । अङ्गेभ्य आयुषः । आयुषोऽन्तः । अन्तरेति । एति ताजक् । ताजक्प्र । प्र धन्वति । धन्वतीति धन्वति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

स्फ्यस्स्वस्तिः । स्वस्तिर्विघनः । विघनः स्वस्तिः । विघन इति वि-घनः । स्वस्तिः पर्शुः । पर्शुर्वेदिः । वेदिः पर्?शुः । परशुर्नः । नः स्वस्तिः । स्वस्तिरिति स्वस्तिः ॥ यज्ञिया यज्ञकृतः । यज्ञकृतः स्थ । यज्ञकृत इति यज्ञ-कृतः । स्थ ते । ते माँ । माऽस्मिन्न् । अस्मिन्, यज्ञे । यज्ञ उप । उप ह्वयध्वं । ह्वयध्व- मुप । उप मा । मा द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी ह्वयेताम् । द्यावापृथिवी इति द्यावाँ-पृथिवी । ह्वयेतामुप । उपाँऽस्तावः । आस्तावः कलशः । आस्ताव इत्याँ-स्तावः । कलशस्सोमः । सोमो अग्निः । अग्निरुप । उप देवाः । देवा उप । उप यज्ञः । यज्ञ उप । उप मा । मा होत्राँः । होत्रा उपह्वे । उपह्वे ह्वयंताम् । उपह्वव इत्युप-ह्वे । ह्वयंतां नमः । नमोऽग्नयै । अग्नये मखघ्ने । मखघ्ने मखस्य । मखघ्न इति मख-घ्ने । मखस्य मा । मा यशः । यशौर्यात् । अर्यादिति । इत्याहवनीयँ । आहवनीयमुप । आहवनीयमित्याँ-हवनीयँ । उप तिष्ठते । तिष्ठते यज्ञः । यज्ञो वै । वै मखः । मखो यज्ञं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। यज्ञं वाव । वाव सः । स तत् । तदहन् । अहन्तस्मै । तस्मा एव । एव नमस्कृत्य । नमस्कृत्य सदः । नमस्कृत्येति नमः-कृत्य । सदः प्र । प्र सर्पति । सर्पत्यात्मनः । आत्मनोनार्त्यै । अनार्त्यै नमः । नमो रुद्राय । रुद्राय मखघ्ने । मखघ्ने नमस्कृत्वा । मखघ्न इति मख-घ्ने । नमस्कृत्वा मा । नमस्कृत्येति नमः-कृत्वा । मा पाहि । पाहीति । इत्याग्नीध्रं । आग्नीध्रं तस्मै । आग्नीध्रमित्याग्नि-इध्रम् । तस्मा एव । एव नमस्कृत्य । नमस्कृत्य सदः । नमस्कृत्येति नमः-कृत्य । सदः प्र । प्र सर्पति । सर्पत्यात्मनः । आत्मनोनार्त्यै । अनार्त्यै नमः । नम इंद्राय । इंद्राय मखघ्ने । मखघ्न इंद्रियं । मखघ्न इति मख-घ्ने । इंद्रियं मै । मे वीर्यं । वीर्यं मा । मा निः । निर्वधीः । वधीरिति । इति होत्रीयं । होत्रीयमाशिषं । आशिषमेव । आशिषमित्याँ-शिषं । एवैतां । एतामा । आशास्ते । शास्त इंद्रियस्य । इंद्रियस्य वीर्यस्य । वीर्यस्यानिर्घाताय । अनिर्घाताय याः । अनिर्घातायेत्यनिः-घाताय । या वै । वै देवताः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। देवतास्सदसि । सदस्यातिं । आर्तिमार्पयति । आर्पयति यः । आर्पयन्तीत्याँ-अर्पयति । यस्ताः । ता विद्वान् । विद्वान्प्रसर्पति । प्रसर्पति न । प्रसर्पतीति प्र-सर्पति । न सदसि । सदस्यातिं । आर्तिमा । आर्च्छति । ऋच्छति नमः । नमोऽग्नयै । अग्नये मखघ्ने । मखघ्न इति । मखघ्न इति मख-घ्ने । इत्याह । आहैताः । एता वै । वै देवताः । देवतास्सदसि । सदस्यातिं । आर्तिमा । आर्पयति । अर्पयति ताः । ता यः । य एवं । एवं विद्वान् । विद्वान्प्रसर्पति । प्रसर्पति न । प्रसर्पतीति प्र-सर्पति । न सदसि । सदस्यातिं । आर्तिमा । आर्च्छति । ऋच्छति दृढे । दृढे स्थः । दृढे इति दृढे । स्थः शिथिरे । शिथिरे समीचौ । शिथिरे इति शिथिरे । समीची मा । समीची इति समीचौ । माऽꣳहसः । अꣳहसस्पातं । पातꣳ सूर्यः । सूर्यो मा । मा देवः । देवो दिव्यात् । दिव्यादꣳहसः । अꣳहसस्पातु । पातु वायुः । वायुरन्तरिक्षात् । अन्तरिक्षादग्निः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अग्निः पृथिव्याः । पृथिव्या यमः । यमः पितृभ्यः । पितृभ्यः सरस्वती । पितृभ्य इति पितृ-भ्यः । सरस्वती मनुष्येभ्यः । मनुष्येभ्यो देवी । देवी द्वारौ । देवी इति देवी । द्वारौ मा । मा माँ । मा सं । संताँसं । ताꣳ नमः । नमस्सदसे । सदसे नमः । नमस्सदसः । सदसस्पतये । पतये नमः । नमस्सखीनां । सखीनां पुरोगाणाँ । पुरोगाणां चक्षुषे । पुरोगाणामिति पुरः-गानाँ । चक्षुषे नमः । नमो दिवे । दिवे नमः । नमः पृथिव्यै । पृथिव्या अहे । अहे दैधिषव्य । दैधिषव्योत् । उदतः । अतस्तिष्ठ । तिष्ठान्यस्य । अन्यस्य सदने । सदने सीद । सीद यः । योऽस्मत् । अस्मत्पाकतरः । पाकतर उत् । पाकतर इति पाक-तरः । उन्निवतः । निवत उत् । निवत इति नि-वतः । उदुद्वतः । उद्वतश्च । उद्वत इत्युत्-वतः । च गेषं । गेषं पातं । पातं माँ । मा द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी अद्य । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । अद्याह्नः । अह्नस्सदः । सदो वै । वै प्रसर्पन्तम् । प्रसर्पन्तं पितरः । प्रसर्पन्तमिति प्र- सर्पन्तं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। पितरोऽनु । अनु प्र । प्रसर्पति । सर्पति ते । त एनं । एनमीश्वराः । ईश्वरा हिꣳसितोः । हिꣳसितोस्सदः । सदः प्रसृप्य । प्रसृप्य दक्षिणार्धं । प्रसृप्येति प्र-सृप्य । दक्षिणार्धं परा । दक्षिणार्धमिति दक्षिण- अर्धं । परेक्षेत । ईक्षेता । आगन्त । अगन्त पितरः । पितरः पितुमान् । पितुमानहं । पितुमानिति पितृ-मान् । अहं युष्माभिः । युष्माभि- र्भूयासं । भूयासꣳ सुप्रजसः । सुप्रजसो मया । सुप्रजस इति सु-प्रजसः । मया यूयं । यूयं भूयास्त । भूयास्तेति । इति तेभ्यः । तेभ्य एव । एव नमस्कृत्य । नमस्कृत्य सदः । नमस्कृत्येति नमः-कृत्य । सदः प्र । प्रसर्पति । सर्पत्यात्मनः । आत्मनोनार्त्यै । अनार्त्या इत्यनार्त्यै () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

भक्षा । एहि । इहि मा । मा । आ विश । विश दीर्घायुत्वाय । दीर्घायु-त्वाय शन्तनुत्वाय । दीर्घायुत्वायेति दीर्घायु-त्वाय । शन्तनुत्वाय रायः । शन्तनुत्वायेति शन्तनु-त्वाय । रायस्पोषाय । पोषाय वर्चसे । वर्चसे सुप्रजास्त्वाय । सुप्रजास्त्वाया । सुप्रजास्त्वायेति सुप्रजाः-त्वाय । एहि । इहि वसो । वसो पुरोवसो । वसो इति वसो । पुरोवसो प्रियः । पुरोवसो इति पुरः-वसो । प्रियो मै । मे हृदः । हृदोऽसि । अस्यश्विनोः । अश्विनोस्त्वा । त्वा बाहुभ्याम् । बाहुभ्यांꣳ सघ्यासं । बाहुभ्यामिति बाहु-भ्यां । सघ्यासं नृचक्षसं । नृचक्षसं त्वा । नृचक्षसमिति नृ-चक्षसं । त्वा देव । देव सोम । सोम सुचक्षाः । सुचक्षा अव । सुचक्षा इति सु-चक्षाः । अव ख्येषं । ख्येषं मंद्रा । मंद्राऽभिभूतिः । अभिभूतिः केतुः । अभिभूति-रित्यभि-भूतिः । केतुर्यज्ञानाम् । यज्ञानां वाक् । वायुपाणा । जुषाणा सोमस्य । सोमस्य तृप्यतु । तृप्यतु मंद्रा । मंद्रा स्वर्वाची । स्व- र्वाच्यदितिः । स्वर्वाचीति सु-अर्वाची । अदितिरनाहतशीर्ष्णी । अनाहत-शीर्ष्णीवाक् । अनाहतशीर्ष्णीत्यनाहत-शीर्ष्णी । वायुपाणा । जुषाणा सोमस्य । सोमस्य तृप्यतु । तृप्यत्वा । एहि । इहि विश्वचर्षणे । विश्वचर्षणे शंभूः । विश्वचर्षण इति विश्व-चर्षणे ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

शंभूर्मयोभूः । शंभूरिति शं-भूः । मयोभूः स्वस्ति । मयोभूरिति मयः-भूः । स्वस्ति मा । मा हरिवर्ण । हरिवर्ण प्र । हरिवर्णेति हरि-वर्ण । प्र चर । चर क्रत्वे । क्रत्वे दक्षाय । दक्षाय रायः । रायस्पोषाय । पोषाय सुवीरतायै । सुवीरतायै मा । सुवीरतायेति सु-वीरतायै । मा माम् । मा राजन्न् । राजन्वि । वि बीभिषः । बीभिषोमा । मा मै । मे हार्दि । हार्दि ह्विषा । ह्विषा वधीः । वधीरिति वधीः ॥ वृषणे शुष्माय । शुष्मायायुषे । आयुषे वर्चसे । वर्चस इति वर्चसे ॥ वसुमद्गणस्य सोम । वसुमद्गणस्येति वसुमत्-गणस्य । सोम देव । देव ते । ते मतिविदः । मतिविदः प्रात- स्सवनस्य । मतिविद इति मति-विदः । प्रातस्सवनस्य गायत्रछंदसः । प्रातस्सवनस्येति प्रातः-सवनस्य ।

गा॒य॒त्रछ॑न्दस॒ इ॑न्द्र॑पीतस्य । गा॒य॒त्रछ॑न्दस॒ इति॑ गायत्र-छ॒न्द॒सः॒ । इ॒न्द्र॑पीतस्य॒ नरा॑शꣳस॑पीतस्य । इ॒न्द्र॑पी॒तस्येती॑न्द्र-पी॒तस्य॒ । नरा॑शꣳस॑पीतस्य पि॒तृपी॑तस्य । नरा॑शꣳस॑पी॒तस्येति॒ नरा॑शꣳस-पी॒तस्य॒ । पि॒तृपी॑तस्य॒ मधु॑मतः । पि॒तृपी॑त॒स्येति॑ पितृ-पी॒तस्य॒ । मधु॑मत॒ उप॑हूतस्य । मधु॑मत॒ इति॒ मधु-मतः॒ । उप॑हू॒तस्योप॑हूतः । उप॑हू॒तस्येत्युप॑-हू॒तस्य॒ । उप॑हूतो भक्षयामि । उप॑हू॒त॒ इत्युप॑-हू॒तः॒ । भ॒क्ष॒या॒मि॒ रु॒द्रव॑द्गणस्य । रु॒द्रव॑द्गणस्य सोम । रु॒द्रव॑द्गण॒स्येति॑ रु॒द्रव॑त्-ग॒ण॒स्य॒ । सो॒म॒ दे॒व॒ । दे॒व॒ ते॒ । ते॒ म॒ति॒विदः॑ । म॒ति॒विदो॑ माध्य॑न्दिनस्य । म॒ति॒विद॒ इति॑ मति-विदः॑ । माध्य॑न्दिनस्य॒ सव॑नस्य । सव॑नस्य त्रि॒ष्टुप्छ॑न्दसः । त्रि॒ष्टुप्छ॑न्दस॒ इ॑न्द्र॑पीतस्य॒ । त्रि॒ष्टुप्छ॑न्दस॒ इति॑ त्रि॒ष्टुप्-छ॒न्द॒सः॒ । इ॒न्द्र॑पीतस्य॒ नरा॑शꣳस॑पीतस्य । इ॒न्द्र॑पी॒तस्येती॑न्द्र-पी॒तस्य॒ । नरा॑शꣳस॑पीतस्य पि॒तृपी॑तस्य । नरा॑शꣳस॑पी॒तस्येति॒ नरा॑शꣳस-पी॒तस्य॒ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

पि॒तृपी॑तस्य॒ मधु॑मतः । पि॒तृपी॑त॒स्येति॑ पितृ-पी॒तस्य॒ । मधु॑मत॒ उप॑हूतस्य । मधु॑मत॒ इति॒ मधु-मतः॒ । उप॑हू॒तस्योप॑हूतः । उप॑हू॒तस्येत्युप॑-हू॒तस्य॒ । उप॑हूतो भक्षयामि । उप॑हू॒त॒ इत्युप॑-हू॒तः॒ । भ॒क्ष॒या॒म्यादि॒त्यव॑द्गणस्य । आदि॒त्यव॑द्गणस्य सोम । आदि॒त्यव॑द्गण॒स्येत्यादि॒त्यव॑त्-ग॒ण॒स्य॒ । सो॒म॒ दे॒व॒ । दे॒व॒ ते॒ । ते॒ म॒ति॒विदः॑ । म॒ति॒विद॒स्तृती॑यस्य । म॒ति॒विद॒ इति॑ मति-विदः॑ । तृती॑यस्य॒ सव॑नस्य । सव॑नस्य॒ जग॑तीछन्दसः । जग॑तीछन॒स इ॑न्द्र॑पीतस्य । जग॑तीछन्दस॒ इति॒ जग॑ती-छ॒न्द॒सः॒ । इ॒न्द्र॑पीतस्य॒ नरा॑शꣳस॑पीतस्य । इ॒न्द्र॑पी॒तस्येती॑न्द्र-पी॒तस्य॒ । नरा॑शꣳस॑पीतस्य पि॒तृपी॑तस्य । नरा॑शꣳस॑पी॒तस्येति॒ नरा॑शꣳस-पी॒तस्य॒ । पि॒तृपी॑तस्य॒ मधु॑मतः । पि॒तृपी॑त॒स्येति॑ पितृ-पी॒तस्य॒ । मधु॑मत॒ उप॑हूतस्य । मधु॑मत॒ इति॒ मधु-मतः॒ । उप॑हू॒तस्योप॑हूतः । उप॑हू॒तस्येत्युप॑-हू॒तस्य॒ । उप॑हूतो भक्षयामि । उप॑हू॒त॒ इत्युप॑-हू॒तः॒ । भ॒क्ष॒या॒मीति॑ भक्षयामि ॥

आप्या॑यस्व । प्या॒य॒स्व॒ सं । सम॑ेतु । ए॒तु॒ ते॒ । ते॒ वि॒श्वतः॑ । वि॒श्वत॑स्सोम । सो॒म॒ वृष्णि॑यम् । वृष्णि॑यमिति॒ वृष्णि॑यं ॥

भवा॒ वाज॑स्य । वाज॑स्य सं॒ग॒थे । सं॒ग॒थ इति॑ सं॒ग॒थे ॥ हिन्व॑ मे । मे॒ गात्रा॑ । गात्रा॑ हरिवः । ह॒रि॒वो॒ ग॒णान् । ह॒रि॒व॒ इति॑ हरि-वः॒ । ग॒णान्मै॑ । मे॒ मा । मा वि । विती॑तृषः । ती॒तृ॒ष॒ इति॑ तीतृषः ॥ शि॒वो मै॑ । मे॒ स॒प्तऋ?षीन् ।

स॒प्त॒र्॒?षीनुप॑ । स॒प्त॒र्॒?षीनिति॑ सप्त-ऋ॒षीन् । उप॑ तिष्ठस्व । ति॒ष्ठ॒स्व॒ मा । मा मै॑ । मेऽवाङ्॑ । अवा॒ङ्भि॑ । नाभि॒मिति॑ । अति॑ गाः । गा॒रिति॑ गाः ()॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

अपा॑म् सोम॑ । सोम॑ममृता॑ । अ॒मृता॑ अभूम । अ॒भू॒मादर्॑म्म । अद॑र्म्मज्योति॑ः । ज्योति॒रवि॑दाम । अवि॑दाम दे॒वान् । दे॒वानिति॑ दे॒वान् ॥ किम॒स्मान् । अ॒स्मान्कृ॑णवत् । कृ॒ण॒व॒दरा॑तिः । अरा॑ति॒ः किम् । किमु॑ । उ॒ धू॒र्तिः । धू॒र्ति॒- र॑मृत । अ॒मृ॒त॒ मर्त्य॑स्य । मर्त्य॒स्येति॒ मर्त्य॑स्य ॥ यन्मै॑ । म॒ आ॒त्मनः॑ । आ॒त्मनो॑ मि॒न्दा । मि॒न्दाऽभू॑त् । अभू॑दग्निः । अ॒ग्निस्तत् । तत्पुनः॑ । पुन॒रा । आहा॑ । अ॒हा॒र्जा॒तवे॑दाः । जा॒तवे॑दा॒ विच॑र्॒षणिः । जा॒तवे॑दा॒ इति॑ जा॒त-वे॒दाः॒ । विच॑र्॒षणि॒रिति॒ वि-च॒र्॒षणिः॑ ॥ पुन॑र॒ग्निः । अ॒ग्निश्चक्षुः॑ । चक्षु॑रदात् । अ॒दा॒त्पुनः॑ । पुन॒रिन्द्रः॑ । इन्द्रो॑ बृह॒स्पतिः॑ । बृ॒ह॒स्पति॒रिति॑ बृहस्व॒तिः॑ ॥ पुन॑र्मे । मे॒ अ॒श्वि॒ना॒ । अ॒श्वि॒ना॒ युव॑ं । युव॑ं चक्षुः॑ । चक्षु॒रा । आध॑त्तम् । ध॒त्त॒मक्ष्योः॑ । अ॒क्ष्योरित्य॒क्ष्योः॑ ॥ इ॒ष्टय॑जुषस्ते । इ॒ष्टय॑जुष॒ इती॒ष्ट-य॒जु॒षः॒ । ते॒ दे॒व॒ । दे॒व॒ सो॒म॒ । सो॒म॒ स्तुतस्तो॑मस्य । स्तुतस्तो॑मस्य शस्तोक्थ॑स्य । स्तुत स्तो॑म॒स्येति॑ स्तुत-स्तो॒म॒स्य॒ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

शस्तोक्थ॑स्य हरि॑वतः । शस्तोक्थस्येति॑ शस्त-उक्थस्य । हरि॑वत इन्द्र॑पीतस्य । हरि॑वत॒ इति॒ हरि॑-वतः । इन्द्र॑पीतस्य मधु॑मतः । इन्द्र॑पीत॒ स्येतीन्द्र॑-पी॒त॒स्य॒ । मधु॑मत॒ उप॑हूतस्य । मधु॑मत॒ इति॒ मधु॑-मतः । उप॑हूत॒ स्योप॑हूतः । उप॑हूत॒स्येत्युप॑-हू॒त॒स्य॒ । उप॑हूतो भक्षयामि । उप॑हूत॒ इत्युप॑-हूतः । भ॒क्ष॒या॒मीति॑ भक्षयामि ॥ आपूर्या॑स्थ । आपूर्या॒ इत्या॑-पूर्या॑ः । स्था । आ मा॑ । मा॒ पू॒रय॑त । पू॒रय॑त प्र॒जया॑ । प्र॒जया॑ च । प्र॒जये॑ति॑ प्र-ज॒या॑ । च॒ धने॑न । धने॑न च

। चेति च ॥ एतत्ते । ते तत । ततये । ये च । च ब्राम् । ब्रामनु । अन्वेतत् । एतत्ते । ते पितामह ।

पितामहप्रपितामह । प्रपितामह ये । प्रपितामहेति प्र-पितामह । ये च । च ब्राम् । ब्रामनु । अन्वत्र । अत्र पितरः ।

पितरो यथाभागं । यथाभागं मन्दध्वं । यथाभागमिति यथा-भागं । मन्दध्वं नमः । नमो वः । वः पितरः । पितरो

रसाय । रसाय नमः । नमो वः । वः पितरः । पितर- श्शुष्माय । शुष्माय नमः । नमो वः । वः पितरः । पितरो

जीवाय । जीवाय नमः । नमो वः । वः पितरः । पितरस्स्वधायै ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। स्वधाये नमः । स्वधाया इति स्व-धायै । नमो वः । वः पितरः । पितरो मन्यवै । मन्यवे नमः । नमो वः । वः

पितरः । पितरो घोराय । घोराय पितरः । पितरो नमः । नमो वः । वो ये । य एतस्मिन्न् । एतस्मिन्नोके । लोके स्थ

। स्थ युष्मान् । युष्माꣳस्ते । तेऽनु । अनु ये । यैऽस्मिन्न् । अस्मिन्नोके । लोके मां । मां ते । तेऽनु । अनु ये ।

य एतस्मिन्न् । एतस्मिन्नोके । लोके स्थ । स्थ यूयं । यूयं तेषाँ । तेषां वसिष्ठाः । वसिष्ठा भूयास्त । भूयास्त ये ।

यैऽस्मिन्न् । अस्मिन्नोके । लोकेऽहं । अहं तेषाँ । तेषां वसिष्ठः । वसिष्ठो भूयासं । भूयासं प्रजापते । प्रजापते न ।

प्रजापत इति प्रजाँ-पते । न ब्रत् । ब्रदेतानि । एतान्यन्यः । अन्यो विश्वाँ । विश्वा जातानि । जातानि परि । परि ता

। ता बभूव । बभूवेति बभूव ()॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

यत्कामास्ते । यत्कामा इति यत्-कामाः । ते जुहुमः । जुहुमस्तत् । तन्नः । नो अस्तु । अस्तु वयं । वयꣳ स्याम ।

स्याम पतयः । पतयो रयीणां । रयीणामिति रयीणां ॥ देवकृतस्यैनसः । देवकृतस्येति देव-कृतस्य । एनसोऽवयजनं ।

अ॒व॒य॒ज॒नम॑सि । अ॒व॒ यज॑नमित्यव-यज॑नं । अ॒सि॒ मनु॒ष्य॑कृतस्य । मनु॒ष्य॑कृत॒स्यैन॑सः । मनु॒ष्य॑कृत॒स्येति॑ मनु॒ष्य॑-कृत॒स्य॒ । एन॑सोऽवयज॑नं । अ॒व॒य॒ज॒नम॑सि । अ॒व॒य॒ज॒नमित्यव-यज॑नं । अ॒सि॒ पितृ॑कृतस्य । पितृ॑कृत॒स्यैन॑सः । पितृ॑कृत॒स्येति॑ पितृ-कृत॒स्य॒ । एन॑सोऽवयज॑नं । अ॒व॒य॒ज॒नम॑सि । अ॒व॒य॒ज॒न-मित्यव-यज॑नं । अ॒स्यप्सु । अ॒प्सुधौ॑तस्य । अ॒प्स्वित्यप्-सु । धौ॒तस्य॑ सोम । सो॒म॒ देव । देव॒ ते । ते॒ नृभिः॑ । नृभि॑स्सुतस्य । नृभि॒रिति॒ नृ-भिः॒ । सु॒त॒स्येष्ट॑य॒जुषः॑ । इ॒ष्ट॒य॒जुषः॑ स्तुतस्तो॑मस्य । इ॒ष्ट॒य॒जुष॒ इती॒ष्ट-य॒जुषः॑ । स्तु॒त॒स्तो॑मस्य शस्तोक्थ॑स्य । स्तु॒त॒स्तो॑म॒स्येति॑ स्तुत-स्तो॒म॒स्य॒ । श॒स्तो॒क्थ॑स्य॒ यः । श॒स्तो॒क्थ॒स्येति॑ शस्त-उ॒क्थ॒स्य॒ । यो भ॒क्षः । भ॒क्षो अ॑श्वसनिः॑ । अ॒श्व॒स॒नि॒र्यः । अ॒श्व॒स॒नि॒रित्य॑श्व-सनिः॑ । यो गो॒सनिः॑ । गो॒स॒नि॒स्तस्य॑ । गो॒स॒नि॒रिति॑ गो-सनिः॑ । तस्य॑ ते । ते॒ पितृ॑भिः॑ । पितृ॑भि॒र्भ॒क्ष॒कृ॒तस्य । पितृ॑भि॒रिति॑ पितृ-भिः॒ । भ॒क्ष॒कृ॒त॒स्योप॑-हूतस्य । भ॒क्ष॒कृत॒स्येति॑ भक्ष-कृत॒स्य॒ । उप॑हूत॒स्योप॑हूतः । उप॑हूत॒स्ये-त्युप॑-हूत॒स्य॒ । उप॑हूतो भक्षयामि । उप॑हूत॒ इत्युप॑-हूतः । भ॒क्ष॒या॒मीति॑ भक्षयामि () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

म॒हीना॑ं पयः॑ । पयो॑ऽसि । अ॒सि॒ विश्वे॑षां । विश्वे॑षां दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॑म् तनूः॑ । त॒नूर् ऋ॑ध्यास॑म् । ऋ॒ध्यास॑म॒द्य । अ॒द्यपृ॑षतीनां । पृ॒ष॒तीना॒ ग्रह॑म् । ग्रह॑ं पृषतीनां । पृ॒ष॒तीना॒ ग्रहः॑ । ग्रहो॑ऽ सि । अ॒सि॒ विष्णोः॑ । विष्णोर् हृ॑दयं । हृ॒द॒यम॑सि । अ॒स्येक॑म् । एक॑मिष । इ॒ष॒ विष्णुः॑ । विष्णु॑स्त्वा । त्वानु॑ । अनु॒ वि । वि च॑क्रमे । च॒क्र॒मे॒ भूतिः॑ । भूति॑र्दृंह्मा । दृ॒ह्मा घृ॒तेन॑ । घृ॒तेन॑ वर्धतां । व॒र्ध॒तां॒ तस्य॑ । तस्य॑ मा । मे॒ष्टस्य॑ । इ॒ष्टस्य॑ वी॒तस्य॑ । वी॒तस्य॒ द्रवि॑णं । द्रवि॑ण॒मा । आग॑म्यात् । ग॒म्या॒ज्योतिः॑ । ज्योति॑रसि । अ॒सि॒ वैश्वा॑नरं । वैश्वा॑नरं पृश्नि॑ये । पृ॒श्नि॒ये दु॒ग्धं । दु॒ग्धं याव॑ती । याव॑ती द्यावा॑पृथि॒वी । याव॑ती इति॒ याव॑ती । द्यावा॑पृथि॒वी म॑हि॒त्वा । द्यावा॑पृथि॒वी इति॒ द्यावा॑-पृथि॒वी । म॒हि॒त्वा याव॑त् । म॒हि॒त्वेति॑ महि-त्वा । याव॑च्च । च॒ स॒प्त । स॒प्त सिन्ध॑वः । सिन्ध॑वो वितस्थुः । वि॒त॒स्थु॒रिति॑ वि-त॒स्थुः॒ । ताव॑न्तमिंद्र । इ॒न्द्र॒ ते । ते॒ ग्रह॑म् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ग्रह꣡꣯ꣳ सह । स꣡हो꣢र्जा । ऊ꣡र्जा गृ꣡ह्णामि । गृ꣡ह्णाम्यस्तृ꣡तम् । अस्तृ꣡तमित्यस्तृ꣡तम् ॥ यत्कृ꣡ष्णशकुनः । कृ꣡ष्णश꣡कुनः पृ꣡षदा꣡ज्यं । कृ꣡ष्णश꣡कुन इ꣡ति कृ꣡ष्ण-श꣡कुनः । पृ꣡षदा꣡ज्यमव꣡ मृ꣡शेत् । पृ꣡षदा꣡ज्यमि꣡ति पृ꣡षत्-आ꣡ज्यं । अ꣡वमृ꣡शेच्छू꣡द्राः । अ꣡वमृ꣡शेदित्य꣡व-मृ꣡शेत् । शू꣡द्रा अ꣡स्य । अ꣡स्य प्र꣡मायु꣡काः । प्र꣡मायु꣡काः स्युः । प्र꣡मायु꣡का इ꣡ति प्र-माय꣡ुकाः । स्युर्यत् । यच्छ्वा । श्वाऽव꣡मृ꣡शेत् । अ꣡वमृ꣡शेच्चतु꣡ष्पादः । अ꣡वमृ꣡शेदित्य꣡व-मृ꣡शेत् । चतु꣡ष्पादोऽस्य । चतु꣡ष्पाद इति चतुः-पा꣡दः । अ꣡स्य प꣡शवः । प꣡शवः प्र꣡मायु꣡काः । प्र꣡मायु꣡काः स्युः । प्र꣡मायु꣡का इ꣡ति प्र-माय꣡ुकाः । स्युर्यत् । यथ्स्कन्दे꣡त् । स्कन्दे꣡द्यज꣡मानः । यज꣡मानः प्र꣡मायु꣡कः । प्र꣡मायु꣡कस्स्यात् । प्र꣡मायु꣡क इ꣡ति प्र-माय꣡ुकः । स्यात्प꣡शवः । प꣡शवो꣡ वै । वै पृ꣡षदा꣡ज्यं । पृ꣡षदा꣡ज्यं प꣡शवः । पृ꣡षदा꣡ज्यमि꣡ति पृ꣡षत्- आ꣡ज्यं । प꣡शवो꣡ वै । वा ए꣡तस्य꣡ । ए꣡तस्य꣡ स्कन्दति । स्क꣡न्दति यस्य꣡ । यस्य꣡ पृषदा꣡ज्यं । पृ꣡षदा꣡ज्यꣳ꣡ स्कन्द꣡ति । पृ꣡षदा꣡ज्यमि꣡ति पृ꣡षत्-आ꣡ज्यं । स्कन्द꣡ति यत् । यत्पृ꣡षदा꣡ज्यं । पृ꣡षदा꣡ज्यं पुनः꣡ । पृ꣡षदा꣡ज्यमि꣡ति पृ꣡षत्-आ꣡ज्यं । पुनर्गृ꣡ह्णाति । गृ꣡ह्णाति प꣡शून् । प꣡शूने꣢व । ए꣡वास्मै꣡ । अ꣡स्मै पुनः꣡ । पुनर्गृ꣡ह्णाति । गृ꣡ह्णाति प्रा꣡णः । प्रा꣡णो वै । प्रा꣡ण इ꣡ति प्र-अ꣡नः । वैपृ꣡षदा꣡ज्यं । पृ꣡षदा꣡ज्यं प्रा꣡णः । पृ꣡षदा꣡ज्यमि꣡ति पृ꣡षत्-आ꣡ज्यं । प्रा꣡णो वै । प्रा꣡ण इ꣡ति प्र-अ꣡नः । वा ए꣡तस्य꣡ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ए꣡तस्य꣡ स्कन्दति । स्क꣡न्दति यस्य꣡ । यस्य꣡ पृषदा꣡ज्यं । पृ꣡षदा꣡ज्यꣳ꣡ स्कन्द꣡ति । पृ꣡षदा꣡ज्यमि꣡ति पृ꣡षत्-आ꣡ज्यं । स्कन्द꣡ति यत् । यत्पृ꣡षदा꣡ज्यं । पृ꣡षदा꣡ज्यं पुनः꣡ । पृ꣡षदा꣡ज्यमि꣡ति पृ꣡षत्-आ꣡ज्यं । पुनर्गृ꣡ह्णाति । गृ꣡ह्णाति प्रा꣡णं । प्रा꣡णमेव । प्रा꣡णमि꣡ति प्र-अ꣡नं । ए꣡वास्मै꣡ । अ꣡स्मै पुनः꣡ । पुनर्गृ꣡ह्णाति । गृ꣡ह्णाति हिर꣡ण्यं । हिर꣡ण्यमव꣡धाय꣡ । अव꣡धाय꣡ गृ꣡ह्णाति ।

अ॒व॒धा॒येत्य॑व-धा॒य॒ । गृ॒ह्णा॒त्य॒मृत॑ँ । अ॒मृत॑ं वै । वै हिर॑ण्यं । हिर॑ण्यं प्रा॒णः । प्रा॒णः पृ॑षदा॒ज्यं । प्रा॒ण इति॑ प्र-अ॒नः । पृ॒ष॒दा॒ज्य॒म॒मृत॑ँ । पृ॒ष॒दा॒ज्यमिति॑ पृषत्-आ॒ज्यं । अ॒मृत॑मे॒व । ए॒वास्य॑ । अ॒स्य॒ प्रा॒णे । प्रा॒णे द॑धाति । प्रा॒ण इति॑ प्र-अ॒ने । द॒धा॒ति॒ श॒तमा॑नं । श॒तमा॑नं भवति । श॒तमा॑न॒मिति॑ श॒त-मा॒नं॒ । भ॒व॒ति॒ श॒तायु॑ः । श॒तायु॑ः पुरु॑षः । श॒तायु॒रिति॑ श॒त-आ॒यु॒ः । पु॒रु॑ष॒श्श॒तेन्द्रि॑यः । श॒तेन्द्रि॑य आयु॑षि । श॒तेन्द्रि॑य॒ इति॑ श॒त-इ॒न्द्रि॒यः॒ । आयु॑ष्येव । ए॒वेन्द्रि॑ये । इ॒न्द्रि॒ये प्रति॑ । प्रति॑ तिष्ठति । ति॒ष्ठ॒त्य॒श्व॑ँ । अ॒श्व॒मव॑ । अव॑ घ्रापयति । घ्रा॒प॒य॒ति॒ प्रा॒जा॒प॒त्यः । प्रा॒जा॒प॒त्यो वै । प्रा॒जा॒प॒त्य इति॑ प्राजा-प॒त्यः । वा आश्वः॑ । अश्वः॑ प्राजाप॒त्यः । प्रा॒जा॒प॒त्यः प्रा॒णः । प्रा॒जा॒प॒त्य इति॑ प्राजा-प॒त्यः । प्रा॒णस्त्वात् । प्रा॒ण इति॑ प्र-अ॒नः । त्वा॒देव । ए॒वास्मै॑ । अ॒स्मै॒ योने॑ः । योने॑ः प्रा॒णं । प्रा॒णं निः । प्रा॒णमिति॑ प्र-अ॒नं । निर्मि॑मीते । मि॒मी॒ते॒ वि । वि वै । वा ए॒त॒स्य॑ । ए॒त॒स्य॑ य॒ज्ञः । य॒ज्ञश्छि॑द्यते । छि॒द्य॒ते॒ यस्य॑ । यस्य॑ पृषदा॒ज्यं । पृ॒ष॒दा॒ज्य॒ꣳ॒ स्क॒न्द॒ति॒ । पृ॒ष॒दा॒ज्यमिति॑ पृषत्-आ॒ज्यं । स्क॒न्द॒ति॒ वैष्ण॒व्या । वै॒ष्ण॒व्यर्चा । ऋ॒चा पुनः॑ । पुन॑र्गृह्णाति । गृ॒ह्णा॒ति॒ य॒ज्ञः । य॒ज्ञो वै । वै विष्णु॑ः । विष्णु॒र्य॒ज्ञेन॑ । य॒ज्ञेने॒व । ए॒व य॒ज्ञं । य॒ज्ञꣳ सं । सं त॑नोति । त॒नो॒तीति॑ तनोति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

देव॑ सवितः । स॒वि॒तरे॒तत् । ए॒तत्ते॑ । ते॒ प्र । प्राह॑ । आ॒ह॒ तत् । तत्प्र । प्र च॑ । च॒ सु॒व॒ । सु॒व प्र । प्र च॑ । च॒ य॒ज॒ । य॒ज॒ बृह॒स्पतिः॑ । बृह॒स्पति॑र्ब्रह्मा । ब्रह्मा ऽऽयु॑ष्मत्याः । आयु॑ष्मत्या ऋ॒चः । ऋ॒चो मा । मा गा॑त । गा॒त॒ तनूपात् । त॒नू॒पाथ्साम्नः॑ । त॒नू॒पादिति॑ तनू-पात् । साम्नः॑ स॒त्याः । स॒त्या वः॑ । व॒ आ॒शिषः॑ । आ॒शिष॑ः सन्तु । आ॒शिष॒ इत्या॑-शिषः॑ । स॒न्तु॒स॒त्याः । स॒त्या आकू॑तयः । आकू॑तय ऋ॒तम् । आकू॑तय॒ इत्या-कू॒त॒यः॒ । ऋ॒तं च॑ । च॒ स॒त्यं । स॒त्यं च॑ । च॒ व॒द॒त॒ । व॒द॒त॒ स्तु॒त । स्तु॒त दे॒वस्य॑ । दे॒वस्य॑ सवि॒तुः । स॒वि॒तुः प्र॑स॒वे । प्र॒स॒वे स्तु॒तस्य॑ । प्र॒स॒व इति॑ प्र-स॒वे । स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तं । स्तु॒तम॑सि । अ॒स्यूर्जं॑ । ऊर्ज॑ मह्य॑ । म॒ह्य॒ꣳ॒ स्तु॒तं । स्तु॒तं दु॑हां । दु॒हा॒मा । आ मा॑ । मा॒ स्तु॒तस्य॑ । स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तं । स्तु॒तं ग॑म्यात् । ग॒म्या॒च्छ॒स्त्र॒स्य॑ । श॒स्त्र॒स्य॑ श॒स्त्र॒म् । श॒स्त्र॒मसि ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अ॒स्यूर्ज॑ । ऊर्ज॑ मह्य॑ । मह्य॑ꣳ शु॒स्त्रं । शु॒स्त्रं दु॑हां । दु॒हा॒ मा । आ मा॑ । मा॒ शु॒स्त्रस्य॑ । शु॒स्त्रस्य॑ शु॒स्त्रं । शु॒स्त्रं ग॑म्यात् । ग॒म्या॒दि॒न्द्रि॒याव॑तः । इ॒न्द्रि॒याव॑न्तो वनामहे । इ॒न्द्रि॒याव॑न्त इती॑न्द्रि॒य-व॒न्तः॒ । व॒ना॒म॒हे॒ धु॒क्षी॒महि॑ । धु॒क्षी॒महि॑ प्र॒जां । प्र॒जामिष॑ । प्र॒जामिति॑ प्र-जां । इष॒मितीष॑ ॥ साम॑ । मे॒ स॒त्या । स॒त्याऽऽशीः । आ॒शीर्दे॒वेषु॑ । आ॒शीरित्या॑-शीः । दे॒वेषु॑ भूयात् । भू॒या॒द्ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सं । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सं मा॑ । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒समिति॑ ब्रह्म-व॒र्च॒सं । मा । आग॑म्यात् । ग॒म्या॒दिति॑ गम्यात् ॥ य॒ज्ञो ब॑भूव । ब॒भू॒व॒ सः । स आ । आ ब॑भूव । ब॒भू॒व॒ सः । स प्र । प्र ज॑ज्ञे । ज॒ज्ञे॒ सः । स वा॑वृधे । वा॒वृ॒ध॒ इति॑ वावृधे ॥ स दे॒वाना॑ । दे॒वाना॒मधि॑पतिः । अधि॑पतिर्बभूव । अधि॑पति॒रित्यधि॑-पतिः । ब॒भू॒व॒ सः । सोऽस्मान् । अ॒स्माꣳ अधि॑पतीन् । अधि॑पतीन्करोतु । अधि॑पती॒नित्यधि॑-पती॒न् । क॒रो॒तु॒ व॒यं । व॒यꣳ॑ स्याम । स्या॒म॒ पत॑यः । पत॑यो रयी॒णां । र॒यी॒णामिति॑ रयी॒णां ॥ य॒ज्ञो वा॑ । वा॒ वै । वै य॒ज्ञप॑तिं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। य॒ज्ञप॑तिं दुहे । य॒ज्ञप॑ति॒मिति॑ य॒ज्ञ-प॒ति॒ं । दु॒हे॒ य॒ज्ञप॑तिः । य॒ज्ञप॑तिर्वा । य॒ज्ञप॑ति॒रिति॑ य॒ज्ञ-प॒तिः॒ । वा॒ य॒ज्ञं । य॒ज्ञं दु॑हे । दु॒हे॒ सः । स यः । यः स्तु॑त- शु॒स्त्रयोः॑ । स्तु॒त॒शु॒स्त्रयो॒र्दोह॑ । स्तु॒त॒शु॒स्त्रयो॒रिति॑ स्तुत-शु॒स्त्रयोः॑ । दोह॒मवि॑द्वान् । अवि॑द्वान्, यज॑ते । यज॑ते॒ तं । तं य॒ज्ञ । य॒ज्ञो दु॑हे । दु॒हे॒ सः । स इ॒ष्ट्वा । इ॒ष्ट्वा पापी॑यान् । पापी॑यान्भवति । भ॒व॒ति॒ यः । य ए॑नयोः । ए॒न॒यो॒र्दोह॑ । दोह॑ वि॒द्वान् । वि॒द्वान्, यज॑ते । यज॑ते॒ सः । स य॒ज्ञं । य॒ज्ञं दु॑हे । दु॒हे॒ सः । स इ॒ष्ट्वा । इ॒ष्ट्वा वसी॑यान् । वसी॑यान्भवति । भ॒व॒ति॒ स्तुत॑स्य॑ । स्तुत॑स्य॑ स्तु॒तं । स्तु॒तम॑सि । अ॒स्यूर्ज॑ । ऊर्ज॑ मह्य॑ । मह्य॑ꣳ स्तु॒तं । स्तु॒तं दु॑हां । दु॒हा॒मा । आ मा॑ । मा॒ स्तु॒तस्य॑ । स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तं । स्तु॒तं ग॑म्यात् । ग॒म्या॒च्छु॒स्त्रस्य॑ ।

शꣳस्तस्यꣳ शꣳस्तम् । शꣳस्तमꣳसि । अꣳस्यूर्जꣳ । ऊर्जꣳ मह्यꣳ । मह्यꣳ शꣳस्तं । शꣳस्तं दुꣳहां । दुꣳहा मा । आ माꣳ । माꣳ शꣳस्तस्यꣳ । शꣳस्तस्यꣳ शꣳस्तं । शꣳस्तं गꣳम्यात् । गꣳम्यादिति । इत्याꣳह । आꣳहेपः । एष वै । वै स्तुꣳतशꣳस्तयोः । स्तुꣳतशꣳस्तयोर्दोहः । स्तुꣳतशꣳस्तयोरिति स्तुत-शꣳस्तयोः । दोहꣳस्तं । तं यः । य एवं । एवं विद्वान् । विद्वान्, यजꣳते । यजꣳते दुहे । दुह एव । एव यज्ञं । यज्ञमिष्ट्वा । इष्ट्वा वसीꣳयान् । वसीꣳया न्भवति । भवतीतिꣳ भवति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

श्येनाय पꣳर्वते । पꣳर्वते स्वाहाꣳ । स्वाहा वट् । वट्श्वꣳयमꣳभिगूर्ताय । स्वꣳयमꣳभिगूर्ताय नमः । स्वꣳयमꣳभिगूर्तायेतिꣳ स्वꣳयं-अꣳभिगूर्ताय । नमोꣳ विष्टꣳभायꣳ । विष्टꣳभाय धर्मꣳणे । विष्टꣳभायेतिꣳ वि-स्तꣳभायꣳ । धर्मꣳणे स्वाहाꣳ । स्वाहा वट् । वट्श्वꣳयमꣳभिगूर्ताय । स्वꣳयमꣳभिगूर्ताय नमः । स्वꣳय मꣳभिगूर्तायेतिꣳ स्वꣳयं-अꣳभिगूर्ताय । नमः परिꣳधयेꣳ । परिꣳधयेꣳ जनꣳप्रथꣳनाय । परिꣳधय इतिꣳ परि-धयेꣳ । जनꣳप्रथꣳनाय स्वाहाꣳ । जनꣳप्रथꣳनायेतिꣳ जन-प्रथꣳनाय । स्वाहा वट् । वट्श्वꣳयमꣳभिगूर्ताय । स्वꣳयमꣳभिगूर्ताय नमः । स्वꣳयमꣳभिगूर्तायेतिꣳ स्वꣳयं-अꣳबिगूर्ताय । नमꣳ ऊर्जे । ऊर्जे होत्राꣳणां । होत्राꣳणाꣳ स्वाहाꣳ । स्वाहा वट् । वट्श्वꣳयमꣳभिगूर्ताय । स्वꣳयमꣳभिगूर्ताय नमः । स्वꣳयमꣳभिगूर्तायेतिꣳ स्वꣳयं-अꣳबिगूर्ताय । नमः पयꣳसे । पयꣳसे होत्राꣳणां । होत्राꣳणाꣳ स्वाहाꣳ । स्वाहा वट् । वट्श्वꣳयमꣳभिगूर्ताय । स्वꣳयमꣳभिगूर्ताय नमः । स्वꣳयमꣳभिगूर्तायेतिꣳ स्वꣳयं-अꣳबिगूर्ताय । नमः प्रꣳजापꣳतये । प्रꣳजापꣳतये मनꣳवे । प्रꣳजापꣳतय इतिꣳ प्रꣳजा-पꣳतये । मनꣳवे स्वाहाꣳ । स्वाहा वट् । वट्श्वꣳयमꣳभिगूर्ताय । स्वꣳयमꣳभिगूर्ताय नमः । स्वꣳयमꣳभिगूर्तायेतिꣳ स्वꣳयं-अꣳभिगूर्ताय । नमꣳ ऋतं । ऋतमृतपाः । ऋतपास्सुꣳवर्वाट् । ऋतपा इत्यृꣳत-पाः । सुꣳवर्वाट्त्स्वाहाꣳ । सुꣳवर्वाडितिꣳ सुवः-वाट् । स्वाहा वट् । वट्श्वꣳयमꣳभि- गूर्ताय । स्वꣳयमꣳभिगूर्ताय नमः । स्वꣳयमꣳभिगूर्तायेतिꣳ स्वꣳयं-अꣳबिगूर्ताय । नमꣳस्तृꣳपन्ताꣳ । तृꣳपताꣳ होत्राꣳः । होत्रामधोꣳः । मधोꣳर्घृतस्यꣳ । घृतस्यꣳ यज्ञपꣳतिं । यज्ञपꣳतिमृषꣳयः । यज्ञपꣳतिमितिꣳ यज्ञ-पꣳतिं । ऋषꣳय एनꣳसा । एनꣳसाहुः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आहुरित्याहुः ॥ प्रजा निर्भक्ताः । प्रजा इति प्र-जाः । निर्भक्ता अनुतप्यमानाः । निर्भक्ता इति निः-भक्ताः । अनुतप्यमाना मध्व्यौ । अनुतप्यमाना इत्यनु-तप्यमानाः । मध्व्यौ स्तोकौ । स्तोकावप । अप तौ । तौ रराध । रराधेति रराध ॥ सं नः । नस्ताभ्याँ । ताभ्यांꣳ सृजतु । सृजतु विश्वकर्मा । विश्वकर्मा घोराः । विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा । घोरा ऋषयः । ऋषयो नमः । नमो अस्तु । अस्त्वेभ्यः । एभ्य इत्येभ्यः ॥ चक्षुष एषां । एषां मनसः । मनसश्च । च संधौ । संधौ बृहस्पतये । संधाविति सं-धौ । बृहस्पतये महि । महिषत् । स द्युमत् । द्युमन्नमः । द्युमदिति द्यु-मत् । नम इति नमः ॥ नमो विश्वकर्मणे । विश्वकर्मणे सः । विश्वकर्मण इति विश्व-कर्मणे । स उ । उपातु । पात्पस्मान् । अस्मानन्यान् । अन्यान्थ्सोमपान् । सोमपान्मन्यमानः । सोमपानिति सोम-पान् । मन्यमान इति मन्यमानः ॥ प्राणस्य विद्वान् । प्राणस्येति प्र-अनस्य । विद्वान्थ्समरे । समरे न । समर इति सं-अरे । न धीरः । धीर एनः । एनश्चकृवान् । चकृवान्महि । महि बद्धः । बद्ध एषाम् । एषामित्येषां ॥ तं विश्वकर्मन्न् । विश्वकर्मन्न् प्र । विश्वकर्मन्निति विश्व-कर्मन्न् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। प्र मुच । मुचा स्वस्तयै । स्वस्तये ये । ये भक्षयन्तः । भक्षयन्तो न । न वसूनि । वसूँन्यानृहुः । आनृहुरित्यानृहुः ॥ यानग्नयः । अग्नयोन्वतप्यन्त । अन्वतप्यन्तधिष्णियाः । अन्वतप्यन्तेत्यनु-अतप्यन्त । धिष्णिया इयं । इयं तेषाँ । तेषामवया । अवया दुरिष्टै । दुरिष्टै स्विष्टिं । दुरिष्टा इति दुः-इष्टै । स्विष्टिं नः । स्विष्टिमिति सु-इष्टिं । नस्तां । तां कृणोतु । कृणोतु विश्वकर्मा । विश्वकर्मा नमः । विश्वकर्मेति विश्व-कर्मा ॥ नमः पितृभ्यः । पितृभ्यो अभि । पितृभ्य इति पितृ-भ्यः । अभि ये । ये नः । नो अख्यन्न् । अख्यन् यज्ञकृतः । यज्ञकृतो यज्ञकामाः । यज्ञकृत इति यज्ञ-कृतः । यज्ञकामास्सुदेवाः । यज्ञकाम इति यज्ञ-कामाः । सुदेवा अकामाः । सुदेवा इति सु-देवाः । अकामा वः । वो

दक्षिणां । दक्षिणां न । ननीनिम । नीनिम मा । मा नः । नस्तस्मात् । तस्मादेनं सः । एनसः पापयिष्ट । पापयिष्टेति पापयिष्ट ॥ यावन्तो वै । वै सदस्याः । सदस्यास्ते । ते सर्वे । सर्वे दक्षिण्याः । दक्षिण्यास्तेभ्यः । तेभ्यो यः । यो दक्षिणां । दक्षिणां न । न नयेत् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। नयेदा । ऐभ्यः । एभ्यो वृश्चेत । वृश्चेत यत् । यद्वैश्वकर्मणानि । वैश्वकर्मणानि जुहोति । वैश्वकर्मणानीति वैश्व-कर्मणानि । जुहोति सदस्यान् । सदस्यानेव । एव तत् । तत्प्रीणाति । प्रीणात्यस्मे । अस्मे देवासः । अस्मे इत्यस्मे । देवासो वपुषे । वपुषे चिकित्सत । चिकित्सत यम् । यमाशिरा । आशिरा दम्पती । दम्पती वामम् । दम्पती इति दम्पती । वाममश्नुतः । अश्नुत इत्यश्नुतः ॥ पुमान्पुत्रः । पुत्रो जायते । जायते विन्दते । विन्दते वसु । वस्वथ । अथ विश्वे । विश्वे अरपाः । अरपा एधते । एधते गृहः । गृह इति गृहः ॥ आशीर्दाया दम्पती । आशीर्दायेत्याशीः-दाया । दम्पती वामम् । दम्पती इति दम्पती । वाममश्नुताम् । अश्नुतामरिष्टः । अरिष्टो रायः । रायस्सचताम् । सचता समोकसा । समोकसेति सं-ओकसा ॥ य आ । आसिचत् । असिचथ्संदुग्धं । संदुग्धं कुम्या । संदुग्धमिति सं-दुग्धम् । कुम्या सह । सहेष्टेन । इष्टेन यामन्न् । यामन्नमतिं । अमतिं जहातु । जहातु सः । स इति सः ॥ सर्पिर्ग्रीवी पीवरी । सर्पिर्ग्रीवीति सर्पिः-ग्रीवी ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। पीवर्यस्य । अस्य जाया । जाया पीवानः । पीवानः पुत्राः । पुत्रा अकृशासः । अकृशासो अस्य । अस्येत्यस्य ॥ सह जानिर्यः । सहजानिरिति सह-जानिः । यस्सुमखस्यमानः । सुमखस्यमान इंद्राय । सुमखस्यमान इति सु-

मखस्यमानः । इंद्रायाशिरँ । आशिरꣳ सह । सह कुम्या । कुम्याऽदाँत् । अदादित्यदाँत् ॥ आशीमेँ । आशीरित्याँ-शीः । म ऊर्जँ । ऊर्जमुत । उत सुप्रजास्त्वम् । सुप्रजास्त्वमिषँ । सुप्रजास्त्वमितिं सुप्रजाः-त्वम् । इषं दधातु । दधातु द्रविणं । द्रविणꣳ सवर्चसम् । सवर्चसमिति स-वर्चसं । संजयन्क्षेत्राणि । सं-जयन्नितिं संजयन्न् । क्षेत्राणि सहसा । सहसाऽहं । अहमिंद्र । इंद्र कृण्वानः । कृण्वानो अन्यान् । अन्याꣳ अधरान् । अधरान्थ्स पत्नान् । सपत्ना नितिं सपत्नान् ॥ भूतमसि । असि भूते । भूते माँ । मा धाः । धा मुखँ । मुखमसि । असि मुखँ । मुखं भूयासं । भूयासं द्यावापृथिवीभ्याँ । द्यावापृथिवीभ्याँ त्वा । द्यावापृथिवीभ्यामिति द्यावाँ-पृथिवीभ्याँ । त्वा परिं । परिंगृह्णामि । गृह्णामि विश्वेँ । विश्वेँ त्वा । त्वा देवाः । देवा वैँश्वानराः । वैश्वानराः प्र ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। प्र च्यावयन्तु । च्यावयन्तु दिवि । दिवि देवान् । देवान्दꣳह । दृꣳहान्तरिंक्षे । अन्तरिंक्षे वयांꣳसि । वयांꣳसि पृथिव्यां । पृथिव्यां पार्थिवान् । पार्थिवान्ध्रुवं । ध्रुवं ध्रुवेणं । ध्रुवेणं हविषाँ । हविषाऽवं । अव सोमँ । सोमं नयामसि । नयामसीतिं नयामसि ॥ यथा नः । नस्सर्वँ । सर्वमित् । इज्जगत् । जगदयक्ष्मम् । अयक्ष्मꣳ सुमनाँः । सुमना असत् । सुमना इतिं सु-मनाँः । असदित्यसत् ॥ यथा नः । न इंद्रं । इंद्र इत् । इदिंशः । विशः केवलीः । केवलीस्सर्वाँः । सर्वास्समनसः । समनसः करत् । समनस इति स-मनसः । करदिति करत् ॥ यथा नः । न स्सर्वाँः । सर्वा इत् । इद्दिशः । दिशोऽस्माकँ । अस्माकं केवलीः । केवलीरसन्न् । असन्नित्यसन्न् () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

यद्वै । वै होताँ । होताऽध्वर्युम् । अध्वर्युमभ्याह्वयते । अभ्याह्वयते वज्रँ । अभाह्वयत इत्यभि-आह्वयते । वज्रमेनं ।
एनमभि । अभि प्र । प्रवर्तयति । वर्तयत्युक्थशाः । उक्थशा इतिं । उक्थशा इत्युक्थ-शाः । इत्याह । आह
प्रातस्सवनं । प्रातस्सवनं प्रतिगीर्य । प्रातस्सवनमितिं प्रातः-सवनं । प्रति गीर्यत्रीणिं । प्रतिगीर्येतिं प्रति-गीर्य । त्रीण्येतानिं
। एतान्यक्षराणि । अक्षराणि त्रिपदाँ । त्रिपदा गायत्री । त्रिपदेतिं त्रि-पदाँ । गायत्री गायत्रं । गायत्रं प्रातस्सवनं ।
प्रातस्सवनं गायत्रिया । प्रातस्सवनमितिं प्रातः-सवनं । गायत्रियैव । एव प्रातस्सवने । प्रातस्सवने वज्रँ । प्रातस्सवन
इतिं प्रातः- सवने । वज्रमन्तः । अन्तर्धत्ते । धत्त उक्थं । उक्थं वाचि । वाचीतिं । इत्याह । आह माध्यन्दिनं ।
माध्यन्दिनꣳ सवनं । सवनं प्रतिगीर्य । प्रतिगीर्य चत्वारिं । प्रतिगीर्येतिं प्रति-गीर्य । चत्वार्येतानिं । एतान्यक्षराणि ।
अक्षराणि चतुष्पदा । चतुष्पदा त्रिष्टुप् । चतुष्पदेति चतुः-पदा । त्रिष्टुप्त्रैष्टुभं । त्रैष्टुभं माध्यन्दिनम् । माध्यन्दिनꣳ सवनं ।
सवनं त्रिष्टुभाँ । त्रिष्टुभेव । एव माध्यन्दिने । माध्यन्दिने सवने । सवने वज्रँ । वज्रमन्तः । अन्तर्धत्ते । धत्त उक्थं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। उक्थं वाचि । वाचींद्राय । इंद्रायेतिं । इत्याह । आह तृतीयसवनं । तृतीयसवनं प्रतिगीं१ । तृतीयसवनमितिं
तृतीय-सवनं । प्रतिगीर्य सप्त । प्रतिगीर्येतिं प्रति-गीर्य । सप्तेतानिं । एतान्यक्षराणि । अक्षराणि सप्तपदा । सप्तपदा
शक्वरी । सप्तपदेतिं सप्त-पदा । शक्वरी शाक्वरः । शाक्वरो वज्रः । वज्रो वज्रेण । वज्रेणैव । एव तृतीयसवने ।
तृतीयसवने वज्रँ । तृतीयसवन इतिं तृतीय-सवने । वज्रमंतः । अंतर्धत्ते । धत्ते ब्रह्मवादिनः । ब्रह्मवादिनो वदंति ।
ब्रह्मवादिन इतिं ब्रह्म-वादिनः । वदन्ति सः । स तु । वै वा अध्वर्युः । अध्वर्युस्स्याँत् । स्यादः । यो यथासवनं ।
यथासवनं प्रतिगरे । यथासवनमितिं यथा-सवनं । प्रतिगरे छंदाꣳसि । प्रतिगर इतिं प्रति-गरे । छंदाꣳसि संपादयैत्
। संपादयेत्तेजः । संपादयेदितिं सं-पादयैत् । तेजः प्रातस्सवने । प्रातस्सवन आत्मन् । प्रातस्सवन इतिं प्रातः-सवने ।
आत्मन्दधीत । दधीतेंद्रियं । इंद्रियं माध्यन्दिने । माध्यन्दिने सवने । सवने पशून् । पशूꣳस्तृतीयसवने । तृतीयसवन

इति । तृतीयसवन इति तृतीय-सवने । इत्युक्थशाः । उक्थशा इति । उक्थशा इत्युक्थ-शाः । इत्याह । आह प्रातस्सवनं । प्रातस्सवनं प्रतिगीर्य । प्रातसवनमिति प्रातः-सवनं । प्रतिगीर्य त्रीणि । प्रतिगीर्येति प्रति-गीर्य । त्रीण्येतानि । एतान्यक्षराणी । अक्षराणि त्रिपदा ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। त्रिपदा गायत्री । त्रिपदेति त्रि-पदा । गायत्री गायत्रम् । गायत्रं प्रातस्सवनं । प्रातस्सवनं प्रातस्सवने । प्रातस्सवनमिति प्रातः-सवनं । प्रातस्सवन एव । प्रातस्सवन इति प्रातः-सवने । एव प्रतिगरे । प्रतिगरे छंदाꣳसि । प्रतिगर इति प्रति-गरे । छंदाꣳसि सं । सं पादयति । पादयत्यथो । अथो तेजः । अथो इत्यथो । तेजो वै । वै गायत्री । गायत्री तेजः । तेजः प्रातस्सवनं । प्रातस्सवनं तेजः । प्रातस्सवनमिति प्रातः-सवनं । तेज एव । एव प्रातस्सवने । प्रातस्सवन आत्मन् । प्रातस्सवन इति प्रातः-सवने । आत्मन्धत्ते । धत्त उक्थं । उक्थं वाचि । वाचीति । इत्याह । आह माध्यन्दिनं । माध्यन्दिनꣳ सवनं । सवनं प्रतिगीर्य । प्रतिगीर्य चत्वारि । प्रतिगीर्येति प्रति-गीर्य । चत्वार्येतानि । एतान्यक्षराणि । अक्षराणि चतुष्पदा । चतुष्पदा त्रिष्टुप् । चतुष्पदेति चतुः-पदा । त्रिष्टुब्नैष्टुभं । त्रैष्टुभं माध्यन्दिनं । माध्यन्दिनꣳ सवनं । सवनं माध्यन्दिने । माध्यन्दिनꣳ सवनं । सवनं माध्यन्दिने । माध्यन्दिन एव । एव सवने । सवने प्रतिगरे । प्रतिगरे छंदाꣳसि । प्रतिगर इति प्रति-गरे । छंदाꣳसि सं । सं पादयति । पादयत्यथो । अथो इंद्रियं । अथो इत्यथो । इंद्रियं वै । वै त्रिष्टुक् । त्रिष्टुगिंद्रियं । इंद्रियं माध्यन्दिनं । माध्यन्दिनꣳ सवनं । सवनमिंद्रियं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। इंद्रियमेव । एव माध्यंन्दिने । माध्यंन्दिने सवने । सवन आत्मन् । आत्मन्धत्ते । धत्त उक्थम् । उक्थम् वाचि । वाचींद्राय । इंद्रायेति । इत्याह । आह तृतीयसवनं । तृतीयसवनं पतिगीर्य । तृतीयसवनमिति तृतीय-सवनं । प्रतिगीर्यसप्त । प्रतिगीर्येति प्रति-गीर्य । सप्तैतानि । एतान्यक्षराणि । अक्षराणि सप्तपदा । सप्तपदा शक्करी । सप्तपदेति सप्त-पदा । शक्करी शाक्कराः । शाक्कराः पशवः । पशवो जागतं । जागतं तृतीयसवनं । तृतीयसवनं तृतीयसवने । तृतीयसवनमिति तृतीय-सवनं । तृतीयसवन एव । तृतीयसवन इति तृतीय-सवने । एव प्रतिगरे । प्रतिगरे छंदाꣳसि । प्रतिगर इति प्रति-गरे । छंदाꣳसि सं । सं पादयति । पादयत्यथौ । अथो पशवः । अथो इत्यथौ । पशवो वै । वै जगती । जगती पशवः । पशव-स्तृतीयसवनं । तृतीयसवनं पशून् । तृतीयसवनमिति तृतीय-सवनं । पशूनेव । एव तृतीयसवने । तृतीयसवन आत्मन् । तृतीयसवन इति तृतीय-सवने । आत्मन्धत्ते । धत्ते यत् । यद्वै । वै होता । होता-ऽध्वर्यु । अध्वर्युमभ्याह्वयते । अभ्याह्वयत आव्यँ । अभ्याह्वयत इत्यभि-आह्वयते । आव्यमस्मिन् । अस्मिन्दधाति । दधाति तत् । तद्यत् । यन्न । नापहनीत ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अपहनीत पुरा । अपहनीतेत्यप-हनीत । पुरास्य । अस्य संवथ्सरात् । संवथ्सराद्वृहे । संवथ्सरादिति सं-वथ्सरात् । गृह आ । आ वेवीरन्न् । वेवीरन्छोꣳसाँ । शोꣳसा मोदः । मोद इव । इवेति । इति प्रत्याह्वयते । प्रत्याह्वयते तेन । प्रत्याह्वयत इति प्रति-आह्वयते । तेनैव । एव तत् । तदप । अप हते । हते यथाँ । यथा वै । वा आयंतां । आयंतां प्रतीक्षंते । आयंतामित्या-यतां । प्रतीक्षंत एवम् । प्रतीक्षंत इतिप्रति-ईक्षंते । एवमध्वर्युः । आध्वर्युः प्रतिगरं । प्रतिगरं प्रति । प्रतिगरमिति प्रति-गरं प्रतीक्षते । ईक्षते यत् । यदभिप्रतिगृणीयात् । अभिप्रतिगृणीयाद्यथाँ । अभिप्रतिगृणीयादित्यभि-प्रतिगृणीयात् । यथाऽऽयंतया । आयंतया समृच्छतै । आयंतयेत्या-यतया । समृच्छते तादृक् । समृच्छत इति सं-ऋच्छतै । तादृगेव । एव तत् । तद्यत् । यदर्धर्चात् । अर्धर्चाल्लुप्येत । अर्धर्चादित्यर्ध-ऋचात् ।

लुप्येत॒ यथा॑ । यथा॒ धाव॑द्भ्यः । धाव॑द्भ्यो हीयते । दाव॑द्भ्य इति॒ धाव॑त्-भ्यः । हीयते तादृ॑क् । तादृ॑गेव । एव तत् । तत्प्र॑बाहु॑क् । प्र॒बाहु॒ग्वै । प्र॒बाहु॒गिति॑ प्र-बाहु॑क् । वा ऋ॒ब्जा॑ । ऋ॒ब्जा॑मुद्गी॒थाः । उ॒द्गी॒था उ॑द्गी॒थः । उ॒द्गी॒था इत्यु॒त्-गी॒थाः । उ॒द्गी॒थ एव । उ॒द्गी॒थ?इत्यु॒त्-गी॒थः । एवोद्गा॑तॄणाम् । उ॒द्गा॒तॄ॒णामृचः । उ॒द्गा॒तॄ॒णामित्यु॒त्-गा॒तॄ॒णाम् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ऋचः प्र॑णवः । प्रणव उ॑क्थशँ॒सिना॑ । प्रणव इति॑ प्र-नवः । उक्थशँ॒सिना॑ प्रतिग॒रः । उ॒क्थशँ॒सिना॒मित्यु॑क्थ-शँ॒सिना॑ । प्र॒तिग॒रोऽध्व॒र्यूणा॑ । प्र॒तिग॒र इति॑ प्रति-ग॒रः । अ॒ध्व॒र्यूणा॑ यः । य एवं । एवं वि॒द्वान् । वि॒द्वान्प्र॑तिगृ॒णाति॑ । प्र॒तिगृ॒णात्य॑न्ना॒दः । प्र॒तिगृ॒णातीति॑ प्रति-गृ॒णाति॑ । अ॒न्ना॒द एव । अ॒न्ना॒द इत्य॑न्न-अ॒दः । एव भ॑वति । भ॒व॒त्या । आस्य॑ । अ॒स्य॒ प्र॒जाया॑ । प्र॒जाया॑ वा॒जी । प्र॒जाया॒मिति॑ प्र-जाया॑ । वा॒जी जा॑यते । जा॒यत॒ इ॒यं । इ॒यं वै । वै होता॑ । होता॒सौ । अ॒सावध्व॒र्युः । अ॒ध्व॒र्युर्यत् । यदासी॑नः । आसी॑न॒श्ँ॒सति । शँ॒स॒त्य॒स्याः । अ॒स्या एव । एव तत् । तद्धोता॑ । होता॒ न । नैति॑ । ए॒त्यास्तौ॑ । आस्त॑ इव । इ॒व॒ हि । हीयम् । इ॒यमथौ॑ । अथो॑ इ॒माम् । अथो॒ इत्यथौ॑ । इ॒मामे॒व । एव तेन॑ । तेन॒ यज॑मानः । यज॑मानो दुहे । दु॒हे॒ यत् । यतिष्ठन्न् । तिष्ठ॑न्प्रतिगृ॒णाति॑ । प्र॒तिगृ॒णात्य॒मुष्या॑ । प्र॒तिगृ॒णातीति॑ प्रति-गृ॒णाति॑ । अ॒मुष्या॑ एव । एव तत् । तद॑ध्व॒र्युः । अ॒ध्व॒र्युर्न । नैति॑ । ए॒ति॒ तिष्ठ॑ति ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। तिष्ठ॑तीव । इ॒व॒ हि । ह्यसौ॑ । अ॒सावथौ॑ । अथो॑ अ॒मूम् । अथो॒ इत्यथौ॑ । अ॒मू मे॒व । एव तेन॑ । तेन॒ यज॑मानः । यज॑मानो दुहे । दु॒हे॒ यत् । यदासी॑नः । आसी॑न॒श्ँ॒ सति । शँ॒स॒ति॒ तस्मा॑त् । तस्मा॑दितः प्र॑दानं । इ॒तः प्र॑दानं देवाः । इ॒तः प्र॑दान॒मितीतः-प्र॒दा॒नं । देवा उप॑ । उप॑ जीवंति । जी॒वं॒ति॒ यत् । यत्तिष्ठन्न् । तिष्ठ॑न्प्रति- गृ॒णाति॑ ।

प्रतिगृणाति तस्मात् । प्रतिगृणातीति प्रति-गृणाति । तस्मादमुतःप्रदानं । अमुतःप्रदानं मनुष्याः । अमुतःप्रदानमित्यमुतः-प्रदानं । मनुष्या उप । उप जिवंति । जीवंति यत् । यत्प्राङ् । प्राङासीनः । आसीनश्चꣳ संति । शꣳसंति प्रत्यङ् । प्रत्यङ्तिष्ठन्न् । तिष्ठन्प्रति गृणाति । प्रतिगृणाति तस्मात् । प्रतिगृणातीति प्रति-गृणाति । तस्मात्प्राचीन । प्राचीनꣳ रेतः । रेतो धीयते । धीयते प्रतीचीः । प्रतीचीः प्रजाः । प्रजा जायन्ते । प्रजा इति प्र-जाः । जायन्ते यत् । यद्वै । वै होता । होताध्वर्युम् । अध्वर्युमभ्याह्वयते । अभ्याह्वयते वज्रः । अभ्याह्वयत इत्यभि-आह्वयते । वज्रमेनं । एनमभि । अभि प्र । प्रवर्तयति । वर्तयति पराङ् । पराङा । आ वर्तते । वर्तते वज्रः । वज्रमेव । एव तत् । तन्नि । नि करोति । करोतीति करोति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

उपयामगृहीतोऽसि । उपयामगृहीत इत्युपयाम-गृहीतः । असि वाक्षसत् । वाक्षसदसि । वाक्षसदिति वाक्ष-सत् । असि वाक्पाभ्याः । वाक्पभ्याः त्वा । वाक्पाभ्यामिति वाक्-पाभ्याः । त्वा क्रतुपाभ्याः । क्रतुपाभ्यामस्य । क्रतुपाभ्यामिति क्रतु-पाभ्याः । अस्य यज्ञस्य । यज्ञस्य ध्रुवस्य । ध्रुवस्याध्यक्षाभ्यां । अध्यक्षाभ्यां गृह्णामि । अध्यक्षाभ्यामित्यधि-अक्षाभ्यां । गृह्णाम्युपयामगृहीतः । उपयाम गृहीतोऽसि । उपयामगृहीत इत्युपयाम-गृहीतः । अस्यृतसत् । ऋतसदसि । ऋतसदित्यृत-सत् । असि चक्षुष्पाभ्याः । चक्षुष्पाभ्याः त्वा । चक्षुष्पाभ्यामिति चक्षुः-पाभ्याः । त्वा क्रतुपाभ्याः । क्रतुपाभ्यामस्य । क्रतुपाभ्यामिति क्रतु-पाभ्याः । अस्य यज्ञस्य । यज्ञस्य ध्रुवस्य । ध्रुवस्याध्य-क्षाभ्यां । अध्यक्षाभ्यां गृह्णामि । अध्यक्षाभ्यामित्यधि-अक्षाभ्यां । गृह्णाम्युप-यामगृहीतः । उपयामगृहीतोऽ सि । उपयामगृहीत इत्युपयाम-गृहीतः । असि श्रुतसत् । श्रुतसदसि । श्रुतसदिति श्रुत-सत् । असि श्रोत्रपाभ्याः । श्रोत्रपाभ्याः त्वा । श्रोत्रपाभ्यामिति श्रोत्र-पाभ्याः । त्वा क्रतुपाभ्याः । क्रतुपाभ्यामस्य । क्रतुपाभ्यामिति क्रतु-पाभ्याः ॥ अस्य यज्ञस्य । यज्ञस्य ध्रुवस्य । ध्रुवस्याध्यक्षाभ्यां । अध्यक्षाभ्यां गृह्णामि । अध्यक्षाभ्यमित्यधि-अक्षाभ्यां । गृह्णामिदेवेभ्यः । देवेभ्यस्त्वा । त्वा विश्वदेवेभ्यः ।

विश्वदेवेभ्यस्त्वा । विश्वदेवेभ्य इति विश्व-देवेभ्यः । त्वा विश्वेभ्यः । विश्वेभ्यस्त्वा । त्वा देवेभ्यः । देवेभ्यो विष्णो । विष्णुवुरुक्रम । उरुक्रमेषः । उरुक्रमेत्युरु-क्रम । एष ते । ते सोमः । सोमस्तं । तꣳ रक्षस्व । रक्षस्व तं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। तं ते । ते दुश्चक्षाः । दुश्चक्षा मा । दुश्चक्षा इति दुः-चक्षाः । माऽवं । अवख्यत् । ख्यन्मयि । मयि वसुः । वसुः पुरोवसुः । पुरोवसुर्वाक्पाः । पुरोवसुरिति पुरः-वसुः । वाक्पा वाचे । वाक्पा इति वाक्-पाः । वाचं मे । मे पाहि । पाहि मयि । मयि वसुः । वसुर्विदद्वसुः । विदद्वसुश्चक्षुष्पाः । विदद्वसुरिति विदत्-वसुः । चक्षुष्पाश्चक्षुः । चक्षुष्पा इति चक्षुः-पाः । चक्षुर्मे । मे पाहि । पाहि मयि । मयि वसुः । वसुस्संयद्वसुः । संयद्वसुः श्रोत्रपाः । संयद्वसुरिति संयत्-वसुः । श्रोत्रपाश्श्रोत्रे । श्रोत्रपा इति श्रोत्र-पाः । श्रोत्रं मे । मे पाहि । पाहि भूः । भूरसि । असि श्रेष्ठः । श्रेष्ठो रश्मीनां । रश्मीनां प्राणपाः । प्राणपाः प्राणं । प्राणपा इति प्राण-पाः । प्राणं मे । प्राणमिति प्र-अनं । मे पाहि । पाहि धूः । धूरसि । असि श्रेष्ठः । श्रेष्ठो रश्मीनां । रश्मिनामपानपाः । अपानपा अपानं । अपानपा इत्यपान-पाः । अपानं मे । अपानमित्यप-अनं । मे पाहि । पाहि यः । यो नः । न इंद्रवायू । इंद्रवायूमित्रावरुणौ । इंदवायू इतीँद्र-वायू । मित्रावरुणावश्विनौ । मित्रावरुणाविति मित्रा-वरुणौ । अश्विनावभिदासति । अभिदासति भ्रातृव्यः । अभिदासतीत्यभि-दासति । भ्रातृव्य उत्पिपीते । उत्पिपीते शुभः । उत्पिपीत इत्युत्-पिपीते । शुभस्पती । पती इदं । पती इति पती । इदमहं । अहं तम् । तमधरं । अधरं पादयामि । पादयामि यथा । यथेँद्र । इंद्राहं । अहमुत्तमः । उत्तमश्चेतयानि । उत्तम इत्युत्-तमः । चेतयानीति चेतयानि () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

प्र सः । सो अग्ने । अग्ने तव । तवोतिभिः । ऊतिभिस्सुवीराभिः । ऊतिभि-रित्यूति-भिः । सुवीराभिस्तरति । सुवीराभिरितिसु-वीराभिः । तरति वाजकर्मभिः । वाजकर्मभिरिति वाजकर्म-भिः ॥ यस्य ब्रह्मं । ब्रह्मꣳ सख्यं । सख्यमाविथ । आविथेत्याविथ ॥ प्र होत्रै । होत्रे पूर्व्यं । पूर्व्यं वचः । वचोग्नयै । अग्नये भरत । भरता बृहत् । बृहदितिबृहत् ॥ विपां ज्योतीꣳषि । विपामितिवि-पां । ज्योतीꣳषि बिभ्रते । बिभ्रते न । न वेधसै । वेधस इतिवेधसै ॥ अग्ने त्री । त्री तै । ते वाजिना । वाजिना त्री । त्रीषधस्था । सधस्था तिस्रः । सधस्थेतिसध-स्था । तिस्रस्ते । ते जिह्वाः । जिह्वा ऋतजात । ऋतजात पूर्वीः । ऋतजातेत्यृत-जात । पूर्वीरितिपूर्वीः ॥ तिस्र उ । उ ते । ते तनुवः । तनुवो देववाताः । देववातास्ताभिः । देववाता इतिदेव-वाताः । ताभिर्नः । नः पाहि । पाहि गिरः । गिरो अप्रयुच्छन् । अप्रयुच्छनित्यप्र-युच्छन् ॥ सं वा । वां कर्मणा । कर्मणा सं । समिषा । इषा हिनोमि ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। हिनोमीद्राविष्णू । इद्राविष्णू अपसः । इद्राविष्णू इतीद्रा-विष्णू । अपसस्पारे । पारे अस्य । अस्येत्यस्य ॥ जुषेथा यज्ञं । यज्ञं द्रविणं । द्रविणं च । च धत्तम् । धत्तमरिष्टैः । अरिष्टैर्नः । नः पथिभिः । पथिभिः पारयन्ता । पथिभिरितिपथि-भिः । पारयन्तेतिपारयन्ता ॥ उभा जिग्यथुः । जिग्यथुर्न । न परा । पराजयेथे । जयेथेन । जयेथे इतिजयेथे । न परा । पराजिग्ये । जिग्ये कतरः । कतरश्चन । चैनोः । एनोरित्येनोः ॥ इद्रश्च । च विष्णो । विष्णो यत् । विष्णो इतिविष्णो । यदपस्पृधेथां । अपस्पृधेथां त्रेधा । त्रेधा सहस्रं । सहस्रं वि । वि तत् । तदैरयेथाम् । ऐरयेथामित्यैरयेथाम् ॥ त्रीण्यायूꣳषि । आयूꣳषितव । तव जातवेदः । जातवेदस्तिस्रः । जातवेद इतिजात-वेदः । तिस्र आजानीः । आजानीरुपसः । आजानीरित्या-जानीः । उपसस्ते । ते अग्ने । अग्न इत्यग्ने ॥ ताभिर्देवान् । देवानामवः । अवो यक्षि । यक्षि विद्वान् । विद्वानथ । अथा भव ()

काण्ड -3, प्रपाठक -2, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। भव॑ यज॑मानाय । यज॑मानाय॒ शं । शं योः । योरिति॒ योः ॥ अ॒ग्निस्त्रीणि॑ । त्रीणि॑ त्रि॒धातू॑नि । त्रि॒धातू॒न्या ।
त्रि॒धातू॑नीति॑ त्रि-धातू॑नि । आक्षे॑ति । क्षे॒ति॒ वि॒दथा॑ । वि॒दथा॑ क॒विः । क॒विरिति॑ क॒विः ॥ स त्रीन् । त्रीꣳरे॑काद॒शान् ।
ए॒का॒द॒शाꣳ ह॒ह । ह॒हेती॒ह ॥ यक्षच्च । च॒ पि॒प्रय॑त् । पि॒प्रय॑च्च । च॒ नः॒ । नो॒ विप्रः॑ । विप्रो॑ दू॒तः । दू॒तः परि॑ष्कृतः ।
परि॑ष्कृत॒ इति॒ परि॑ष्कृतः ॥ नभ॑न्तामन्य॒के । अ॒न्य॒के स॑मे । स॒म॒ इति॑ समे ॥ इ॒न्द्रा॑विष्णू दृꣳह्ि॒ताः । इ॒न्द्रा॑विष्णूइ॒तीन्द्रा॑-
वि॒ष्णू । दृ॒ꣳह्ि॒ताꣳश्च॒म्ब॑रस्य । श॒म्ब॑रस्य॒ नव॑ । नव॒ पुरः॑ । पुरो॒ नव॑तिं । नव॑तिं च॑ । च॒ श्नथि॑ष्टम् । श्नथि॑ष्टमिति॑ श्नथिष्टम्
॥ श॒तं व॒र्चिनः॑ । व॒र्चिन॑ स्स॒हस्र॑म् । स॒हस्र॑च । च॒साक॑ं । साक॒ꣳ ह॒थः । ह॒थो अ॑प्र॒ति । अ॒प्र॒त्यसु॑रस्य । असु॑रस्य
वी॒रान् । वी॒रानिति॑ वी॒रान् ॥ उ॒त मा॒ता । मा॒ता म॑हि॒षं । म॒हि॒षमनु॑ । अन्व॑वेनत् । अ॒वे॒न॒दमी । अ॒मीब्बा॑ । अ॒मी
ह॒त्य॒ मी । ब्बा ज॒ह॒ति॒ । ज॒ह॒ति॒ पु॒त्र । पु॒त्र दे॒वाः । दे॒वा इति॑ दे॒वाः ॥ अथा॑ब्रवीत् । अ॒ब्र॒वी॒द्वृ॒त्रं । वृ॒त्रमिद्र॑ः ।
इ॒न्द्रो॑ह॒नि॒ष्यन् । ह॒नि॒ष्यन्थ्स॒खे॑ । सखे॑विष्णो । वि॒ष्णो॒ वि॒त॒रं । वि॒ष्णो॒ इति॑ विष्णो । वि॒त॒रं वि । वि॒त॒रमिति॑ वि-त॒रं ।
विक्र॑मस्व । क्र॒म॒स्वेति॑ क्रमस्व ॥() ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

॥ इति तृतीयकांडे द्वितीयप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः अग्ने॑ तेजस्विन् । ते॒ज॒स्वि॒न्ते॒ज॒स्वी । ते॒ज॒स्वी ब्बं । ब्बं
दे॒वेषु॑ । दे॒वेषु॑ भूयाः । भू॒या॒स्ते॒ज॑स्वन्तम् । तेज॑स्वन्त॒ं माम् । मामायु॑ष्मन्तं । आयु॑ष्मन्त॒ं वर्च॑स्वन्तं । वर्च॑स्वन्तं मनुष्ये॑षु ।
म॒नु॒ष्ये॑षु कुरु । कु॒रु॒ दी॒क्षायै॑ । दी॒क्षायै॑ च । च॒ ब्बा । ब्बा त॑पस॑ः । तप॑सश्च । च॒ तेज॑से । तेज॑से जुहोमि । जु॒होमि
ते॒जो॒वित् । ते॒जो॒विद॑सि । ते॒जो॒विदि॑ति॒ तेजः-वित् । अ॒सि॒ तेज॑ः । तेजो॑ मा । मा॒ मा । मा हा॑सीत् । हा॒सी॒न्मा ।
माऽहं । अ॒हं तेज॑ः । तेजो॑ हासिषं । हा॒सि॒षं मा । मा माम् । मां तेज॑ः । तेजो॑ हासीत् । हा॒सी॒दिद्र॑ । इ॒न्द्रो॑जस्विन्
। ओ॒ज॒स्वि॒न्नो॒ज॒स्वी । ओ॒ज॒स्वी ब्बं । ब्बं दे॒वेषु॑ । दे॒वेषु॑ भूयाः । भू॒या ओज॑स्वन्तम् । ओज॑स्वन्त॒ं माम् । मामायु॑ष्मन्तं ।

आयुष्मन्तं वर्चस्वन्तं । वर्चस्वन्तं मनुष्येषु । मनुष्येषु कुरु । कुरु ब्रह्मणः । ब्रह्मणश्च । च ब्रा । ब्रा क्षत्रस्य । क्षत्रस्य च । चौजसे ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ओजसे जुहोमि । जुहोम्योजोवित् । ओजोविदसि । ओजोविदित्योजः-वित् । अस्योजः । ओजो मा । मा मा । मा हासीत् । हासीन्मा । माऽहं । अह-मोजः । ओजोहासिषं । हासिषं मा । मा मां । मामोजः । ओजोहासीत् । हासीथ्सूर्य । सूर्यभ्राजस्विन् । भ्राजस्विन्भ्राजस्वी । भ्राजस्वी ब्रं । ब्रं देवेषु । देवेषु भूयाः । भूया भ्राजस्वतं । भ्राजस्वतं माम् । मामायुष्मतं । आयुष्मन्तं वर्चस्वन्तं । वर्चस्वन्तं मनुष्येषु । मनुष्येषु कुरु । कुरु वायोः । वायोश्च । च ब्रा । ब्रा पां । अपां चं । च भ्राजसे । भ्राजसे जुहोमि । जुहोमि सुवर्वित् । सुवर्विदसि । सुवर्विदितिं सुवः-वित् । असि सुवः । सुवर्मा । मा मा । मा हासीत् । हासीन्मा । माऽहं । अहꣳ सुवः । सुवर्हासिषं । हासिषं मा । मा माम् । माꣳ सुवः । सुवर्-हासीत् । हासीन्मयिं । मयिं मेधाम् । मेधां मयिं । मयिं प्रजां । प्रजां मयिं । प्रजामितिं प्र-जाम् । मय्यग्निः । अग्निस्तेजः । तेजो दधातु । दधातु मयिं । मयिं मेधां । मेधां मयिं । मयिं प्रजां । प्रजां मयिं । प्रजामितिं प्र-जाम् । मयींद्रः । इंद्रं इंद्रियं । इंद्रियं दधातु । दधातु मयिं । मयिं मेधां । मेधां मयिं । मयिं प्रजां । प्रजां मयिं । प्रजामितिं प्र-जाम् । मयि सूर्यः । सूर्यो भ्राजः । भ्राजो दधातु । दधाब्रितिं दधातु () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

वायुर्हिंकर्ता । हिंकर्ताऽग्निः । हिंकर्तेतिं हिं-कर्ता । अग्निः प्रस्तोता । प्रस्तोता प्रजापतिः । प्रस्तोतेतिं प्र-स्तोता । प्रजापतिस्साम । प्रजापतिरितिं प्रजा-पतिः । सामबृहस्पतिः । बृहस्पतिरुद्गाता । उद्गाता विश्वै । उद्गात्येत्युत्-गाता ।

विश्वे॑ देवाः । देवा उ॑पगा॒तारः॑ । उ॒प॒गा॒तारो॑ मरुतः॑ । उ॒प॒गा॒तार॒ इत्यु॑प-गा॒तारः॑ । मरुतः॑ प्रतिहर्तारः॑ । प्र॒ति॒हर्तार॒ इंद्रः॑ । प्र॒ति॒हर्तार॒ इति॑ प्रति-हर्तारः॑ । इंद्रो॑ नि॒धनँ॑ । नि॒धन॑ं ते । नि॒धन॒मिति॑ नि-धनँ॑ । ते दे॒वाः । दे॒वाः प्रा॑ण॒भृतः॑ । प्रा॒ण॒भृतः॑ प्रा॒णं । प्रा॒ण॒भृत॒ इति॑ प्राण-भृतः॑ । प्रा॒णं मयि॑ । प्रा॒ण॒मिति॑ प्र-अ॒नं । मयि॑ दधतु । दध॒ ब्रवीत् । ए॒तद्वै । वै सर्वँ॑ । सर्व॑मध्व॒र्युः । अ॒ध्व॒र्युरु॑पाकु॒र्वन् । उ॒पा॒कु॒र्वन्नु॑द्गा॒तृभ्यः॑ । उ॒पा॒कु॒र्वन्नित्यु॑प-आ॒कु॒र्वन् । उ॒द्गा॒तृभ्य॑ उपाक॑रोति । उ॒द्गा॒तृभ्य॒ इत्यु॑द्गा॒तृ-भ्यः॑ । उ॒पाक॑रोति॒ ते । उ॒पाक॑रोतीत्यु॑प-आक॑रोति । ते दे॒वाः । दे॒वाः प्रा॑ण॒भृतः॑ । प्रा॒ण॒भृतः॑ प्रा॒णं । प्रा॒ण॒भृत॒ इति॑ प्राण-भृतः॑ । प्रा॒णं मयि॑ । प्रा॒ण॒मिति॑ प्र-अ॒नं । मयि॑ दधतु । दध॒ ब्रवि॑ति । इत्या॑ह । आ॒हैत॒त् । ए॒तदे॒व । ए॒व सर्वँ॑ । सर्व॑मा॒त्मन्न् । आ॒त्मन्ध॑त्ते । ध॒त्त॒ इडाँ॑ । इडा॑ देव॒हूः । दे॒व॒हू- र्मनुः॑ । दे॒व॒हूरिति॑ देव-हूः । मनु॑र्यज्ञनीः । य॒ज्ञ॒नीर्बृह॒स्पतिः॑ । य॒ज्ञ॒नीरिति॑ यज्ञ-नीः । बृह॒स्पति॑रुक्थाम॒दानि॑ । उ॒क्थाम॒दानि॑ शꣳसिषत् । उ॒क्थाम॒दानी॒त्यु॑क्थ-म॒दानि॑ । शꣳसिषद्विश्वे॑ । विश्वे॑ देवाः । देवाः सू॑क्त- वाचः॑ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। सू॒क्त॒वाचः॒ पृथि॑वि । सू॒क्त॒वाच॒ इति॑ सूक्त-वाचः॑ । पृथि॑वि मातः । मा॒तर्मा । मा माँ॑ । मा॒ हि॒ꣳसीः॒ । हि॒ꣳसी॒र्मधु॑ । मधु॑ मनिष्ये । म॒नि॒ष्ये॒ मधु॑ । मधु॑ जनिष्ये । ज॒नि॒ष्ये॒ मधु॑ । मधु॑ वक्ष्यामि । व॒क्ष्या॒मि॒ मधु॑ । मधु॑ वदिष्यामि । व॒दि॒ष्या॒मि॒ मधु॑मतीं । मधु॑मतीं दे॒वेभ्यः॑ । मधु॑मती॒मिति॒ मधु॑-म॒तीं॒ । दे॒वेभ्यो॒ वाचँ॑ । वाच॑मुद्यासं । उ॒द्या॒स॒ꣳ शु॒श्रू॒षेण्याँ॑ । शु॒श्रू॒षेण्याँ॑ मनु॒ष्ये॑भ्यः । म॒नु॒ष्ये॑भ्य॒स्तं । तं माँ॑ । मा॒ दे॒वाः । दे॒वा अ॑वन्तु । अ॒व॒न्तु॒ शो॒भायै॑ । शो॒भायै॑ पि॒तरः॑ । पि॒तरोऽनु॑ । अनु॑मदन्तु । म॒द॒न्ति॒ मदन्तु () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

वसंवस्त्वा । त्वा प्र । पंवृहन्तु । वृहन्तु गायत्रेणं । गायत्रेण छंदंसा । छन्दंसाऽग्नेः । अग्नेः प्रियं । प्रियं पाथः । पाथ उपं । उपेंहि । इहि रुद्राः । रुद्रास्त्वाँ । त्वा प्र । प्र वृंहन्तु । वृहन्तु त्रैष्टुंभेन । त्रैष्टुंभेन छन्दंसा । छन्दसेन्द्रंस्य । इन्द्रंस्य प्रियं । प्रियं पाथः । पाथ उपं । उपेंहि । इह्यादित्याः । आदित्यास्त्वाँ । त्वा प्र । प्र वृंहन्तु । वृहन्तु जागंतेन । जागंतेन छन्दंसा । छन्दंसा विश्वेषां । विश्वेषां देवानाँ । देवानाँ प्रियं । प्रियं पाथः । पाथ उपं । उपेंहि । इहि मान्दांसु । मान्दांसु ते । ते शुक्र । शुक्रशुक्रं । शुक्रमा । आधूंनोमि । धूनोमि भन्दनांसु । भन्दनांसु कोतंनासु । कोतंनासु नूतंनासु । नूतंनासु रेशींषु । रेशींषु मेषींषु । मेषींषु वाशींषु । वाशींषु विश्वभृत्सुं । विश्वभृत्सुमाध्वींषु । विश्वभृत्स्वितिं विश्वभृत्-सु । माध्वींषु ककुहासुं । ककुहासु शक्वंरीषु । शक्वंरीषु शुक्रासुं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। शुक्रासुं ते । ते शुक्र । शुक्र शुक्रम् । शुक्रमा । आ धूंनोमि । धूनोमि शुक्रं । शुक्रं तैँ । ते शुक्रेणं । शुक्रेणं गृह्णामि । गृह्णाम्यहंः । अह्नो रूपेणं । रूपेण सूर्यस्य । सूर्यस्य रश्मिभिंः । रश्मिभिरितिं रश्मि-भिः ॥ आऽस्मिन्नं् । अस्मिन्नुग्राः । उग्रा अंचुच्यवुः । अचुच्यवुर्दिवः । दिवो धाराँः । धारा असश्चत । असश्चतेत्यंसश्चत ॥ ककुहꣳ रूपं । रूपं वृंषभस्यं । वृषभस्यं रोचते । रोचते बृहत् । बृहत्सोमंः । सोमस्सोमंस्य । सोमंस्य पुरोगाः । पुरोगाश्चुक्रः । पुरोगा इतिं पुरः-गाः । शुक्रश्चुक्रस्यं । शुक्रस्यं पुरोगाः । पुरोगा इतिं पुरः-गाः ॥ यत्तैँ । ते सोम । सोमादाँभ्यं । अदाँभ्यं नामं । नाम जागृंवि । जागृंवि तस्मैँ । तस्मै ते । ते सोम । सोम सोमांय । सोमांय स्वाहाँ । स्वाहोशिक् । उशिक्कं । क्वं देंव । देव सोम । सोम गायत्रेणं । गायत्रेण छन्दंसा । छन्दंसाग्नेः । अग्नेः प्रियं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। प्रियं पाथः । पाथो अपि । अपीहि । इहि वशी । वशी ब्रं । ब्रं देव । देव सोम । सोम त्रैष्टुभेन । त्रैष्टुभेन छन्दसा । छन्दसेंद्रस्य । इन्द्रस्य प्रियं । प्रियं पाथः । पाथो अपि । अपीहि । इह्यस्मथ्सखा । अस्मथ्सखा ब्रं । अस्मथ्सखेत्यस्मत्-सखा । ब्रं देव । देव सोम । सोम जागतेन । जागतेन छन्दसा । छन्दसा विश्वेषां । विश्वेषां देवानाँ । देवानाँ प्रियं । प्रियं पाथः । पाथो अपि । अपीहि । इह्या । आ नः । नः प्राणः । प्राण एतु । प्राण इति प्र-अनः । एतु परावतः । परावत आ । परावत इति परा-वतः । आऽन्तरिक्षात् । अन्तरिक्षाद्दिवः । दिवस्परि । परीति परि । आयुः पृथिव्याः । पृथिव्या अधि । अध्यमृतँ । अमृतंमसि । असि प्राणाय । प्राणाय ब्रा । प्राणायेति प्र-अनाय । ब्रेति ब्रा ॥ इंद्राग्नी मैं । इंद्राग्नी इतीँद्र- अग्नी । मे वर्चः । वर्चः कृणुतां । कृणुतां वर्चः । वर्चस्सोमः । सोमो बृहस्पतिः । बृहस्पतिरिति बृहस्पतिः ॥ वर्चो मे । मे विश्वे । विश्वे देवाः । देवा वर्चः । वर्चो मे । मे धत्तं । दत्तमश्विना । अश्विनेत्यश्विना ॥ दधन्वे वाँ । वायत् । यदीम् । ईमनु । अनु वोचत् । वोचद्ब्रह्माणि । ब्रह्माणि वेः । वेरु । उतत् । तदिति तत् ॥ परि विश्वानि । विश्वानि काव्याँ । काव्या नेमिः । नेमिश्चक्रम् । चक्रमिव । इवाभवत् । अभवदित्यभवत् () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

एतद्वै । वा अपां । अपां नामधेयँ । नामधेयं गुह्यँ । नामधेयमिति नाम-धेयँ । गुह्यं यत् । यदाधावाः । आधावा मान्दांसु । आधावा इत्याँ-धावाः । मान्दांसु ते । ते शुक्र । शुक्र शुक्रम् । शुक्र मा । आ धूनोमि । धूनोमीति । इत्याह । आहापां । अपामेव । एव नामधेयेन । नामधेयेन गुह्येन । नामधेयेनेति नाम-धेयेन । गुह्येन दिवः । दिवो वृष्टिँ । वृष्टिमवं । अवं रुन्धे । रुन्धे शुक्रम् । शुक्रं तैं । ते शुक्रेण । शुक्रेण गृह्णामि । गृह्णामीति । इत्याह । आहैतत् । एतद्वै । वा अह्नः । अह्नो रूपं । रूपं यत् । यद्रात्रिः । रात्रिस्सूर्यस्य । सूर्यस्य रश्मयः । रश्मयो वृष्माँ । वृष्मा

ईशते । ईशतेऽह्नः । अह्न एव । एव रूपेण । रूपेण सूर्यस्य । सूर्यस्य रश्मिभिः । रश्मिभिर्दिवः । रश्मिभिरिति रश्मि-भिः । दिवो वृष्टिँ । वृष्टिं च्यावयति । च्यावयत्या । आस्मिन्न् । अस्मिन्नुग्राः । उग्रा अचुच्यवुः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अचुच्यवु रितिं । इत्याह । आह यथायजुः । यथायजुरेव । यथायजुरितिं यथा-यजुः । एवै तत् । एतत्ककुहं । ककुहꣳ रूपं । रूपं वृषभस्य । वृषभस्य रोचते । रोचते बृहत् । बृहदितिं । इत्याह । आहैतत् । एतद्वै । वा अस्य । अस्य ककुहं । ककुहꣳ रूपं । रूपं यत् । यद्वृष्टिः । वृष्टीं रूपेण । रूपेणैव । एव वृष्टिँ । वृष्टिमवं । अवं रुन्धे । रुन्धे यत् । यत्तेँ । ते सोम । सोमादाँभ्यं । अदाँभ्यं नामं । नाम जागृवि । जागृवीतिं । इत्याह । आहैषः । एष हं । ह वै । वै हविषाँ । हविषा हविः । हविर्यजति । यजति यः । योऽदाँभ्यं । अदाँभ्यं गृहीत्वा । गृहीत्वा सोमाय । सोमाय जुहोतिं । जुहोति पराँ । परा वै । वा एतस्य । एतस्यायुः । आयुः प्राणः । प्राण एंति । प्राण इतिं प्र-अनः । एति यः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। योꣳशुं । अꣳशुं गृह्णातिं । गृह्णात्या । आ नः । नः प्राणः । प्राण एंतु । प्राण इतिं प्र-अनः । एतु परावतः । परावत इतिं । परावत इतिं परा-वतः । इत्याह । आहायुः । आयुरेव । एव प्राणं । प्राणमात्मन्न् । प्राणमितिं प्र-अनं । आत्मन्धत्ते । धत्तेऽमृतँ । अमृतंमसि । असि प्राणायं । प्राणायं त्वा । प्राणायेतिं प्र-अनायं । त्वेतिं । इति हिरंण्यं । हिरंण्यमभि । अभि वि । व्यंनिति । अनित्यमृतँ । अमृतं वै । वै हिरंण्यं । हिरंण्य मायुः । आयुः प्राणः । प्राणोऽमृतेंन । प्राण इतिं प्र-अनः । अमृतेंनैव । एवायुः । आयुरात्मन्न् । आत्मन्धत्ते । धत्ते शतमानं । शतमानं भवति

। शतमानमितिं शत-मानं । भवति शतायुः । शतायुः पुरुषः । शतायु रितिं शत-आयुः । पुरुषश्चतेन्द्रियः । शतेन्द्रिय आयुषि । शतेन्द्रिय इतिं शत-इन्द्रियः । आयुष्येव । एवेन्द्रिये । इन्द्रिये प्रतिं । प्रतितिष्ठति । तिष्ठत्यपः । अप उपं । उपं स्पृशति । स्पृशति भेषजं । भेषजं वै । वा आपः । आपो भेषजं । भेषज मेव । एव कुरुते । कुरुत इतिं कुरुते () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

वायुरसि । असि प्राणः । प्राणो नामं । प्राण इतिं प्र-अनः । नामं सवितुः । सवितुराधिपत्ये । आधिपत्येऽपानं । आधिपत्यइत्याधिं-पत्ये । अपानं मैं । अपानमित्यप-अनं । मे दाः । दाश्चक्षुः । चक्षुरसि । असि श्रोत्रँ । श्रोत्रं नामं । नामं धातुः । धातु राधिपत्ये । आधिपत्य आयुः । आधिपत्य इत्याधिं-पत्ये । आयुर्मे । मे दाः । दा रूपम् । रूपꣳ सि । असि वर्णः । वर्णो नामं । नाम बृहस्पतेँ । बृहस्पतेराधिपत्ये । आधिपत्ये प्रजां । आधिपत्य इत्याधिं-पत्ये । प्रजां मैं । प्रजामितिं प्र-जाम् । मे दाः । दा ऋतम् । ऋतमसि । असि सत्यम् । सत्यं नामं । नामेंद्रस्य । इन्द्रस्याधिपत्ये । आधिपत्ये क्षत्रं । आधिपत्य इत्याधिं-पत्ये । क्षत्रं मैं । मे दाः । दा भूतं । भूतमसि । असि भव्यँ । भव्यं नामं । नामं पितृणां । पितृणामाधिपत्ये । आधिपत्येऽपां । आधिपत्य इत्याधिं- पत्ये । अपामोषधीनां । ओषधीनां गर्भँ । गर्भं धाः । धा ऋतस्यं । ऋतस्यं ब्बा । ब्बा व्योमने । व्योमन ऋतस्यं । व्योमन इति नि-ओमने । ऋतस्यं ब्बा ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ब्रा विभूमने । विभूमन ऋतस्य । विभूमन इति वि-भूमने । ऋतस्य ब्रा । ब्रा विधर्मणे । विधर्मण ऋतस्य । विधर्मण इति वि-धर्मणे । ऋतस्य ब्रा । ब्रा सत्याय । सत्यायर्तस्य । ऋतस्य ब्रा । ब्रा ज्योतिषे । ज्योतिषे प्रजापतिः । प्रजापतिर्विराज् । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । विराजमपश्यत् । विराजमिति वि-राज् । अपश्यत्तया । तया भूतं । भूतं च । च भव्य् । भव्यं च । चासृजत । असृजत तां । तामृषिभ्यः । ऋषिभ्यस्तिरः । ऋषिभ्य इत्यृषि-भ्यः । तिरोऽदधात् । अदधात्तां । तां जमदग्निः । जमदग्निस्तपसा । तपसाऽपश्यत् । अपश्यत्तया । तया वै । वै सः । स पृश्नीन् । पृश्नीन्कामान् । कामानसृजत । असृजत तत् । तत्पृश्नीनां । पृश्नीनां पृश्निब्रं । पृश्निब्रं यत् । पृश्निब्रमिति पृश्नि-ब्रम् । यत्पृश्नयः । पृश्नयो गृह्यन्ते । गृह्यन्ते पृश्नीन् । पृश्नीनेव । एव तैः । तैः कामान् । कामान्, यजमानः । यजमानोऽवं । अवं रुन्धे । रुन्धे वायुः । वायुरसि । असि प्राणः । प्राणो नामं । प्राण इतिं प्र-अनः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। नामेतिं । इत्याह । आह प्राणापानौ । प्राणापाना वेव । प्राणापानाविति प्राण-अपानौ । एवावं । अवं रुन्धे । रुन्धे चक्षुः । चक्षुरसि । असि श्रोत्र् । श्रोत्रं नामं । नामेतिं । इत्याह । आहायुः । आयुरेव । एवावं । अवं रुन्धे । रुन्धे रूपं । रूपमसि । असि वर्णः । वर्णो नामं । नामेतिं । इत्याह । आह प्रजां । प्रजामेव । प्रजामितिं प्र-जाम् । एवावं । अवं रुन्धे । रुन्ध ऋतम् । ऋतमसि । असि सत्यं । सत्यं नामं । नामेतिं । इत्याह । आह क्षत्रं । क्षत्रमेव । एवावं । अवं रुन्धे । रुन्धे भूतं । भूतमसि । असि भव्य् । भव्यं नामं । नामेतिं । इत्याह । आह पशवः । पशवो वै । वा अपां । अपामोषधीनां । ओषधीनां गर्भः । गर्भः पशून् । पशूनेव । एवावं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अवं रुन्धे । रुन्ध एतावत् । एतावद्वै । वै पुरुषं । पुरुषं परितः । परितस्तत् । तदेव । एवावं । अवं रुन्धे । रुन्ध ऋतस्यं । ऋतस्यं ब्रा । ब्रा व्योंमने । व्योंमन् इतिं । व्योंमन् इति वि-ओंमने । इत्याह । आहेयं । इयं वै । वा ऋतस्यं । ऋतस्य व्योंम । व्योंमे माम् । व्योंमेति वि-ओंम । इमामेव । एवाभि । अभि जंयति । जयत्यृतस्यं । ऋतस्यं ब्रा । ब्रा विभूंमने । विभूंमन् इतिं । विभूंमन् इति वि-भूंमने । इत्याह । आहान्तरिंक्षम् । अन्तरिंक्षं वै । वा ऋतस्यं । ऋतस्य विभूंम । विभूंमान्तरिंक्षं । विभूमेति वि-भूम । अन्तरिंक्षमेव । एवाभि । अभि जंयति । जयत्यृतस्यं । ऋतस्यं ब्रा । ब्रा विधंर्मणे । विधंर्मण् इतिं । विधंर्मण् इति वि-धर्मणे । इत्याह । आह द्यौः । द्यौ वै । वा ऋतस्यं । ऋतस्य विधंः । विधंर्मदिवँ । विधर्मेति वि-धर्म । दिवंमेव । एवाभि । अभिजंयति । जयत्यृतस्यं । ऋतस्यं ब्रा ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ब्रा सत्यायं । सत्यायेतिं । इत्याह । आह दिशंः । दिशो वै । वा ऋतस्यं । ऋतस्यं सत्यं । सत्यं दिशंः । दिशं एव । एवाभि । अभि जंयति । जयत्यृतस्यं । ऋतस्यं ब्रा । ब्रा ज्योतिंषे । ज्योतिंष् इतिं । इत्याह । आह सुवर्गः । सुवर्गो वै । सुवर्ग इतिं सुवः-गः । वै लोकः । लोक ऋतस्यं । ऋतस्य ज्योतिंः । ज्योतिंस्सुवर्गं । सुवर्गमेव । सुवर्गमितिं सुवः-गम् । एव लोकं । लोकमभि । अभि जंयति । जयत्येतावंन्तः । एतावंन्तो वै । वै देंवलोकाः । देवलोकास्तान् । देवलोका इतिं देव-लोकाः । तानेव । एवाभि । अभि जंयति । जयति दशं । दश सं । सं पंद्यन्ते । पद्यन्ते दशाँक्षरा । दशाँक्षरा विराट् । दशाँक्षरेति दशं-अक्षरा । विराडन्नँ । विराडितिं वि-राट् । अन्नं विराट् । विराड्विराजिं । विराडितिं वि-राट् । विराज्येव । विराजीतिं वि-राजिं । एवान्नाद्यैं । अन्नाद्ये प्रतिं । अन्नाद इत्यंन्न-अद्यैं । प्रतिं तिष्ठति । तिष्ठतीतिं तिष्ठति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

देवा वै । वै यत् । यद्यज्ञेनं । यज्ञेन न । नावारुंन्धत । अवारुंन्धत तत् । अवारुंन्धतेत्यंव-अरुंन्धत । तत्परैः । परैरवं । अवांरुन्धत । अरुन्धत तत् । तत्परांणां । परांणां परत्वं । परत्वं यत् । परत्वमिति पर-त्वम् । यत्परैः । परैर्गृह्यन्तैं । गृह्यन्ते यत् । य देव । एव यज्ञेनं । यज्ञेन न । नावंरुन्धे । अवरुन्धे तस्यं । अवरुन्ध इत्यंव-रुन्धे । तस्यावंरुध्यै । अवंरुध्यै यं । अवंरुध्या इत्यवं-रुध्यै । यं प्रथमं । प्रथमं गृह्णाति । गृह्णातीमम् । इममेव । एव तेनं । तेनं लोकं । लोकं मभि । अभि जंयति । जयति यं । यं द्वितीयं । द्वितीयमन्तरिक्षं । अन्तरिक्षं तेनं । तेन यं । यं तृतीयं । तृतीयंममुं । अमु मेव । एव तेनं । तेनं लोकं । लोक मभि । अभि जंयति । जयति यत् । यदेते । एते गृह्यन्तैं । गृह्यन्त एषां । एषां लोकानाँ । लोकानांमभिजित्यै । अभिजित्या उत्तरेषु । अभिजित्या इत्यभि-जित्यै ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। उत्तरेष्वहंस्सु । उत्तरेष्वित्युत्-तरेषु । अहंस्स्वमुतः । अहस्स्वित्यहः-सु । अमुतोर्वाचः । अर्वाचो गृह्यन्ते । गृह्यन्तेऽभिजित्यं । अभिजित्यैव । अभिजित्येत्यंभि-जित्यं । एवेमान् । इमाल्लोकान् । लोकान्पुनः । पुनरिमं । इमं लोकं । लोकं प्रत्यवंरोहति । प्रत्यवंरोहन्ति यत् । प्रत्यवंरोहन्तीति प्रति-अवंरोहन्ति । यत्पूर्वेषु । पूर्वेष्वहंस्सु । अहंस्स्वितः । अहस्स्वित्यहः-सु । इतः परांचः । परांचो गृह्यंतैं । गृह्यन्ते तस्मांत् । तस्मांदितः । इतः परांचः । परांच इमे । इमे लोकाः । लोका यत् । यदुत्तरेषु । उत्तरेष्वहंस्सु । उत्तरेष्वित्युत्-तरेषु । अहंस्स्वमुतः । अहस्स्वित्यहः-सु । अमुतोर्वाचः । अर्वाचो गृह्यन्तैं । गृह्यन्ते तस्मांत् । तस्मांदमुतः । अमुतोर्वाचः । अर्वाच इमे । इमे लोकाः । लोकास्तस्मांत् । तस्मादयांतयाम्नः । अयांतयाम्नो लोकान् । अयांतयाम्न इत्ययांत-याम्नः । लोकान्मनुष्याः । मनुष्या उपं । उपं जीवंति । जीवंति ब्रह्मवादिनः । ब्रह्मवादिनो वदंति । ब्रह्मवादिन इतिं ब्रह्म-वादिनः । वदंति कस्मांत् ।

कस्मा॑थ्स॒त्यात् । स॒त्याद॒द्भ्यः । अ॒द्भ्य ओष॑धयः । अ॒द्भ्य?इत्य॑त्-भ्यः । ओष॑धय॒स्सं । सं भ॑वंति । भ॒व॒न्त्योष॑धयः । ओष॑धयो मनु॒ष्या॑णाम् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। म॒नु॒ष्या॑णामन्न॑ं । अन्न॑ं प्र॒जाप॑तिं । प्र॒जाप॑तिं प्र॒जाः । प्र॒जाप॑ति॒मिति॑ प्र॒जा- प॒तिं । प्र॒जा अनु॑ । प्र॒जा इति॑ प्र-जाः । अनु॒ प्र । प्र जा॑यन्ते । जा॒य॒न्त॒ इति॑ । इति॒ परान्॑ । परा॒ननु॑ । अन्विति॑ । इति॑ ब्रूयात् । ब्रू॒या॒द॒त् । यद्गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णा॒त्य॒द्भ्यः । अ॒द्भ्यस्त्वा॑ । अ॒द्भ्य इत्य॑त्-भ्यः । त्वौष॑धीभ्यः । ओष॑धीभ्यो गृह्णामि । ओष॑धीभ्य॒ इत्योष॑धि-भ्यः । गृ॒ह्णा॒मीति॑ । इति॒ तस्मा॑त् । तस्मा॑द॒द्भ्यः । अ॒द्भ्य ओष॑धयः । अ॒द्भ्य?इत्य॑त्-भ्यः । ओष॑धय॒स्सं । सं भ॑वंति । भ॒व॒न्ति॒ यत् । यद्गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णा॒त्योष॑धीभ्यः । ओष॑धीभ्यस्त्वा । ओष॑धीभ्य॒ इत्योष॑धि-भ्यः । त्वा॒ प्र॒जाभ्यः॑ । प्र॒जाभ्यो॑ गृह्णामि । प्र॒जाभ्य॒ इति॑ प्र-जाभ्यः॑ । गृ॒ह्णा॒मीति॑ । इति॒ तस्मा॑त् । तस्मा॒दोष॑धयः । ओष॑धयो मनु॒ष्या॑णां । म॒नु॒ष्या॑णामन्न॑ं । अन्न॑यत् । यद्गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णाति॑ प्र॒जाभ्यः॑ । प्र॒जाभ्य॑स्त्वा । प्र॒जाभ्य॒ इति॑ प्र- जाभ्यः॑ । त्वा॒ प्र॒जाप॑तये । प्र॒जाप॑तये गृह्णामि । प्र॒जाप॑तय॒ इति॑ प्र॒जा- प॒तये॑ । गृ॒ह्णा॒मीति॑ । इति॒ तस्मा॑त् । तस्मा॑त्प्र॒जाप॑तिं । प्र॒जाप॑तिं प्र॒जाः । प्र॒जाप॑ति॒मिति॑ प्र॒जा-प॒तिं । प्र॒जा अनु॑ । प्र॒जा इति॑ प्र-जाः । अनु॒ प्र । प्र जा॑यन्ते । जा॒य॒न्त॒ इति॑ जायन्ते () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

प्र॒जाप॑तिर्देवासु॒रान् । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा-प॒तिः । दे॒वा॒सु॒रान॑सृजत । दे॒वा॒सु॒रानिति॑ देव-अ॒सु॒रान् । अ॒सृ॒ज॒त॒ तत् । तदनु॑ । अनु॑ य॒ज्ञः । य॒ज्ञोऽसृ॑ज्यत । अ॒सृ॒ज्य॒त॒ य॒ज्ञं । य॒ज्ञं छंदा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि ते । ते विष्व॑ंचः । विष्व॑ङ्व्यि । व्य॑क्रामन् । अ॒क्रा॒म॒न्थ्सः । सोऽसु॑रान् । असु॑रान॒नु॑ । अनु॑ य॒ज्ञः । य॒ज्ञोप॑ । अपा॑क्रामत् । अ॒क्रा॒म॒द्य॒ज्ञं । य॒ज्ञं

छन्धाꣳसि । छन्धाꣳसि ते । ते देवाः । देवा अमन्यन्त । अमन्यन्तमी । अमी वै । अमी इत्यमी । वा इदं ।

इदमभूवन्न् । अभूवन्, यत् । यद्वयं । वयꣳ स्मः । स्म इति । इति ते । ते प्रजापतिं । प्रजापतिमुप ।

प्रजापतिमिति प्रजा-पतिं । उपाधावन्न् । अधावन्थ्सः । सोऽब्रवीत् । अब्रवीत्प्र जापतिः । प्रजापतिश्छन्दसां ।

प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । छन्दसां वीर्यँ । वीर्यमादाय । आदाय तत् । आदायेत्या-दाय । तद्वः । वः प्र । प्रदास्यामि

। दास्यामीति । इति सः । स छन्दसां । छन्दसां वीर्यँ । वीर्यमादाय ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आदाय तत् । आदायेत्या-दाय । तदेभ्यः । एभ्यः प्र । प्रायच्छत् । अयच्छत्तत् । तदनु । अनु छन्दाꣳसि ।

छन्दाꣳस्यप । अपाक्रामन्न् । अक्रामन्छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसि यज्ञः । यज्ञस्ततः । ततो देवाः । देवा अभवन्न् ।

अभवन्पराः । पराऽसुराः । असुरायः । य एवं । एवं छन्दसां । छन्दसां वीर्यँ । वीर्यं वेद । वेदा । आ श्रावय ।

श्रावयास्तु । अस्तु श्रौषट् । श्रौषडयज । यज ये । ये यजामहे । यजामहे वषट्कारः । वषट्कारो भवति । वषट्कार इति

वषट्-कारः । भवत्यात्मना । आत्मना परा । पराऽस्य । अस्य भ्रातृव्यः । भ्रातृव्यो भवति । भवति ब्रह्मवादिनः ।

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म-वादिनः । वदन्ति कस्मै । कस्मे कं । कमध्वर्युः । अध्वर्युरा । आश्रावयति

। श्रावयतीति । इति छन्दसां । छन्दसां वीर्याय । वीर्यायेति । इति ब्रूयात् । ब्रूयादेतत् । एतद्वै । वै छंदसाम् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। छंदसां वीर्यँ । वीर्यमा । आ श्रावय । श्रावयास्तु । अस्तु श्रौषट् । श्रौषडयज । यज ये । ये यजामहे । यजामहे

वषट्कारः । वषट्कारो यः । वषट्कार इति वषट्-कारः । य एवं । एवं वेद । वेद सर्वैर्यैः । सर्वैर्यैरेव । सर्वैर्यैरिति स-

वीर्यैः । एव छन्दोभिः । छन्दोभिरर्चति । छन्दोभिरिति छन्दः-भिः । अर्चति यत् । यत्किं । किं च । चार्चति । अर्चति यत् । यदिन्द्रः । इंद्रो वृत्रम् । वृत्रमहन्न् । अहन्नमेध्यं । अमेध्यं तत् । तदत् । यदतीन् । यतीनुपावपत् । अपावपदमेध्यं । अपावपदित्यप-अवपत् । अमेध्यं तत् । तदथ । अथ कस्मात् । कस्मादिन्द्रः । ऐन्द्रो यज्ञः । यज्ञ आ । आसꣳस्थातोः । सꣳस्थातोरिति । सꣳस्थातोरिति सं-स्थातोः । इत्याहुः । आहुरिन्द्रस्य । इन्द्रस्य वै । वा एषा । एषा यज्ञिया । यज्ञिया तनूः । तनूर्यत् । यदयज्ञः । यज्ञस्ताम् । तामेव । एव तत् । तदयजन्ति । यजन्ति यः । य एवं । एवं वेद । वेदोप । उपैनं । एनं यज्ञः । यज्ञो नमति । नमतीति नमति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

आयुर्दा अग्ने । आयुर्दा इत्यायुः-दाः । अग्ने हविषः । हविषो जुषाणः । जुषाणो घृतप्रतीकः । घृतप्रतीको घृतयोनिः । घृतप्रतीक इति घृत-प्रतीकः । घृतयोनिरेधि । घृतयोनिरिति घृत-योनिः । एधीत्येधि ॥ घृतं पीत्वा । पीत्वा मधु । मधु चारु । चारु गव्यं । गव्यं पिता । पितेव । इव पुत्रं । पुत्रमभि । अभि रक्षतात् । रक्षतादिमम् । इममितीमम् ॥ आवृश्चते । वृश्चते वै । वा एतत् । एतदयजमानः । यजमानोग्निभ्यां । अग्निभ्यां यत् । अग्निभ्यामित्यग्नि-भ्यां । यदेनयोः । एनयो श्रृतंकृत्यं । श्रृतंकृत्याथ । श्रृतंकृत्येति श्रृतं-कृत्यं । अथान्यत्र । अन्यत्रावभृथं । अवभृथमवेति । अवभृथमित्यव-भृथम् । अवेत्यायुर्दाः । अवेतीत्यव-एति । आयुर्दा?अग्ने । आयुर्दा इत्यायुः-दाः । अग्ने हविषः । हविषो जुषाणः । जुषाण इति । इत्यवभृथं । अवभृथमवेष्यन्न् । अवभृथमित्यव-भृथम् । अवेष्यञ्जुहुयात् । अवेष्यन्नित्यव-एष्यन्न् । जुहुयादाहुत्या । आहुत्येव । आहुत्येत्या-हुत्या । एवेनौ । एनौशमयति । शमयति न । नार्ति । आर्तिमा । आर्च्छति । ऋच्छति यजमानः । यजमानो यत् । यत्कुसीदम् । कुसीदमप्रतीत्तं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अप्रतीत्तं मयि । अप्रतीत्तमित्यप्रति-इत्तं । मयि येन । येन यमस्य । यमस्य बलिना । बलिना चरामि । चरामीति चरामि ॥ इहेव । एव सन् । सन्निरवदये । निरवदये तत् । निरवदय इति निः- अवदये । तदेतत् । एतत्तत् । तदग्ने । अग्ने अनृणः । अनृणो भवामि । भवामीति भवामि ॥ विश्वलोप विश्वदावस्यं । विश्वलोपेति विश्व-लोप । विश्वदावस्यंब्बा । विश्वदावस्येति विश्व-दावस्यं । ब्बाऽऽसन् । आसञ्जुहोमि । जुहोम्यग्धात् । अग्धादेकः । अग्धादित्यंग्ध-अत् । एकोऽहुतात् । अहुतादेकः । अहुतादित्यहुत-अत् । एकस्समसनात् । समसनादेकः । सुमसनादिति समसन-अत् । एक इत्येकः ॥ तेनः । नः कृण्वन्तु । कृण्वन्तु भेषजं । भेषजꣳ सदः । सदस्सहः । सहो वरेण्यम् । वरेण्यमिति वरेण्यम् । अयं नः । नो नभसा । नभसा पुरः । पुरस्सꣳ स्फानः । सꣳस्फानो अभि । सꣳस्फान इति सं-स्फानः । अभिरक्षतु । रक्षबिति रक्षतु ॥ गृहाणामसमर्त्ये । असमर्त्ये बहवः । असमर्त्या इत्यस-ऋत्ये । बहवो नः । नो गृहाः । गृहा असन् । असन्नित्यसन् ॥ स ब्बं । ब्बं नः । नो नभसः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। नभस्पते । पत ऊर्जं । ऊर्जं नः । नो धेहि । धेहि भद्रया । भद्रयेति भद्रया । पुनर्नः । नो नष्टम् । नष्टमा । आ कृधि । कृधि पुनः । पुनर्नः । नो रयिम् । रयिमा । आ कृधि । कृधीति कृधि ॥ देव सꣳस्फान । सꣳस्फान सहस्रपोषस्यं । सꣳस्फानेति सं-स्फान । सहस्रपोषस्येशिषे । सहस्रपोषस्येति सहस्र-पोषस्यं । ईशिषे सः । स नः । नो रास्व । रास्वाज्यानिं । अज्यानिꣳ रायः । रायस्पोषं । पोषꣳ सुवीर्यं । सुवीर्यꣳ संवत्सरीणा । सुवीर्यमिति सु-वीर्यं । संवत्सरीणाꣳ स्वस्तिं । संवत्सरीणामिति सं-वत्सरीणा । स्वस्तिमिति स्वस्तिं ॥ अग्निर्वाव । वाव यमः । यम इयं । इयं यमी । यमी कुसीदं । कुसीदं वै । वा एतत् । एतद्यमस्यं । यमस्य यजमानः । यजमान आ । आ दत्ते । दत्ते यत् । यदोषधीभिः । ओषधीभिर्वेदिं । ओषधीभिरित्योषधि-भिः । वेदिꣳ स्तृणाति । स्तृणाति यत् । यदनुपौष्य ।

अनुपोष्य प्रयायात् । अनुपोष्येत्यनुप-ओष्य । प्रयायाद्ग्रीवबद्धं । प्रयायादिति प्र-यायात् । ग्रीवबद्धमेनं । ग्रीवबद्धमिति ग्रीव-बद्धं । एनममुष्मिन्न् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अमुष्मिंल्लोके । लोके नेनीयेरन्न् । नेनीयेरन्, यत् । यत्कुसीदं । कुसीदमप्रतीत्तं । अप्रतीत्तं मयि । अप्रतीत्तमित्यप्रति-इत्तं । मयीति । इत्युप । उपौषति । ओषतीह । इहैव । एव सन्न् । सन् यमं । यमं कुसीदं । कुसीदं निरवदायं । निरवदायानृणः । निरवदायेति निः-अवदायं । अनृणस्सुवर्गं । सुवर्गं लोकं । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकमेति । एति यदि । यदि मिश्रं । मिश्रमिव । इव चरेत्न् । चरेदञ्जलिना । अञ्जलिना सक्तून् । सक्तून्प्रदाव्यै । प्रदाव्यै जुहुयात् । प्रदाव्य इति प्र-दाव्यै । जुहुयादेषः । एष वै । वा अग्निः । अग्निर्वैश्वानरः । वैश्वानरो यत् । यत्प्रदाव्यः । प्रदाव्यस्सः । प्रदाव्य इति प्र-दाव्यः । स एव । एवैनं । एनꣳ स्वदयति । स्वदयत्यह्ना । अह्ना विधान्या । विधान्यामेकाष्टकाया । विधान्यामिति वि-धान्या । एकाष्टकाया-मपूपं । एकाष्टकायामित्येक-अष्टकाया । आपूपं चतुश्शरावं । चतुश्शरावं पक्का । चतुश्शरावमिति चतुः-शरावं । पक्का प्रातः । प्रातरेतेन । एतेन कक्षे । कक्षमुप । उपौषेत् । ओषेद्यदि । यदि दहति ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। दहति पुण्यसमं । पुण्यसमं भवति । पुण्यसममिति पुण्य-समं । भवति यदि । यदि न । न दहति । दहति पापसमं । पापसममेतेन । पापसममिति पाप-समं । एतेन ह । ह स्म । स्म वै । वा ऋषयः । ऋषयः पुरा । पुरा विज्ञानेन । विज्ञानेन धीर्घसत्रं । विज्ञानेनेति वि-ज्ञानेन । धीर्घसत्रमुप । धीर्घसत्रमिति धीर्घ-सत्रं । उप यंति । यन्ति यः

। यो वै । वा उ॑पद्र॒ष्टार॑म् । उ॒प॒द्र॒ष्टार॒मुप-श्रो॒तार॑म् । उ॒प॒द्र॒ष्टार॒मित्यु॑प-द्र॒ष्टार॑म् । उ॒प॒श्रो॒तार॒मनु॑ख्या॒तार॑म् । उ॒प॒श्रो॒तार॒मित्यु॑प-श्रो॒तार॑म् । अ॒नु॒ख्या॒तार॑म् विद्वान् । अ॒नु॒ख्या॒तार॒ मित्य॑नु-ख्या॒तार॑म् । विद्वान्, यज॑ते । यज॑ते सं । स॒म॒मुष्मि॑न्न् । अ॒मुष्मि॑न्लो॒के । लो॒क इ॒ष्टापू॑र्तेन । इ॒ष्टापू॑र्तेन गच्छते । इ॒ष्टापू॑र्तेनेतीष्ट-पू॑र्तेन । ग॒च्छ॒तेऽग्निः । अ॒ग्नि र्वै । वा उ॑पद्र॒ष्टा । उ॒प॒द्र॒ष्टावा॑युः । उ॒प॒द्र॒ष्टेत्यु॑प- द्र॒ष्टा । वा॒युरु॑पश्रो॒ता । उ॒प॒श्रो॒ताऽऽदि॒त्यः । उ॒प॒श्रो॒तेत्यु॑प-श्रो॒ता । आ॒दि॒त्यो॑नुख्या॒ता । अ॒नु॒ख्या॒ता तान् । अ॒नु॒ख्या॒तेत्य॑नु-ख्या॒ता । तान्, यः । य एवं । एवं वि॒द्वान् । वि॒द्वान् यज॑ते । यज॑ते सं । स॒म॒मुष्मि॑न्न् । अ॒मुष्मि॑न्लो॒के । लो॒क इ॒ष्टापू॑र्तेन । इ॒ष्टापू॑र्तेन गच्छते । इ॒ष्टापू॑र्तेनेतीष्ट-पू॑र्तेन । ग॒च्छ॒तेऽयं । अ॒यं नः॑ । नो॒ नभ॑सा । नभ॑सा पु॒रः । पु॒र इति॑ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। इत्या॑ह । आ॒हा॒ग्निः । अ॒ग्नि र्वै । वै नभ॑सा । नभ॑सा पु॒रः । पु॒रौ॑ऽग्निं । अ॒ग्नि॒मे॒व । ए॒व तत् । तदा॑ह । आ॒हे॒तत् । ए॒तन्मै॑ । मे॒ गो॒पा॒य । गो॒पा॒येति॑ । इति॒ सः । सब्बं । ब्बं नः॑ । नो॒ न॒भ॒सः॒ । न॒भ॒स॒स्प॒ते॒ । प॒त॒ इति॑ । इत्या॑ह । आ॒ह॒ वा॒युः । वा॒युर्वै । वै नभ॑सः । नभ॑सस्पतिः॑ । पति॑र्वा॒युम् । वा॒यु॒मे॒व । ए॒व तत् । तदा॑ह । आ॒हे॒तत् । ए॒तन्मै॑ । मे॒ गो॒पा॒य । गो॒पा॒येति॑ । इति॒ देव॑ । देव॑ स॒ꣳस्फा॒न । स॒ꣳस्फा॒नेति॑ । स॒ꣳस्फा॒नेति॑ सं- स्फा॒न । इत्या॑ह । आ॒हा॒सौ । अ॒सौ वै । वा आ॑दि॒त्यः । आ॒दि॒त्यो दे॒वः । दे॒वः स॒ꣳस्फा॒नः॑ । स॒ꣳस्फा॒नं आ॒दि॒त्यं । स॒ꣳस्फा॒न इति॑ सं-स्फा॒नः॑ । आ॒दि॒त्यमे॒व । ए॒व तत् । तदा॑ह । आ॒हे॒तत् । ए॒तन्मै॑ । मे॒ गो॒पा॒य । गो॒पा॒येति॑ । इतीतीति॑ () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

एतं युवानं । युवानं परि । परि वः । वो ददामि । ददामि तेन । तेन क्रीडन्तीः । क्रीडन्तीश्चरत । चरत प्रियेण । प्रियेणेति प्रियेण ॥ मा नः । नश्चास । शासजनुषाँ । जनुषा सुभागाः । सुभागारायः । सुभागा इति सु-भागाः । रायस्पोषेण । पोषेण सं । समिषा । इषामदेम । मदेमेति मदेम ॥ नमो महिम्ने । महिम्न उत । उत चक्षुषे । चक्षुषे ते । ते मरुतां । मरुतां पितः । पितस्तत् । तदहं । अहं गृणामि । गृणामीति गृणामि ॥ अनुमन्यस्व । मन्यस्वसुयजाँ । सुयजा यजाम । सुयजेति सु- यजाँ । यजाम जुष्टँ । जुष्टं देवानाँ । देवानामिदं । इदमस्तु । अस्तु हव्यं । हव्यमिति हव्यं ॥ देवानामेषः । एष उपनाहः । उपनाह आसीत् । उपनाह इत्युप-नाहः । आसीदपां । अपां गर्भः । गर्भ ओषधीषु । ओषधीषु न्यक्तः । न्यक्त इति नि-अक्तः ॥ सोमस्य द्रप्सम् । द्रप्समवृणीत । अवृणीत पूषा । पूषा बृहन्न् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। बृहन्नद्रिः । अद्रिरभवत् । अभवत्तत् । तदेषां । एषामित्येषाम् ॥ पितावत्सानाँ । वत्सानां पतिः । पतिरघ्नियानाँ । अघ्नियानामथौ । अथो पिता । अथो इत्यथौ । पिता महतां । महतां गर्गराणां । गर्गराणामिति गर्गराणां ॥ वत्सो जरायु । जरायु प्रतिधुक् । प्रतिधुक्पीयूषः । प्रतिधुगिति प्रति-धुक् । पीयूष आमिक्षाँ । आमिक्षामस्तु । मस्तु घृतं । घृतमस्य । अस्य रेतः । रेत इति रेतः ॥ ब्रां गावः । गावोऽ-वृणत । अवृणत राज्यायं । राज्याय ब्रां । ब्राꣳ हवंत । हवंत मरुतः । मरुतस्स्वर्काः । स्वर्का इति सु-अर्काः । वर्ष्मन्क्षत्रस्य । क्षत्रस्यं ककुभिं । ककुभिं शिश्रियाणः । शिश्रियाण स्ततः । ततो नः । न उग्रः । उग्रो वि । वि भंज । भजा वसूनि । वसूनीति वसूनि ॥ व्यृद्धेन वै । व्यृद्धेनेति वि-ऋद्धेन । वा एषः । एष पशुनाँ । पशुनां यजते । यजते यस्यं । यस्यैतानिं । एतानि न । न क्रियन्तैं । क्रियन्त एषः । एष हं । हतु । ब्रै । वै समृद्धेन । समृद्धेन यजते । समृद्धेनेति सं-ऋद्धेन । यजते यस्यं । यस्यैतानिं । एतानिं क्रियन्तैं । क्रियन्त इति क्रियन्तैं () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

सूर्यो॑ देवः । देवो दिवि॑षद्भ्यः । दिवि॑षद्भ्यो धाता । दिवि॑षद्भ्य इति॑ दिवि॑षत्-भ्यः । धाता क्षत्राय॑ । क्षत्राय॑ वायुः । वायुः प्रजाभ्य॑ः । प्रजाभ्य इति॑ प्र-जाभ्य॑ः । बृहस्पति॑स्त्वा । त्वा प्रजाप॑तये । प्रजाप॑तये ज्योति॑ष्मतीं । प्रजाप॑तय इति॑ प्रजा-प॑तये । ज्योति॑ष्मतीं जुहोतु । जुहो॒त्विति॑ जुहोतु ॥ यस्या॑स्ते । ते हरि॑तः । हरि॑तो गर्भः । गर्भो॑थौ॑ । अथो॒ योनिः॑ । अथो॒ इत्यथौ॑ । योनि॑र् हिरण्ययी॑ । हिरण्ययीति॑ हिरण्ययी॑ ॥ अङ्गा॒न्यहु॑ता । अहु॑ता यस्यै॑ । यस्ये॒ तां । तां दे॒वैः । दे॒वैः सं । सम॑जीगमम् । अजीगम-मित्य॑जीगमम् ॥ आ व॑र्तन । वर्तन वर्तय । वर्तय नि । नि नि॑वर्तन । निवर्तन वर्तय । निवर्तनेति॑ नि-वर्तन । वर्तयेन्द्र॑ । इन्द्र॑ नर्दबुद । नर्दबुदेति॑ नर्दबुद ॥ भूम्या॒श्चत॑स्रः । चत॑स्रः प्रदिश॑ः । प्रदिश॒स्ताभिः॑ । प्रदिश॒ इति॑ प्र-दिश॑ः । ताभि॒ रा । आव॑र्तय । वर्तया पुनः॑ । पुन॒रिति॒ पुनः॑ ॥ वि तै॑ । ते बि॒नद्मि॑ । भि॒नद्मि॒ तक॑रीं । तक॑रीं वि । वि योनि॑ै । योनि॑ वि । वि ग॑वीन्यौ॑ ॥ गवी॒न्यौ॑विति॑ गवीन्यौ॑ । वि मा॒तर॑ं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। मा॒तर॑ं च । च पुत्रं । पुत्रं च॑ । च वि । वि गर्भ॑ै । गर्भ॑ं च ॥ च जरायु॑ं । जरायु॑ं च । चेति॑ च ॥ बहि॒स्तौ॑ । ते अ॒स्तु॒ । अ॒स्तु॒ बाल् । बालिति॑ । इतीतीति॑ ॥ उरुद्र॒प्सो विश्वरू॑पः । उरुद्र॒प्स इत्युरु-द्र॒प्सः । विश्वरू॑प इन्दु॑ः । विश्वरू॑प इति॑ विश्व-रू॒पः । इन्दु॒ः पव॑मानः । पव॑मानो धीर॑ः । धीर॑ आनञ्ज । आनञ्ज गर्भ॑ै । गर्भ॒मिति॒ गर्भ॑ै । एक॑पदी द्विपदी॑ । एक॑पदीत्येक॑-पदी । द्विपदी॑ त्रिपदी॑ । द्विपदीति॑ द्वि-पदी॑ । त्रिपदी॒ चतु॑ष्पदी । त्रिपदीति॑ त्रि-पदी॑ । चतु॑ष्पदी पं॑चपदी । चतु॑ष्पदीति॒ चतुः॑-पदी । पं॑चपदी षद्प॑दी । पं॑चप॒दीति॒ पंच॑-पदी । षद्प॑दी स॒प्तप॑दी । षद्प॑दीति॒ षट्-पदी । स॒प्तप॑दाष्टाप॑दी । स॒प्तप॒दीति॑ सप्त-पदी । अ॒ष्टाप॑दी भुव॑ना । अ॒ष्टाप॒दीत्य॒ष्टा-प॒दी । भुव॑नाऽनु॑ । अनु॑ प्रथतां । प्र॒थता॒ꣳ

स्वाहाँ । स्वाहेति स्वाहाँ ॥ मही द्यौः । द्यौः पृथिवी । पृथिवी च । च नः । न इमम् । इमं यज्ञं । यज्ञं मिमिक्षताम् । मिमिक्षतामिति मिमिक्षताम् ॥ पिपृतां नः । नो भरीमभिः । भरीमभिरिति भरीम-भिः () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

इदं वाँ । वा मास्यैँ । आस्ये हविः । हविः प्रियं । प्रियमिंद्रा बृहस्पती । इंद्राबृहस्पती इतीँद्रा-बृहस्पती । उक्थं मदः । मदश्च । च शस्यते । शस्यत इति शस्यते ॥ अयं वाँ । वां परि । परिषिच्यते । सिच्यते सोमः । सोमं इंद्रा बृहस्पती । इंद्राबृहस्पती इतीँद्रा-बृहस्पती ॥ चारुर्मदाय । मदाय पीतयैँ । पीतय इति पीतयैँ ॥ अस्मे इंद्राबृहस्पती । अस्मे इत्यस्मे । इंद्रा बृहस्पती रयीं । इंद्रा बृहस्पती इतीँद्रा-बृहस्पती । रयिं धत्तं । धत्तꣳ शतग्विनँ । शतग्विनमिति शत-ग्विनँ । अश्वावत्तꣳ सहस्रिणँ । अश्वावन्तमित्यश्व- वन्तं । सहस्रिणमिति सहस्रिणँ ॥ बृहस्पतिर्नः । नः परि । परि पातु । पातु पश्चात् । पश्चादुत । उतोत्तरस्मात् । उत्तरस्मादधरात् । उत्तरस्मादित्युत्-तरस्मात् । अधरादघायोः । अघायोरित्यघ-योः ॥ इंद्रः पुरस्तात् । पुरस्तादुत । उत मध्यतः । मध्यतो नः । न स्सखाँ । सखा सखिभ्यः । सखिभ्यो वरिवः । सखिभ्य इति सखि-भ्यः । वरिवः कृणोतु । कृणोत्विति कृणोतु ॥ वि तैँ । ते विष्वक् । विष्वग्वातजूतासः । वातजूतासो अग्ने । वातजूतास इति वात-जूतासः । अग्ने भामासः । भामासः शुचैँ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। शुचे शुचयः । शुचय- श्चरन्ति । चरन्तीति चरन्ति ॥ तुविम्रक्षासो दिव्याः । तुविम्रक्षास इति तुवि-म्रक्षासः । दिव्या नवग्वाः । नवग्वा वनाँ । वना वनन्ति । वनन्ति धृषता । धृषता रुजन्तः । रुजन्त इति रुजन्तः ॥ ब्रामग्ने । अग्ने मानुषीः । मानुषीरीडते । ईडते विशः । विशो होत्राविदँ । होत्राविदं विविचिं । होत्राविदमिति होत्रा- विदँ । विविचिꣳ

रत्नधातमम् ॥ विविचिमिति वि-विचिं । रत्नधातममिति रत्न-धातमम् । गुहा सन्तँ । संतꣳ सुभग । सुभग विश्वदर्शतं । सुभगेति सु-भग । विश्वदर्शतं तुविष्मणसँ । विश्वदर्शतमिति विश्व-दर्शतम् । तुविष्मणसꣳ सुयजँ । सुयजं घृतश्रियँ । सुयजमिति सु-यजँ । घृतश्रियमिति घृत-श्रियँ ॥ धाता ददातु । ददातु नः । नो रयिम् । रयिमीशानः । ईशानो जगतः । जगतस्पतिः । पतिरिति पतिः ॥ स नः । नः पूर्णेन । पूर्णेन वावनत् । वावनदिति वावनत् ॥ धाता प्रजायाँ । प्रजाया उत । प्रजाया इति प्र-जयाँ । उत रायः । राय ईशे । ईशे धाता । धातेदं । इदं विश्वँ । विश्वं भुवनं । भुवनं जजान । जजानेति जजान ॥ धाता पुत्रं । पुत्रं यजमानाय । यजमानाय दाताँ । दाता तस्मैँ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। तस्मा उ । उ हव्यं । हव्यं घृतवत् । घृतवद्विधेम । घृतवदिति घृत-वत् । विधेमेति विधेम ॥ धाता ददातु । ददातु नः । नो रयिं । रयिं प्राचीँ । प्राचीँ जीवातुँ । जीवातुमक्षितां । अक्षितामित्यक्षितां ॥ वयं देवस्य । देवस्य धीमहि । धीमहि सुमतिं । सुमतिꣳ सत्यराधसः । सुमतिमिति सु-मतिं । सत्यराधस इति सत्य-राधसः ॥ धाता ददातु । ददातु दाशुषेँ । दाशुषे वसूनि । वसूनि प्रजाकामाय । प्रजाकामाय मीढुषेँ । प्रजाकामायेति प्रजा-कामाय । मीढुषे दुरोणे । दुरोण इति दुः-ओने ॥ तस्मैँ देवाः । देवा अमृताँ । अमृतास्सं । सं व्ययन्तां । व्ययन्तां विश्वेँ । विश्वे देवासः । देवासो अदितिः । अदितिस्सजोषाँ । सजोषा इति स-जोषाँ ॥ अनु नः । नोऽद्य । अद्यानुमतिः । अनुमतिर्यज्ञं । अनुमतिरित्यनु-मतिः । यज्ञं देवेषु । देवेषु मन्यतां । मन्यतामिति मन्यतां ॥ अग्निश्च । च हव्यवाहनः । हव्यवाहनो भवतां । हव्यवाहन इति हव्य-वाहनः । भवतां दाशुषेँ । दाशुषे मयः । मय इति मयः ॥ अन्वित् । इदनुमते । अनुमते ब्रम् । अनुमत इत्यनु-मते । ब्रं मन्यासै ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। मन्यासै शं । शं च । च नः । नः कृधि । कृधीति कृधि ॥ क्रत्वे दक्षाय । दक्षाय नः । नो हिनु । हिनु प्र । प्रणः । न आयूꣳषि । आयूꣳषि तारिषः । तारिष इति तारिषः ॥ अनुमन्यताम् । मन्यतामनुमन्यमाना । अनुमन्यमाना प्रजावतं । अनुमन्यमानेत्यनु-मन्यमाना । प्रजावतꣳ रयिं । प्रजावतमिति प्रजा-वतं । रयिमक्षीयमाणम् । अक्षीयमाणमित्यक्षीयमाणम् ॥ तस्यै वयं । वयꣳ हेडसि । हेडसि मा । माऽपि । अपि भूम । भूम सा । सानः । नो देवी । देवी सुहवा । सुहवा शर्म । सुहवेति सु-हवा । शर्म यच्छतु । यच्छत्विति यच्छतु ॥ यस्यामिदं । इदं प्रदिशि । प्रदिशि यत् । प्रदिशीति प्र-दिशि । यद्विरोचते । विरोचतेऽनुमति । विरोचत इति वि-रोचते । अनुमति प्रति । अनुमतिमित्य-मति । प्रति भूषति । भूषन्त्यायवः । आयव इत्यायवः ॥ यस्या उपस्थः । उपस्थ उरु । उपस्थ इत्युप-स्थः । उर्वन्तरिक्षं । अन्तरिक्षꣳ सा । सा नः । नो देवी । देवी सुहवा । सुहवा शर्म । सुहवेति सु-हवा । शर्म यच्छतु । यच्छत्विति यच्छतु ()

काण्ड -3, प्रपाठक -3, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। राकामहं । अहꣳ सुहवा । सुहवाꣳ सुष्टुती । सुहवामिति सु-हवा । सुष्टुती हुवे । सुष्टुतीति सु-स्तुती । हुवे शृणोतु । शृणोतु नः । नस्सुभगा । सुभगा बोधतु । सुभगेति सु-भगा । बोधतु त्मना । त्मनेति त्मना ॥ सीव्यबपः । अप स्सूच्या । सूच्याऽच्छिद्यमानया । अच्छिद्यमानया ददातु । ददातु वीरं । वीरꣳ शतदायं । शतदायमुक्थ्य । शतदायमिति शत-दायं । उक्थ्यमित्युक्थ्य ॥ यास्ते । ते राके । राके सुमतयः । सुमतयस्सुपेशसः । सुमतय इति सु-मतयः । सुपेशसो याभिः । सुपेशस इति सु-पेशसः । याभिर्ददासि । ददासि दाशुषे । दाशुषे वसूनि ॥ वसूनीति वसूनि । ताभिर्नः । नो अद्य । अद्य सुमना । सुमना उपागहि । सुमना इति सु-मना । उपागहि सहस्रपोषं । उपागहीत्युप-आगहि । सहस्रपोषꣳ सुभगे । सहस्रपोषमिति सहस्र-पोषं । सुभगे रराणा । सुभग इति सु-भगः ।

रराणेति ररांणा ॥ सिनींवालि या । या सुपाणिः । सुपाणिरिति सु-पाणिः ॥ कुहूमहं । अहꣳ सुभगाँ । सुभगाँ विद्यनापसं । सुभगामिति सु-भगाँ । विद्यनापसमस्मिन्न् । विद्यनापसमिति विद्यन-अपसं । अस्मिन् यज्ञे । यज्ञे सुहवाँ । सुहवाँ जोहवीमि । सुहवामिति सु-हवाँ । जोहवीमीति जोहवीमि ॥ सा नः । नो ददातु । ददातु श्रवणं । श्रवणं पितृणां । पितृणां तस्याः । तस्यास्ते । ते देवि । देवि हविषा । हविषा विधेम । विधेमेति विधेम ॥ कुहूर्देवानाँ । देवानाममृतस्य । अमृतस्य पत्नी । पत्नी हव्या । हव्या नः । नो अस्य । अस्य हविषः । हविषश्चिकेतु । चिकेत्विति चिकेतु ॥ सं दाशुषे । दाशुषे किरतु । किरतु भूरिं । भूरि वामम् । वामꣳ रायः । रायस्पोषे । पोषं चिकितुषे । चिकितुषे दधातु । दधात्विति दधातु () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

॥ इति तृतीयकांडे तृतीयप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः वि वै । वा एतस्य । एतस्य यज्ञः । यज्ञ ऋध्यते । ऋध्यते यस्य । यस्य हविः । हविरतिरिच्यते । अतिरिच्यते सूर्यः । अतिरिच्यत इत्यति-रिच्यते । सूर्यो देवः । देवो दिविषद्भ्यः । दिविषद्भ्य इति । दिविषद्भ्य इति दिविषत्-भ्यः । इत्याह । आह बृहस्पतिना । बृहस्पतिना च । चैव । एवास्य । अस्य प्रजापतिना । प्रजापतिना च । प्रजापतिनेति प्रजा-पतिना । च यज्ञस्य । यज्ञस्य व्यृद्धं । व्यृद्धमपि । व्यृद्धमिति वि-ऋद्धं । अपि वपति । वपति रक्षाꣳसि । रक्षाꣳसि वै । वा एतत् । एतत्पशुं । पशुꣳ सचन्ते । सचन्ते यत् । यदेकदेवत्यः । एकदेवत्य आलब्धः । एकदेवत्य इत्येक-देवत्यः । आलब्धो भूयान् । आलब्ध इत्या-लब्धः । भूयान्भवति । भवति यस्याः । यस्यास्ते । ते हरितः । हरितो गर्भः । गर्भ इति । इत्याह । आह देवत्रा । देवत्रैव । देवत्रेति देव-त्रा । एवैनाँ । एनां गमयति । गमयति रक्षसाम् । रक्षसामपहत्यै । अपहत्या आ । अपहत्या इत्यप-हत्यै । आ वर्तन । वर्तन वर्तय । वर्तयेति । इत्याह । आह ब्रह्मणा ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ब्रह्मणैव । एवैनँ । एनमा । आ वर्तयति । वर्तयति वि । वि तँ । ते बिनद्मि । भिनद्मितकरीं । तकरोमितिं ।
इत्याह । आह यथायजुः । यथायजुरेव । यथायजुरितिं यथा-यजुः । एवैतत् । एतदुरुद्रप्सः । उरुद्रप्सो विश्वरूपः ।
उरुद्रप्स इत्युरु-द्रप्सः । विश्वरूप इन्दुः । विश्वरूप इतिं विश्व-रूपः । इन्दुरितिं । इत्याह । आह प्रजा । प्रजा वै ।
प्रजेतिं प्र-जा । वै पशवः । पशव इन्दुः । इन्दुः प्रजयाँ । प्रजयैव । प्रजयेतिं प्र-जयाँ । एवैनँ । एनं पशुभिः ।
पशुभिस्सं । पशुभिरतिं पशु-भिः । समर्धयति । अर्धयति दिवँ । दिवं वै । वै यज्ञस्यं । यज्ञस्य व्यृद्धं । व्यृद्धं गच्छति
। व्यृद्धमिति वि-ऋद्धं । गच्छति पृथिवीं । पृथिवीमतिरिक्तं । अतिरिक्तं तत् । अतिरिक्तमित्यतिं-रिक्तं । तद्यत् । यन्न ।
न शमयेँत् । शमयेदातिँ । आर्तिमा । आर्च्छेत् । ऋच्छेद्यजमानः । यजमानो मही । मही द्यौः । द्यौः पृथिवी ।
पृथिवी चं । च नः । न इतिं । इत्याह ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आह द्यावापृथिवीभ्याँ । द्यावापृथिवीभ्यामेव । द्यावापृथिवीभ्यामितिं द्यावाँ-पृथिवीभ्याँ । एव यज्ञस्यं । यज्ञस्य व्यृद्धं ।
व्यृद्धं च । व्यृद्धमिति वि-ऋद्धं । चातिरिक्तं । अतिरिक्तं च । अतिरिक्तमित्यतिं-रिक्तं । च शमयति । शमयति न ।
नातिँ । आर्तिमा । आर्च्छति । ऋच्छति यजमानः । यजमानो भस्मना । भस्मनाऽभि । अभि सं । समूहति ।
ऊहति स्वगाकृत्यै । स्वगाकृत्या अथौँ । स्वगाकृत्या इतिं स्वगा-कृत्यै । अथो अनयोः । अथो इत्यथौँ । अनयो वै ।
वा एषः । एष गर्भः । गर्भोऽनयोः । अनयो- रेव । एवैनँ । एनं दधाति । दधाति यत् । यदवद्येत् । अवद्येदतिं ।
अवद्येदित्यव-द्येत् । अति तत् । तद्रेचयेत् । रेचयेद्यत् । यन्न । नावद्येत् । अवद्येत्पशोः । अवद्येदित्यव-द्येत् ।
पशोरालब्धस्य । आलब्धस्य न । आलब्धस्येत्या-लब्धस्य । नावं । अवं द्येत् । द्येत्पुरस्ताँत् । पुरस्तान्नाभ्याः । नाभ्यां

अ॒न्यत् । अ॒न्यद॑व॒द्येत् । अ॒व॒द्येदु॒परि॑ष्टात् । अ॒व॒द्येदित्य॑व-द्येत् । उ॒परि॑ष्टाद॒न्यत् । अ॒न्यत्पु॒रस्ता॑त् । पु॒रस्ता॒द्वै । वै नाभ्यै॑ । नाभ्यै॑ प्रा॒णः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। प्रा॒ण उ॒परि॑ष्टात् । प्रा॒ण इति॑ प्र-अ॒नः । उ॒परि॑ष्टादपा॒नः । अ॒पा॒नो यावान्॑ । अ॒पा॒न इत्य॑प-अ॒नः । याव॑ा॒नेव । ए॒व प॒शुः । प॒शुस्तस्य॑ । तस्याव॑ । अव॑ द्यति । द्य॒ति॒ विष्ण॑वे । विष्ण॑वे शिपिवि॒ष्टाय॑ । शि॒पि॒वि॒ष्टाय॑ जुहोति । शि॒पि॒वि॒ष्टाये॑ति॑ शिपि- वि॒ष्टाय॑ । जु॒हो॒ति॒ यत् । यद्वै । वै य॒ज्ञस्य॑ । य॒ज्ञस्या॑ति॒रिच्य॑ते । अ॒ति॒रिच्य॑ते॒ यः । अ॒ति॒रिच्य॑त॒ इत्य॑ति-रिच्य॑ते । यः प॒शोः । प॒शोर्भूमा । भूमा या । या पुष्टिः॑ । पु॒ष्टि॒स्तत् । तद्विष्णुः॑ । विष्णु॑श्शिपिवि॒ष्टः । शि॒पि॒वि॒ष्टो॑ति॑रिक्ते । शि॒पि॒वि॒ष्ट इति॑ शिपि-वि॒ष्टः । अति॑रिक्त ए॒व । अति॑रिक्त॒ इत्यति॑-रि॒क्ते॒ । ए॒वाति॑रिक्तं । अति॑रिक्तं दधाति । अति॑रिक्त॒मित्यति॑-रि॒क्त॒म् । दधा॒त्यति॑रिक्तस्य । अति॑रिक्तस्य शान्त्यै॑ । अति॑रिक्त॒स्येत्यति॑-रि॒क्त॒स्य॒ । शान्त्या॑ अ॒ष्टाप्॑रूट् । अ॒ष्टाप्॑रूड्ढिर॑ण्यं । अ॒ष्टाप्॑रू॒डित्य॒ष्टा-प्रू॒ट् । हिर॑ण्यं दक्षि॑णा । दक्षि॑णाऽष्टाप॑दी । अ॒ष्टाप॑दी हि । अ॒ष्टाप॒दीत्य॒ष्टा-प॒दी॒ । ह्ये॑षा । ए॒षाऽऽत्मा । आ॒त्मा न॑व॒मः । न॒व॒मः प॒शोः । प॒शोरात्मै॑ । आत्मा॑ अन्तरकोशे । अ॒न्त॒र॒कोश उ॒ष्णीषे॑ण । अ॒न्त॒र॒कोश इत्य॑न्तर-कोशे । उ॒ष्णीषे॒णावि॑ष्टितं । आवि॑ष्टितं भवति । आवि॑ष्टि॒तमित्या-वि॒ष्टि॒तम्॒ । भ॒व॒त्येव॑ं । एव॑मि॑व । इ॒व॒ हि । हि प॒शुः । प॒शुरु॒ल्मु॑ । उ॒ल्मि॑व । इ॒व॒ चर्म॑ । चर्मे॑व । इ॒व॒ मा॒ꣳसं । मा॒ꣳसमि॑व । इ॒वास्थि॑ । अ॒स्थी॑व । इ॒व॒ यावान्॑ । याव॑ा॒नेव । ए॒व प॒शुः । प॒शुस्तं । तमा॒त्वा । आ॒त्वाऽव॑ । अव॑ रुन्धे । रु॒न्धे॒ यस्य॑ । यस्ये॒षा । ए॒षा य॒ज्ञे । य॒ज्ञे प्रा॑यश्चि॒त्तिः । प्रा॒यश्चि॒त्तिः क्रि॒यते॑ । क्रि॒यत॑ इ॒ष्ट्वा । इ॒ष्ट्वा वसी॑यान् । वसी॑यान्भवति । भ॒व॒तीति॑ भवति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

आ वा॑यो । वा॒यो॒ भू॒ष॒ । वा॒यो॒ इति॑ वायो । भू॒ष॒ शु॒चि॒पाः॒ । शु॒चि॒पा उप॑ । शु॒चि॒पा इति॑ शुचि-पाः॒ । उप॑ नः । नः॒ स॒हस्र॑म् । स॒हस्र॑ ते । ते॒ नि॒युतः॑ । नि॒युतो॑ विश्ववार । नि॒युत॒ इति॑ नि-युतः॑ । वि॒श्व॒वा॒रेति॑ विश्व-वा॒र॒ ॥ उपो॑ ते । उपो॒ इत्युपो॑ । ते॒ अन्धः॑ । अन्धो॒ मद॑म् । मद॑मयामि । अ॒या॒मि॒ यस्य॑ । यस्य॑ देव । दे॒व॒ दधिषे । दधिषे पू॒र्वपेय॑म् । पू॒र्वपेय॒मिति॑ पूर्व-पेय॑म् ॥ आकू॑त्यै ब्रा । आकू॑त्या इत्या-कू॒त्यै॒ । ब्रा॒ कामा॑य । कामा॑य ब्रा । ब्रा॒ स॒मृधे॑ । स॒मृधे॑ ब्रा । स॒मृध॒ इति॑ सं-ऋधे॑ । ब्रा॒ किक्किटा । किक्किटा तै॑ । ते॒ मनः॑ । मनः॑ प्र॒जाप॑तये । प्र॒जाप॑तये स्वाहा॑ । प्र॒जाप॑तय॒ इति॑ प्र॒जा- प॒त॒ये॒ । स्वाहा॑ किक्किटा । किक्किटा तै॑ । ते॒ प्राण॑म् । प्राण॑म् वायवै॑ । प्राण॒मिति॑ प्र-अ॒न॒म् । वा॒यवे॒ स्वाहा॑ । स्वाहा॑ किक्किटा । किक्किटा तै॑ । ते॒ चक्षुः॑ । चक्षु॒स्सूर्या॑य । सूर्या॑य स्वाहा॑ । स्वाहा॑ किक्किटा । किक्किटा तै॑ । ते॒ श्रोत्र॑म् । श्रोत्र॑म् द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑म् । द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॒ꣳ स्वाहा॑ । द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॒मिति॒ द्यावा॑-पृथि॒वीभ्या॑म् । स्वाहा॑ किक्किटा । किक्किटा तै॑ । ते॒ वाच॑म् । वाच॒ꣳ सर॑स्वत्यै । सर॑स्वत्यै स्वाहा॑ । स्वाहा॒ ब्रा ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ब्रा तु॒रीया॑म् । तु॒रीया॑ वशि॒नी॑म् । व॒शि॒नी॑ व॒शा । व॒शा ऽः॑सि । अ॒सि॒ स॒कृत् । स॒कृद्य॑त् । य ब्रा॑म् । ब्रा॒ मन॑सा । मन॑सा॒ गर्भः॑ । गर्भ॒ आ । आऽश॑यत् । अश॑य॒दित्यश॑यत् ॥ व॒शा ब्रा । ब्रा व॒शि॒नी॑म् । व॒शि॒नी॑ गच्छ । ग॒च्छ॒ दे॒वान् । दे॒वान्त्स॒त्याः । स॒त्यास्स॑न्तु । स॒न्तु॒ यज॑मानस्य । यज॑मानस्य॒ कामा॑ः । कामा॒ इति॒ कामा॑ः ॥ अ॒जाऽसि॑ । अ॒सि॒ रयि॒ष्ठा । र॒यि॒ष्ठा पृ॑थि॒व्याम् । र॒यि॒ष्ठेति॑ रयि-स्था । पृ॒थि॒व्याꣳ सी॑द । सी॒दो॒र्ध्वा । ऊ॒र्ध्वान्त॑रिक्षम् । अ॒न्त॑रिक्षमुप॑ । उप॑ तिष्ठस्व । ति॒ष्ठ॒स्व॒ दि॒वि । दि॒वि तै॑ । ते॒ बृ॒हत् । बृ॒हद्भाः । भा इति॒ भाः ॥ तन्तु॑म् त॒न्वन् । त॒न्वन्र॑ज॑सः । र॒ज॑सो भा॒नु॒म् । भा॒नु॒मनु॑ । अ॒न्वि॑हि । इ॒हि॒ ज्योति॑ष्मतः । ज्योति॑ष्मतः प॒थः । प॒थो र॑क्ष । र॒क्ष॒ धि॒या । धि॒या कृ॒तान् । कृ॒तानिति॑ कृ॒तान् ॥ अ॒नु॒ब्रु॒व॒ण॑ व॑यत । व॒य॒त॒ जोगु॑वाम् । जोगु॑वामप॑ः । अपो॒ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

मनुः । मनुर्भव । भव जनयः । जनया दैव्यँ । दैव्यं जनँ । जनमिति जनँ ॥ मनसो हविः । हविरसि । असि प्रजापतेः । प्रजापतेर्वर्णः । प्रजापतेरिति प्रजा-पतेः । वर्णो गात्राणां । गात्राणां ते । ते गात्रभाजः । गात्रभाजो भूयास्म । गात्रभाज इति गात्र-भाजः । भूयास्मेति भूयास्म ॥॥ इमे वै । इमे इतीमे । वै सह । सहास्ताँ । आस्तां ते । ते वायुः । ते इति ते । वायुर्वि । व्यवात् । अवात्ते । ते गर्भँ । ते इति ते । गर्भम-दधाताम् । अदधातां तं । तꣳ सोमः । सोमः प्र । प्राजनयत् । अजनयदग्निः । अग्निरग्रसत । अग्रसत सः । स एतं । एतं प्रजापतिः । प्रजापतिराग्नेयं । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । आग्नेयमष्टाकपालं । अष्टाकपालमपश्यत् । अष्टाकपालमित्यष्टा-कपालं । अपश्यत्तं । तं निः । निरवपत् । अवपत्तेन । तेनैव । एवैनाँ । एनामग्नेः । अग्नेरधि । अधि निः । निरक्रीणात् । अक्रीणात्तस्माँत् । तस्मादपि । अप्यन्यदेवत्याँ । अन्यदेवत्यामालभ-मानः । अन्यदेवत्या-मित्यन्य-देवत्याँ । आलभमान आग्नेयं । आलभमान इत्याँ-लभमानः । आग्नेयमष्टाकपालं । अष्टाकपालं पुरस्ताँत् । अष्टाकपालमित्यष्टा-कपालं । पुरस्तान्निः । निर्वपेत् । वपेदग्नेः । अग्नेरेव । एवैनाँ । एनामधि । अधि निष्क्रीय । निष्क्रीया । निष्क्रीयेति निः-क्रीय । आ लभते । लभते यत् । यद्वायुः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। वायुर्व्यवाँत् । व्यवात्तस्माँत् । व्यवादिति वि-अवाँत् । तस्माँद्वायव्याँ । वायव्यां यत् । यदि मे । इमे गर्भँ । इमे इतीमे । गर्भमदधातां । अदधातां तस्माँत् । तस्माँद्द्यावापृथिव्याँ । द्यावापृथिव्यां यत् । द्यावापृथिव्येति द्यावा-पृथिव्याँ । यथ्सोमः । सोमः प्र । प्राजन- यत् । अजनयदग्निः । अग्निरग्रसत । अग्रसत तस्माँत् । तस्मादग्नीषोमीयाँ । अग्नीषोमीया यत् । अग्नीषोमीयेत्यग्नी-सोमीयाँ । यदनयोः । अनयोर्वियत्योः । वियत्योर्वाक् । वियत्योरिति वि-यत्योः । वागवदत् । अवदत्तस्माँत् । तस्माँथ्सारस्वती । सारस्वती यत् । यत्प्रजापतिः । प्रजापतिरग्नेः । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः

। अग्नेरधि । अधि निरक्रीणात् । निरक्रीणात्तस्मात् । निरक्रीणादिति निः-अक्रीणात् । तस्मात्प्राजापत्या । प्राजापत्या सा । प्राजापत्येति प्राजा-पत्या । सा वै । वा एषा । एषा सर्वदेवत्या । सर्वदेवत्या यत् । सर्वदेवत्येति सर्व-देवत्या । यदजा । अजा वशा । वशा वायव्या । वायव्यामा । आ लभेत । लभेत भूतिकामः । भूतिकामो वायुः । भूतिकाम इति भूति-कामः । वायुर्वै । वै क्षेपिष्ठा । क्षेपिष्ठा देवता । देवता वायुं । वायुमेव । एव स्वेन ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग-धेयेन । उप धावति । धावति सः । स एव । एवैन । एनं भूति । भूति गमयति । गमयति द्यावापृथिव्या । द्यावापृथिव्यामा । द्यावापृथिव्यामिति द्यावा-पृथिव्या । आ लभेत । लभेत कृषमाणः । कृषमाणः प्रतिष्ठाकामः । प्रतिष्ठाकामो दिवः । प्रतिष्ठाकाम इति प्रतिष्ठा-कामः । दिव एव । एवास्मै । अस्मै पर्जन्यः । पर्जन्यो वर्षति । वर्षति वि । व्यस्याम् । अस्यामोषधयः । ओषधयो रोहन्ति । रोहन्ति समर्धुकं । समर्धुकमस्य । समर्धुकमिति सं-अर्धुकं । अस्य सस्यम् । सस्यं भवति । भवत्यग्नीषो- मीया । अग्नीषोमीयामा । अग्नीषोमीयामित्यग्नी-सोमीया । आ लभेत । लभेत यः । यः कामयेत । कामयेतान्नवान् । अन्नवानन्नादः । अन्नवानित्यन्न-वान् । अन्नादस्या । अन्नाद इत्यन्न-अदः । स्यामिति । इत्यग्निना । अग्निनैव । एवान्न । अन्नमव । अव रुन्धे । रुन्धे सोमेन । सोमेनान्नाद्य । अन्नाद्यमन्नवान् । अन्नाद्यमित्यन्न-अद्य । अन्नवानेव । अन्नवानित्यन्न-वान् । एवान्नादः । अन्नादो भवति । अन्नाद इत्यन्न-अदः । भवति सारस्वतीम् । सारस्वती मा । आ लभेत । लभेत यः । य ईश्वरः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ईश्वरो वाचः । वाचो वर्दितोः । वर्दितोस्सन्न् । सन्वाचँ । वाचं न । न वर्दँत् । वर्दद्वाक् । वाग्वै । वै सरस्वती । सरस्वती सरस्वतीं । सरस्वतीमेव । एव स्वेन । स्वेन भाग- धेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग-धेयेन । उप धावति । धावति सा । सैव । एवास्मिन्न् । अस्मिन्वाचँ । वाचं दधाति । दधाति प्राजा- पत्यां । प्राजापत्यामा । प्राजापत्यामिति प्राजा-पत्याम् । आ लभेत । लभेत यः । यः कामयेत । कामयेतानभिजितं । अनभिजितमभि । अनभिजितमित्यनभि-जितं । अभि जयेयं । जयेयमिति । इति प्रजापतिः । प्रजापतिस्सर्वाः । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । सर्वा देवताः । देवता देवताभिः । देवताभिरेव । एवानभिजितं । अनभिजितमभि । अनभिजितमित्यनभि-जितं । अभि जयति । जयति वायव्यया । वायव्ययोपाकरोति । उपाकरोति वायोः । उपाकरोतीत्युप-आकरोति । वायोरेव । एवैना । एनामवरुध्य । अवरुध्या । अवरुध्येत्यव-रुध्य । आ लभते । लभत आकूत्यै । आकूत्यै ब्रा । आकूत्या इत्या-कूत्यै । ब्रा कामाय । कामाय ब्रा । ब्रेति ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। इत्याह । आह यथायजुः । यथायजुरेव । यथायजुरिति यथा-यजुः । एवैतत् । एतत्किक्किटाकारँ । किक्किटाकार जुहोति । किक्किटाकारमिति किक्किटा-कारँ । जुहोति किक्किटाकारेण । किक्किटाकारेण वै । किक्किटाकारेणेति किक्किटा-कारेण । वै ग्राम्याः । ग्राम्याः पशवः । पशवो रमन्ते । रमन्ते प्र । प्रारण्याः । आरण्याः पतन्ति । पतन्ति यत् । यत्किक्किटाकारँ । किक्किटाकार जुहोति । किक्किटाकारमिति किक्किटा-कारँ । जुहोति ग्राम्याणा । ग्राम्याणा पशूनां । पशूनां धृत्यै । धृत्यै पर्यग्नौ । पर्यग्नौ क्रियमाणे । पर्यग्नाविति परि-अग्नौ । क्रियमाणे जुहोति । जुहोति जीवन्तीम् । जीवन्तीमेव । एवैना । एनाꣳ सुवर्गं । सुवर्गं लोकं । सुवर्गमिति सुवः-गं । लोकं गमयति । गमयति ब्रं । ब्रं तुरीया । तुरीया वशिनी । वशिनी वशा । वशाऽसि । असीति । इत्याह । आह देवत्रा । देवत्रैव । देवत्रेति देव-त्रा । एवैना

। एनां गमयति । गमयति सत्याः । सत्यास्सन्तु । सन्तु यजमानस्य । यजमानस्य कामाः । कामा इति । इत्याह । आहेषः । एष वै । वै कामः । कामो यजमानस्य ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। यजमानस्य यत् । यदनार्तः । अनार्त उदृचँ । उदृचं गच्छति । उदृचमित्युत्-ऋचँ । गच्छति तस्मात् । तस्मादेवं । एवमाह । आहाजा । अजाऽसि । असि रयिष्ठा । रयिष्ठेति । रयिष्ठेति रयि-स्था । इत्याह । आहेषु । एष्वेव । एवैनाँ । एनां लोकेषु । लोकेषु प्रति । प्रतिष्ठापयति । स्थापयति दिवि । दिवि तेँ । ते बृहत् । बृहद्भाः । भा इति । इत्याह । आह सुवर्गे । सुवर्ग एव । सुवर्ग इति सुवः-गे । एवास्मैँ । अस्मे लोके । लोके ज्योतिः । ज्योतिर्दधाति । दधाति तन्तुँ । तन्तुं तन्वन् । तन्वन्रजसः । रजसो भानुं । भानुमनु । अन्विहि । इहीति । इत्याह । आहेमान् । इमानेव । एवास्मैँ । अस्मे लोकान् । लोकान्ज्योतिष्मतः । ज्योतिष्मतः करोति । करोत्यनुल्बणं । अनुल्बणं वयत । वयत जोगुवाम् । जोगुवामपः । अप इति । इत्याह ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आह यत् । यदेव । एव यज्ञे । यज्ञ उल्बणँ । उल्बणं क्रियतेँ । क्रियते तस्य । तस्येव । एवैषा । एषा शान्तिः । शान्तिर्मनुः । मनुर्भव । भव जनय । जनया दैव्यँ । दैव्यं जनँ । जनमिति । इत्याह । आह मानव्यः । मानव्यो वै । वै प्रजाः । प्रजा स्ताः । प्रजा इति प्र-जाः । ता एव । एवाद्याः । आद्याः कुरुते । कुरुते मनसः । मनसो हविः । हविरसि । असीति । इत्याह । आह स्वगाकृत्ये । स्वगाकृत्ये गात्राणां । स्वगाकृत्या इति स्वगा-कृत्ये । गात्राणां ते । ते गात्र-भाजः । गात्रभाजो भूयास्म । गात्रभाज इति गात्र-भाजः । भूयास्मेति । इत्याह । आहाशिषँ । आशिषमेव ।

आ॒शिष॒मित्या॑-शिष॑ । ए॒वैतां । ए॒तामा । आशा॑स्ते । शा॒स्ते॒तस्यै॑ । तस्ये॒ वै । वा ए॒तस्याः॑ । ए॒तस्या॒ एक॑म् । एक॑मे॒व । ए॒वादे॑वयजनं । अदे॑वयजनं॒ यत् । अदे॑वयजन॒मित्यदे॑व-यजनं । यदाल॑ब्धायां । आल॑ब्धायाम॒भ्रः । आल॑ब्धाया॒मित्या-ल॒ब्धा॒याम् । अ॒भ्रो भव॑ति ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -8,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। भव॑ति॒ यत् । यदाल॑ब्धायाम् । आल॑ब्धायाम॒भ्रः । आल॑ब्धाया-मित्या-ल॒ब्धा॒याम् । अ॒भ्र॒स्स्यात् । स्याद॒प्सु । अ॒प्सु वा॑ । अ॒प्स्वित्यप्-सु । वा प्र॒वेश॑येत् । प्र॒वेश॑येथ्सवौ॑ । प्र॒वेश॑येदिति॑ प्र-वेश॑येत् । सवौ॑ वा । वा प्र । प्राश्नी॑यात् । अ॒श्नी॒या॒द्यत् । यद॒प्सु । अ॒प्सु प्र॑वेश॑येत् । अ॒प्स्वित्यप्-सु । प्र॒वेश॑येद॒ज्ञवेश॑सं । प्र॒वेश॑येदिति॑ प्र-वेश॑येत् । य॒ज्ञवेश॑सं कु॑र्यात् । य॒ज्ञवेश॑समिति॑ यज्ञ-वेश॑सं । कु॒र्या॒थ्सवौ॑ । सवा॑मे॒व । ए॒व प्र । प्राश्नी॑यात् । अ॒श्नी॒या॒दिन्द्रि॒यम् । इ॒न्द्रि॒यमे॒व । ए॒वात्मन्न् । आ॒त्मन्ध॑त्ते । ध॒त्ते॒ सा । सा वै । वा ए॒षा । ए॒षा त्र॑याणां । त्र॒याणामे॒व । ए॒वाव॑रुद्धा । अव॑रुद्धा संवथ्सर॒सद॑ः । अव॑रुद्धे॒त्यव॑-रुद्धा । सं॒व॒थ्स॒र॒सद॒स्सह॑स्रयाजिनः॑ । सं॒व॒थ्स॒र॒सद॒ इति॑ संवथ्सर-सद॑ः । स॒ह॒स्र॒या॒जिनो॑ गृह॒मे॒धिन॑ः । स॒ह॒स्र॒या॒जिन॒ इति॑ सहस्र-याजिन॑ः । गृ॒ह॒मे॒धिन॒स्ते । गृ॒ह॒मे॒धिन॒ इति॑ गृह-मे॒धिन॑ः । त ए॒व । ए॒वैतया॑ । ए॒तया॑यजेरन्न् । य॒जे॒र॒न्तेषा॑ । तेषा॑मे॒व । ए॒वैषा । ए॒षाऽऽप्ता । आप्ते॒त्याप्ता () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

चि॒त्तं च॑ । च॒ चित्ति॑ः । चित्ति॑श्च । चा कू॒तं । आकू॑तं च । आकू॑त॒मित्या-कू॒त॒ं । चाकू॑तिः । आकू॑तिश्च । आकू॑ति॒रित्या-कू॒तिः॒ । च॒ विज्ञा॑तं । विज्ञा॑तं च । विज्ञा॑त॒मिति॒ वि-ज्ञा॒त॒ं । च॒ विज्ञा॑न॑ं । विज्ञा॑न॑ं च । विज्ञा॒न॒मिति॑ वि-ज्ञा॑न॑ं । च॒ मन॑ः । मन॑श्च । च॒ शक्व॑रीः । शक्व॑रीश्च । च॒ दर्श॑ः । दर्श॑श्च । च॒ पूर्णमा॑सः । पूर्णमा॑सश्च । पूर्णमा॑स॒ इति॑ पूर्ण-

मासः । च बृहत् । बृहच्च । च रथंतरं । रथन्तरं चं । रथन्तरमितिं रथं-तरं । च प्रजापंतिः । प्रजापंतिर्जयान् । प्रजापंतिरितिं प्रजा-पतिः । जयानिंद्रांय । इंदांय वृष्णैं । वृष्णे प्र । प्रायच्छत् । अयच्छदुग्रः । उग्रः पृंतनाज्येंषु । पृतनाज्येंषु तस्मैं । तस्मे विशः । विशस्सं । समंनमन्त । अनमंत सर्वाः । सर्वास्सः । स उग्रः । उग्रस्सः । स हि । हि हव्यः । हव्यो बभूवं । बभूवं देवासुराः । देवासुरास्संयंत्ताः । देवासुरा इतिं देव-असुराः । संयंत्ता आसन्न् । संयंत्ता इति सं-यत्ताः । आसन्थ्सः । स इंद्रः । इंद्रः प्रजापंतिं । प्रजापंतिमुपं । प्रजापंतिमितिं प्रजा-पतिं । उपांधावत् । अधावत्तस्मैं । तस्मां एतान् । एताञ्जयान् । जयान्प्र । प्रायंच्छत् । अयच्छत्तान् । तानंजुहोत् । अजुहोत्ततः । ततो वै । वै देवाः । देवा असुंरान् । असुंरानजयन्न् । अजयन्, यत् । यदजंयन्न् । अजंयन्तत् । तज्जयानां । जयानां जयबं । जयब्बः स्पर्धमानेन । जयब्बमितिं जय-ब्बम् । स्पर्धमानेनेते । एते होतव्याः । होतव्या जयंति । जयंत्येव । एव तां । तां पृतंनाम् । पृतंनामिति पृतंनाम् () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

अग्नि र्भूतानाँ । भूतानामधिंपतिः । अधिंपतिस्सः । अदिंपतिरित्यधिं-पतिः । स माँ । माऽवतु । अवब्बिंद्रः । इंद्रौं ज्येष्ठानाँ । ज्येष्ठानाँ यमः । यमः पृंथिव्याः । पृथिव्या वायुः । वायुरन्तरिंक्षस्य । अन्तरिंक्षस्य सूर्यः । सूर्यो दिवः । दिवश्चन्द्रमाः । चन्द्रमा नक्षंत्राणां । नक्षंत्राणां बृहस्पतिः । बृहस्पतिर्ब्रह्मंणः । ब्रह्मंणो मित्रः । मित्रस्सत्यानाँ । सत्यानां वरुंणः । वरुंणोऽपां । अपाꣳ संमुद्रः । समुद्रस्स्रोत्यानाँ । स्रोत्यानामन्नँ । अन्नꣳ साम्राँज्यानां । साम्राँज्यनामधिंपति । साम्राँज्यानामिति सां-राज्या-नाम् । अधिंपति तत् । अधिंपतीत्यधिं-पति । तन्माँ । माऽवतु । अवतु सोमः । सोम ओषंधीनां । ओषंधीनाꣳ सविता । सविता पंसवानाँ । प्रसवानाꣳ रुद्रः । प्रसवानामितिं प्र-सवानाँ । रुद्रः पंशूनां । पशूनां ब्बष्टाँ । ब्बष्टा रूपाणाँ । रूपाणां विष्णुः । विष्णुः पर्वतानां । पर्वतानां मरुतः । मरुतो गणानाँ । गणानामधिंपतयः । अधिंपतयस्ते । अधिंपतय इत्यधिं-पतयः । ते माँ । माऽवन्तु । अवन्तु पितंरः । पितंरः पितामहाः । पितामहाः परे

। परेऽवरे । अवरे ततााः । ततााँस्तताम्हाः । तताम्हा ह्इह । ह्इह माँ । माऽवत । अवतेत्यवत ॥ अस्मिन्ब्रह्मन्न् । ब्रह्मन्नस्मिन्न् । अस्मिन्क्षत्रे । क्षत्रेऽस्याम् । अस्यामाशिषि । आशिष्यस्यां । आशिषीत्याँ-शिषि । अस्यां पुरोधायाँ । पुरोधायाम्मस्मिन्न् । पुरोधायामिति पुरः-धायाँ । अस्मिन्कर्मन्न् । कर्मन्नस्यां । अस्यां देवहूत्याम् । देवहूत्यामिति देव-हूत्याम् () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

देवा वै । वै यत् । यद्यज्ञे । यज्ञेऽकुर्वत । अकुर्वत तत् । तदसुराः । असुरा अकुर्वत । अकुर्वत ते । ते देवाः । देवा एतान् । एतानभ्यातानान् । अभ्यातानानपश्यन्न् । अभ्यातानानित्यभि-आतानान् । अपश्यन्तान् । तानभ्यातन्वत । अभ्यातन्वत यत् । अभ्यातन्वतेत्यभि-अतन्वत । यद्देवानाँ । देवानां कर्म । कर्मासीत् । आसीदार्ध्यत । आर्ध्यत तत् । तद्यत् । यदसुराणां । असुराणां न । न तत् । तदार्ध्यत । आर्ध्यत येन । येन कर्मणा । कर्मणेर्ध्सेत् । ईर्ध्सेत्तत्र । तत्र होतव्याँ । होतव्या ऋध्नोति । ऋध्नोत्येव । एव तेन । तेन कर्मणा । कर्मणा यत् । यद्विश्वे । विश्वे देवाः । देवास्समभरन् । समभरन्तस्मात् । समभरनिति सं-अभरन् । तस्मादभ्यातानाः । अभ्यातानाा वैश्वदेवाः । अभ्यातानाा इत्यभि-आतानाः । वैश्वदेवा यत् । वैश्वदेवा इति वैश्व-देवाः । यत्प्रजापतिः । प्रजापति-र्जयान् । प्रजापतिरितिप्रजा-पतिः । जयान्प्र । प्रायच्छत् । अयच्छत्तस्मात् । तस्माज्जयाँ । जयाँ प्राजापत्याः । प्राजापत्या यत् । प्राजापत्या इति प्राजा-पत्याः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। यद्रा॑ष्ट्र भृद्भिः । रा॒ष्ट्रभृ॒द्भी रा॒ष्ट्रं । रा॒ष्ट्र भृ॒द्भिरिति॑ राष्ट्रभृत्-भिः । रा॒ष्टमा । आ द॑दत । अद॑दत॒ तत् । तद्रा॑ष्ट्रभृ॒ता॑ । रा॒ष्ट्रभृ॒ता॑ꣳ राष्ट्रभृ॒च्चं । रा॒ष्ट्रभृ॒तामिति॑ राष्ट्र-भृ॒ता॑ । रा॒ष्ट्रभृ॒च्चं ते । रा॒ष्ट्रभृ॒च्चमिति॑ राष्ट्रभृत्-चं । ते दे॒वाः । देवा अ॑भ्याता॒नैः । अ॒भ्या॒ता॒नैर॑सु॒रान् । अ॒भ्या॒ता॒नैरित्य॑भि-आता॒नैः । अ॒सु॒रान॒भ्यात॑न्वत । अ॒भ्यात॑न्वत॒ जये॑ः । अ॒भ्यात॑न्व॒तेत्य॑भि-आत॑न्वत । जये॑रजयन्न् । अ॒ज॒य॒न्ना॒ष्ट्रभृ॒द्भिः । रा॒ष्ट्रभृ॒द्भी रा॒ष्ट्रं । रा॒ष्ट्रभृ॒द्भिरिति॑ राष्ट्रभृत्-भिः । रा॒ष्ट्रमा । आ द॑दत । अद॑दत॒ यत् । यद्देवाः । देवा अ॑भ्याता॒नैः । अ॒भ्या॒ता॒नैर॑सु॒रान् । अ॒भ्या॒ता॒नैरित्य॑भि-आता॒नैः । अ॒सु॒रान॒भ्यात॑न्वत । अ॒भ्यात॑न्वत॒ तत् । अ॒भ्यात॑न्व॒तेत्य॑भि-आत॑न्वत । तद॑भ्याता॒नाना॑ । अ॒भ्या॒ता॒नाना॑मभ्याता॒नच्चं । अ॒भ्या॒ता॒नाना॒मित्य॑भि-आता॒नाना॑ । अ॒भ्या॒ता॒नच्चं यत् । अ॒भ्या॒ता॒नच्च॒मित्य॑भ्याता॒न-चम् । यज्जये॑ः । जये॑रज॑यन्न् । अज॑यन्॒तत् । तज्जया॑नां । जया॑नां जय॒च्चं । ज॒य॒च्चं यत् । ज॒य॒च्च- मिति॑ जय-चम् । यद्रा॑ष्ट्रभृ॒ध्भिः । रा॒ष्ट्रभृ॒द्भी रा॒ष्ट्रं । रा॒ष्ट्रभृ॒द्भिरिति॑ राष्ट्रभृत्-भिः । रा॒ष्ट्रमा । आद॑दत । अद॑दत॒ तत् । तद्रा॑ष्ट्रभृ॒ता॑ । रा॒ष्ट्रभृ॒ता॑ꣳ राष्ट्रभृ॒च्चं । रा॒ष्ट्रभृ॒तामिति॑ राष्ट्र-भृ॒ता॑ । रा॒ष्ट्रभृ॒च्चं ततः॑ । रा॒ष्ट्रभृ॒च्चमिति॑ राष्ट्रभृत्-चम् । ततो॑ दे॒वाः । देवा अ॑भ॒वन्न् । अ॒भ॒व॒न्परा॑ । पराऽसु॑राः । अ॒सु॒रायः । यो भ्रातृ॑व्यवान् । भ्रातृ॑व्यवा॒न॑स्यात् । भ्रातृ॑व्यवा॒निति॒ भ्रातृ॑व्य-वा॒न् । स्याथ्सः । स ए॒तान् । ए॒ताञ्जु॑हुयात् । जु॒हु॒या॒दभ्याता॒नैः । अ॒भ्या॒ता॒नैरे॒व । अ॒भ्या॒ता॒नैरित्य॑भि-आता॒नैः । ए॒व भ्रातृ॑व्यान् । भ्रातृ॑व्या-न॒भ्यात॑नुते । अ॒भ्यात॑नुते॒ जये॑ः । अ॒भ्यात॑नु॒त इत्य॑भि-आत॑नुते । जये॑र्जयति । ज॒य॒ति॒रा॒ष्ट्रभृ॒द्भिः । रा॒ष्ट्रभृ॒द्भी रा॒ष्ट्रं । रा॒ष्ट्रभृ॒द्भिरिति॑ राष्ट्रभृत्-भिः । रा॒ष्ट्र मा । आ द॑त्ते । द॒त्ते भव॑ति । भव॑त्यात्मना॑ । आ॒त्म॒ना परा॑ । परा॑ऽस्य । अ॒स्य भ्रातृ॑व्यः । भ्रातृ॑व्यो भवति । भ॒व॒तीति॑ भवति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

ऋ॒ता॒पाड॒तध॑ामा । ऋ॒तध॑ामाऽग्निः । ऋ॒तध॑मेत्यृत-धा॒मा॒ । अ॒ग्निर्ग॑न्ध॒र्वः । ग॒न्ध॒र्वस्तस्य॑ । तस्यौष॑धयः । ओष॑धयोऽप्स॒रसः॑ । अ॒प्स॒रस॒ ऊर्जः॑ । ऊर्जो॑ नाम॑ । नाम॒ सः । स इ॒दं । इ॒दं ब्रह्म॑ । ब्रह्म॑ क्ष॒त्रं । क्ष॒त्रं पा॑तु । पा॒तु॒ ताः । ता इ॒दं । इ॒दं ब्रह्म॑ । ब्रह्म॑ क्ष॒त्रं । क्ष॒त्रं पा॑तु । पा॒त्तु॒ तस्मै॑ । तस्मै॒ स्वाहा॑ ॥ स्वाहा॒ ताभ्यः॑ । ताभ्य॒ स्स्वाहा॑ । स्वाहा॑ स॑हितः ।

स꣡꣯ꣳहितो वि꣡श्वसा꣡मा । स꣡ꣳहित इ꣡ति꣡ सं-हितः । वि꣡श्वसा꣡मा꣡ सू꣡र्यः꣡ । वि꣡श्वसा꣡मेति꣡ वि꣡श्व-सा꣡मा꣡ । सू꣡र्यो꣡ गन्ध꣡र्वः । गन्ध꣡र्वस्तस्य꣡ । तस्य꣡ मरी꣡चयः । मरी꣡चयोप्स꣡रसः꣡ । अ꣡प्स꣡रस꣡ आ꣡युवः꣡ । आ꣡युव꣡स्सुषुम्नः । आ꣡युव꣡ इत्या꣡꣯-युवः꣡ । सुषुम्नस्सू꣡र्य꣡-रश्मिः । सुषुम्न इ꣡ति꣡ सु-सुम्नः । सू꣡र्यरश्मिश्च꣡न्द्रमा꣡꣯ः । सू꣡र्यरश्मि꣡रिति꣡ सू꣡र्य꣡-रश्मि꣡ः । च꣡न्द्रमा꣡ गन्ध꣡र्वः । गन्ध꣡र्वस्तस्य꣡ । तस्य꣡ नक्ष꣡त्राणि । नक्ष꣡त्राण्यप्स꣡रसः꣡ । अ꣡प्स꣡रसो꣡ बे꣡कुर꣡यः । बे꣡कुर꣡यो भुञ्जुः । भुञ्जुस्सुप꣡र्णः । सुप꣡र्णो य꣡ज्ञः । सुप꣡र्ण इ꣡ति꣡ सु-प꣡र्णः । य꣡ज्ञो ग꣡न्ध꣡र्वः । गन्ध꣡र्वस्तस्य꣡ । तस्य꣡ दक्षि꣡णाः । दक्षि꣡णा अप्स꣡रसः꣡ । अ꣡प्स꣡रस꣡स्स्तवाः । स्त꣡वाः प्र꣡जाप꣡तिः । प्र꣡जाप꣡तिर्वि꣡श्वक꣡र्मा । प्र꣡जाप꣡तिरि꣡ति꣡ प्र꣡जा-प꣡तिः । वि꣡श्वक꣡र्मा꣡मनः꣡ । वि꣡श्वक꣡र्मे꣡ति꣡ वि꣡श्व-क꣡र्मा꣡ । मनो꣡ गन्ध꣡र्वः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। गन्ध꣡र्वस्तस्य꣡ । तस्य꣡र्क्सा꣡मानि꣡ । ऋक्सामान्य꣡प्स꣡रसः꣡ । ऋक्सामानीत्यृ꣡क्-सा꣡मानि꣡ । अ꣡प्स꣡रसो꣡ वह्न꣡यः । वह्न꣡य इ꣡षि꣡रः । इ꣡षि꣡रो वि꣡श्वव्य꣡चाः । वि꣡श्वव्य꣡चावातः꣡ । वि꣡श्वव्य꣡चा꣡ इ꣡ति꣡ वि꣡श्व-व्यचा꣡ः । वातो꣡ गन्ध꣡र्वः । गन्ध꣡र्वस्तस्य꣡ । तस्यापः꣡ । आपो꣡꣯प्स꣡रसः꣡ । अ꣡प्स꣡रसो꣡ मु꣡दाः । मु꣡दा भुव꣡नस्य । भुव꣡नस्य पते । प꣡ते यस्य꣡ । यस्य꣡ ते । त꣡ उ꣡परि꣡ । उ꣡परि꣡ गृ꣡हाः । गृ꣡हा इ꣡ह । इ꣡ह च꣡ । चे꣡ति꣡ च ॥ स नः꣡ । नो꣡ रास्व । रास्वाज्या꣡नि꣡ । अज्या꣡निꣳ रा꣡यः । रा꣡यस्पोषँ꣡ । पोषꣳ सुवी꣡यँ꣡ । सुवी꣡र्यꣳ संवथ्स꣡रीणाँ꣡ । सुवी꣡र्यमिति꣡ सु-वी꣡यँ꣡ । स꣡ंवथ्स꣡रीणाꣳ स्व꣡स्ति꣡ । स꣡ंवथ्स꣡रीणामिति꣡ सं-वथ्स꣡रीणाँ꣡ । स्व꣡स्तिमिति꣡ स्व꣡स्ति꣡ ॥ प꣡रमेष्ठ्यधि꣡पतिः । अधि꣡पतिर्मृत्युः । अधि꣡पतिरित्यधि꣡-पतिः । मृत्युर्ग꣡न्ध꣡र्वः । गन्ध꣡र्वस्तस्य꣡ । तस्य विश्वँ꣡ । विश्व꣡मप्स꣡रसः꣡ । अ꣡प्स꣡रसो भुवः꣡ । भुव꣡स्सुक्षि꣡तिः । सुक्षि꣡तिस्सुभू꣡तिः । सुक्षि꣡तिरि꣡ति꣡ सु-क्षि꣡तिः । सुभू꣡तिर्भद्रकृत् । सुभू꣡तिरिति꣡ सु-भू꣡तिः । भद्रकृथ्सुव꣡र्वान् । भद्रकृदिति꣡ भद्र-कृत् । सुव꣡र्वान्प꣡र्ज꣡न्यः꣡ । सुव꣡र्वानिति꣡ सुव꣡ः-वान् । प꣡र्ज꣡न्यो꣡ गन्ध꣡र्वः । गन्ध꣡र्वस्तस्य꣡ । तस्य꣡ वि꣡द्युतः꣡ । वि꣡द्युतो꣡꣯प्स꣡रसः꣡ । वि꣡द्यु꣡त इ꣡ति꣡ वि-द्युतः꣡ । अ꣡प्स꣡रसो रुचः꣡ । रुचो꣡ दू꣡रे꣡हे꣡तिः । दू꣡रे꣡हे꣡तिरमृ꣡डयः । दू꣡रे꣡हे꣡तिरि꣡ति꣡ दू꣡रे- हे꣡तिः । अ꣡मृ꣡डयो मृत्युः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। मृत्युर्गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्य प्रजाः । प्रजा अप्सरसः । प्रजा इति प्र-जाः । अप्सरसो भीरुवः । भीरुवश्चारुः । चारुः कृपणकाशी । कृपणकाशी कामः । कृपणकाशीति कृपण-काशी । कामो गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्याधयः । आधयोऽप्सरसः । आधय इत्याँ-धयः । अप्सरसश्शोचयन्तीः । शोचयन्तीर्नामं । नाम सः । स इदं । इदं ब्रह्म । ब्रह्म क्षत्रं । क्षत्रं पातु । पातु ताः । ता इदं । इदं ब्रह्म । ब्रह्म क्षत्रं । क्षत्रं पाँतु । पातु तस्मैँ । तस्मै स्वाहाँ । स्वाहा ताभ्यः । ताभ्यस्स्वाहाँ । स्वाहा सः । स नः । नो भुवनस्य । भुवनस्य पते । पते यस्य । यस्य ते । त उपरिं । उपरिं गृहाः । गृहा इह । इह च । चेति च ॥ उरु ब्रह्मणे । ब्रह्मणेऽस्मै । अस्मै क्षत्राय । क्षत्राय महि । महि शर्म । शर्म यच्छ । यच्छति यच्छ () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

राष्टंकामाय होतव्याँः । राष्टकामायेति राष्ट्र-कामाय । होतव्या राष्ट्रं । राष्ट्रं वै । वै राँष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृतो राष्ट्रेण । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र-भृतः । राष्ट्रेणैव । एवास्मैँ । अस्मै राष्ट्रं । राष्ट्रमवं । अवं रुन्धे । रुन्धे राष्ट्रं । राष्ट्रमेव । एव भवति । भवत्यात्मनैँ । आत्मनें होतव्याँः । होतव्या राष्ट्रं । राष्ट्रं वै । वै राँष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृतो राष्ट्रं । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र-भृतः । राष्ट्रं प्रजा । प्रजा राष्ट्रं । प्रजेति प्र-जा । राष्ट्रं पशवः । पशवो राष्ट्रं । राष्ट्रं यत् । यच्छ्रेष्ठः । श्रेष्ठो भवति । भवति राष्ट्रेण । राष्ट्रेणैव । एव राष्ट्रं । राष्ट्रमवं । अवं रुन्धे । रुन्धे वसिष्ठ । वसिष्ठ-स्समानानाँ । समानानाँ भवति । भवति ग्रामकामाय । ग्रामकामाय होतव्याँः । ग्रामकामायेति ग्राम-कामाय । होतव्या राष्ट्रं । राष्ट्रं वै । वै राँष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृतो राष्ट्रं । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र-भृतः । राष्ट्रꣳ संजाताः । सजाता राष्ट्रेण । सजाता इति स-जाताः । राष्ट्रेणैव । एवास्मैँ । अस्मै राष्ट्रं । राष्ट्रꣳ संजातान् । सजातानवं । सजातानिति स-जातान् । अवं रुन्धे । रुन्धे ग्रामी । ग्राम्येव ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। एव भवति । भवत्यधि देवने । अधिदेवने जुहोति । अधिदेवन इत्यधि-देवने । जुहोत्यधि देवने । अधिदेवन एव । अधिदेवन इत्यधि-देवने । एवास्मै । अस्मै सजातान् । सजातानव । सजातानिति स-जातान् । अव रुन्धे । रुन्धे ते । त एनं । एनमवरुद्धाः । अवरुद्धा उप । अवरुद्धा इत्यव-रुद्धाः । उप तिष्ठन्ते । तिष्ठन्ते रथमुखे । रथमुख ओजस्कामस्य । रथमुख इतिरथ-मुखे । ओजस्कामस्य होतव्याः । ओजस्कामस्येत्योजः-कामस्य । होतव्या ओजः । ओजो वै । वै राष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृत ओजः । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र-भृतः । ओजो रथः । रथ ओजसा । ओजसैव । एवास्मै । अस्मा ओजः । ओजोव । अव रुन्धे । रुन्ध ओजस्वी । ओजस्वेव । एव भवति । भवति यः । यो राष्ट्रात् । राष्ट्रादपभूतः । अपभूतस्स्यात् । अपभूत इत्यप-भूतः । स्यात्तस्मै । तस्मै होतव्याः । होतव्या यावन्तः । यावन्तोस्य । अस्य रथाः । रथास्स्युः । स्युस्तान् । तान्ब्रूयात् । ब्रूयाद्युङ्ध्वम् । युङ्ध्वमिति । इति राष्ट्रं । राष्ट्रमेव । एवास्मै । अस्मै युनक्ति । युनक्त्याहुतयः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आहुतयो वै । आहुतय इत्या-हुतयः । वा एतस्य । एतस्याक्लृप्ताः । अक्लृप्ता यस्य । यस्य राष्ट्रं । राष्ट्रं न । न कल्पते । कल्पते स्वरथस्य । स्वरथस्य दक्षिणं । स्वरथस्येति स्व-रथस्य । दक्षिणं चक्रं । चक्रं प्रवृह्य । प्रवृह्य नाडीम् । प्रवृह्येति प्र-वृह्य । नाडीमभि । अभि जुहुयात् । जुहुयादाहुतीः । आहुतीरेव । आहुतीरित्या-हुतीः । एवास्य । अस्य कल्पयति । कल्पयति ताः । ता अस्य । अस्य कल्पमाना । कल्पमाना राष्ट्रं । राष्ट्रमनु । अनु कल्पते । कल्पते सङ्ग्रामे । सङ्ग्रामे संयत्ते । सङ्ग्राम इति सं-ग्राम । संयत्ते होतव्याः । संयत्त इति सं-यत्ते । होतव्या राष्ट्रं । राष्ट्रं वै ।

वै रा॑ष्ट्रभृतः । रा॒ष्ट्र॒भृतो॑ रा॒ष्ट्रे । रा॒ष्ट्र॒भृत॒ इति॑ राष्ट्र-भृतः । रा॒ष्टे खलु॑ । खलु॒ वै । वा ए॒ते । ए॒ते व्याय॑च्छन्ते । व्याय॑च्छन्ते॒ ये । व्याय॑च्छन्त॒ इति॑ वि-आय॑च्छन्ते । ये स॑ङ्ग्रा॒मम् । स॒ङ्ग्रा॒मꣳ सं॒यन्ति॑ । स॒ङ्ग्रा॒ममिति॑ सं-ग्रा॒मम् । सं॒यन्ति॒ यस्य॑ । सं॒यन्तीति॑ सं-यन्ति॑ । यस्य॒ पूर्व॑स्य । पूर्व॑स्य जुह्वति । जुह्व॑ति सः । स ए॒व । ए॒व भ॑वति । भ॒व॒ति॒ जय॑ति । जय॑ति तम् । तꣳ स॑ङ्ग्रा॒मम् । स॒ङ्ग्रा॒मं मा॑न्थु॒कः । स॒ङ्ग्रा॒ममिति॑ सं-ग्रा॒मम् । मा॒न्थु॒क इ॒ध्मः । इ॒ध्मो भ॑वति ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। भ॒व॒त्यङ्गा॑राः । अङ्गा॑रा ए॒व । ए॒व प्र॑ति॒वेष्ट॑मानाः । प्र॒ति॒वेष्ट॑माना अ॒मित्रा॑णां । प्र॒ति॒वेष्ट॑माना॒ इति॑ प्रति-वेष्ट॑मानाः । अ॒मित्रा॑णामस्य । अ॒स्य॒ सेना॑म् । सेना॑ं प्रति॑ । प्रति॑वेष्टयन्ति । वे॒ष्ट॒य॒न्ति॒ यः । य उ॒न्मादा॑त् । उ॒न्मादा॒त्तस्मै॑ । उ॒न्मादा॒दित्यु॑त्-मादा॑त् । तस्मै॑ होत॒व्या॑म् । हो॒त॒व्या॑ गन्धर्वाप्स॒रसः॑ । ग॒न्ध॒र्वा॒प्स॒रसो॒ वै । ग॒न्ध॒र्वा॒प्स॒रस॒ इति॑ गन्धर्व-अ॒प्स॒रसः॑ । वा ए॒तम् । ए॒तमुत् । उन्मा॑दयन्ति । मा॒द॒य॒न्ति॒ यः । य उ॒न्मा॑द्यति । उ॒न्मा॒द्य॒त्ये॒ते । उ॒न्मा॒द॒तीत्यु॑त्-मा॑द्यति । ए॒ते खलु॑ । खलु॒ वै । वै गं॑धर्वाप्स॒रसः॑ । ग॒न्ध॒र्वा॒प्स॒रसो॒ यत् । ग॒न्ध॒र्वा॒प्स॒रस॒ इति॑ गन्धर्व-अ॒प्स॒रसः॑ । यद्रा॑ष्ट्रभृ॒तः । रा॒ष्ट्र॒भृ॒तस्तस्मै॑ । रा॒ष्ट्र॒भृत॒ इति॑ राष्ट्र-भृतः॑ । तस्मै॒ स्वाहा॑ । स्वाहा॒ ताभ्यः॑ । ताभ्य॒ स्स्वाहा॑ । स्वाहेति॑ । इति॑ जुहोति । जु॒हो॒ति॒ तेन॑ । तेनै॒व । ए॒वैनान्॑ । ए॒ना॒ञ्छ्म॒य॒ति॒ । श्म॒य॒ति॒ नैय॑ग्रोधः । नैय॑ग्रोध॒ औदु॑म्बरः । औदु॑म्बर॒ आश्व॑त्थः । आश्व॑त्थः प्लाक्षः॑ । प्ला॒क्ष॒ इति॑ । इती॒ध्मः । इ॒ध्मो भ॑वति । भ॒व॒त्ये॒ते । ए॒ते वै । वै गं॑धर्वाप्स॒रसा॑म् । ग॒न्ध॒र्वा॒प्स॒रसा॑म् गृ॒हाः । ग॒न्ध॒र्वा॒प्स॒रसा॒मिति॑ गन्धर्व-अ॒प्स॒रसा॑म् । गृ॒हाः स्वे । स्व ए॒व । ए॒वैनान्॑ । ए॒ना॒नाय॑तने ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आयतने शमयति । आयतन इत्याँ-यतने । शमयत्यभिचरता । अभिचरता प्रतिलोमं । अभिचरतेत्यभि-चरता ।
प्रतिलोमꣳ होतव्याँः । प्रतिलोममिति प्रति-लोमम् । होतव्याँः प्राणान् । प्राणानेव । प्राणानिति प्र-अनान् । एवास्य ।
अस्य प्रतीचः । प्रतीचः प्रति । पति यौति । यौति तम् । तं ततः । ततो येन । येन केन । केन च । च स्तृणुते ।
स्तृणुते स्वकृते । स्वकृत इरिणे । स्वकृत इति स्व-कृते । इरिणे जुहोति । जुहोति प्रदरे । प्रदरे वाँ । प्रदर इति प्र-
दरे । वै तत् । एतद्वै । वा अस्यै । अस्यै निर्ऋतिगृहीतं । निर्ऋतिगृहीतं निर्ऋतिगृहीते । निर्ऋतिगृहीतमिति निर्ऋति-
गृहीतं । निर्ऋतिगृहीत एव । निर्ऋतिगृहीत इति निर्ऋति-गृहीते । एवैनँ । एनं निर्ऋत्या । निर्ऋत्या ग्राहयति ।
निर्ऋत्येति निः-ऋत्या । ग्राहयति यत् । यद्वाचः । वाचः क्रूरं । क्रूरं तेन । तेन वषट् । वषट्करोति । करोति वाचः ।
वाच एव । एवैनँ । एनं क्रूरेण । क्रूरेण प्र । प्रवृश्चति । वृश्चति ताजक् । ताजगार्तिँ । आर्तिमा । आर्च्छति ।
ऋच्छति यस्य । यस्य कामयेत । कामयेतान्नाद्यँ । अन्नाद्यमा । अन्नाद्यमित्यन्न- अद्यँ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आ ददीय । ददीयेति । इति तस्य । तस्य सभायाँ । सभाया-मुत्तानः । उत्तानो निपद्य । उत्तान इत्युत्-तानः ।
निपद्य भुवनस्य । निपद्येति नि-पद्य । भुवनस्य पते । पत इति । इति तृणानि । तृणानि सं । सं गृह्णीयात् ।
गृह्णीयात्प्रजापतिः । प्रजापतिर्वै । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । वै भुवनस्य । भुवनस्य पतिः । पतिः प्रजापतिना ।
प्रजापतिनैव । प्रजापतिनेति प्रजा-पतिना । एवास्य । अस्यान्नाद्यँ । अन्नाद्यमा । अन्नाद्यमित्यन्न-अद्यँ । आ दत्ते । दत्त
इदं । इदमहं । अहममुष्य । अमुष्यामुष्यायणस्य । आमुष्यायण-स्यान्नाद्यँ । अन्नाद्यꣳ हरामि । अन्नाद्यमित्यन्न-अद्यँ ।
हरामीति । इत्याह । आहान्नाद्यँ । अन्नाद्यमेव । अन्नाद्यमित्यन्न-अद्यँ । एवास्य । अस्य हरति । हरति षड्भिः ।
षड्भिर्हरति । षड्भिरिति षट्-भिः । हरति षट् । षड्वै । वा ऋतवः । ऋतवः प्रजापतिना । प्रजापतिनैव । प्रजापतिनेति

प्रजा-पतिना । एवास्यं । अस्यान्नाद्यँ । अन्नाद्यमादायं । अन्नाद्यमित्यन्न-अद्यँ । आदायर्तवः । आदायेत्याँ-दायं । ऋतवोँस्मै । अस्मा अनुं । अनु प्र । प्रयच्छन्ति । यच्छन्ति यः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। यो ज्येष्ठबंधुः । ज्येष्ठबंधुरपभूतः । ज्येष्ठबंन्धुरितिं ज्येष्ठ-बन्धुः । अपंभूतः स्यात् । अपंभूत इत्यपं-भूतः । स्यात्तं । तः स्थलेँ । स्थलेऽवसाय्यं । अवसाय्यं ब्रह्मौदनं । अवसाय्येत्यंव-साय्यं । ब्रह्मौदनं चतुंश्चरावं । ब्रह्मौदनमितिं ब्रह्म-ओदनं । चतुंश्चरावं पक्का । चतुंश्चरावमितिं चतुंः-शरावम् । पक्का तस्मैं । तस्मैं होतव्याँः । होतव्यां वर्ष्म । वर्ष्म वै । वै राँष्ट्रभृतः । राष्ट्र भृतो वर्ष्म । राष्ट्रभृत इतिं राष्ट्र-भृतः । वर्ष्म स्थलँ । स्थलं वर्ष्मणा । वर्ष्मणैव । एवैनँ । एनं वर्ष्म । वर्ष्मसमानानाँ । समानांनाँ गमयति । गमयति चतुंश्चरावः । चतुंश्चरावो भवति । चतुंश्चराव इति चतुंः-शरावः । भवति दिक्षु । दिक्ष्वेव । एव प्रतिं । प्रतिं तिष्ठति । तिष्ठति क्षीरे । क्षीरे भंवति । भवति रुचँ । रुचमेव । एवास्मिन्वं् । अस्मिनधाति । दधात्युत् । उद्धरति । हरति श्रृतत्वायं । श्रृतत्वायं सर्पिष्वान् । श्रृतत्वायेतिं श्रृत-त्वायं । सर्पिष्वाँन्भवति । भवति मेध्यत्वायं । मेध्यत्वायं चत्वारः । मेध्यत्वायेतिं मेध्य-त्वायं । चत्वारं आर्षेयाः । आर्षेयाः प्र । प्राश्नन्ति । अश्नन्तिदिशां । दिशामेव । एव ज्योतिंषि । ज्योतिंषि जुहोति । जुहोतीतिं जुहोति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

देविंका निः । निर्वपेत् । वपेत्प्रजाकामः । प्रजाकामश्छनाꣳसि । प्रजाकामं इतिं प्रजा-कामः । छन्दाꣳसि वै । वै देविंकाः । देविंकाश्छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसीव । इव खलु । खलु वै । वै प्रजाः । प्रजाश्छन्दोंभिः । प्रजा इतिं प्र-जाः । छन्दोंभिरेव । छन्दोंभिरितिं छन्दः-भिः । एवास्मैं । अस्मै प्रजाः । प्रजाः प्र । प्रजा इतिं प्र-जाः । प्रजनयति । जनयति

प्रथमम् । प्रथमं धातारँ । धातारं करोति । करोति मिथुनी । मिथुनी एव । एव तेन । तेन करोति । करोत्यनु । अन्वेव । एवास्मै । अस्मा अनुमतिः । अनुमतिर्मन्यते । अनुमति-रित्यनु-मतिः । मन्यते राते । राते राका । राका प्र । प्र सिनीवाली । सिनीवाली जनयति । जनयति प्रजासु । प्रजास्वेव । प्रजास्विति प्र-जासु । एव प्रजातासु । प्रजातासु कुह्वाँ । प्रजातास्विति प्र-जातासु । कुह्वां वाचँ । वाचं दधाति । दधात्ये ताः । एता एव । एव निः । निर्वपेत् । वपेत्पशुकामः । पशुकाम्श्छन्दाꣳसि । पशुकाम इति पशु-कामः । छन्दाꣳसि वै । वै देविकाः । देविकाश्छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसीव ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। इव खलु । खलु वै । वै पशवः । पशवश्छन्दोभिः । छन्दोभिरेव । छन्दोभिरिति छन्दः-भिः । एवास्मै । अस्मै पशून् । पशून्प्र । प्र जनयति । जनयति प्रथमं । प्रथमं धातारँ । धातारं करोति । करोति प्र । प्रैव । एव तेन । तेन वापयति । वापयत्यनु । अन्वेव । एवास्मै । अस्मा अनुमतिः । अनुमतिर्मन्यते । अनुमतिरित्यनु-मतिः । मन्यते राते । राते राका । राका प्र । प्र सिनीवाली । सिनीवाली जनयति । जनयति पशून् । पशूनेव । एव प्रजातान् । प्रजातान्कुह्वाँ । प्रजातानिति प्र-जातान् । कुह्वाँ प्रति । प्रतिष्ठापयति । स्थापयत्येताः । एता एव । एव निः । निर्वपेत् । वपेद्ग्रामकामः । ग्रामकामश्छन्दाꣳसि । ग्रामकाम इति ग्राम-कामः । छन्दाꣳसि वै । वै देविकाः । देविकाश्छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसीव । इव खलु । खलु वै । वै ग्रामः । ग्रामश्छन्दोभिः । छन्दोभिरेव । छन्दोभिरिति छन्दः-भिः । एवास्मै । अस्मै ग्रामँम् । ग्राममवं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अव॑ रुन्धे । रु॒न्धे॒ म॒ध्यतः । म॒ध्यतो धा॒तार॑म् । धा॒तार॑ं करोति । क॒रोति॑ म॒ध्यतः । म॒ध्यत॒ एव । एवैन॑म् । ए॒न॒ं ग्राम॑स्य । ग्राम॑स्य दधाति । द॒धा॒त्येताः । ए॒ता एव । एवनिः । निर्व॑पेत् । व॒पे॒ज्योगा॑मयावी । ज्योगा॑मयावी॒ छन्दा॑ꣳसि । ज्योगा॑मयावीति॒ ज्योक्-आ॒म॒या॒वी॒ । छन्दा॑ꣳसि॒ वै । वै देवि॑काः । देवि॑काश्छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि॒ खलु॑ । खलु॒ वै । वा ए॒तं । ए॒त म॒भि । अ॒भि मन्य॑ते । मन्य॑ते॒ यस्य॑ । यस्य॒ ज्योक् । ज्योगा॑मयति । आ॒म॒य॒ति॒ छन्दो॑भिः । छन्दो॑भिरेव । छन्दो॑भिरिति॒ छन्दः॑-भिः । एवैन॑म् । ए॒न॒म॒ग॒दम् । अ॒ग॒द ं क॑रोति । क॒रोति॑ म॒ध्यतः । म॒ध्यतो धा॒तार॑म् । धा॒तार॑ं करोति । क॒रोति॑ म॒ध्यतः । म॒ध्यतो वै । वा ए॒तस्य॑ । ए॒तस्याक्लृ॑प्तं । अक्लृ॑प्तं॒ यस्य॑ । यस्य॒ ज्योक् । ज्योगा॑मयति । आ॒म॒य॒ति मध्यतः । म॒ध्यत॒ एव । एवास्य॑ । अ॒स्य॒ तेन॑ । तेन॑ कल्पयति । क॒ यत्येताः । ए॒ता एव । एव निः । निर्व॑पेत् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। व॒पे॒द्यं । यं य॒ज्ञः । य॒ज्ञो न । नोप॒नमे॑त् । उ॒प॒नमे॒च्छन्दा॑ꣳसि । उ॒प॒नमे॒दित्यु॑प-नमे॑त् । छन्दा॑ꣳसि॒ वै । वै देवि॑काः । देवि॑काश्छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि॒ खलु॑ । खलु॒ वै । वा ए॒तं । ए॒तं न । नोप॑ । उप॑ नमन्ति । न॒मन्ति॒ यम् । यं य॒ज्ञः । य॒ज्ञो न । नोप॒- नम॑ति । उ॒प॒नम॑ति प्र॒थमं । उ॒प॒नम॒तीत्यु॑प-नम॑ति । प्र॒थमं धा॒तार॑म् । धा॒तार॑ं करोति । क॒रोति॒ मुख॒तः । मुख॒त एव । एवास्मै॑ । अ॒स्मे॒ छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि दधाति । द॒धा॒त्युप॑ । उपै॑न ं । ए॒न॒ं य॒ज्ञः । य॒ज्ञो न॑मति । न॒म॒त्येताः । ए॒ता एव । एव निः । निर्व॑पेत् । व॒पे॒दी॒जा॒नः । ई॒जा॒नश्छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि॒ वै । वै देवि॑काः । देवि॑का या॒तया॑मानि । या॒तया॑मानीव । या॒तया॑मानीति॑ या॒त-या॒मा॒नि॒ । इ॒व॒ खलु॑ । खलु॒ वै । वा ए॒तस्य॑ । ए॒तस्य॒ छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि॒ यः । य ई॑जा॒नः । ई॒जा॒न उ॑त्त॒मं । उ॒त्त॒मं धा॒तार॑म् । उ॒त्त॒ममित्यु॑त्-त॒मम् । धा॒तार॑ं करोति । क॒रो॒त्युप॑रिष्टात् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। उपरिष्टादेव । एवास्मै । अस्मे छन्दांऽसि । छन्दाऽस्ययातयामानि । अयातयामान्यवं । अयातयामानीत्ययात-यामानि । अवं रुन्धे । रुन्ध उपं । उपैनं । एनमुत्तरः । उत्तरो यज्ञः । उत्तर इत्युत्-तरः । यज्ञो नमति । नमत्येताः । एता एव । एव निः । निर्वपेत् । वपेद्यं । यं मेधा । मेधान । नोपनमैत् । उपनमेच्छन्दांऽसि । उपनमेदित्युप-नमैत् । छन्दांऽसि वै । वै देविकाः । देविकाश्छन्दांऽसि । छन्दांऽसि खलु । खलु वै । वा एतं । एतं न । नोपं । उपं नमति । नमति यं । यं मेधा । मेधा न । नोपनमति । उपनमति प्रथमं । उपनमतीत्युप-नमति । प्रथमं धातारँ । धातारं करोति । करोति मुखतः । मुखत एव । एवास्मै । अस्मे छन्दांऽसि । छन्दांऽसि दधाति । दधात्युपं । उपैनं । एनं मेधा । मेधा नमति । नमत्येताः । एता एव । एव निः । निर्वपेत् । वपेद्रुक्कामः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। रुक्कामश्छन्दांऽसि । रुक्कामं इति रुक्-कामः । छन्दांऽसि वै । वै देविकाः । देविकाश्छन्दांऽसि । छन्दांऽसीव । इव खलु । खलु वै । वै रुक् । रुक्छन्दोभिः । छन्दोभिरेव । छन्दोभिरिति छन्दः-भिः । एवास्मिन्न् । अस्मिन्नुचँ । रुचं दधाति । दधाति क्षीरे । क्षीरे भवन्ति । भवन्तिरुचँ । रुचमेव । एवास्मिन्न् । अस्मिन्दधति । दधति मध्यतः । मध्यतो धातारँ । धातारं करोति । करोति मध्यतः । मध्यत एव । एवैनँ । एनꣳ रुचः । रुचो दधाति । दधाति गायत्री । गायत्री वै । वा अनुमतिः । अनुमतिस्त्रिष्टुक् । अनुमतिरित्यनु-मतिः । त्रिष्टुग्राका । राका जगती । जगती सिनीवाली । सिनीवाल्यनुष्टुप् । अनुष्टुप्कुहूः । अनुष्टुबित्यनु-स्तुप् । कुहूर्धाता । धाता वषट्कारः । वषट्कारः पूर्वपक्षः । वषट्कार इतिं वषट्-कारः । पूर्वपक्षो राका । पूर्वपक्ष इतिं पूर्व-पक्षः । राकाऽपरपक्षः । अपरपक्षः कुहूः । अपरपक्ष इत्यपर-पक्षः । कुहूरमावास्याँ । अमावास्यां सिनीवाली । अमावास्येत्यमा-वास्याँ । सिनीवाली पौर्णमासी । पौर्णमा-स्यनुमतिः । पौर्णमासीतिं पौर्ण-मासी । अनुमतिश्चन्द्रमाः । अनुमतिरित्यनु-मतिः । चन्द्रमा धाता । धाताऽष्टौ । अष्टौ वसवः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -7,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। वस॑वोष्टाक्षरा । अ॒ष्टाक्ष॑रा गायत्री । अ॒ष्टाक्ष॒रेत्य॒ष्टा-अ॒क्ष॒रा॒ । गा॒य॒त्र्येका॑दश । एका॑दश रु॒द्राः । रु॒द्रा एका॑दशाक्षरा । एका॑दशाक्षरात्रि॒ष्टुप् । एका॑दशाक्ष॒रेत्येका॑दश-अ॒क्ष॒रा॒ । त्रि॒ष्टुब्द्वाद॑श । द्वाद॑शादि॒त्याः । आ॒दि॒त्या द्वाद॑शाक्षरा । द्वाद॑शाक्षरा॒ ज॒गती । द्वाद॑शाक्ष॒रेति॒ द्वाद॑श-अ॒क्ष॒रा॒ । ज॒गती प्र॒जाप॑तिः । प्र॒जाप॑तिरनु॒ष्टुप् । प्र॒जाप॑ति॒रिति॑ प्र॒जा-प॒तिः॒ । अ॒नु॒ष्टुब्धा॒ता । अ॒नु॒ष्टुबि॑त्य॑नु-स्तुप् । धा॒ता व॑षट्का॒रः । व॒ष॒ट्का॒र ए॒तत् । व॒ष॒ट्का॒र इति॑ वषट्-का॒रः॒ । ए॒तद्वै । वै दे॒वि॑काः । दे॒वि॑कास्सर्वा॑णि । सर्वा॑णि च । च॒ छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि सर्वा॑भिः । सर्वा॑भिश्च । च॒ दे॒वता॑भिः । दे॒वता॑ वषट्का॒रः । व॒ष॒ट्का॒रस्ताः । व॒ष॒ट्का॒र इति॑ वषट्-का॒रः॒ । ता यत् । यथ्सह । स॒ह सर्वा॑भिः । सर्वा॑ नि॒र्व॑पे॒त् । नि॒र्व॑पे॒दीश्वराः । नि॒र्व॑पे॒दिति॑ निः-वप॑ेत् । ई॒श्वरा ए॑नं । ए॒न॒ं प्र॒दह॑ः । प्र॒दहो॒ द्वे । प्र॒दह॒ इति॑ प्र-दह॑ः । द्वे प्र॑थ॒मे । द्वे इति॒ द्वे । प्र॒थ॒मे नि॒रुप्य॑ । प्र॒थ॒मे इति॑ प्रथ॒मे । नि॒रुप्य॑ धा॒तुः । नि॒रुप्ये॑ति॑ निः-उप्य॑ । धा॒तुस्तृ॒तीय॑ं । तृ॒तीय॒ं निः । निर्व॑पेत् । व॒पे॒त्तथो॑ । तथो॒ एव । तथो॒ इति॒ तथो॑ । एवोत्त॑रे । उत्त॑रे॒ निः । उत्त॑रे॒ इत्युत्-त॑रे॒ । निर्व॑पेत् । व॒पे॒त्तथा॑ । तथै॑नं । ए॒न॒ं न । न प्र । प्रद॑हन्ति । द॒हन्त्यथो॑ । अथो॒ यस्मै॑ । अथो॒ इत्यथो॑ । यस्मै॒ काम॑ाय । काम॑ाय नि॒रुप्य॑न्ते । नि॒रुप्य॑न्ते॒ तम् । नि॒रुप्य॑न्त॒ इति॑ निः-उप्य॑न्ते । तमे॒व । ए॒वाभिः । आ॒भिरुप॑ । उपा॑प्नोति । आ॒प्नो॒तीत्या॑प्नोति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

वास्तो॑ष्पते । प॒ते प्रति॑ । प्रति॑ जानीहि । जा॒नी॒ह्य॒स्मान् । अ॒स्माꣳस्वा॒वे॒शः । स्वा॒वे॒शो अ॑नमी॒वः । स्वा॒वे॒श इति॑ सु-आ॒वे॒शः । अ॒न॒मी॒वो भ॑व । भ॒वा॒ नः॒ । न॒ इति॑ नः ॥ यद्वा॑ । व॒ इ॒मे । ईम॑हे॒ प्रति॑ । प्रति॒ तत् । तन्नः॑ । नो॒ जु॒ष॒स्व । जु॒ष॒स्व शं । शं नः॑ । न॒ एधि । एधि द्विप॑दे । द्विप॑दे शं । द्विप॒द इति॑ द्वि-प॑दे । शं च॒तु॑ष्पदे । च॒तु॑ष्प॒द इति॑ चतुः-

पदे ॥ वास्तोष्पते । पते शग्मया । शग्मया सꣳसदा । सꣳसदाते । सꣳसदेति सं-सदा । ते सक्षीमहि । सक्षीमहि रण्वया । रण्वया गातुमत्या । गातुमत्येति गातुमत्या ॥ आ वः, क्षेमै । क्षेम उत । उत योगे । योगे वरे । वरं नः । नो यूयं । यूयं पात । पात स्वस्तिभिः । स्वस्तिभिस्सदा । स्वस्तिभिरिति स्वस्ति-भिः । सदा नः । न इति नः ॥ यथ्सायं प्रातः । सायं प्रातरग्निहोत्रं । सायं प्रातरिति सायं-प्रातः । अग्निहोत्रं जुहोति । अग्निहोत्रमित्यग्नि-होत्रं । जुहोत्याहुतीष्टकाः । आहुतीष्टका एव । आहुतीष्टका इत्याहुति-इष्टकाः । एव ताः । ता उप । उप धत्ते । धत्ते यजमानः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। यजमानोऽहोरात्राणि । अहोरात्राणि वै । अहोरात्राणीत्यहः-रात्राणि । वा एतस्य । एतस्येष्टकाः । इष्टका यः । य आहिताग्निः । आहिताग्निर्यत् । आहिताग्निरित्याहित-अग्निः । यथ्सायंप्रातः । सायंप्रातर्जुहोति । सायंप्रातरिति सायं-प्रातः । जुहोत्यहोरात्राणि । अहोरात्राण्येव । अहोरात्राणीत्यहः-रात्राणि । एवास्वा । आस्वेष्टकाः । इष्टकाः कृत्वा । कृत्वोप । उप धत्ते । धत्ते दश । दश समानत्रं । समानत्रं जुहोति । जुहोति दशाक्षरा । दशाक्षरा विराट् । दशाक्षरेति दश-अक्षरा । विराड्विराज । विराडिति वि-राट् । विराजमेव । विराजमिति वि-राज । एवास्वा । आस्वेष्टकां । इष्टकां कृत्वा । कृत्वोप । उप धत्ते । धत्तेऽथो । अथो विराजि । अथो इत्यथो । विराज्येव । विराजीति वि-राजि । एव यज्ञं । यज्ञमाप्नोति । आप्नोति चित्यश्चित्यः । चित्यश्चित्योऽस्य । चित्यश्चित्य इति चित्यः-चित्यः । अस्य भवति । भवति तस्मात् । तस्मादयत्रं । यत्र दश । दशोपित्वा । उपित्वा प्रयाति । प्रयाति तत् । प्रयातीति प्र-याति । तद्यज्ञवास्तु । यज्ञवास्त्ववास्तु । यज्ञवास्त्विति यज्ञ-वास्तु । अवास्त्वेव । एव तत् । तद्यत् । यत्ततः । ततोर्वाचीन । अर्वाचीनꣳ रुद्रः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। रुद्रः खलु । खलु वै । वै वाँस्तोष्पतिः । वास्तोष्पतिर्यत् । वास्तोष्पतिरितिं वास्तोः-पतिः । यदहंब्बा । अहंब्बा वास्तोष्पतीयँ । वास्तोष्पतीयं प्रयायात् । वास्तोष्पतीयमितिं वास्तोः-पतीयँ । प्रयायाद्रुद्रः । प्रयायादितिं प्र-यायात् । रुद्र एंनं । एनं भूब्बा । भूब्बाऽग्निः । अग्निरंनूत्थायं । अनूत्थायंहन्यात् । अनूत्था-येत्यंनु-उत्थायं । हन्याद्वास्तोष्पतीयँ । वास्तोष्पतीयं जुहोति । वास्तोष्पतीयमितिं वास्तोः-पतीयँ । जुहोति भागधेयेंन । भागधेयेंनैव । भागधेयेनेतिं भाग-धेयेंन । एवैनँ । एनꣳ शमयति । शमयति न । नातिँ । आर्तिमा । आर्च्छंति । ऋच्छति यजंमानः । यजंमानो यत् । यद्युक्ते । युक्ते जुंहुयात् । जुहुयाद्यथाँ । यथा प्रयांते । प्रयांते वास्तौँ । प्रयांत इति प्र-यांते । वास्तावाहुंतिं । आहुंतिं जुहोतिं । आहुंतिमित्या-हुतिं । जुहोतिं तादृक् । तादृगेव । एव तत् । तद्यत् । यदयुंक्ते । अयुंक्ते जुहुयात् । जुहुयाद्यथाँ । यथा क्षेमेँ । क्षेम आहुंतिं । आहुंतिं जुहोतिं । आहुंतिमित्या-हुतिं । जुहोतिं तादृक् । तादृगेव । एव तत् । तदहुंतं । अहुंतमस्य । अस्य वास्तोष्पतीयँ । वास्तोष्पतीयꣳः स्यात् । वास्तोष्पतीयमितिं वास्तोः-पतीयँ । स्याद्दक्षिंणः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। दक्षिंणो युक्तः । युक्तो भवंति । भवंति सव्यः । सव्योऽयुंक्तः । अयुक्तोऽथं । अथं वास्तोष्पतीयँ । वास्तोष्पतीयं जुहोति । वास्तोष्पतीयमितिं वास्तोः-पतीयँ । जुहोत्युभयँ । उभयंमेव । एवाकः । अकरपंरिवर्गं । अपंरिवर्गमेव । अपंरिवर्गमित्यपंरि-वर्गं । एवैनँ । एनꣳ शमयति । शमयति यत् । यदेकंया । एकंया जुहुयात् । जुहुयाद्दर्विहोमं । दर्विहोमं कुंर्यात् । दर्विहोममितिं दर्वि-होमम् । कुर्यात्पुरोनु वाक्याँ । पुरोनुवाक्यांमनूच्यं । पुरोनुवाक्यांमितिं पुरः-अनुवाक्याँ । अनूच्यं याज्यंया । अनुच्येत्यंनु-उच्यं । याज्यंया जुहोति । जुहोति सदेवब्बायं । सदेवब्बाय यत् । सदेवब्बायेतिं सदेव-ब्बायं । यद्धुते । हुत आंदध्यात् । आदध्याद्रुद्रं । आदध्यादित्याँ-दध्यात् । रुद्रं गृहान् । गृहानन्वारोंहयेत् । अन्वारोंहयेद्यत् । अन्वारोंहयेदित्यंनु-आरोंहयेत् । यदंवक्षाणांनि । अवक्षाणान्यसंप्रक्षाप्य ।

अवक्षाणानीत्यव-क्षाणानि । असंप्रक्षाप्य प्रयायात् । असंप्रक्षाप्येत्यसँ-प्रक्षाप्य । प्रयायादथाँ । प्रयायादितिं प्र-यायात् । यथा यज्ञवेशसं । यज्ञवेशसं वाँ । यज्ञवेशसमितिं यज्ञ-वेशसं । वाऽऽदहनं । आदहनं वा । आदहनमित्याँ-दहनं । वा तादृक् । तादृगेव । एव तत् । तदयं । अयं तैं । ते योनिः । योनिर् ऋत्वियः । ऋत्विय इतिं । इत्यरण्योः । अरण्योस्समारोहयति । समारोहयत्येषः । समारोहयतीतिं सं-आरोहयति ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। एष वै । वा अग्नेः । अग्नेर्योनिः । योनिः स्व । स्व एव । एवैनँ । एनं योनौं । योनौ समारोहयति । समारोहयत्यथाँ । समारोहयतीतिं सं-आरोहयति । अथो खलु । अथो इत्यथाँ । खल्वाहुः । आहुर्यत् । यदरण्योः । अरण्योस्समारूढः । समारूढो नश्येँत् । समारूढ इतिं सं-आरूढः । नश्येदुत् । उदस्य । अस्याग्निः । अग्निस्सीदेत् । सीदेत्पुनराधेयः । पुनराधेयस्स्यात् । पुनराधेय इतिं पुनः-आधेयः । स्यादितिं । इति या । यातैं । ते अग्ने । अग्ने यज्ञियाँ । यज्ञिया तनूः । तनूस्तयाँ । तया । एहिं । इह्या । आ रोह । रोहेतिं । इत्यात्मन् । आत्मन्त मारोहयते । समारोहयते यजमानः । समारोहयत इतिं सं-आरोहयते । यजमानो वै । वा अग्नेः । अग्नेर्योनिः । योनिस्स्वायाँ । स्वायामेव । एवैनँ । एनं योन्याँ । योन्याꣳ समारोहयते । समारोहयत इतिं सं-आरोहयते () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

ब्रह्मंग्ने । अग्ने बृहत् । बृहद्वयः । वयो दधासि । दधासि देव । देव दाशुषैँ । दाशुष इतिं दाशुषैँ ॥ कविर्गृहपतिः । गृहपतिर्युवाँ । गृहपतिरितिं गृह-पतिः । युवेति युवाँ ॥ हव्यवाडग्निः । हव्यवाडितिं हव्य-वाट् । अग्निरजरः । अजरः पिता । पिता नः । नोविभुः । विभुर्विभावाँ । विभुरितिं वि-भुः । विभावा सुदृशीकः । विभावेतिं वि-भावाँ । सुदृशीको

अ॒स्मे । सु॒दृशी॑क॒ इति॑ सु-दृशी॑कः । अ॒स्मे इत्य॒स्मे । सु॒गा॒र्ह॒प॒त्यास्स॑म् । सु॒गा॒र्ह॒प॒त्या इति॑ सु-गा॒र्ह॒प॒त्याः । समिषः॑ । इषो॑ दिदीहि । दि॒दी॒ह्य॒स्मद्रिय॑क् । अ॒स्मद्रि॒यक्सं । अ॒स्मद्रि॒यगित्य॑स्म- द्रि॒यक् । सं मि॑मीहि । मि॒मी॒हि॒ श्रवा॑ꣳसि । श्रवा॑ꣳसीति॒ श्रवा॑ꣳसि ॥ ब्रह्मं च॑ । च॒ सो॒म॒ । सो॒म॒ नः॒ । नो॒ वशः॑ । वशो॑ जीवातु॑ । जी॒वा॒तु॒ न । न म॑रामहे । म॒रा॒म॒ह॒ इति॑ मरामहे । प्रि॒यस्तौ॑त्रो॒ वन॒स्पतिः॑ । प्रि॒यस्तौ॑त्र॒ इति॑ प्रि॒य-स्तो॒त्रः॒ । वन॒स्पति॒रिति॒ वन॒स्पतिः॑ ॥ ब्रह्मा दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॑म् पद॒वीः॒ । प॒द॒वीः॒ क॑वी॒नाम् । प॒द॒वीरिति॑ पद-वीः॒ । क॒वी॒नामृषिः॑ । ऋषि॒र्विप्रा॑णाम् । विप्रा॑णं महि॒षः । म॒हि॒षो मृ॒गाणा॑म् । मृ॒गाणा॒मिति॑ मृ॒गाणा॑म् ॥ श्ये॒नो गृध्रा॑णाम् । गृध्रा॑णाꣳ स्वधिं॒तिः । स्वधिं॒ति॒ वन॑नाम् । स्वधिं॒ति॒रिति॒ स्व-दि॒तिः॒ । वन॑नाꣳ सोमः॑ । सोमः॑ प॒वित्र॑म् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। प॒वि॒त्र॒मति॑ । अत्ये॑ति । ए॒ति॒ रेभ॑न्न् । रेभ॒न्नि॒ति॒ रेभ॑न्न् ॥ आ वि॒श्वदे॑वं । वि॒श्वदे॑व॒ꣳ सत्प॑तिं । वि॒श्वदे॑व॒मिति॑ वि॒श्व-दे॒व॒ं । सत्प॑तिꣳ सू॒क्तैः॒ । सत्प॑ति॒मिति॒ सत्-प॒ति॒ं । सू॒क्तैरद्य । सू॒क्तैरिति॑ सु-उ॒क्तैः॒ । अ॒द्या वृ॑णीमहे । वृ॒णी॒म॒ह॒ इति॑ वृणीमहे ॥ स॒त्यस॑व॒ꣳ स॒वि॒तार॑म् । स॒त्यस॑व॒- मिति॑ स॒त्य-स॒व॒ं । स॒वि॒तार॒मिति॑ स॒वि॒तार॑म् ॥ आ स॒त्येन॑ । स॒त्येन॒ रज॑सा । रज॑सा॒ वर्त॑मानः । वर्त॑मानो नि॒वे॒शय॑न्न् । नि॒वे॒शय॑न्नमृत॑म् । नि॒वे॒शय॒न्निति॑ नि-वे॒शय॑न्न् । अ॒मृत॑ं मर्त्य॑म् । मर्त्य॑ं च । चे॒ति॑ च ॥ हि॒र॒ण्ययेन॑ सवि॒ता । स॒वि॒ता रथे॑न । रथे॑ना । आ दे॒वः । दे॒वो या॑ति । या॒ति॒ भुव॑ना । भुव॑ना वि॒पश्य॑न्न् । वि॒पश्य॒न्निति॑ वि-पश्य॑न्न् ॥ यथा॑ नः । नो॒ अदि॑तिः । अदि॑तिः कर॑त् । कर॒त्पश्चै॑ । पश्चे॑ नृ॒भ्यः॑ । नृ॒भ्यो॒ यथा॑म् । नृ॒भ्य॒ इति॑ नृ-भ्यः॒ । यथा॒ गवे॑ । गव॒ इति॒ गवे॑ ॥ यथा॑ तो॒काय॑ । तो॒काय॑ रु॒द्रिय॑म् । रु॒द्रिय॒मिति॑ रु॒द्रिय॑म् ॥ मा नः॑ । नस्तो॒के । तो॒के तन॑ये । तन॑ये मा । मा नः॑ । न आयु॑षि । आयु॑षि मा । मा नः॑ । नो॒ गोषु॑ । गोषु॒ मा । मा नः॑ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। नो॑ अश्वे॑षु । अश्वे॑षु रीरिषः । रीरि॑ष इति॑ रीरिषः ॥ वी॒रान्मा । मा नः॑ । नो॑ रुद्र । रु॒द्र॒ भा॒मि॒तः । भा॒मि॒तो व॑धीः । व॒धीर् ह॒विष्म॑न्तः । ह॒विष्म॑न्तो नम॑सा । नम॑सा विधेम । वि॒धे॒म॒ ते॒ । त॒ इति॑ ते ॥ उ॒दप्रु॑तो न । उ॒दप्रु॑त इत्यु॒द-प्रु॑तः । न वयः॑ । वयो॑ रक्ष॑माणाः । रक्ष॑माणा॒ वाव॑दतः । वाव॑दतो अभि॑यस्य । अभि॑यस्येव । इ॒व॒ घोषा॑ः । घोषा॒ इति॒ घोषा॑ः ॥ गि॒रि॒भ्रजो॒ न । गि॒रि॒भ्र॒ज॒ इति॑ गिरि-भ्रजः॑ । नोर्मयः॑ । ऊ॒र्मयो॒ मद॑न्तः । मद॑न्तो बृह॒स्पति॑ं । बृ॒ह॒स्पति॑मभि । अ॒भ्य॑र्काः । अ॒र्का अ॑नावन्न् । अ॒ना॒व॒न्नि॒त्य॑नावन् ॥ ह॒꣡सै॑रिव । इ॒व॒ सखि॑भिः । सखि॑भि॒र्वाव॑दद्भिः । सखि॑भि॒रिति॒ सखि॑-भिः । वाव॑दद्भिरश्म॒न्मया॑नि । वाव॑दद्भि॒रिति॒ वाव॑दत्-भिः । अ॒श्म॒न्मया॑नि नह॑ना । अ॒श्म॒न्मया॒नीत्य॑श्मन्न्-मया॑नि । नह॑ना व्यस्यन्न् । व्यस्य॒न्निति॑ वि-अस्यन्न् ॥ बृह॒स्पति॑रभि॒कनि॑क्रदत् । अ॒भि॒कनि॑क्रद॒दित्य॑भि-कनि॑क्रदत् । गा उ॒त । उ॒त प्र । प्रास्तौ॑त् । अ॒स्तौ॒दुत् । उच्च॑ । च॒ विद्वान् । विद्वा॑ꣳ अगायत् । अ॒गा॒य॒दित्य॑गायत् ॥ एन्द्र॑ । इ॒न्द्र॒सा॒नसि॑ं । सा॒न॒सि॑ꣳ र॒यिं । र॒यि॑ꣳ सजित्वा॑नं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। स॒जि॒त्वा॑नꣳ सदा॒सह॑ं । स॒जि॒त्वा॒न॒मिति॑ स-जित्वा॑नं । स॒दा॒सह॒मिति॑ सदा-सह॑ं ॥ वर्षि॑ष्ठमू॒तये॑ं । ऊ॒तये॑ भर । भ॒रेति॑ भर ॥ प्रस॑साहिषे । स॒सा॒हि॒षे॒ पु॒रु॒हू॒त । पु॒रु॒हू॒त श॒त्रून्॑ । पु॒रु॒हू॒तेति॑ पुर-हूत । श॒त्रू॒ज्येष्ठः॑ । ज्येष्ठ॑स्ते । ते॒ शुष्मः॑ । शुष्म॑ इह । इ॒ह रा॒तिः॑ । रा॒तिर॑स्तु । अ॒स्त्वि॒त्य॑स्तु ॥ इन्द्रा । आ भ॑र । भ॒र॒ दक्षि॑णेन । दक्षि॑णेना॒ वसू॑नि । वसू॑नि॒ पतिः॑ । पति॒ꣳ सिन्धू॑नां । सिन्धू॑नाम॒सि । अ॒सि॒ रे॒वती॑नां । रे॒वती॑नामिति॑ रे॒वती॑नां ॥ ब॒ꣳ सुत॑स्य । सुत॑स्य पी॒तये॑ं । पी॒तये॑ सद्यः॑ । सद्यो॑ वृद्धः॑ । वृ॒द्धो अ॑जायथाः । अ॒जा॒य॒था इत्य॑जायथाः ॥ इ॒न्द्र॒ ज्येष्ठा॑य । ज्येष्ठा॑य सुक्रतो । सु॒क्र॒तो॒ इति॑ सु-क्रतो ॥ भु॒व॒ꣳ ब॒मि॑न्द्र । इ॒न्द्र॒ ब्रह्म॑णा । ब्रह्म॑णा म॒हान्॑ । म॒हान्भु॑वः । भु॒वो॒ विश्वे॑षु । विश्वे॑षु सव॑नेषु । सव॑नेषु

यज्ञियः । यज्ञिय इति यज्ञियः । । भुवो नॄन् । नृꣳश्ओोः । च्यौवो विश्वस्मिन्न् । विश्वस्मिन्भरे । भरे ज्येष्ठः । ज्येष्ठश्च । च मन्त्रः । मन्त्रो विश्वचर्षणे ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। विश्वचर्षण इति विश्व-चर्षणे ॥ मित्रस्य चर्षणीधृतः । चर्षणीधृत श्श्रवः । चर्षणीधृत इति चर्षणि-धृतः । श्रवो देवस्य । देवस्य सानसिम् । सानसिमिति सानसिं ॥ सत्यं चित्रश्रवस्तमम् । चित्रश्रवस्तममिति चित्रश्रवः-तमम् । मित्रो जनान् । जनान्, यातयति । यातयति प्रजानन्न् । प्रजानन्मित्रः । प्रजानन्निति प्र-जानन्न् । मित्रो दाधार । दाधार पृथिवीम् । पृथिवीमुत । उत द्यां । द्यामिति द्यां ॥ मित्रः कृष्टीः । कृष्टीरनिमिषा । अनिमिषाऽभि । अनिमिषेत्यनि-मिषा । अभिचष्टे । चष्टे सत्याय । सत्याय हव्यं । हव्यं घृतवत् । घृतवद्विधेम । घृतवदिति घृत- वत् । विधेमेति विधेम ॥ प्र सः । समित्र । मित्रमर्तः । मर्तो अस्तु । अस्तु प्रयस्वान् । प्रयस्वान्, यः । यस्तै । त आदित्य । आदित्य शिक्षति । शिक्षति व्रतेन । व्रतेनेति व्रतेन ॥ न हन्यते । हन्यते न । न जीयते । जीयते ब्रोतः । ब्रोतो न । नैनँ । एनमꣳहः । अꣳहो अश्नोति । अश्नोत्यन्तितः । अन्तितो न । न दूरात् । दूरादिति दूरात् ॥ यच्चित् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -4, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -6,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। चिद्धि । हि तै । ते विशः । विशो यथा । यथा प्र । प्र देव । देव वरुण । वरुण व्रतम् । व्रतमिति व्रतम् ॥ मीनीमसि दविदवि । दविदवीति दविं-दवि ॥ यत्किं । किंच । चेदं । इदं वरुण । वरुण दैव्यै । दैव्येजनै । जनेऽभिद्रोहं । अभि द्रोहं मनुष्याः । अभिद्रोहमित्यभि-द्रोहं । मनुष्याꣳश्चरामसि । चरामसीति चरामसि ॥ अचित्ती यत् । यत्तव । तव धर्मा । धर्मा युयोपिम । युयोपिम मा । मा नः । नस्तस्मात् । तस्मादेनसः । एनसो देव । देव

रीरिषः । रीरिष इति रीरिषः ॥ कित्तवासो यत् । यद्रिरिपुः । रिरिपुर्न । न दीवि । दीवि यत् । यद्वा॑ । वाघ । घासत्यं । सत्यमुत । उत यत् । यन्न । न विद्म । विद्मेति विद्म ॥ सर्वा ता । ता वि । विष्यं । स्य शिथिरा । शिथिरेवं । इव देव । देवार्थं । अर्था ते । ते स्याम । स्याम वरुण । वरुण प्रियासः । प्रियास इति प्रियासः () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

॥ इति तृतीयकांडे चतुर्थप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ॥ क्रमपाठः पूर्णा पश्चात् । पश्चादुत । उत पूर्णा । पूर्णा पुरस्ता॑त् । पुरस्ता- दुत् । उन्मध्यतः । मध्यतः पौर्णमासी । पूर्णमासी जिगाय । पूर्णमासीति पौर्ण-मासी । जिगायेति जिगाय ॥ तस्या॑ देवाः । देवा अधि । अधि सं- वसतः । संवसत उत्तमे । संवसत इति सं-वसतः । उत्तमे नाके॑ । उत्तम इत्युत्-तमे । नाके इह । इह मादयंताम् । मादयन्तामिति मादय-न्ताम् ॥ यत्ते॑ । ते देवाः । देवा अदधुः । अदधुर्भागधेयं॑ । भागधेय-ममावास्ये । भागधेयमिति भाग-धेयं॑ । अमावास्ये संवसतः । अमावास्य इत्यमा॑-वास्ये । संवसन्तो महित्वा । सवसन्त इति सं-वसन्तः । महित्वेति महि-त्वा ॥ सा नः । नो यज्ञं । यज्ञं पिपृहि । पिपृहि विश्ववारे । विश्ववारे रयिं । विश्ववार इति विश्व-वारे । रयिं नः । नो धेहि । धेहि सुभगे । सुभगे सुवीरं॑ । सुभग इति सु-भगे । सुवीरमिति सु-वीरं॑ ॥ निवेशनी संगमनी । निवेशनीति नि-वेशनी । संगमनी वसूनां । संगमनीति सं-गमनी । वसूनां विश्वा॑ । विश्वा रूपाणि । रूपाणि वसूनि । वसून्यावेशयन्ती । अवेशयन्तीत्या॑-वेशयन्ती ॥ सहस्रपोषꣳ सुभगा॑ । सहस्रपोषमिति सहस्र-पोषं । सुभगा ररा॑णा । सुभगेति सु-भगा॑ । ररा॑णासा । सानः । न आ । आ गन्नं् । गन्वर्चसा । वर्चसा संविदा॑ना ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। संविदानेति सं-विदाना ॥ अग्नीषोमौ प्रथमौ । अग्नीषोमावित्यग्नी-सोमौ । प्रथमौ वीर्येण । वीर्येण वसून् ।
वसूँन्रुद्रान् । रुद्रानादित्यान् । आदित्यानिह । इह जिन्वतम् । जिन्वतमिति जिन्वतम् ॥ माध्यꣳ हि । हि पौर्णमासं ।
पौर्णमासं जुषेथाँ । पौर्णमासमिति पौर्ण-मासं । जुषेथां ब्रह्मणा । ब्रह्मणा वृद्धौ । वृद्धौ सुकृतेन । सुकृतेन सातौ ।
सुकृतेनेति सु-कृतेन । सातावथ । अथास्मभ्यँ । अस्मभ्यꣳ सहवीराम् । अस्मभ्यमित्यस्म-भ्यं । सहवीराꣳ रयिं ।
सहवीरामिति सह-वीरां । रयिं नि । नियच्छतम् । यच्छतमिति यच्छतम् ॥ आदित्याश्च । चाङ्गिरसः । अङ्गिरसश्च ।
चाग्नीन् । अग्नीना । आदधत । अदधत ते । ते दर्शपूर्णमासौ । दर्शपूर्णमासौ प्र । दर्शपूर्णमासाविति दर्श-
पूर्णमासौ । प्रैफ्सन्न् । ऐफ्सन्तेषाँ । तेषामङ्गिरसां । अङ्गिरसां निरुप्तं । निरुप्तꣳ हविः । निरुप्तमिति निः-उप्तम् ।
हविरासीत् । आसीदथ । अथादित्याः । आदित्या एतौ । एतौ होमौ । होमावपश्यन्न् । अपश्यन्तौ । तावजुहवुः ।
अजुहवुस्ततः । ततो वै । वै ते । ते दर्शपूर्णमासौ । दर्शपूर्णमासौ पूर्वै । दर्शपूर्णमासाविति दर्श-पूर्णमासौ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। पूर्व आ । आ लभन्त । अलभन्त दर्शपूर्णमासौ । दर्शपूर्णमासावालभमानः । दर्शपूर्णमासाविति दर्श-पूर्णमासौ
। आलभमान एतौ । आलभमान इत्याँ-लभमानः । एतौ होमौ । होमौ पुरस्ताँत् । पुरस्ताञ्जुहुयात् । जुहुयात्साक्षात् ।
साक्षादेव । साक्षादिति स-अक्षात् । एव दर्शपूर्णमासौ । दर्शपूर्णमासावा । दर्शपूर्णमासाविति दर्श-पूर्णमासौ । आ
लभते । लभते ब्रह्मवादिनः । ब्रह्मवादिनो वदंति । ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म-वादिनः । वदन्ति सः । स तु । वै । वै दर्
शपूर्णमासौ । दर्शपूर्णमासावा । दर्शपूर्णमासाविति दर्श-पूर्णमासौ । आ लभेत । लभेत यः । य एनयोः । एनयोरनु
लोमम् । अनुलोमं च । अनुलोममित्यनु-लोमम् । च प्रतिलोमम् । प्रतिलोमं च । प्रतिलोममिति प्रति-लोमं । च
विद्यात् । विद्यादिति । इत्यमावास्यायाः । अमावास्याया ऊर्ध्वं । अमावास्याया इत्यामा-वास्यायाः । ऊर्ध्वं तत् ।
तदनुलोमं । अनुलोमं पौर्णमास्यै । अनुलोममित्यनु-लोमम् । पूर्णमास्यै प्रतीचीनँ । पूर्णमास्या इति पौर्ण-मास्यै ।

प्रतीचीनं तत् । तत्प्रतिलोमं । प्रतिलोमं यत् । प्रतिलोममिति प्रति-लोमम् । यत्पौर्णमासीं । पौर्णमासीं पूर्वाँ ।
पौर्णमासीमिति पौर्ण-मासीं । पूर्वामालभेत । आ लभेत प्रतिलोमं । आ लभेतेत्याँ-लभेत । प्रतिलोममेनौ ।
प्रतिलोममिति प्रति-लोमम् । एनावा । आ लभेत । लभेतामुम् । अमुमपक्षीयं-माणम् । अपक्षीयमाणमनु ।
अपक्षीयमाणमित्यप-क्षीयमाणम् । अन्वप । अप क्षीयेत ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -1, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। क्षीयेत सारस्वतौ । सारस्वतौ होमौँ । होमौ पुरस्ताँत् । पुरस्ताँज्जुहुयात् । जुहुयादमावास्याँ । अमावास्या वै ।
अमावास्येत्यमा-वास्याँ । वै सरस्वती । सरस्वत्यनुलोमं । अनुलोममेव । अनुलोममित्यनु-लोमम् । एवैनौँ । एनावा ।
आ लभते । लभतेऽमुम् । अमुमाप्यायमानं । आप्यायमानमनु । अप्यायमानमित्याँ-प्यायमानम् । अन्वा । आप्यायते
। प्यायत आग्नावैष्णवम् । आग्नावैष्णवमेकादशकपालं । अग्नावैष्णवमित्याँग्ना-वैष्णवम् । एकादशकपालं पुरस्ताँत् ।
एकादशकपा मित्येकादश-कपालं । पुरस्तान्निः । निर्वपेत् । वपेत्सरस्वत्यै । सरस्वत्यै चरुं । चरुꣳ सरस्वते । सरस्वते
द्वादशकपालं । दादशकपालं यत् । द्वादशकपालमिति द्वादश-कपालं । यदाग्नेयः । आग्नेयो भवति । भवत्यग्निः ।
अग्निर्वै । वै यज्ञमुखं । यज्ञमुखं यज्ञमुखं । यज्ञमुखमिति यज्ञ-मुखं । यज्ञमुखमेव । यज्ञमुखमिति यज्ञ-मुखं । एवर्धिँ
। ऋद्धिं पुरस्ताँत् । पुरस्ताँद्धत्ते । धत्ते यत् । यद्वैष्णवः । वैष्णवो भवति । भवति यज्ञः । यज्ञो वै । वै विष्णुः ।
विष्णुर्यज्ञम् । यज्ञमेव । एवारभ्यं । आरभ्य प्र । आरभ्येत्याँ-रभ्यं । प्र तनुते । तनुते सरस्वत्यै । सरस्वत्यै चरुः ।
चरुर्भवति । भवति सरस्वते । सरस्वते द्वादशकपालकः । द्वादशकपालोमा- वास्याँ । द्वादशकपाल इति द्वादश-कपालः
। अमावास्या वै । अमावास्येत्यमा-वास्याँ । वै सरस्वती । सरस्वती पूर्णमासः । पूर्णमासः सरस्वान् । पूर्णमास इतिं
पूर्ण-मासः । सरस्वान्तौ । तावेव । एव साक्षात् । साक्षादा । साक्षादितिं स-अक्षात् । आ रभते । रभत ऋध्नोतिं ।
ऋध्नोत्याँभ्यां । आभ्यां द्वादशकपालः । द्वादशकपालस्सरस्वते । द्वादशकपाल इति द्वादश-कपालः । सरस्वते भवति ।

भवति मिथुनत्वाय । मिथुनत्वाय प्रजात्यै । मिथुनत्वायेति मिथुन-त्वाय । प्रजात्यै मिथुनौ । प्रजात्या इति प्र-जात्यै । मिथुनौ गावौ । गावो दक्षिणा । दक्षिणा समृद्ध्यै । समृद्ध्या इति सं-ऋध्यै () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

ऋषयो वै । वा इद्रँ । इद्रं प्रत्यक्षँ । प्रत्यक्षं न । प्रत्यक्षमिति प्रति-अक्षँ । नापश्यन्न् । अपश्यत्तं । तं वसिष्ठः । वसिष्ठः प्रत्यक्षँ । प्रत्यक्षमपश्यत् । प्रत्यक्षमिति प्रति-अक्षँ । अपश्यत्सः । सौ ब्रवीत् । अब्रवीद्ब्राह्मणं । ब्राह्मणं ते । ते वक्ष्यामि । वक्ष्यामि यथाँ । यथा त्वत्पुरोहिताः । त्वत्पुरोहिताः प्रजाः । त्वत्पुरोहिता इति त्वत्-पुरोहिताः । प्रजाः प्रजनिष्यन्तैं । प्रजा इति प्र-जाः । प्रजनिष्यन्तेऽथं । प्रजनिष्यन्त इति प्र-जनिष्यन्तैं । अथं मा । मेतरेभ्यः । इतरेभ्य ऋषिभ्यः । ऋषिभ्यो मा । ऋषिभ्य इत्यृषि-भ्यः । मा प्र । प्र वोचः । वोच इति । इति तस्मैं । तस्मा एतान् । एतास्त्सोमभागान् । स्तोमभागान-ब्रवीत् । स्तोमभागानिति स्तोम-भागान् । अब्रवीत्ततः । ततो वसिष्ठ-पुरोहिताः । वसिष्ठपुरोहिताः प्रजाः । वसिष्ठपुरोहिता इति वसिष्ठ-पुरो- हिताः । प्रजाः प्र । प्रजा इति प्र-जाः । प्राजायन्त । अजायन्त तस्मात् । तस्माद्वासिष्ठः । वासिष्ठो ब्रह्मा । ब्रह्मा कार्यः । कार्यः प्र । प्रैव । एव जायते । जायते रश्मिः । रश्मिरसि । असि क्षयाय । क्षयाय त्वा । त्वा क्षयँ । क्षयं जिन्व । जिन्वेति । इत्याह ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आह देवाः । देवा वै । वै क्षयः । क्षयो देवेभ्यः । देवेभ्य एव । एव यज्ञं । यज्ञं प्र । प्राह । आह प्रेतिः । प्रेति-रसि । प्रेतिरिति प्र-इतिः । असि धर्माय । धर्माय त्वा । त्वा धर्मँ । धर्मं जिन्व । जिन्वेति । इत्याह । आह मनुष्याः । मनुष्या वै । वै धर्मः । धर्मो मनुष्येभ्यः । मनुष्येभ्य एव । एव यज्ञं । यज्ञं प्र । प्राह । आहान्वितिः । अन्वितिरसि

। अन्विंतिरित्यनु-इतिः । असि दिवे । दिवे ब्बा । ब्बा दिवँ । दिवं जिन्व । जिन्वेतिं । इत्याह । आहेभ्यः । एभ्य एव । एव लोकेभ्यः । लोकेभ्यो यज्ञं । यज्ञं प्र । प्राहं । आह् विष्टम्भः । विष्टम्भोऽसि । विष्टम्भ इतिं वि-स्तम्भः । असि वृष्ट्यै । वृष्ट्यै ब्बा । ब्बा वृष्टिँ । वृष्टिं जिन्व । जिन्वेतिं । इत्याह । आह् वृष्टिँ । वृष्टिमेव । एवावं । अवं रुन्धे ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। रुन्धे प्रवा । प्रवाऽसिं । प्रवेतिं प्र-वा । अस्यनुवा । अनुवाऽसिं । अनुवेत्यनु-वा । असीतिं । इत्याह । आह् मिथुनब्बायं । मिथुनुब्बायोशिक् । मिथुनब्बायेतिं मिथुन-ब्बायं । उशिगंसि । असि वसुंभ्यः । वसुंभ्यस्ब्बा । वसुंभ्य इति वसुं-भ्यः । ब्बा वसून् । वसूँज्जिन्व । जिन्वेतिं । इत्याह । आहाष्टौ । अष्टौ वसवः । वसव एकादश । एकादश रुद्राः । रुद्रा द्वादश । द्वादशादित्याः । आदित्या एतावन्तः । एतावन्तो वै । वै देवाः । देवास्तेभ्यः । तेभ्य एव । एव यज्ञं । यज्ञं प्र । प्राहं । आहौजः । ओजोऽसि । असि पितृभ्यः । पितृभ्यस्ब्बा । पितृभ्य इतिं पितृ-भ्यः । ब्बा पितॄन् । पितृञ्जिन्व । जिन्वेतिं । इत्याह । आह् देवान् । देवानेव । एव पितॄन् । पितॄननुं । अनु सं । संतनोति । तनोति तंतुः । तंतुरसि । असि प्रजाभ्यः । प्रजाभ्यस्ब्बा । प्रजाभ्य इतिं प्र-जाभ्यः । ब्बा प्रजाः । प्रजा जिन्व । प्रजा इतिं प्र-जाः । जिन्वेतिं । इत्याह ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। आह् पितॄन् । पितॄनेव । एव प्रजाः । प्रजा अनुं । प्रजा इतिं प्र-जाः । अनु सं । सं तनोति । तनोति पूतनाषाट् । पूतनाषाडसि । असि पशुभ्यः । पशुभ्यस्ब्बा । पशुभ्य इतिं पशु-भ्यः । ब्बा पशून् । पशूञ्जिन्व । जिन्वेतिं । इत्याह । आह् प्रजाः । प्रजा एव । प्रजा इतिं प्र-जाः । एव पशून् । पशूननुं । अनु सं । संतनोति । तनोति रेवत्

। रेवदसि । अस्योषधीभ्यः । ओषधीभ्यस्त्वा । ओषधीभ्य इत्योषधि-भ्यः । त्वौषधीः । ओषधीर्जिन्व । जिन्वेति । इत्याह । आहौषधीषु । ओषधीष्वेव । एव पशून् । पशून्प्रति । प्रतिष्ठापयति । स्थापयत्यभिजित् । अभिजिदसि । अभिजिदित्यभि-जित् । असि युक्तग्रावा । युक्तग्रावेन्द्राय । युक्तग्रावेति युक्त-ग्रावा । इन्द्राय त्वा । त्वेन्द्र । इन्द्र जिन्व । जिन्वेति । इत्याह । आहाभिजित्यै । अभिजित्या अधिपतिः । अभिजित्या इत्यभि-जित्यै । अधिपतिरसि । अधिपतिरित्यधि-पतिः । असि प्राणाय । प्राणाय त्वा । प्राणायेति प्र-अनाय । त्वा प्राणं । प्राणं जिन्व । प्राणमिति प्र-अनं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -2, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। जिन्वेति । इत्याह । आह प्रजासु । प्रजास्वेव । प्रजास्विति प्र-जासु । एव प्राणान् । प्राणान्दधाति । प्राणानिति प्र-अनान् । दधाति ःत्रिवृत् । त्रिवृदसि । त्रिवृदिति त्रि-वृत् । असि प्रवृत् । प्रवृदसि । प्रवृदिति प्र-वृत् । असीति । इत्याह । आह मिथुनत्वाय । मिथुनत्वाय सꣳरोहः । मिथुनत्वायेति मिथुन- त्वाय । सꣳरोहोऽसि । सꣳरोह इति सं-रोहः । असि नीरोहः । नीरोहोऽसि । नीरोह इति निः-रोहः । असीति । इत्याह । आह प्रजात्यै । प्रजात्यै वसुकः । प्रजात्या इति प्र-जात्यै । वसुकोऽसि । असि वेषश्रिः । वेषश्रिरसि । वेषश्रिरिति वेष-श्रिः । असि वस्यष्टिः । वस्यष्टिरसि । असीति । इत्याह । आह प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठीत्या इति प्रति-स्थित्यै () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

अग्निना देवेन । देवेन पृतनाः । पृतना जयामि । जयामि गायत्रेण । गायत्रेण छन्दसा । छन्दसा त्रिवृता । त्रिवृता स्तोमेन । त्रिवृतेति त्रि-वृता । स्तोमेन रथन्तरेण । रथन्तरेण साम्ना । रथन्तरेणेति रथं-तरेण । साम्ना वषट्कारेण ।

वषट्कारेण वज्रेण । वषट्कारेणेति वषट्-कारेण । वज्रेण पूर्वजान् । पूर्वजान्भ्रातृव्यान् । पूर्वजानिति पूर्व-जान् । भ्रातृव्या-नधरान् । अधरान्पादयामि । पादयाम्यवं । अवैनान् । एनान्बाधे । बाधे प्रति । प्रत्येनान् । एनान्नुदे । नुदेऽस्मिन्न् । अस्मिन्क्षयै । क्षयेऽस्मिन्न् । अस्मिन्भूमिलोके । भूमिलोके यः । भूमिलोक इति भूमि-लोके । योऽस्मान् । अस्मान्द्वेष्टि । द्वेष्टि यं । यं च । च वयम् । वयं द्विष्मः । द्विष्मो विष्णोः । विष्णोः क्रमेण । क्रमेणाति । अत्येनान् । एनान्का मामि । कामामीन्द्रेण । इन्द्रेण देवेन । देवेन पृतनाः । पृतना जयामि । जयामि त्रैष्टुभेन । त्रैष्टुभेन छन्दसा । छन्दसा पंचदशेन । पंचदशेन स्तोमेन । पंचदशेनेति पंच-दशेन । स्तोमेन बृहता । बृहता साम्ना । साम्ना वषट्कारेण । वषट्कारेण वज्रेण । वषट्कारेणेति वषट्-कारेण । वज्रेण सहजान् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -3, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। सहजान् विश्वेभिः । सहजानिति सह-जान् । विश्वेभिर्देवेभिः । देवेभिः पृतनाः । पृतना जयामि । जयामि जागतेन । जागतेन छन्दसा । छन्दसा सप्तदशेन । सप्तदशेन स्तोमेन । सप्तदशेनेति सप्त-दशेन । स्तोमेन वामदेव्येन । वामदेव्येन साम्ना । वामदेव्येनेति वाम-देव्येन । साम्ना वषट्कारेण । वषट्कारेण वज्रेण । वषट्कारेणेति वषट्-कारेण । वज्रेणापरजान् । अपरजानिन्द्रेण । अपरजानित्यपर-जान् । इंद्रेण सयुजः । सयुजो वयं । सयुज इति स-युजः । वयꣳ सासह्यामं । सासह्यामं पृतन्यतः । पृतन्यत इति पृतन्यतः ॥ घ्नन्तो वृत्राणि । वृत्राण्यप्रति । अप्रतीत्य प्रति ॥ यत्ते । ते अग्ने । अग्ने तेजः । तेजस्तेन । ते नाहं । अहं तेजस्वी । तेजस्वी भूयासं । भूयासं यत् । यत्ते । ते अग्ने । अग्ने वर्चः । वर्चस्तेन । तेनाहं । अहं वर्चस्वी । वर्चस्वी भूयासं । भूयासं यत् । यत्ते । ते अग्ने । अग्ने हरः । हरस्तेन । तेनाहं । अहꣳ हरस्वी । हरस्वी भूयासम् । भूयासमिति भूयासम् () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

ये देवाः । देवा यज्ञहनः । यज्ञहनो यज्ञमुषः । यज्ञहनमिति यज्ञ-हनः । यज्ञमुषः पृथिव्याम् । यज्ञमुष इति यज्ञ-मुषः । पृथिव्यामधि । अध्यासते । आसत इत्यासते ॥ अग्निर्मा । मा तेभ्यः । तेभ्यो रक्षतु । रक्षतु गच्छेम । गच्छेम सुकृतः । सुकृतो वयम् । सुकृत इति सु-कृतः । वयमिति वयं ॥ आऽगन्म । अगन्म मित्रावरुणा । मित्रावरुणा वरेण्या । मित्रावरुणेति मित्रा-वरुणा । वरेण्या रात्रीणां । रात्रीणां भागः । भागो युवयोः । युवयोर्यः । यो अस्ति । अस्तीत्यस्ति ॥ नाकं गृह्णानाः । गृह्णानास्सुकृतस्य । सुकृतस्य लोके । सुकृतस्येति सु-कृतस्य । लोके तृतीये । तृतीये पृष्ठे । पृष्ठे अधि । अधि रोचने । रोचने दिवः । दिव इति दिवः ॥ ये देवाः । देवा यज्ञहनः । यज्ञहनो यज्ञमुषः । यज्ञहन इति यज्ञ-हनः । यज्ञमुषोऽन्तरिक्षे । यज्ञमुष इति यज्ञ-मुषः । अन्तरिक्षेऽधि । अध्यासते । आसत इत्यासते ॥ वायुर्मा । मा तेभ्यः । तेभ्यो रक्षतु । रक्षतु गच्छेम । गच्छेमसुकृतः । सुकृतो वयम् । सुकृत इति सु-कृतः । वयमिति वयम् ॥ यास्ते । ते रात्रीः । रात्रीस्सवितः । सवितर्देवयानीः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। देवयानीरन्तरा । देवयानीरिति देव-यानीः । अन्तरा द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी वियन्ति । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । वियन्तीति वि-यन्ति । गृहैश्च । च सर्वैः । सर्वैः प्रजया । प्रजयानु । प्रजयेति प्र-जया । न्वग्ने । अग्ने सुवः । सुवो रुहाणाः । रुहाणास्तरत । तरता रजाꣳसि । रजाꣳसीति रजाꣳसि । ये देवाः । देवा यज्ञहनः । यज्ञहनो यज्ञमुषः । यज्ञहन इति यज्ञ-हनः । यज्ञमुषो दिवि । यज्ञमुष इति यज्ञ-मुषः । दिव्यधि । अध्यासते । आसत इत्यासते ॥ सूर्यो मा । मा तेभ्यः । तेभ्यो रक्षतु । रक्षतु गच्छेम । गच्छेम सुकृतः । सुकृतो वयम् । सुकृत इति सु-कृतः । वयमिति वयम् ॥ येनेन्द्राय । इन्द्राय समभरः । समभरः पयाꣳसि । समभर इति सं- अभरः । पयाꣳस्युत्तमेन । उत्तमेन हविषा । उत्तमेनेत्युत्-तमेन । हविषा जातवेद । जातवेद इति जात-वेदः ॥ ते नाग्ने । अग्ने बम् । बमुत ।

उत वर्धय । वर्धयेमम् । इमꣳ सजातानाँ । सजातानाꣳ श्रेष्ठँ । सजातानामिति स-जातानाँ । श्रेष्ठ आ । आ धेहि । धेह्येनम् । एनमित्येनम् ॥ यज्ञहनो वै । यज्ञहन इति यज्ञ-हनः । वै देवाः । देवा यज्ञमुषः । यज्ञमुषः सन्ति । यज्ञमुष इति यज्ञ-मुषः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। सन्ति ते । त एषु । एषु लोकेषु । लोकेष्वासते । आसत आदधानाः । आदधाना विमथ्नानाः । आदधाना इत्याँ-दधानाः । विमथ्नाना यः । विमथ्नाना इति वि-मथ्नानाः । यो ददाति । ददाति यः । यो यजते । यजते तस्य । तस्येति तस्य ॥ ये देवाः । देवा यज्ञहनः । यज्ञहनः पृथिव्याम् । यज्ञहन इति यज्ञ-हनः । पृथिव्यामधि । अध्यासते । आसते ये । ये अन्तरिक्षे । अन्तरिक्षे ये । ये दिवि । दिवीति । इत्याह । आहेमान् । इमानेव । एव लोकान् । लोकाꣳ-स्तीर्त्वा । तीर्त्वा सगृहः । सगृहस्सपशुः । सगृह इति स-गृहः । सपशुस्सुवर्गं । सपशुरिति स-पशुः । सुवर्गं लोकं । सुवर्गमिति सुवः-गम् । लोकमेति । एत्यप । अप वै । वै सोमेन । सोमेनेजानात् । ईजानाद्देवताः । देवताश्च । च यज्ञः । यज्ञश्च । च क्रामन्ति । क्रामन्त्याग्नेयं । आग्नेयं पचकपालं । पचकपालमुदवसानीयँ । पचकपालमिति पच-कपालं । उदवसानीयं निः । उदवसानीयमित्युत्-अवसानीयँ । निर्वपेत् । वपेदग्निः । अग्निस्सर्वाः । सर्वा देवताः । देवताः पाक्तः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -4, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। पाक्तो यज्ञः । यज्ञो देवताः । देवताश्च । चैव । एव यज्ञं । यज्ञं च । चा व । अव रुन्धे । रुन्धे गायत्रः । गायत्रो वै । वा अग्निः । अग्निर्गायत्रछन्दाः । गायत्रछन्दास्तं । गायत्रछन्दा इति गायत्र-छन्दाः । तं छन्दसा । छन्दसा वि ।

व्यर्धयति । अर्धयति यत् । यत्पंचकपालं । पंचकपालं करोति । पंचकपालमिति पंच-कपालं । करोत्यष्टाकपालः । अष्टाकपालः कार्यः । अष्टाकपाल इत्यष्टा-कपालः । कार्योष्टाक्षरा । अष्टाक्षरागायत्री । अष्टाक्षरेत्यष्टा-अक्षरा । गायत्री गायत्रः । गायत्रोग्निः । अग्निर्गायत्रछन्दाः । गायत्रछन्दाः स्वेनं । गायत्रछन्दा इति गायत्र-छन्दाः । स्वेनैव । एवैनं । एनं छन्दसा । छन्दसासं । समर्धयति । अर्धयति पंक्त्यौ । पंक्त्यौ याज्यानुवाक्ये । याज्यानुवाक्ये भवतः । याज्यानुवाक्ये इति याज्या-अनुवाक्ये । भवतः पांक्तः । पांक्तो यज्ञः । यज्ञस्तेनं । ते नैव । एव यज्ञात् । यज्ञान्न । नेति । एतीत्येति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

सूर्यो मा । मा देवः । देवो देवेभ्यः । देवेभ्यः पातु । पातु वायुः । वायुरन्तरिक्षात् । अन्तरिक्षाद्यजमानः । यजमानोऽग्निः । अग्निर्मा । मा पातु । पातु चक्षुषः । चक्षुष इति चक्षुषः ॥ सक्ष शूषं । शूष सवितः । सवित विश्वचर् षणे । विश्वचर्षण एतेभिः । विश्वचर्षण इति विश्व-चर्षणे । एतेभिस्सोम । सोमनामभिः । नामभिर्विधेम । नामभिरिति नाम-भिः । विधेम ते । ते तेभिः । तेभिस्सोम । सोमनामभिः । नामभिर्विधेम । नामभिरिति नाम-भिः । विधेमते । त इति ते ॥ अहं परस्तात् । परस्तादहं । अहमवस्तात् । अवस्तादहं । अहं ज्योतिषा । ज्योतिषा वि । वि तमः । तमो ववार । ववारेति ववार ॥ यदन्तरिक्षं । अन्तरिक्षं तत् । तदु । उ मे । मे पिता । पिताऽभूत् । अभूदहं । अहꣳ सूर्यः । सूर्यमुभयतः । उभयतो ददर्श । ददर्शाहं । अहं भूयासं । भूयास- मुत्तमः । उत्तमस्समानानां । उत्तम इत्युत्-तमः । समानाना मा । आ समुद्रात् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। समुद्रादा । आन्तरिक्षात् । अन्तरिक्षात्प्रजापतिः । प्रजापति-रुदधिं । प्रजापतिरितिं प्रजा-पतिः । उदधिं च्यावयाति । उदधिमित्युद-धिम् । च्यावयातीन्द्रः । इन्द्रः प्र । प्र स्नौतु । स्नोतु मरुतः । मरुतो वर्पयन्तु । वर्यन्तूत् । उन्नभय । नभय पृथिवीं । पृथिवीं भिन्धि । भिन्धीदं । इदं दिव्यं । दिव्यं नभः । नभ इति नभः ॥ उद्नो दिव्यस्य । दिव्यस्य नः । नो देहि । देहिशानः । ईशानो वि । विसृज । सृजा दृतिँ । दृतिमिति दृतिँ ॥ पशवो वै । वा एते । एते यत् । यदादित्यः । आदित्य एषः । एष रुद्रः । रुद्रो यत् । यदग्निः । अग्निरोषधीः । ओषधीः प्रास्य । प्रास्याग्नौ । प्रास्येति प्र-अस्य । अग्नावादित्यं । आदित्यं जुहोति । जुहोति रुद्रात् । रुद्रादेव । एव पशून् । पशूनन्तः । अन्तर्धधाति । दधात्यथौ । अथो ओषधीषु । अथो इत्यथौ । ओषधीष्वेव । एव पशून् ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -5, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। पशून्पति । प्रतिष्ठापयति । स्थापयति कविः । कविर्यज्ञस्य । यज्ञस्य वि । वि तनोति । तनोति पन्थाँ । पन्थां नाकस्य । नाकस्य पृष्ठे । पृष्ठे अधिं । अधिं रोचने । रोचने दिवः । दिव इतिं दिवः ॥ येनं हव्यं । हव्यं वहसि । वहसि यासिं । यासिं दूतः । दूत इतः । इतः प्रचेताः । प्रचेता अमुतः । प्रचेता इति प्र-चेताः । अमुतस्सनीयान् । सनीयानिति सनीयान् ॥ यास्तैँ । ते विश्वाँः । विश्वाँस्समिधः । समिधस्सन्तिं । समिध इतिं सं- इधः । सन्त्यग्ने । अग्ने याः । याः पृथिव्यां । पृथिव्यां बर्हिषिं । बर्हिषि सूर्यैँ । सूर्ये याः । या इति याः ॥ तास्तैँ । ते गच्छन्तु । गच्छन्त्वाहुतिं । आहुतिं घृतस्य । आहुतिमित्या-हुतिं । घृतस्यं देवायते । देवायते यजमानाय । देवायत इतिं देव-यते । यजमानाय शर्म । शर्मेति शर्म ॥ आशसानस्सुवीर्यैँ । आशासान इत्याँ-शासानः । सुवीर्यꣳ रायः । सुवीर्यमितिं सु-वीर्यैँ । रायस्पोषैँ । पोषꣳ स्वश्वियम् । स्वश्वियमितिं सु-अश्वियम् ॥ बृहस्पतिनाराया । राया स्वगाकृतः । स्वगाकृतो मह्यैँ । स्वगाकृत इतिं स्वगा-कृतः । मह्यं यजमानाय । यजमानाय तिष्ठ । तिष्ठेतिं तिष्ठ () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

सं ब्बाँ । ब्बा न्हयामि । न्हयामि पयसा । पयसा घृतेन । घृतेन सं । सं ब्बाँ । ब्बा न्हयामि । न्हयाम्यपः । अप ओषधीभिः । ओषधीभिरित्योषधि-भिः ॥ सं ब्बाँ । ब्बा न्हयामि । न्हयामि प्रजयाँ । प्रजयाऽहं । प्रजयेति प्र-जयाँ । अहमद्य । अद्य सा । सा दीँक्षिता । दीक्षिता सनवः । सनवो वाजँ । वाजमस्मे । अस्मे इत्यस्मे ॥ प्रेतु । एतु ब्रह्मणः । ब्रह्मणस्पब्बीँ । पब्बी वेदिँ । वेदिं वर्णेन । वर्णेन सीदतु । सीदब्बिति सीदतु ॥ अथाहं । अहमनुकामिनीँ । अनुकामिनी स्ब्बे । अनुकामिनीत्यनि-कामिनीँ । स्ब्बे लोके । लोके विशे । विशा इह । इहेतीह ॥ सुप्रजसं स्ब्बा । सुप्रजस इति सु-प्रजसः । ब्बा वयं । वयꣳ सुपब्बीँः । सुपब्बीरुप । सुपब्बीरिति सु-पब्बीँः । उपसेदिम । सेदिमेति सेदिम ॥ अग्ने सपब्नदम्भनं । सपब्नदम्भनमदब्धासः । सपब्नदम्भनमिति सपब्न-दम्भनं । अदब्धासो अदाँभ्यं । अदाँभ्यमित्यदाँभ्यं ॥ इमं वि । विष्यामि । स्यामि वरुणस्य । वरुणस्य पाशँ । पाशं यं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। यमबधीत । अबधीत सविता । सविता ः सुकेतः । सुकेत इति सु-केतः । धातुश्च । च योनौँ । योनौ सुकृतस्य । सुकृतस्य लोके । सुकृतस्येति सु-कृतस्य । लोके स्योनं । स्योनं मेँ । मे सह । सह पत्याँ । पत्या करोमि । करोमीति करोमि ॥ प्रेहि । इह्युदेहि । उदेह्युतस्य । उदेहीत्युत्-एहि । ऋतस्य वामीः । वामीरनु । अन्वग्निः । अग्निस्तेँ । तेऽग्रँ । अग्रं नयतु । नयब्बदितिः । अदितिर्मध्यँ । मध्यं ददतां । ददताꣳ रुद्रावसृष्टा । रुद्रावसृष्टाऽसि । रुद्रावसृष्टेति रुद्र-अवसृष्टा । असि युवा । युवा नामं । नाम मा । मा माँ । मा हिꣳसीः । हिꣳसीर्वसुभ्यः । वसुभ्यो रुद्रेभ्यः । वसुभ्य इति वसु-भ्यः । रुद्रेभ्य आदित्येभ्यः । आदित्येभ्यो विश्वेभ्यः । विश्वेभ्यो वः । वो देवेभ्यः । देवेभ्यः पब्नेजनीः । पब्नेजनीर्गृह्णामि । पब्नेजनीरिति पत्-नेजनीः । गृह्णामि यज्ञाय । यज्ञाय वः । वः पब्नेजनीः ।

पन्नेजंनीस्सादयामि । पन्नेजंनीरितिं पत्-नेजंनीः । सादयामि विश्वस्य । विश्वस्य ते । ते विश्वांवतः । विश्वांवतो वृष्णियावतः । विश्वांवत इति विश्व-वतः । वृष्णियावत्स्तवं । वृष्णियावत इति वृष्णिय-वतः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -6, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

तवाँग्ने । अग्नेवामीः । वामीरनुं । अनुं संदृशिं । संदृशि विश्वाँ । संदृशीतिं सं-दृशिं । विश्वा रेतांꣳसि । रेतांꣳसि धिषीय । धिषीयागन्नं् । अगंन्देवान् । देवान्, यज्ञः । यज्ञो नि । नि देवीः । देवीर्देवेभ्यंः । देवेभ्यो यज्ञं । यज्ञमंशिषन्न् । अशिषन्नस्मिन्न् । अस्मिन्थ्सुंन्वति । सुन्वति यजंमाने । यजंमान आशिषः । आशिषस्स्वाहांकृताः । आशिष इत्याँ-शिषः । स्वाहांकृताः समुद्रेष्ठाः । स्वाहांकृता इति स्वाहाँ-कृताः । समुद्रेष्ठा गंन्धर्वं । समुद्रेष्ठा इतिं समुद्रे-स्थाः । गन्धर्वमा । आ तिंष्ठत । तिष्ठतानुं । अन्वित्यनुं ॥ वातंस्य पत्मन्नं् । पत्मंन्निडः । इड ईंडिताः । ईंडिता इतींडिताः () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

वषट्कारो वै । वषट्कार इतिं वषट्-कारः । वै गांयत्रियै । गायत्रियै शिरंः । शिरोंच्छिनत् । अच्छिनत्तस्यैं । तस्यै रसंः । रसः परांँ । परांऽपतत् । अपतथ्सः । स पृंथिवीं । पृथिवीं प्र । प्राविंशत् । अविशथ्सः । स खंदिरः । खदिरोंऽभवत् । अभवद्यस्यं । यस्यं खादिरः । खादिरस्सुंवः । सुवो भवंति । भवंति छन्दंसां । छन्दंसामेव । एव रसेंन । रसेनावं । अवंद्यति । द्यति सरंसाः । सरंसा अस्य । सरंसा इति स-रसाः । अस्याहुंतयः । आहुंतयो भवन्ति । आहुंतय इत्या-हुतयः । भवन्ति तृतीयंस्याम् । तृतीयंस्यामितः । इतो दिवि । दिवि सोमंः । सोमं आसीत् । आसीत्तं । तं गांयत्री । गायत्र्या । आहंरत् । अहरत्तस्यं । तस्यं पर्णं । पर्णमंच्छिद्यत । अच्छिद्यत तत् । तत्पर्णः । पर्णोंऽभवत् ।

अ॒भ॒व॒त॒- त्त॒त् । त॒त्पर्ण॑स्य॒ । पर्ण॑स्य॒ पर्ण॑त्वं । पर्ण॑त्वं यस्य॑ । पर्ण॑त्व॒मिति॑ पर्ण-त्वं । यस्य॑ पर्ण॒मयी॑ । पर्ण॒मयी॑ जु॒हूः । पर्ण॒मयी॒तिं॑ पर्ण-मयी॑ । जु॒हूर्भ॑वति ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। भ॒व॒ति॒ सो॒म्याः । सो॒म्या अ॑स्य । अ॒स्याहु॑तयः । आहु॑तयो भवन्ति । आहु॑त॒य॒ इत्या-हु॒त॒यः॒ । भ॒व॒न्ति॒ जु॒षन्ते॑ । जु॒षन्ते॑ऽस्य । अ॒स्य॒ दे॒वाः॒ । दे॒वा आहु॑तीः । आहु॑तीर्देवाः । आहु॑तीरि॒त्या-हु॒तीः॒ । दे॒वा वै । वै ब्रह्मन्न्॑ । ब्रह्म॑न्नवदन्त । अ॒व॒द॒न्त॒ तत् । त॒त्पर्णः॑ । पर्ण॒ उप॑ । उपा॑शृणोत् । अ॒शृ॒णो॒ऽथ्सु॒श्रवा॑ः । सु॒श्रवा॒ वै । सु॒श्रवा॒ इति॑ सु-श्रवा॑ः । वै नाम॑ । नाम॒ यस्य॑ । यस्य॑ पर्ण॒मयी॑ । पर्ण॒मयी॑ जु॒हूः । पर्ण॒मयी॒तिं॑ पर्ण-मयी॑ । जु॒हूर्भ॑वति । भव॑ति॒ न । न पा॒पम् । पा॒पꣳ श्लोकं॑ । श्लोक॑ꣳ शृणोति । शृ॒णो॒ति॒ ब्रह्म॑ । ब्रह्म॒ वै । वै पर्णः॑ । पर्णो॒ विट् । विण्म॒रुतः॑ । म॒रुतो॒न्न॑ । अन्न॑ं विट् । विण्मा॑रुतः । मा॒रु॒तो॒ऽश्व॒त्थः॒ । अ॒श्व॒त्थो यस्य॑ । यस्य॑ पर्ण॒मयी॑ । पर्ण॒पयी॑ जु॒हूः । पर्ण॒मयी॒तिं॑ पर्ण-मयी॑ । जु॒हूर्भ॑वति । भव॒त्याश्व॑त्थी । आश्व॑त्थ्युप॒भृत् । उ॒प॒भृद्ब्रह्म॑णा । उ॒प॒भृदि॒त्यु॑प-भृत् । ब्रह्म॑णै॒व । ए॒वान्न॑ । अन्न॒मव॑ । अव॑रुन्धे । रु॒न्धेऽथो॑ । अथो॒ ब्रह्म॑ । अथो॒ इत्यथो॑ । ब्रह्मै॒व ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -7, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। ए॒व वि॒शि । वि॒श्यधि॑ । अध्यू॑हति । ऊ॒ह॒ति॒ रा॒ष्ट्रं । रा॒ष्ट्रं वै । वै पर्णः॑ । पर्णो॒ विट् । विड॑श्व॒त्थः॒ । अ॒श्व॒त्थो यत् । यत्पर्ण॒मयी॑ । पर्ण॒मयी॑जुहूः । पर्ण॒मयी॒तिं॑ पर्ण-मयी॑ । जु॒हूर्भ॑वति । भव॒त्याश्व॑त्थी । आश्व॑त्थ्युप॒भृत् । उ॒प॒भृद्रा॒ष्ट्रं । उ॒प॒भृदि॒त्यु॑प-भृत् । रा॒ष्ट्रमे॒व । ए॒व वि॒शि । वि॒श्यधि॑ । अध्यू॑हति । ऊ॒ह॒ति॒ प्र॒जाप॑तिः । प्र॒जाप॑तिर्वै । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा-प॒तिः॒ । वा अ॑जुहोत् । अ॒जु॒हो॒थ्सा । सा यत्र॑ । यत्राहु॑तिः । आहु॑तिः प्र॒त्यति॑ष्ठत् । आहु॑ति॒रित्या-हु॒तिः॒ ।

प्रत्यतिष्ठत्ततः । प्रत्यतिष्ठदिति प्रति-अतिष्ठत् । ततो विकङ्कतः । विकङ्कत उत् । विकङ्कत इति वि-कङ्कतः । उदतिष्ठत् । अतिष्ठत्ततः । ततः प्रजाः । प्रजा असृजत । प्रजा इति प्र-जाः । असृजत यस्य । यस्य वैकङ्कती । वैकङ्कती ध्रुवा । ध्रुवा भवति । भवति प्रति । प्रत्येव । एवास्य । अस्याहुतयः । आहुतयस्तिष्ठन्ति । आहुतय इत्या-हुतयः । तिष्ठन्त्यथौ । अथो प्र । अथो इत्यथौ । प्रैव । एव जायते । जायत एतत् । एतद्वै । वै स्रुचाम् । स्रुचाꣳ रूपं । रूपं यस्य । यस्यैवꣳ रूपाः । एवꣳ रूपाः स्रुचः । एवꣳरूपा इत्येवं-रूपाः । स्रुचो भवन्ति । भवन्ति सर्वाणि । सर्वाण्येव । एवैनं । एनꣳ रूपाणि । रूपाणि पशूनां । पशूनामुपं । उप तिष्ठन्ते । तिष्ठन्ते न । नास्य । अस्यापंरूपम् । अपंरूपमात्मन् । अपंरूपमित्यपं-रूपं । आत्मञ्जायते । जायत इति जायते () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -8, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

उपयामगृहीतोऽसि । उपयामगृहीत इत्युपयाम-गृहीतः । असि प्रजापंतये । प्रजापंतये ब्रा । प्रजापंतय इति प्रजा-पतये । ब्रा ज्योतिंष्मते । ज्योतिंष्मते ज्योतिंष्मन्तं । ज्योतिंष्मन्तं गृह्णामि । गृह्णामि दक्षांय । दक्षांय दक्षवृधें । दक्षवृधें रातं । दक्षवृध इति दक्ष-वृधें । रातं देवेभ्यः । देवेभ्यौऽग्निजिह्वेभ्यः । अग्निजिह्वेभ्यस्त्वा । अग्निजिह्वेभ्य इत्यग्नि-जिह्वेभ्यः । ब्रर्तायुभ्यः । ऋतायुभ्य इन्द्रंज्येष्ठेभ्यः । ऋतायुभ्य इत्यृतायु-भ्यः । इन्द्रंज्येष्ठेभ्यो वरुंणराजभ्यः । इन्द्रंज्येष्ठेभ्य इतीन्द्रं-ज्येष्ठेभ्यः । वरुंणराजभ्यो वातांपिभ्यः । वरुंणराजभ्य इति वरुंणराज-भ्यः । वातांपिभ्यः पर्जन्यांत्मभ्यः । वातांपिभ्य इति वातांपि-भ्यः । पर्जन्यांत्मभ्यो दिवे । पर्जन्यांत्मभ्य इति पर्जन्यांत्म-भ्यः । दिवे ब्रां । ब्रान्तरिंक्षाय । अन्तरिंक्षाय ब्रा । ब्रा पृथिव्यै । पृथिव्यै ब्रां । ब्राऽपं । अपेंन्द्र । इन्द्र द्विषतः । द्विषतो मनः । मनोपं । अप जिज्यांसतः । जिज्यांसतो जहि । जह्यपं । अप यः । योनः । नोऽरातीयति । अरातीयति तं । तं जंहि । जहि प्राणायं । प्राणायं ब्रा । प्राणायेति प्र- अनायं । ब्राऽपानायं । अपानायं ब्रा । अपानायेत्यप-अनायं । ब्रा व्यानायं । व्यानायं ब्रा । व्यानायेति वि-अनायं । ब्रा सते । सते ब्रां । ब्राऽसते । असंते ब्रा । ब्राऽद्भ्यः । अद्भ्यस्त्वां । अद्भ्य?इत्यंत्-भ्यः । ब्रोषधीभ्यः ।

ओषधीभ्यो विश्वेभ्यः । ओषधीभ्य इत्योषधि-भ्यः । विश्वेभ्यस्त्वा । त्वा भूतेभ्यः । भूतेभ्यो यतः । यतः प्रजाः । प्रजा अक्खिद्राः । प्रजा इति प्र-जाः । अक्खिद्रा अजायन्त । अजायन्न तस्यै । तस्यै त्वा । त्वा प्रजापतये । प्रजापतये विभूदाव्ने । प्रजापतय इति प्रजा-पतये । विभूदाव्ने ज्योतिष्मते । विभूदाव्न् इति विभु-दाव्ने । ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं । ज्योतिष्मन्तं जुहोमि । जुहोमीति जुहोमि () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

यां वै । वा अध्वर्युः । अध्वर्युश्च । च यजमानः । यजमानश्च । च देवताः । देवतामन्तरितः । अन्तरितस्तस्यै । अन्तरित इत्यन्तः-इतः । तस्या आ । आ वृश्चेते । वृश्चेते प्राजापत्यं । वृश्चेते इति वृश्चेते । प्राजापत्यं दधिग्रहं । प्राजापत्यमिति प्राजा-पत्यं । दधिग्रहं गृह्णीयात् । दधिग्रहमिति दधि-ग्रहम् । गृह्णीयात्प्रजापतिः । प्रजापतिस्सर्वाः । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । सर्वा देवताः । देवता देवताभ्यः । देवताभ्य एव । एव नि । नि ह्वयते । ह्वयते ज्येष्ठः । ह्वयते इति ह्वयते । ज्येष्ठो वै । वा एषः । एष ग्रहाणां । ग्रहाणां यस्य । यस्यैषः । एष गृह्यते । गृह्यते ज्यैष्ठ्यं । ज्यैष्ठ्यमेव । एव गच्छति । गच्छति सर्वासां । सर्वासां वै । वा एतत् । एतद्देवतानां । देवतानाꣳ रूपम् । रूपं यत् । यदेषः । एष ग्रहः । ग्रहो यस्य । यस्यैषः । एष गृह्यते । गृह्यते सर्वाणि । सर्वाण्येव । एवैनं । एनꣳ रूपाणि । रूपाणि पशूनां । पशूनामुप । उप तिष्ठन्ते । तिष्ठन्त उपयामगृहीतः । उपयामगृहीतोऽसि । उपयामगृहीत इत्युपयाम-गृहीतः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अ॒सि॒ प्र॒जाप॑तये । प्र॒जाप॑तये ब्बा । प्र॒जाप॑त॒य॒ इति॑ प्र॒जा-प॑त॒ये॒ । ब्बा॒ ज्योति॑ष्मते । ज्योति॑ष्मते॒ ज्योति॑ष्मन्तं । ज्योति॑ष्मन्तं गृह्णामि । गृ॒ह्णा॒मीति॑ । इत्या॑ह । आ॒ह॒ ज्योतिः॑ । ज्योति॑रे॒व । ए॒वैन॑ं । ए॒न॒ꣳ॒ स॒मा॒नाना॑ं । स॒मा॒नाना॑ं करोति । क॒रो॒त्य॒ग्नि॒जि॒ह्वेभ्यः॑ । अ॒ग्नि॒जि॒ह्वेभ्य॑स्त्वा । अ॒ग्नि॒जि॒ह्वेभ्य॒ इत्य॑ग्नि-जि॒ह्वेभ्यः॑ । ब्ब॒र्ता॒युभ्यः॑ । ऋ॒ता॒युभ्य॒ इति॑ । ऋ॒ता॒युभ्य॒ इत्यृ॑ता॒यु-भ्यः॑ । इत्या॑ह । आ॒हे॒तावं॑तीः । ए॒तावं॑तीर्वै । वै दे॒वता॑ः । दे॒वता॒ स्ताभ्यः॑ । ताभ्य॑ ए॒व । ए॒वैन॑ं । ए॒न॒ꣳ॒ सर्वा॑भ्यः । सर्वा॑भ्यो गृह्णाति । गृ॒ह्णा॒त्यप॑ । अप॑ेन्द्र । इ॒न्द्र॒द्वि॒षतः॑ । द्वि॒षतो मनः॑ । मन॒ इति॑ । इत्या॑ह । आ॒ह॒ भ्रातृ॑व्यापनुत्यै । भ्रातृ॑व्यापनुत्यै प्रा॒णाय॑ । भ्रातृ॑व्यापनुत्या॒ इति॒ भ्रातृ॑व्य-अ॒प॒नु॒त्यै॒ । प्रा॒णाय॑ ब्बा । प्रा॒णायेति॑ प्र-अ॒नाय॑ । ब्बा॒ऽपा॒नाय॑ । अ॒पा॒नाय॑ ब्बा । अ॒पा॒नायेत्य॑प-अ॒नाय॑ । ब्बेति॑ । इत्या॑ह । आ॒ह॒ प्रा॒णान्॑ । प्रा॒णाने॒व । प्रा॒णानिति॑ प्र-अ॒नान्॑ । ए॒व यज॑माने । यज॑माने दधाति । द॒धा॒ति॒ तस्मै॑ । तस्मै॑ ब्बा । ब्बा॒ प्र॒जाप॑तये । प्र॒जाप॑तये विभू॒दाव्ने॑ । प्र॒जाप॑त॒य॒ इति॑ प्र॒जा-प॑त॒ये॒ । वि॒भू॒दाव्न॒ इति॑ विभु-दाव्ने॑ । ज्योति॑ष्मते॒ ज्योति॑ष्मन्तं । ज्योति॑ष्मन्तं जुहोमि । जु॒हो॒मीति॑ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -9, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। इत्या॑ह । आ॒ह॒ प्र॒जाप॑तिः । प्र॒जाप॑तिस्सर्वा॑ः । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा-प॑तिः । सर्वा॑ दे॒वता॑ः । दे॒वता॒स्सर्वा॑भ्यः । सर्वा॑भ्य ए॒व । ए॒वैन॑ं । ए॒न॒ं दे॒वता॑भ्यः । दे॒वता॑भ्यो जुहोति । जु॒हो॒त्या॒ज्य॒ग्रहं॑ । आ॒ज्य॒ग्रहं॑ गृह्णीयात् । आ॒ज्य॒ग्रह॒मित्या॑ज्य-ग्रहं॑ । गृ॒ह्णी॒या॒त्ते॒ज॒स्का॒मस्य । ते॒ज॒स्का॒मस्य॑ ते॒ज॒ः । ते॒ज॒स्का॒मस्ये॑ति ते॒ज॒ः-का॒म॒स्य॒ । ते॒जो॒ वै । वा आज्य॑ं । आज्य॑ं ते॒ज॒स्वी । ते॒ज॒स्व्ये॑व । ए॒व भ॑वति । भ॒व॒ति॒ सो॒म॒ग्रहं॑ । सो॒म॒ग्रहं॑ गृह्णीयात् । सो॒म॒ग्रह॒मिति॑ सोम-ग्रहं॑ । गृ॒ह्णी॒या॒द्ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स॒का॑मस्य । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स-ंकामस्य ब्रह्मवर्चसं । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स॒का॑म॒स्ये॑ति ब्रह्मवर्चस-काम॒स्य॒ । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सं वै । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स॒मिति॑ ब्रह्म-व॒र्च॒सं । वै सोम॑ः । सोमौ॑ ब्रह्मवर्च॒सी । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स्ये॑व । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सी॒ति॑ ब्रह्म-व॒र्च॒सी । ए॒व भ॑वति । भ॒व॒ति॒ दधि॑ग्रहं । दधि॑ग्रहं गृह्णीयात् । दधि॑ग्र॒ह॒मिति॑ दधि-ग्रहं । गृ॒ह्णी॒या॒त्प॒शु॒का॑मस्य । प॒शु॒का॑मस्यो॒र्क् । प॒शु॒का॑मस्ये॑ति प॒शु-का॒म॒स्य॒ । ऊ॒र्ग्वै । वै

दधिं । दध्यूर्क् । ऊर्क्पशवः । पशव ऊर्जा । ऊर्जैव । एवास्मै॑ । अस्मा ऊर्जं॑ । ऊर्जं॑ पशून् । पशूनव॑ । अव॑ रुन्धे । रुन्ध इति॑ रुन्धे () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

ब्बे क्रतुं॑ । ब्बे इति॒ ब्बे । क्रतुमपि॑ । अपि॑ वृंजंति । वृंजन्ति॒ विश्वै॑ । विश्वे॒ द्विः । द्विर्यत् । यदे॒ते । एते त्रिः । त्रिर्भव॑न्ति । भव॒न्त्यूमा॑ः । ऊमा॒ इत्यूमा॑ः ॥ स्वादोः स्वादी॑यः । स्वादी॑यस्स्वादुना॑ । स्वादुना॑ सृज । सृजा॒सं । समतः॑ । अत॒ उ । ऊषु । सुमधु॑ । मधु मधु॑ना । मधु॑नाऽभि । अभियो॑धि । योधीति॑ योधि ॥ उप॒यामगृ॑हीतोऽसि । उप॒यामगृ॑हीत॒ इत्यु॑पयाम-गृहीतः । अ॒सि॒ प्र॒जाप॑तये । प्र॒जाप॑तये ब्बा । प्र॒जाप॑तय॒ इति॑ प्र॒जा-प॒तये॑ । ब्बा॒ जुष्टं॑ । जुष्ट॑ गृह्णामि । गृह्णाम्येषः । एष ते॑ । ते॒ योनिः॑ । योनिः॑ प्र॒जाप॑तये । प्र॒जाप॑तये ब्बा । प्र॒जाप॑तय॒ इति॑ प्र॒जा-प॒तये॑ । ब्बे॒ति॑ ब्बा ॥ प्रा॒ण॒ग्र॒हान्गृ॑ह्णाति । प्रा॒ण॒ग्र॒हानिति॑ प्राण-ग्रहान् । गृह्णा॒त्येतावत्॑ । एतावद्वै॑ । वा अ॑स्ति । अ॒स्ति॒ यावत्॑ । यावदे॑ते । एते ग्रहा॑ः । ग्रहा॒ स्तोमा॑ः । स्तोमा॒श्छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि पृ॒ष्ठानि॑ । पृ॒ष्ठानि॒ दिशः॑ । दिशो॒ यावत्॑ । यावदे॑व । एवास्ति॑ । अस्ति॒ तत् । तदव॑ ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। अव॑ रुन्धे । रुन्धे ज्येष्ठाः । ज्येष्ठा वै । वा एतान् । एतान्ब्रा॑ह्मणाः । ब्रा॒ह्मा॒णाः पुरा । पुरावि॑दाम् । वि॒दाम॑क्रन्न् । अ॒क्र॒न्त॒स्मा॑त् । तस्मा॒त्तेषा॑ । तेषा॒ꣳ सर्वा॑ः । सर्वा॒ दिशः॑ । दिशो॒भिऽजि॑ताः । अ॒भि॒जि॑ता अभूवन्न् । अ॒भि॒जि॑ता इत्य॒भि-जि॒ताः॒ । अ॒भू॒व॒न्, यस्य॑ । यस्ये॒ते । एते गृ॒ह्य॒न्ते॑ । गृ॒ह्य॒न्ते॒ ज्येष्ठ्या॑ । ज्येष्ठ्य॑मेव । एव ग॑च्छति । ग॒च्छ॒त्य॒भि । अ॒भि दिशः॑ । दिशो॑ जयति । ज॒य॒ति॒ पंच॑ । पंच॑ गृह्यन्ते । गृ॒ह्य॒न्ते॒ पंच॑ । पंच॒ दिशः॑ । दि॒श॒स्सर्वा॑सु । सर्वा॑स्वेव । एव दि॑क्षु

। दिक्ष्वृंध्नुवन्ति । ऋध्नुवन्ति नवंनव । नवंनव गृह्यन्ते । नवंनवेति नवं-नव । गृह्यन्ते नवं । नव वै । वै पुरुंषे । पुरुंषे प्राणाः । प्राणाः प्राणान् । प्राणा इतिं प्र-अनाः । प्राणानेव । प्राणानितिं प्र-अनान् । एव यजंमानेषु । यजंमानेषु दधति । दधति प्रायणीयैं । प्रायणीयें च । प्रायणीय इतिं प्र-अयनीयैं । चोदयनीयैं । उदयनीयें च । उदयनीय इत्युंत्-अयनीयैं । च गृह्यन्ते । गृह्यन्ते प्राणाः । प्राणा वै । प्राणा इतिं प्र-अनाः । वै प्रांणग्रहाः । प्राणग्रहाः प्राणैः । प्राणग्रहा इतिं प्राण-ग्रहाः ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -10, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -औपानुवाक्यम् (मन्त्र-ब्राह्मणात्मकम्),

। प्राणैरेव । प्राणैरितिं प्र-अनैः । एव प्रयन्तिं । प्रयन्तिं प्राणैः । प्रयन्तीतिं प्र-यन्तिं । प्राणैरुत् । प्राणैरितिं प्र-अनैः । उद्यंन्ति । यन्ति दशमे । दशमेऽहन्न् । अहंन्गृह्यन्ते । गृह्यन्ते प्राणाः । प्राणा वै । प्राणा इतिं प्र-अनाः । वै प्रांणग्रहाः । प्राणग्रहाः प्राणेभ्यंः । प्राणग्रहा इतिं प्राण-ग्रहाः । प्राणेभ्यः खलुं । प्राणेभ्य इतिं प्र-अनेभ्यंः । खलु वै । वा एतत् । एतत्प्रजाः । प्रजा यंन्ति । प्रजा इतिं प्र-जाः । यन्तियत् । यद्वांमदेव्यं । वामदेव्यं योनेंः । वामदेव्यमितिं वाम-देव्यैं । योनेश्चवंते । च्यवंते दशमे । दशमेऽहन्न् । आहंन्वामदेव्यं । वामदेव्यं योनेंः । वामदेव्यमितिं वाम-देव्यं । योनैंश्चवते । च्यवते यत् । यद्दशमे । दशमेऽहन्न् । अहंन्गृह्यन्तैं । गृह्यन्तैं प्राणेभ्यंः । प्राणेभ्यं एव । प्राणेभ्य इतिं प्र-अनेभ्यंः । एव तत् । तत्प्रजाः । प्रजा न । प्रजा इतिं प्र-जाः । न यंन्ति । यन्तीतिं यन्ति () ॥॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -1,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

प्र देवं । देवं देव्या । देव्या धिया । धिया भरंत । भरंता जात- वेंदसं । जातवेंदसमितिं जात-वेदसम् ॥ हव्यानंः । नो वक्षत् । वक्षदानु-पक् । आनुषगित्यांनुषक् ॥ अयमुं । उष्यः । स्य प्र । प्र देंवयुः । देवयुरहोताँ । देवयुरितिं देव-

युः । होता॑ यज्ञाय॑ । यज्ञाय॑ नीयते । नीय॒त इति॑ नीयते ॥ रथो॒ न । न योः । योर॒भीवृ॑तः । अ॒भिवृ॑तो घृणी॑वान् । अ॒भीवृ॑त इत्य॒भि-वृ॒तः । घृणी॑वाꣳ चेतति । चे॒तति॒ त्मना॑ । त्मनेति॒ त्मना॑ ॥ अ॒यम॒ग्निः । अ॒ग्निरु॑रुष्यति । उ॒रु॒ष्य॒त्य॒मृता॑त् । अ॒मृता॑दिव । इ॒व॒ जन्म॑नः । जन्म॑न इति॒ जन्म॑नः ॥ सह॑सश्चित् । चि॒थ्सही॑यान् । सही॑यान्देवः । देवो जी॒वात॑वे । जी॒वात॑वे कृतः । कृत॒ इति॑ कृतः ॥ इडा॑यास्त्वा । त्वा॒प॒दे । प॒दे व॒यम् । व॒यं नाभा॑ । नाभा॑ पृथि॒व्याः । पृ॒थि॒व्या अधि॑ । अधी॒त्यधि॑ ॥ जात॑वेदो नि । जात॑वेद॒ इति॒ जात॑-वेदः । निधी॑महि । धी॒म॒ह्य॒ग्नेः । अग्ने॑ ह॒व्याय॑ । ह॒व्याय॒ वोड॑वे । वोड॑व॒ इति॒ वोड॑वे () ॥

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -2,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

अग्ने॒ विश्वे॑भिः । विश्वे॑भिः स्वनीक । स्व॒नी॒क॒ देवैः॑ । स्व॒नी॒केति॑ सु-अनीक । देवैरू॒र्णाव॑न्तं । ऊ॒र्णाव॑न्तं प्रथमः । ऊ॒र्णाव॑न्तमित्यू॒र्णा-व॒न्त॒ं । प्र॒थ॒मस्सी॑द । सी॒द॒ योनि॑ं । योनि॒मिति॒योनि॑ं ॥ कु॒ला॒यिन॑ं घृ॒तव॑न्तं । घृ॒तव॑न्तꣳ सवि॒त्रे । घृ॒तव॑न्त॒मिति॑ घृत-व॒न्त॒ं । स॒वि॒त्रे य॒ज्ञं । य॒ज्ञं न॑य । न॒य॒ यज॑मानाय । यज॑मनाय साधु । सा॒ध्वि॒ति॑ साधु ॥ सीद॑ होतः । हो॒त॒स्त्वे । स्व उ॑ । उ॒ लो॒के । लो॒के चि॑कित्वान् । चि॒कि॒त्वा॒न्थ्सा॒दय॑ । सा॒दया॑ य॒ज्ञं । य॒ज्ञꣳ सु॑कृतस्य॑ । सु॒कृ॒त॒स्य॒ योनौ॑ । सुकृत- स्येति॑ सु-कृतस्य॑ । योना॒विति॒ योनौ॑ ॥ देवा॒वीर्दे॒वान् । देवा॒वीरिति॑ देव-अ॒वीः । देवान्, ह॒विषा॑ । ह॒विषा॑ यजासि । य॒जा॒स्य॒ग्नेः । अग्ने॑ बृ॒हत् । बृ॒हद्य॑जमाने । यज॑माने वयः॑ । वयो॑ धाः । धा॒ इति॑ धाः ॥ निहोता॑ । होता॑ होतृषदने । हो॒तृ॒ष॒द॒ने॒ विदा॑नः । हो॒तृ॒ष॒द॒न॒ इति॑ होतृ-सदने । विदा॑नस्त्वेषः । त्वे॒षो दी॑दि॒वान् । दि॒दि॒वाꣳ अ॑सदत् । अ॒स॒द॒त्सु॒दक्षः॑ ॥ सु॒दक्ष॒ इति॑ सु-दक्षः॑ । अद॑ब्धव्रतप्रमतिर्वसि॑ष्ठः । अद॑ब्धव्रतप्रमति॒रित्यद॑ब्धव्रत-प्र॒म॒तिः॒ । वसि॑ष्ठस्सहस्रंभरः । स॒ह॒स्र॒ं॒भ॒र॒श्शुचि॑जिह्वः । स॒ह॒स्र॒ं॒भ॒र इति॑ सहस्र-भरः । शुचि॑जिह्वो अ॒ग्निः । शुचि॑जिह्व इति॒ शुचि॑-जि॒ह्व॒ः । अ॒ग्निरि॒त्य॒ग्निः ॥ ब॒ं दू॒तः । दू॒तस्त्वम् । त्व॒मु॒ () । स्येति॑ सु-कृतस्य॑ । योना॒विति॒ योनौ॑ ॥ देवा॒वीर्दे॒वान् । देवा॒वीरिति॑ देव-अ॒वीः । देवान्, ह॒विषा॑ । ह॒विषा॑ यजासि । य॒जा॒स्य॒ग्नेः । अग्ने॑ बृ॒हत् । बृ॒हद्य॑जमाने । यज॑माने वयः॑ । वयो॑ धाः । धा॒ इति॑

धाः ॥ निहोताँ । होता होतृषदने । होतृषदने विदानः । होतृषदन इति होतृ-सदने । विदानस्त्वेषः । त्वेषो दीदिवान् । दिदिवाꣳ असदत् । असदत्सुदक्षः ॥ सुदक्ष इति सु-दक्षः । अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः । अदब्धव्रतप्रमतिरित्यदब्धव्रत-प्रमतिः । वसिष्ठस्सहस्रंभरः । सहस्संभरश्शुचिजिह्वः । सहस्रंभर इति सहस्र-भरः । शुचिजिह्वो अग्निः । शुचिजिह्व इति शुचि-जिह्वः । अग्निरित्यग्निः ॥ त्वं दूतः । दूतस्त्वम् । त्वमुं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -3,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। उ नः । नः परस्पाः । परस्पास्त्वं । परस्पा इति परः-पाः । त्वं वस्यः । वस्य आ । आ वृषभ । वृषभ प्रणेता । प्रणेतेति प्र-नेता ॥ अग्ने तोकस्य । तोकस्य नः । नस्तनै । तने तनूनाँ । तनूनामप्रयुच्छन्न् । अप्रयुच्छन्दीदयत् । अप्रयुच्छन्नित्यप्र-युच्छन्न् । दीदद्बोधि । बोधि गोपाः । गोपा इति गो-पाः ॥ अभि त्वाँ । त्वा देव । देव सवितः । सवितरीशानं । ईशानं वार्याणाम् । वार्याणामिति वार्याणाम् ॥ सदाऽवन्न् । अवन्भागम् । भागमीमहे । ईमह इतीमहे ॥ मही द्यौः । द्यौः पृथिवी । पृथिवी च । च नः । न इमम् । इमं यज्ञं । यज्ञं मिमिक्षताम् । मिमिक्षतामिति मिमिक्षतां ॥ पिपृतां नः । नो भरीमभिः । भरीमभिरिति भरीम-भिः ॥ त्वामग्ने । अग्ने पुष्करात् । पुष्करादधि । अध्यथर्वा । अथर्वानिः । निरमन्थत । अमन्थतेत्यमन्थत ॥ मूर्ध्नो विश्वस्य । विश्वस्य वाघतः । वाघत इति वाघतः ॥ तमुं ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -4,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। उ त्वा । त्वा दध्यङ् । दध्यङृषिः । ऋषिः पुत्रः । पुत्र ईधे । ईधे अथर्वणः । अथर्वण इत्यथर्वणः ॥ वृत्रहणं पुरंदरम् । वृत्रहणमिति वृत्र-हनँ । पुरंदरमिति पुरं-दरं ॥ तमुं । उ त्वा । त्वा पाथ्यः । पाथ्यो वृषाँ । वृषा सं ।

समींधे । ईधे दस्युहन्तंमम् । दस्युहन्तंममितिं दस्यु-हन्तंमम् ॥ धनंजयꣳ रणेंरणे । धनंजयमितिं धनं-जयं । रणेंरण इति रणैं-रणे ॥ उत ब्रुवन्तु । ब्रुवन्तु जन्तवः । जन्तव उत् । उदग्निः । अग्निर्वृत्रहा । वृत्रहाऽजनि । वृत्रहेतिं वृत्र-हा । अजनीत्यजनि ॥ धनंजयो रणेंरणे । धनंजय इतिं धनं-जयः । रणेंरण इति रणैं-रणे ॥ आयं । यꣳहस्तैं । हस्तेन । न खादिनैं । खादिनꣳ शिशुं । शिशुं जातं । जातं न । न बिभ्रति । बिभ्रतीति बिभ्रति ॥ विशामग्निं । अग्निꣳ स्वध्वरम् । स्वध्वरमितिं सु-अध्वरम् ॥ पदेवं । देवं देववींतये । देववींतयेभरंत । देववींतय इतिं देव-वितये । भरंता वसुवित्तंमम् । वसुवित्तंममितिं वसुवित्-तंमम् ॥ आ स्वे । स्वे योनौं । योनौ नि । निषींदतु । सीदब्बितिं सीदतु ()

काण्ड -3, प्रपाठक -5, अनुवाक -11, अनुवाक सूक्तम -5,

वैश्वदेव-काण्डम् -विषयः -याज्याः,

। आ जातं । जातं जातवेंदसि । जातवेंदसि प्रियं । जातवेंदसीतिं जात-वेंदसि । प्रियꣳ शिंशीत । शिशीतातिंथिम् । अतिंथिमित्यतिंथिम् । स्योन आ । आ गृहपंतिं । गृहपंतिमितिं गृह-पतिं । अग्निनाग्निः । अग्निः सं । समिंध्यते । इध्यते कविः । कविर्गृहपंतिः । गृहपंतिर्युवा । गृहपंतिरितिं गृह-पतिः । युवेति युवा ॥ हव्यवाड्जुह्वा॑स्यः । हव्यवाडितिं हव्य-वाट् । जुह्वा॑स्य इतिं जुहु-आस्यः ॥ बꣳ हि । ह्यंग्ने । अग्ने अग्निना । अग्निना विप्रः । विप्रो विप्रेण । विप्रेण सन् । सन्थ्सता । सतेतिं सता ॥ सखा सख्या । सख्या समिध्यसै । समिध्यस इतिं सं-इध्यसै ॥ तं मंर्जयंत । मर्जयन्त सुक्रतुं । सुक्रतुं पुरोयावांनं । सुक्रतुमितिं सु-क्रतुं । पुरोयावांन माजिषुं । पुरोयावांनमितिं पुरः-यावांनम् । आजिष्वित्याजिषुं ॥ स्वेषु क्षयेंषु । क्षयेंषु वाजिनैं । वाजिनमितिं वाजिनैं ॥ यज्ञेनं यज्ञं । यज्ञमंयजन्त । अयजन्त देवाः । देवास्तानिं । तानि धर्माणि । धर्माणि प्रथमानिं । प्रथमान्यांसन् । आसन्नित्यांसन् ॥ तेहं । ह नाकैं । नाकं महिमानः । महिमानंस्सचंते । सचन्ते यत्रं । यत्र पूर्वैं । पूर्वे साध्याः । साध्यास्सन्तिं । सन्तिं देवाः । देवा इतिं देवाः () ॥॥

।। इति तृतीयकांडे पंचमप्रश्नस्य क्रमपाठः समाप्तः ।। तृतीयकांडः समाप्तः क्रमपाठः ||